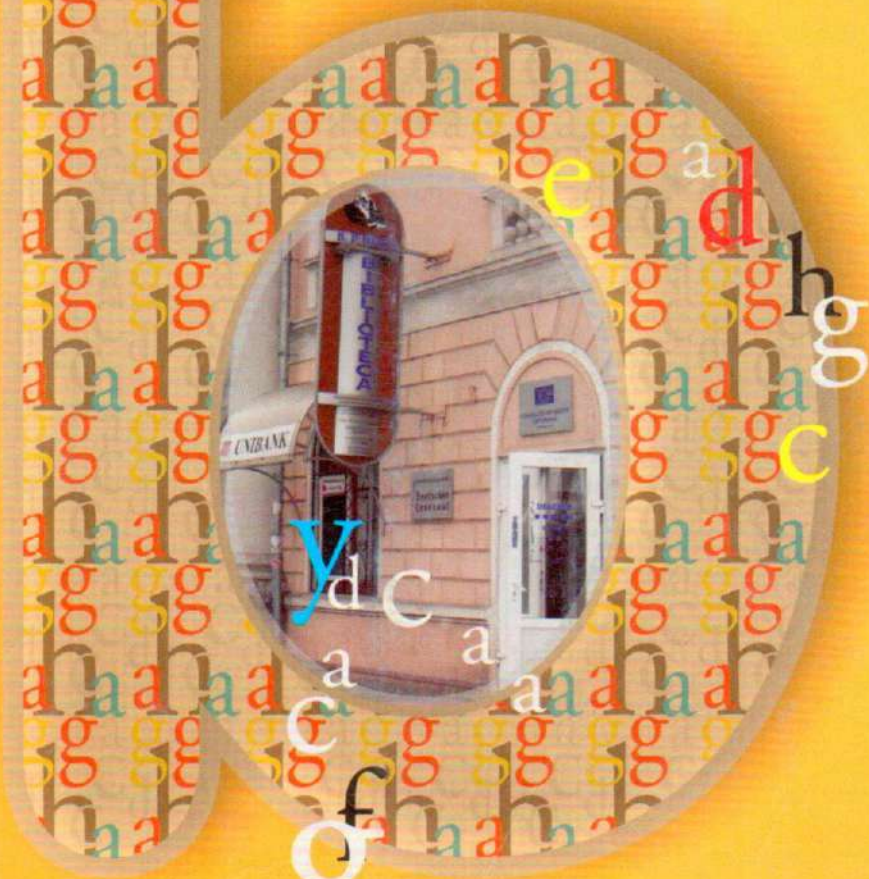
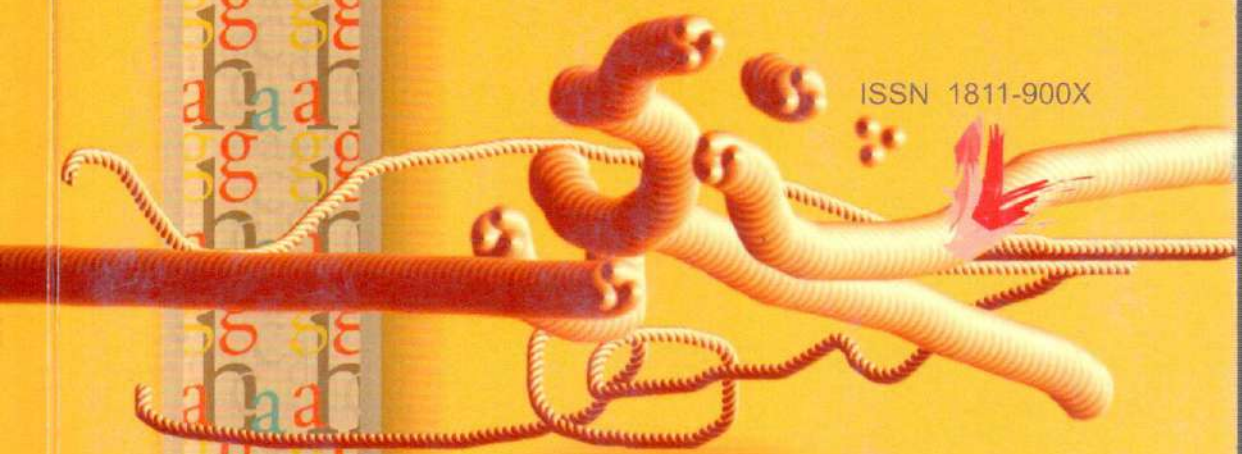

02
B-51

ISSN 1811-900X

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie și
științe ale informării,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Apare din anul 2002
Vol. 34 (2010) Nr. 2 (Serie nouă)

Director:

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Consiliul științific: dr. Hermina ANGHELESCU (Detroit), Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga), acad. Mihai CIMPOI, Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române, conf. univ. dr. Natalia GOIAN, conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI, prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București), prof. univ. dr. Victor PETRESCU (Târgoviște), Vlad POHILĂ, prof. univ. dr. Ion STOICA (București), conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU, conf. univ. dr. Nelly ȚURCAN, prof. univ. dr. Dumitru URSU (Odesa)

Colegiul de redacție: Tatiana COȘERIU (Teorie și practică), Mariana HARJEVSCHI (Politici, Legislație), Valeriu HERȚA (Design) Tatiana ISCHIMJI (Bibliotecile minorităților etno-culturale), conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (Studii și cercetări), Ludmila PÂNZARU (Tehnologii, Resurse, Traduceri), Vlad POHILĂ (Editorial, Cultură și spiritualitate), Geneveva SCOBIOALĂ (Imagine, Relații publice, Activități rețea)

Secretariat: Tatiana BORODATÎI, Valeriu RAȚĂ

Tel. redacției: 221186; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md; <http://www.hasdeu.md/bibliopolis/frame.html>

Tipar executat la „BONS OFFICES”. Tel.: 500577; 500895

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

**EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ /
EDITORIAL**

Vlad POHILĂ

Copiii și cărțile

Дети и книги

Kids and books 5

**STUDII ȘI CERCETĂRI / ИССЛЕДОВАНИЯ
/STUDIES AND RESEARCH**

Nelly ȚURCAN

Cultura științifică și comunicarea științifică

– valori ale Societății Cunoașterii

Научная культура и научное общение

– ценности Общества познания

Scientific culture and communication are

values in the Society of Knowledge 9

Lidia KULIKOVSKI

Managementul resurselor umane în
bibliotecile din Republica Moldova:

abordare teoretico- metodologică

Менеджмент кадровых ресурсов в

библиотеках Республики Молдова:

теоретико-методологический аспект

The human resources management

in the libraries of the Republic of

Moldova: theoretical and methodological

approach 15

Sergiu COGUT

Statutul dialecticii în filozofie și al teoriei
lui M. Bahtin în știința literară

Статус диалектики в философии и тео-
рии М. Бахтина в литературоведении

The state of dialectics in the philosophy and the theory of M. Bahtin in the Literary theory.....	30	Scientific and practical professional partnership or the maturity of the Librarian school	45
50 DE ANI DE ÎNVĂȚĂMÎNT BIBLIOTECONOMIC UNIVERSITAR / 50 ЛЕТ БИБЛИОТЕЧНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ / LIBRARIAN EDUCATION		<i>Vera OSOIANU</i>	
<i>Ludmila CORGHENCI, Natalia ZAVTUR</i>	Comunicat pe marginea lucrărilor mesei rotunde „Educația profesională și etica specialistului de bibliotecă: probleme și soluții” Заметки о круглом столе на тему «Профессиональная этика библиотекаря: проблемы и пути их решения» Notes about the round table „The professional education and the librarians’ ethics: problems and solutions”	Diversificarea serviciilor pentru utilizatori și sporirea imaginii bibliotecii Разнообразие услуг для читателей и улучшение имиджа библиотеки The diversity of services and the increasing of library image	49
<i>Lidia KULIKOVSKI, Natalia GOIAN</i>	Spațiul public de comunicare profesională – revistele de specialitate Специализированные журналы – это пространство профессионального общения The specialized magazines are a public space for the professional communication.....	<i>Galina NEAMȚU</i> Vedetele de subiect pentru domeniul „Teoria, studiul și tehnica literaturii” Предметные рубрики отдела «Теория литературы. Изучение литературы. Литературная техника» The subject headings for “Special auxiliaries for theory, study and technique of literature”	55
<i>Nelly ȚURCAN, Natalia CHERADI</i>	Paradigme și tendințe în informarea și comunicarea științifică Парадигмы и тенденции в информировании и научном общении Paradigms and trends in information and scientific communication.....	SAVANȚII ȘI SOCIETATEA CUNOAȘTERII / УЧЕНЫЕ И ОБЩЕСТВО ПОЗНАНИЯ / SCIENTISTS AND SOCIETY OF KNOWLEDGE <i>Acad. Gheorghe DUCA</i> „Trebuie schimbată atitudinea de sorginte proletară față de savanți și în general față de intelectuali” «Необходимо изменить „пролетарский” подход в отношении к научным работникам и к интеллигенции в целом» This is imperative to change the attitude to the scientists and the intellectuals in general	59
TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE		DOCUMENTE / ДОКУМЕНТЫ / DOCUMENTS	
<i>Vera OSOIANU</i>	Blogul de biblioteconomie și știința informării: primele bilanțuri Библиотечноведческий блог: первые итоги The library and information science blog: first results.....	Manifestul domeniului public Манифест об общественном достоянии The Public Domain Manifesto.....	64
<i>Ludmila CORGHENCI</i>	Parteneriat profesional practico-științific sau învățământul biblioteconomic la vârsta maturității Профессиональное научно-практическое партнёрство или зрелость библиотечного образования	BILANȚURI / ИТОГИ / REVIEW <i>Valeriu RAȚĂ</i> Bibliotecarii au numărat bobocii... În aprilie Библиотекари подвели итоги в апреле The librarians sum up in April.....	69
		Cărți premiate – noi sugestii de lectură Книги, премированные Союзом писателей – новые подарки любителям чтения Awarded books – new reading suggestions	74

VIAȚA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ / LIBRARY'S BRANCHES LIFE

Raia ROGAC

Săptămîna ușilor deschise la Filiala „Onisifor Ghibu”
Неделя открытых дверей в Библиотеке им. Онисифора Гибу
The open door week at the Public library „Onisifor Ghibu” 76

Valeriu RAȚĂ

Simpozion la Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”
Симпозиум в Библиотеке искусств им. Тудора Аргези
Symposium on the Art library „Tudor Arghezi” 81

Venirea postumă a marelui poet român la Chișinău: interviu cu Mitzura Arghezi, fiica poetului (Consemnare: Tamara GORINCIOI)
Посмертное прибытие великого поэта в Кишинэу: интервью с дочерью Т. Аргези, актрисой Мицура Аргези
Posthumous coming of the great poet in Chisinau: an interview of the T. Arghezi daughter, Mitzura Arghezi 83

LA COLEGII NOȘTRI / У НАШИХ КОЛЛЕГ / OURS ABROAD

Călina TRIFAN

O altă realitate, în provincie
Провинция – другая действительность
Another reality, in province 86

C. ПЕТЛЕВАЯ / S. PETLEVAIA

Очаровать книгой
A stimula pasiunea pentru carte
To be charmed by a book 87

EMINESCIANA 2010 / ЭМИНЕСЧИАНА 2010 / EMINESCIANA 2010

Elena DABIJA

Mihai Eminescu al vremii noastre
Эминеску, вчера и сегодня
Eminescu yesterday and today 90

MANIFESTĂRI CULTURALE / КУЛЬТУР-НЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ / EVENTS

Elena TAMAZLÂCARU

Dialoguri literare la Filiala „Alba Iulia”

Литературные диалоги в Библиотеке «Алба-Юлия»
Literary dialogs at the public library „Alba Iulia” 95

Raia ROGAC

Mi-am deschis sufletul ca în oglindă
Поэтическое творчество как зеркало души
I opened my heart in poems 96

Ludmila DOROȘENCO

Doi cornoveni – două destine împlinite
Два односельчанина – две судьбы
Two villagers – two fulfilled destinies 98

Valeriu RAȚĂ

La masa tăcerii cu Gheorghe Budeanu
Презентация новой книги интервью
A presentation of a new book of interviews 103

REMEMBER

„Un erudit și competent cercetător în domeniul filologiei în înțelesul vechi și larg...” (VI. PRISĂCARU)
Патриарх румынской лингвистики в Бессарабии
An erudite and competent linguist in Bessarabia 106

Savantul Nicolae Corlăteanu în oglinda bibliografiei (Ion ȘPAC)
Филологическое изыскание акад. Николае Корлэтяну в библиографии
The scientist Nicolae Corlăteanu in the bibliography 107

Grigore Vieru: „Letonii, dar și ceilalți baltici, lucrează în cultură aidoma naturii” (Consemnare: Leons BRIEDIS)
Григоре Виеру: «Латыши, как и все прибалтийцы, работают в культуре как сама природа» (записал: Леонс БРИЕДИС)
Grigore Vieru: „The Latvians and other Baltics are working in culture like a nature” (reporter: Leons BRIEDIS) 112

Tadeusz Malinowski, un savant de talie mondială (Ecaterina NEDZELSCI)
Тадеуш Малиновски, наш учёный всемирного уровня
Tadeusz Malinowski an eminent scientist 115

ANIVERSĂRI / ГОДОВЩИНЫ / ANNIVERSARY

Marele nostru noroc de a-l avea pe Valentin Mândâcanu (*Vlad POHILĂ*)
К 80-летию знаменитого лингвиста Валентина Мындыкану
We are very lucky to have an Valentin Mândâcanu.....118

Teodor Buzu sau continua revenire la obârşii (*VI. PRISĂCARU*)
Художник, который уехал за рубеж, чтобы постоянно возвращаться домой
Teodor Buzu or the continue return to home.....123

CARTEA PE GLOB / КНИГА НА ГЛОБУСЕ / ROUND THE WORLD

Premiul Nobel pentru o scriitoare originară din România (*CRONICAR*)
Нобелевская премия – немецкой писательнице родом из Румынии
The Nobel prize for a writer native from Rumania.....127

Constantin COROIU
Herta Müller și tema românească
Румынская тематика в творчестве Герты Мюллер
Herta Müller and the Romanian theme...129

OAMENI ȘI CĂRȚI / ЛЮДИ И КНИГИ / PEOPLE AND BOOKS

Claudia PARTOLE
O actriță – simbol al Omului Frumos...
Актриса, как символ красоты человеческой
An actress – the symbol of a beauty 133

Ionel CĂPIȚĂ
Apostolul nostru
Писатель-апостол своего народа
Our apostle.....136

Tamara GORINCIOI
„Mi-e viața ca o așchie de stîncă...”
Творчество – это постоянный поиск и риск
The creation is a permanent search and risk.....138

IMPRESII DE LECTURĂ / О ПРОЧИТАННОМ / IMPRESSIONS

Drumul anevoios, dar și fascinant, al cunoașterii de sine (*Vlad POHILĂ*)

Тернистый путь в науке и в самопознании
A difficult but a fascinate way of self-knowledge 141

Crearea eminesciană – perpetuu izvor de inspirație (*Ludmila BULAT*)
Для него Эминеску – источник постоянного вдохновения
For him Eminescu is a permanent source of inspiration 145

O carte care te găsește...
(*Claudia PARTOLE*)
Книга, которая находит тебя
A book that find you.....147

IN MEMORIAM

A plecat actorul care aducea hazul...
(*CRONICAR*)
Умер актёр, который дарил нам хорошее настроение
The actor who gave us a good mood is died 149

Alexandru Mirodan
(*Lucreția BERZINTU*)
Не стало Ал. Миродана, талантливого румыно-израильского писателя
Al. Mirodan, Rumanian writer from Israel, is gone 151

Unde sînt cei care nu mai sînt?
(*Claudia PARTOLE*)
Где те, которые уже не с нами?
Where are those who are no longer.....152

VARIA

Cuvinte și imagini (*Aurel HIOARĂ*)
Слова и образы
Words and images 155

PENTRU AGENDA DVS. / НА ЗАМЕТКУ / FOR NOTES

Calendarul aniversărilor culturale – 2010
Календарь памятных дат на 2010 год
Cultural Anniversaries
Calendar 2010.....157

ABSTRACTS / REZUMATE / РЕЗЮМЕ

Abstracts / Rezumate
(în limba engleză).....163

COPIII ȘI CĂRȚILE

Vlad POHILĂ

S-ar părea că e un subiect ce ne vi-zează mai puțin; un subiect care intră mai puțin în raza de atenție a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Doar avem în republică o solidă Bibliotecă Națională pentru copii – „Ion Creangă”, avem câteva sute de biblioteci în școli și licee și parcă acestea ar avea menirea de a se preocupa primordial de subiectul amintit de noi în titlul prezentului editorial.

Și totuși, tema lecturilor pentru copii nu poate fi neglijată nici de angajații Bibliotecii Municipale, cel puțin din două rațiuni: a) *avem un contingent, în continuă creștere, la toate filialele, de cititori-copii și adolescenți*; b) *deși, după cum am notat și cu alte ocazii, „orice anotimp este bun pentru lecturi”, vara, vremea vacanțelor mari, a odihnei copiilor, este, totodată, și o perioadă când au loc poate cele mai eficiente acțiuni și manifestări de natură să atragă un număr cât mai mare de copii la „odihna cultă” – prin participarea lor la concursuri, expoziții, diverse jocuri, multe din acestea bazându-se pe citit, fie acesta organizat, fie sporadic. Ca să nu mai spunem că încă din antichitate comunitatea tindea să dezvolte gustul pentru lectură de la vârsta cea mai fragedă, în acest sens, în limba latină existând și un termen special: *helluo librorum*, ceea ce s-ar traduce cam astfel: „[copii] consumatori (sau: «devoratori») de cărți”.*

Importanța lecturilor pentru copii are ca motivație faptul că la o vârstă fragedă se formează mai ușor și mai sigur gustul, dragostea, interesul pentru carte, pentru literatura artistică și cea instructiv-informativă. La rîndu-i, pasiunea pentru citit e calea cea mai durabilă pentru dezvoltarea,

acutizarea, consolidarea atenției și dragostei pentru limba maternă. Totodată, 5-7 sau 8-10 ani e vârsta când gusturile, interesele pot fi mai ușor, mai simplu și mai sigur direcționate – de la desene animate (fără de care este de neconceput, acum, copilăria) spre cărți, trecîndu-se mai lesne peste ispita, deseori păguboasă, a filmelor de duzină, a jocurilor de tot felul care „pîndesc” micuții din internet, mai ales. E vârsta când apare și dorința firească a copiilor de a cunoaște mai multe, de a acumula, inclusiv de a avea o bibliotecă personală.

De unde ar fi cel mai potrivit să începem cultivarea organizată, programată, a lecturilor pentru copii? Desigur, de la modele clasice, naționale – practica mondială demonstrează că cel mai bine este receptată literatura națională. Oricît de captivant, oricît de fascinant ar fi Harry Potter, totuși, Făt-Frumos și Ileana Cosînzeana, Harap Alb, năzbîtosul Nic-a lui Ștefan a Petrei din *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă vor fi percepuți de micuții noștri mai ușor, mai firesc, ca niște semeni din clasa paralelă, din strada de alături sau din mahalaua vecină. Snoavele și anecdotele cu Păcală și Tîndală vor descreți frunțile copiilor, unde mai pui că unele din acestea le sînt cunoscute din spectacolele teatrelor de păpuși, fie că e vorba de înscenări la teatre ca *Licurici*, *Guguță* sau *Țăndărică*, fie din versiuni televizate sau radiofonice. Basmele lui Mihai Eminescu, inclusiv cele în versuri, ca și poveștile lui Petre Ispirescu, vor completa reușita începută cu scrierile marelui povestaș din Humulești. Avînd o bază „locală”, copilului-cititor i se va lămuri că asemenea

scrieri au și alte popoare, în unele țări poveștile fiind scrise cu mult înainte de a le fi ticluit scriitorii noștri. Astfel vor urma a fi recomandate pentru citire poveștile lui Charles Perrault, ale lui Hans Christian Andersen, ale fraților Grimm, ale lui Pușkin... În ceea ce privește genurile literare, după lucrările în proză, ar fi cazul să se recomande poezii, apoi scrieri dramatice. La acest capitol, avem, slavă Domnului, liste destul de bogate de cărți ale scriitorilor clasici și contemporani. Cei care vor trece cu succes „etapa poveștilor și a poeziilor”, vor fi conduși mai departe, spre alte genuri și specii literare, deja ținând cont și de curiozitatea sau gustul micuților: rebusistică, aventuri, romane polițiste, scrieri fantastice, romane istorice...

Vom menționa că ordinea sugestiilor de lectură: mai întâi povești, apoi poezioare, mai apoi scenete, pe urmă aventuri etc., ca și ordinea „geografică” (lucrări de autori „de ai noștri”, apoi de scriitori din alte țări) nu pot fi rigide, așadar, nu sînt nici obligatorii. Aici contează cel mai mult stimularea, satisfacerea dorințelor de lectură: dacă un elev din clasele I-III arde de dorință să citească basme de frații Grimm (bunăoară, pentru „a fi în rînd” cu fratele sau sora mai mari), firește, bibliotecarul va avea grijă să-i pună la dispoziție cartea solicitată; eventuale „rectificări de ordin programatic” pot fi operate și mai tîrziu.

În educație, inclusiv în educarea gustului pentru lectură contează foarte mult sistemul de modele. Un model benefic, molipsitor este decisiv pentru copii – fie în comportamentul cotidian, fie în felul de a vorbi, fie cum își aleg emisiunile TV în orele după-amiezii sau în zilele de odihnă, fie cum văd ei lista de cărți ce urmează a fi citite. În cazul lecturilor, se impun, în opinia noastră, cîteva **modele de bază**: a) cel de acasă, b) cel de la școală, c) cel de la colegi sau prieteni (eventual, de la vecini); d) cel despre care a văzut / a auzit la

TV sau la radio etc. Capătă o importanță tot mai mare **modelul oferit de bibliotecă**: ce citesc alți copii la bibliotecă? ce le propune pentru lectură bibliotecara?

Nu trebuie considerat ca ceva depășit, perimat, iar în consecință – nu trebuie neglijat spiritul de emulație, de competiție între copii la lectură. În anii cînd subsemnatul era elev în școala primară, apoi în cea medie incompletă, învățătorii, pe urmă profesorii de limbă și literatură țineau o evidență destul de strictă a lecturilor elevilor de-a lungul anului școlar, dar poate, în mod deosebit – în vacanța mare. La începutul noului an de studii, într-un cadru festiv, se făcea un fel de bilanț: care elev a citit mai multe cărți pe parcursul anului, separat – în timpul verii. Celor mai harnici cititori li se acordau diplome, uneori și cîte o carte nouă, cu o dedicație din partea corpului didactic și cu ștampila școlii. Această „întrecere” genera diferite senzații, inclusiv mici supărări și chiar invidie, dar, în ansamblu, stimula dorința ca fiecare să citească mai mult măcar în noul an școlar – cine știe, poate îi revine și lui vreo mențiune din partea direcției școlii sau poate chiar o carte nouă, pe care nu și-o poate procura?! Oare chiar să fie deja anacronică această practică din școala mea, acel concurs de genul „Cine citește mai mult”?

Notă în unul din eseurile sale scriitorul rus (de origine abhaz, de altminteri) Fazil Iskander că „*nu contează cîte cărți citește omul în viața sa; mai important e cîte cărți a înțeles el din cele citite*”.

Chiar dacă ni se pare o afirmație discutabilă, nu putem nega axioma că în cazul copiilor, mai ales, *calitatea lecturii* (mai simplu spus – ce și cum au înțeles ei din cele citite) are o importanță cu totul deosebită. Cum însă, și cine ar putea stabili, cu o cît de vagă precizie, calitatea lecturii – fie că ne referim la copii, fie la adulți? Fără să vreau, mă întorc cu gîndul la anii mei de

școală. Cel puțin în primul an de abonat al bibliotecii școlare, respectiv, sătești, sau măcar la primele cărți împrumutate, bibliotecarii făceau un fel de control: ce și cum citească micii candidați în a deveni cititori adevărați. Formele de control erau diferite, cel mai des copilul care restituia cartea trebuia să povestească, pe scurt, conținutul ei. Alteori, i se puneau niște „întrebări de baraj”: „Cum îl cheamă pe personajul cutare (unul secundar)?”; „Ce a făcut alt personaj în ziua cutare, când?...”; „Cum s-a încheiat întâmplarea (aventura, fragmentul de narațiune etc.) despre care autorul relatează în paginile de la mijlocul (începutul, sfârșitul) lucrării?” etc. Nu erau aceste controale niște examene în sensul adevărat al cuvântului, și totuși, ele aveau menirea de a dezvolta o atitudine grijulie, atentă față de lectură, de vreți – o anumită responsabilitate pentru actul de a fi citit o carte, pentru angajamentul de a deveni abonat al bibliotecii. Nu știu cum se procedează în prezent, dar generația mea a avut parte de asemenea „teste” și mai târziu, la facultate, de exemplu, la unii profesori de literatură română sau universală, și numai faptul ca atare – că ni se vor pune asemenea întrebări „simple, dar dificile” – ne mobiliza să citim mai atent scrierile preconizate de programele de studiu.

În ultimul timp, se vorbește mult despre impactul pe care-l are prezența cărții în preajma copilului – pentru formarea sa intelectuală, estetică și chiar umană. „Cu cât mai multe cărți în preajma copiilor – cu atât mai deștepti și mai buni vor fi copiii dumneavoastră!” – acesta a fost sloganul unui sondaj efectuat în ultimii 20 de ani, în 27 de țări din America, Europa de Vest, Asia (Japonia, China) și Australia, de către experți de la universitățile Nevada și California din SUA. Tradițional, se considera că o premisă decisivă pentru instruirea cu succes a copiilor o constituie pregătirea părinților, gradul lor de inteligență și

cultură; nu mai puțin contează și gradul de dezvoltare a patriei copiilor. Rezultatul experimentului la care ne referim a scos la iveală niște concluzii uimitoare, întru câțiva contrarii premiselor de care am amintit ceva mai sus (nivelul de cultură al părinților, standardul de viață în țară). S-a dovedit că hotărâtoare este prezența în casa în care crește copilul a unei biblioteci personale sau a unui număr anume de cărți împrumutate, în continuă schimbare, de la bibliotecile școlare sau publice. Grație acestei prezențe – a cărților, chiar și în cazul când nivelul de pregătire al părinților este jos sau mediocru, iar viața în patria lor lasă mult de dorit, copiii au șanse sporite de a avansa în instruire, de a se cultiva, de a se orienta mai bine în comunitate. Astfel, o bibliotecă de 500 de cărți, în preajma unui copil din clasele primare, îl ajută să-și ridice nivelul de instruire și de cultură generală în medie cu trei ani. Chiar

și o bibliotecă alcătuită din câteva zeci de volume – literatură pentru copii – îi ajută pe micuți să-și dezvolte curiozitatea, interesul, gusturile, capacitățile de asimilare a materiei; să-și îmbogățească cunoștințele la diferite discipline, să-și formeze un vocabular mai bogat. În concluzie, ne insuflă autorii sondajului efectuat la universitățile americane din Nevada și din California, prezența cărților în casa părintească – fie că e vorba de biblioteca personală, fie de cărți împrumutate de la bibliotecă sau de la bibliofili notorii și generoși – are o importanță mai mare decât gradul de pregătire profesională și intelectuală a părinților sau decât nivelul de dezvoltare a patriei lor. Mai este cazul să insistăm asupra acestui subiect: că atît părinții, cît și bibliotecarii trebuie să facă tot ce le stă în puteri ca în preajma copiilor să fie mereu cît mai multe cărți, adică să le creeze astfel de condiții, încît ispita lecturii (care, de regulă, începe cu curiozitatea de a răsfoi o carte) să fie una cotidiană și mai puternică decît alte ispite la care ne-am referit deja – internetul, jocurile acaparatoare, hoinăreala etc., etc.?

Și încă un aspect ce nu poate fi neglijat în relația copii-cărți-lectură. Este bine ca micilor cititori să li se cultive nu numai dragostea pentru carte și lectură, dar și simțul valorii pe care o dețin cărțile, ca elemente ale unui imens depozit de cunoștințe și de bogății spirituale create de omenire de-a lungul secolelor și mileniilor. Să li se aducă la cunoștință unele, cele mai accesibile și mai convingătoare aprecieri – cugetări despre carte și lectură, spuse de personalități marcante ale literaturii, artei, științei, culturii, filozofiei etc. Aceste cugetări vor deveni cu timpul niște principii de „a trăi printre cărți”, niște ace de busolă, pentru

tinerii cititori, atunci cînd pornesc a naviga în oceanul lecturilor. Vom cita și noi, în încheiere, câteva „cuvinte înaripate” pe această temă care, cine știe, le vor prinde bine micilor cititori de astăzi – marilor cititori de mâine:

„Nu este alta mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decît cetitul cărților.” (Miron Costin)

„O carte bună este o faptă bună.” (Ion Luca Caragiale)

„Înainte de orice, scopul unei cărți este de a te face să gîndești.” (Honoré de Balzac)

„Citirea unei cărți bune este ca și o conversație cu un om deștept.” (Aleksei Tolstoi)

„Cartea aduce nu doar leac la suflet, dar și vindecă de lene și de lașitate.” (Tudor Arghezi)

„Cititul unei cărți e o convorbire cu autorul, de aceea se cere liniște, să se audă un singur glas, acela al inspirației venite de departe în spațiu și în timp.” (Nicolae Iorga)

„Cărțile care te ajută cel mai mult sînt acelea care te fac să te gîndești mai mult.” (Theodore Parker; 1810-1860, filozof și teolog englez).

În fine, să amintim de o povață a Sfîntului Augustin (350-430 d.C.), care poate fi găsită în faimoasele sale *Confesiuni*: „Tolle lege, tolle lege”, adică: „la cartea și citește, citește, citește...” Peste multe secole, marele Mihai Eminescu era să lanseze – pentru toți cei care citesc, dar mai ales pentru tineri – un îndemn mai concret, mai convingător, mai adînc, pătruns de o grijă paternă pentru viitorul națiunii: „Citește! Citind mereu, creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini, din care vei întocmi înțeleșul și filozofia vieții.”

După cele citate aici, cuvintele rostite sau scrise devin, nu știu cum, de prisos. Și atunci, ce ne mai rămîne? Desigur, cititul. Cărțile. Bibliotecile. Lecturile...

CULTURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI COMUNICAREA ȘTIINȚIFICĂ – VALORI ALE SOCIETĂȚII CUNOAȘTERII

*Dr. conf. univ. Nelly ȚURCAN,
Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională, USM*

Societatea bazată pe cunoaștere reprezintă o nouă etapă în dezvoltarea civilizației umane, o dezvoltare calitativ nouă a modului de viață, care implică folosirea pe scară largă a informației și a cunoștințelor în toate sferile existenței umane și activității sociale, cu un impact economic și social major. Este clar că pentru Societatea Cunoașterii o valoare incontestabilă reprezintă cunoașterea științifică și cunoștințele științifice.

Procesele de comunicare științifice, cunoștințele științifice în sine și cultura în contextul științific sunt incontestabil legate, într-un anumit context, de dezvoltarea Societății bazate pe cunoaștere. Academicianul Mihai Drăgănescu a remarcat că Societatea Cunoașterii va reprezenta și o etapă nouă în cultură, pe primul plan va trace cultura cunoașterii care implică toate formele de cunoaștere [1].

În ultimul deceniu, cultura științifică a devenit o temă pe larg discutată la toate nivelele discursurilor publice. Majoritatea factorilor de decizie politică la nivel european și internațional încearcă să integreze această noțiune în declarațiile sale asupra creșterii economice sau progresului social. Toate politicile științifice și tehnologice din țările dezvoltate, promovate în ultimii ani, consideră cultura științifică unul din scopurile sau obiectivele principale. Cultura științifică este considerată motorul dezvoltării societății [2].

În ciuda faptului că acest termen se folosește demult în publicațiile occidentale, nu există un punct de vedere comun asupra noțiunii date [3-4]. Termenul folosit pentru a exprima noțiunea de cultură științifică variază în diferite țări, grupuri și persoane fizice. În Statele Unite și Marea Britanie, de exemplu, se folosește termenul **înțelegerea publică a științei**, dar, în același timp, este destul de des folosit termenul **alfabetizare științifică**. În Canada, în documentele guvernamentale se utilizează termenul **conștientizarea publică a științei**. În documentele guvernamentale publicate în Franța și în Québec (Canada) noțiunea a fost extinsă pentru firme și procesul de inovare astfel, încât se recurge la termenul **cultura științifică, tehnologică și industrială** [5]. Sunt, de asemenea, folosiți și alți termeni similari.

Ca și noțiunea **cultură** [6], **cultura științifică** poate fi abordată din diferite perspective. Totuși, în pofida definițiilor vagi, nu există un acord general pentru aplicarea noțiunii de cultură științifică [7]. În consecință, mijloacele care sunt alese pentru ca societatea să posede o cultură științifică sunt variate. Unii analiști consideră că școală trebuie să fie în centrul culturii științifice, alții consideră că popularizarea este esența culturii științifice, fiind promovată de mass-media.

Destul de des, deopotrivă cu termenul **cultura științifică**, se folosește termenul

alfabetizarea științifică. Este necesar să înțelegem semnificațiile distincte ale acestor termeni.

Alfabetizarea științifică (*Scientific Literacy*)

Interpretările privind alfabetizarea științifică s-au schimbat de-a lungul anilor: de la abilitatea de a citi și înțelege articole legate de știință, până la abordarea actuală privind înțelegerea și aplicarea principiilor științifice în viața cotidiană. Faptul că termenul **alfabetizare științifică** uneori nu este clar definit se datorează, în special, naturii sale complexe și dinamice, dar nu lipsește de definiție [8].

Primele definiții ale alfabetizării științifice erau axate pe enumerarea unei liste extinse de aptitudini sau atitudini. În 1975, B. Shen a propus trei categorii pentru a extinde înțelegerea alfabetizării științifice [9]:

1) alfabetizarea științifico-practică cuprinde cunoștințele științifice care pot fi aplicate pentru a ajuta la rezolvarea problemelor practice [10];

2) alfabetizarea științifică civică permite unui cetățean „...să devină mai conștient față de știință și problemele legate de știință, astfel că el și reprezentanții săi nu se vor eschiva de a-și aduce contribuția comună la rezolvarea unor atare probleme, astfel să participe pe deplin în procesele democratice ale unei societăți tot mai tehnologizate” [11, p. 46];

3) alfabetizarea cultural-științifică este aprecierea științei ca o realizare majoră a umanității, „fără îndoială, cea mai mare realizare a culturii noastre” [12, p. 8].

J.D. Miller a dezvoltat cercetările sale privind subiectul respectiv și a propus ca alfabetizarea științifică civică să fie conceptualizată prin implicarea a trei dimensiuni legate de:

(A) conținut – persoana trebuie să poată avea un vocabular de bază, care să-i per-

mită să citească povestiri, istorii, știri despre știință dintr-un ziar sau o revistă;

(B) proces – o înțelegere a procesului sau a naturii investigației științifice;

(C) factorii sociali – un anumit nivel de înțelegere a impactului științei și tehnologiei asupra indivizilor și societății [13].

J.D. Miller, J. Durant și alții au folosit evaluarea acestor trei dimensiuni pentru a estima gradul de alfabetizare științifică a publicului în mai multe țări din întreaga lume [14]. Aceste idei au fost dezvoltate în definițiile contemporane ale educației științifice cum ar fi, de exemplu, Hacking, Goodrum și Rennie, care descriu în sens mai larg alfabetizarea științifică în termeni de contexte interdependente, considerând că alfabetizarea științifică ar trebui să fie în vizorul educației științifice în anii de școlarizare obligatorie. Alfabetizarea științifică este o prioritate de vârf pentru toți cetățenii, care îi ajută să fie interesați și să înțeleagă lumea din jurul lor, să se angajeze în discursurile despre știință, să fie sceptici și interesați de afirmațiile făcute de alții despre aspectele științifice, pentru a putea identifica întrebările, să investigheze și să aducă dovezi, să tragă concluzii și să ia decizii pe bază de informații cu privire la mediu și propria lor sănătate și bunăstare [15].

Sunt și alte definiții ale termenului în cauză. Astfel, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) definește alfabetizarea științifică drept „capacitatea de a utiliza cunoștințe științifice, pentru a identifica întrebări și de a trage concluzii bazate pe dovezi pentru a înțelege și a ajuta să se ia decizii cu privire la lumea naturală și modificările aduse acesteia prin activitatea umană” [16].

Cultura științifică (*Scientific Culture*)

Termenul „cultură științifică” este folosit în accepții diferite. De exemplu:

1) cultura științifică poate fi considerată un set de „valori, etos, practici, metode și atitudini bazate pe universalism, rați-

onament, logică, scepticism și rezultate empirice” care există în cadrul comunității științifice / academice [17, p. 188];

2) cercetătorii B. Godin și Y. Gingras au propus următoarea definiție: „Cultura științifică și tehnologică constituie expresia tuturor modurilor prin care persoanele fizice și societatea apropie știința și tehnologia” [18, p. 45]. Spre deosebire de definiția precedentă a culturii științifice – ca un sistem de valori aparținând exclusiv oamenilor de știință și academicienilor (subgrupuri în cadrul societății) – definiția lui B. Godin și Y. Gingras probează un contrast izbitor, cultura științifică fiind descrisă ca mijloc prin care orice membru al societății poate accesa domeniul științei și tehnologiei;

3) cele mai multe țări europene folosesc cuvintele „cultura științifică” (*scientific culture, culture scientifique*) pentru a descrie un domeniu cunoscut în Marea Britanie ca „înțelegerea publică a științei” și în SUA ca „alfabetizarea științifică” [19, p. 189]. Cu toate acestea, se pune un accent important suplimentar privind mediul cultural în care știința și societatea interacționează. **Cultura științifică este un sistem integrat care apreciază valoarea socială și promovează pe scară largă știința propriu-zisă și educația științifică;**

4) analizând cultura și Societatea Cunoașterii, M. Drăgănescu consideră că, de fapt, cultura științifică este o categorie a culturii care include două subcategorii: a) știința, cunoașterea științifică și tehnologică, cunoașterea tehnologică pentru fabricarea produselor, dar și pentru utilizarea acestora, precum și cunoașterea organizațională și economică, chiar dacă unele obiecte ale cunoașterii sunt tacite sau fac parte din cultura intangibilă; b) uneltele fizice și informaționale, obiectele fizice și informaționale produse sau fabricate, utilizarea lor, instituțiile și organizațiile, care sunt consecință, în cea mai mare măsură, a cunoașterii științifice, tehnologice, eco-

nomice și organizaționale, poate chiar și a culturii intangibile [20].

Deși primele două versiuni ale noțiunii „cultura științifică” sunt utile în explorarea subiectului, iar în abordarea lui M. Drăgănescu sunt descrise elementele culturii științifice și tehnologice, considerăm că definiția a treia a culturii științifice reprezintă cea mai generală și utilă interpretare a termenului. Dr. Robin Batterham, descriind cultura științifică din Australia, a menționat că întotdeauna aceasta are nevoie de „un cadru transparent de sprijin public în care (știința și inovarea) se poate dezvolta. Conștientizarea publicului și implicarea în Știință, Inginerie și Tehnologie sunt importante” [21, p. 189].

Astfel, putem constata că semnificația noțiunii *cultură științifică* este mai extinsă și implică, deopotrivă cu educația științifică, alfabetizarea științifică și promovarea științei în societate.

În acest context cultura științifică este legată de noțiunea *comunicare științifică*. Fernando César Lima Leite sugerează că procesele de comunicare științifică, cultura din mediul academic și de management al cunoașterii au o relație strânsă și inseparabilă [22, p. 144].

Noțiunea de comunicare științifică este examinată de mulți cercetători. Definițiile comunicării științifice au depins de specificul diferitor discipline științifice, de modelele teoretice adoptate, de abordările metodologice.

Literalmente, **comunicarea științifică** este explicată ca un proces de comunicare dintre savanți și alți actori ai activității științifice. Unii cercetători tratează comunicarea științifică doar în sensul strict, „și anume comunicarea între cercetători, [...] care exclude relațiile dintre cercetători, sectorul de cercetare și dezvoltare și societatea în general, denumită prin termenul *popularizare*” [23]. În această definiție comunicarea nu se reduce doar la unitățile

de laborator, dar, de asemenea, prevede schimbul de informații atât în cadrul unui laborator (grup de cercetare), cât și în afara lui. Potrivit lui Josette de la Vega comunicarea științifică poate avea loc doar într-un cadru disciplinar, iar practicile de comunicare diferă de la un domeniu la altul, unele fiind, din punctul de vedere al eficienței, mai avansate decât altele [24]. Însă această interpretare a noțiunii de comunicare științifică nu dezvăluie specificul acestei comunicări, al activității științifice, precum și al comunicării dintre mediul academic, de cercetare și societate.

Identificând termenul de „comunicare științifică” ca schimb de informații și idei între savanți, Leo Meltzer definește comunicarea științifică astfel: „Totalitatea publicațiilor, mijloacelor, filierelor, activităților instituționale și obiceiurilor care direct sau indirect afectează transmiterea mesajelor științifice între savanți” [25, p. 112]. El menționează că această comunicare se deosebește de comunicarea cotidiană cu privire la realitatea fizică, care face referință la cunoștințe generalizate și codificate privind un obiect particular. În mod ideal, fiecare comunicare contribuie la formarea patrimoniului de cunoștințe, unanim acceptate, care sunt identificate ca știință. Acest lucru, în special, este realizat prin extinderea limitelor de cercetare, prin modificarea ipotezelor enunțate anterior, precum și prin precizarea suplimentară, explicarea sau verificarea cunoștințelor existente.

Atât definițiile menționate mai sus, cât și multe altele, abordează comunicarea științifică drept un proces în care savanții produc, comunică, evaluează, difuzează și păstrează rezultatele cercetării științifice pentru comunitatea științifică [26-29]. Însă, există și o altă abordare a acestei noțiuni.

La fel ca și alte forme de comunicare, comunicarea științifică există în cel puțin două dimensiuni: o dimensiune se

referă la conținut, iar cealaltă – la funcția socială a comunicării [30]. În viziunea lui P. Watzlawick, comunicarea științifică poate fi definită ca: transmiterea cunoștințelor științifice (dimensiune care se referă la conținut); și comunicarea științifică între savanți (în acest caz este o dimensiune socială). Atunci când ambele condiții există concomitent, se obține ceea ce numim comunicare științifică internă, în timp ce comunicarea științifică externă poate fi obținută în cazul procesului de comunicare ce se bazează doar pe transmiterea cunoștințelor. Exemplu de comunicare științifică externă poate servi cazul când un jurnalist relatează despre o cercetare științifică și rezultatele acesteia. Comunicarea științifică internă are loc doar în mediul științific, de cercetare.

Dacă comunicarea este apreciată ca una dintre metodele cele mai eficiente de promovare a progresului tehnic, prezența comunicării în procesul de formare a cunoștințelor și crearea inovațiilor conduce în mod inevitabil la o analiză a comunicării științifice ca o rețea socială complexă de filiere care servește nu numai ca mijloc pentru a face legătură dintre comunitatea științifică și public, dar și ca instrument eficient pentru extinderea granițelor științifice și obținerea sprijinului din partea publicului larg pentru cercetare și dezvoltare.

Astfel, comunicarea științifică este o comunicare despre știință. Din această perspectivă Chris Bryant definește comunicarea științifică drept „procesul prin care cultura și cunoștințele științifice sunt absorbite în cultura comunității” [31, p. 357]. Ch. Bryant, de asemenea, menționează că în realitate comunicarea științei este un proces prin care cultura științifică și cunoștințele devin incorporate în cultura generală [32]. Este un punct de vedere interesant în abordarea rolului comunicării științifice la crearea nivelului de cultură generală a publicului (societății). Punctul

forte al acestei definiții este că în ea sunt identificate aspectele culturale, intangibile ale comunicării științifice [33, p. 191], dar și faptul că această comunicare este identificată ca un proces continuu. Acest context are caracteristici apropiate cu cele ale culturii științifice.

Considerăm că termenul „comunicarea științifică” este unul complex, care acoperă două dimensiuni ale comunicării: comunicarea în știință și comunicarea despre știință. Astfel, în opinia noastră, **comunicarea științifică** este totalitatea mijloacelor, filierelor, activităților instituționale care asigură transmiterea, difuzarea (circulația informației științifice) în societate și este un proces bidirecțional de comunicare între comunitatea științifică și societate. Ea este partajarea informațiilor și/sau construirea unui dialog atât științific, cât și despre știință într-un mod (inter)activ prin intermediul unor strategii diferite, adaptate la grupurile-țintă specifice în următoarele scopuri: conștientizare, sporirea cunoașterii, formarea opiniei, schimbare de atitudine și schimbare de comportament.

Referințe bibliografice

1. Drăgănescu, M. Societatea informațională și a cunoașterii. Vectorii societății cunoașterii: studiu pentru Proiectul SI-SC (Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii) al Academiei Române [online]. București, 2001 [citată 24.07.2010]. Disponibil: http://www.academiaromana.ro/pro_pri/pag_com01socinf_tem.htm
2. Drăgănescu, M. Cultura și societatea cunoașterii [online]. București, 2002 [citată 24.07.2010]. Disponibil: www.racai.ro/~dragam/CULTURA&SC.pdf
3. Paisley, W.J. Scientific literacy and the competition for public attention and understanding. In: Science Communication. 1998, vol. 20, nr. 1, p. 7-80.
4. Fourez, Gérard. Scientific and technological literacy as a social practice. In: Social Studies of Science. 1997, vol. 27, nr. 6, p. 903-936.
5. Godin, Benoit; Gingras, Yves. What is scientific and technological culture and how is it

measured? A multidimensional model. In: Public Understanding of Science. 2000, nr. 9, p. 43-58.

6. Georgiu, Grigore. Cultură și comunicare. București: SNSPA, 2008, p. 18-35.

7. Durant, J.R.; Evans, G.A.; Thomas, G.P. The public understanding of science. In: Nature. 1989, nr. 340, p. 11-14.

8. Burns, T.W.; O'Connor, D.J.; Stocklmayer, S.M. Science Communication: A Contemporary Definition. In: Public Understanding of Science, 2003, nr. 12, p. 183-202.

9. Shen, Benjamin S.P. Science literacy and the public understanding of science. In: Communication of Scientific Information / ed. Stacey B. Day. New York: Karger, 1975, p. 44-52.

10. Maienschein, Jane. Scientific literacy. In: Science. 1998, nr. 281, p. 917.

11. Shen, Benjamin S.P. Science literacy and the public understanding of science. In: Communication of Scientific Information / ed. Stacey B. Day. New York: Karger, 1975, p. 44-52.

12. Thomas, G.; Durant, J. Why should we promote the public understanding of science? In: Scientific Literacy Papers / M. Shortland (ed.). Oxford: Department of External Studies, 1987, p. 1-14.

13. Miller, J.D. The measurement of civic scientific literacy. In: Public Understanding of Science. 1998, nr. 7, p. 203-223.

14. Ibidem.

15. Hacking, Mark W.; Goodrum, Denis; Rennie, Leonie J. The state of science in Australian secondary schools. Australian Science Teachers' Journal. 2001, vol. 47, nr. 4, p. 6-17.

16. Assessing Scientific, Reading and Mathematical Literacy: A Framework for PISA 2006 [online]. OECD, 2006 [citată 24.07.2010]. Disponibil: <http://www.oecd.org/dataoecd/63/35/37464175.pdf>

17. Burns, T.W.; O'Connor, D.J.; Stocklmayer, S.M. Science Communication: A Contemporary Definition. In: Public Understanding of Science, 2003, nr. 12, p. 183-202.

18. Godin, Benoit; Gingras, Yves. What is scientific and technological culture and how is it measured? A multidimensional model. In: Public Understanding of Science. 2000, nr. 9, p. 43-58.

19. Burns, T.W.; O'Connor, D.J.; Stocklmayer, S.M. Science Communication: A Contemporary Definition. In: Public Understanding of Science, 2003, nr. 12, p. 183-202.

20. Drăgănescu, M. Cultura și societatea cunoașterii. În: *Limba Română în Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii* / coord. Dan Tufis, Florin Filip. București: Expert, 2002, p. 441-470.
21. Burns, T.W.; O'Connor, D.J.; Stocklmayer, S.M. Science Communication: A Contemporary Definition. In: *Public Understanding of Science*, 2003, nr. 12, p. 183-202.
22. Leite, Fernando César Lima. Comunicação científica e gestão do conhecimento: enlases conceituais para a fundamentação da gestão do conhecimento científico no contexto de universidades. *TransInformação*, 2007, vol. 19, nr. 2, p. 139-152 [citată 24.07.2010]. Disponibil: <http://eprints.rclis.org/11619/1/TR-2006-157.pdf>
23. Vega (de la), Josette. Les journaux électroniques – Communication scientifique et nouvelles technologies: la maîtrise de l'espace et du temps en physique théorique. In: *Rencontres de BIBLIO-FR à Caen du 3 au 6 avril 1998 sur le thème des journaux électroniques* [online] 1998 [citată 24.07.2010]. Disponibil: <http://biblio-fr.info.unicaen.fr/rencontres98/minutes/journauxel/delavega.html>
24. Ibidem.
25. Kaplan, Norman. Scientific communication / Norman Kaplan, Norman W. Storer. In: *International Encyclopedia of the Social Sciences*. New York, 1968, vol. 13, p. 112-117.
26. Meadows, A.J. (ed.). *Knowledge and communication: essays on the information chain*. London: Library Association Publishing, 1991. 186 p.
27. Cronin, Blaise. Scholarly Communication and Epistemic Cultures. In: *New Review of Academic Librarianship* [online]. 2003, vol. 9, nr. 1 [citată 24.07.2010], p. 1-24. Disponibil: <http://www.arl.org/bm~doc/cronin.pdf>
28. Roosendaal, Hans E.; Geurts, Peter A. Th. M. Forces and functions in scientific communication: an analysis of their interplay [online]. 1999 [citată 24.07.2010]. Disponibil: <http://doc.utwente.nl/60395/1/Roosendaal97forces.pdf>
29. Tamaro, Anna Maria. La comunicazione scientifica e il ruolo delle biblioteche. In: *Biblioteche oggi*, 1999, nr. 8, p. 78-82.
30. Watzlawick, P. *Pragmatics of the Human Communication*. New York: Norton, 1967. 296 p.
31. Bryant, Chris. Does Australia need a more effective policy of Science Communication? In: *International Journal of Parasitology*. 2003, vol. 33, nr. 4, p. 357-361. 2003, p. 357-361.
32. What is Science Awareness? [online]. 2008 [citată 24.07.2010]. Disponibil: http://cpas.anu.edu.au/science_awareness.php
33. Burns, T.W.; O'Connor, D.J.; Stocklmayer, S.M. Science Communication: A Contemporary Definition. In: *Public Understanding of Science*, 2003, nr. 12, p. 183-202.

MANAGEMENTUL RESURSELOR UMANE ÎN BIBLIOTECILE DIN REPUBLICA MOLDOVA: ABORDARE TEORETICO-METODOLOGICĂ

*Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”*

Nevoia de managementul resurselor umane (MRU) vine din profundele transformări ce s-au produs în comunitate, din cerințele înaintate de Societatea Cunoașterii. Acest deziderat influențează factorii ce condiționează caracteristicile și modalitățile de manifestare a proceselor de management printre care: creșterea dificultății, complexității și diversității obiectivelor ce revin bibliotecii și componentelor sale; multiplicarea și diversificarea influențelor exercitate de mediul ambiant național și internațional ce reclamă forme de reacție rapide, adică, decizii de anvergură, cu impact nemijlocit asupra caracteristicilor dimensionale și funcționale ale bibliotecii; amplificarea importanței proceselor de management în creșterea eficienței; ritmul rapid de generare și implementare a schimbărilor, a noului tehnic, tehnologic, economic și managerial, cu reflectare în comprimarea perioadelor de adoptare a deciziilor, situație ce reclamă antrenarea unui număr sporit de bibliotecari în procesele decizionale; ridicarea nivelului de pregătire profesională a managerilor și executanților ce face posibilă și necesară participarea reală a acestora la soluționarea decizională a multiplelor probleme cu care se confruntă bibliotecile din RM în perioada de trecere la Societatea Cunoașterii.

Practicile cotidiene în domeniul managementului resurselor umane, constituie expresia preocupărilor teoretice. O lucrare importantă pentru investigația noastră este cea a lectorului superior de

la USM Natalia Zavtur *Evoluția ideii de management în gândirea teoretică de biblioteconomie din Republica Moldova* [23, p. 63-85], cu o bibliografie impresionantă, care a servit ca ghid sursologic în documentarea efectuată. N. Zavtur caracterizează managementul ca „fenomen relativ nou” (în 2005) pentru bibliotecile din RM. Ea menționează, în studiul său, că implementarea concepției de management în bibliotecile noastre a început simultan în sfera practică și în cea teoretică. Publicațiile analizate, de dată relativ recentă, au copleșit-o, recunoaște autoarea, prin numărul lor foarte mare. N. Zavtur analizează și evidențiază contribuția tuturor autorilor care au abordat teoria managementului în RM. Cei mai productivi, cu implicații teoretice substanțiale, conceptualizatoare sunt A. Rău, N. Zavtur, L. Kulikovski, L. Corghenci. N. Zavtur enumeră mai mulți autori, acoperind și partea praxiologică a managementului; noi limităm numărul doar la cei nominalizați din motiv că anume acești autori au abordat subiecte din MRU – obiective, activități, politici, evaluări.

Teoriile managementului din ultimii 20 de ani, susține Gerald A. Cole, „constituie eficacitatea organizațională și aspectele strategice”. În viziunea lui aceasta implică mai mult decât „...eficiența, care se ocupă cu *rezolvarea lucrurilor așa cum trebuie*”. Eficacitatea este, în primul rând, o problemă de „*rezolvare a lucrurilor care trebuie rezolvate*”. Teoreticienii din această perioadă au abordat aspecte ale managementului modern ca misiunea organizației, strate-

gia, valorile (cultura organizațională, ceea ce numește G.A. Cole „*rezolvarea lucrurilor care trebuie rezolvate*”), schimbarea organizațională, puterea decizională a personalului, relațiile organizaționale.

În această perioadă, judecând după evoluția managementului, sintetizată de G.A. Cole, s-a dezvoltat o relație strânsă între teoria pură a managementului și cea a organizației. Managementul este considerat o funcție a organizațiilor, iar sarcina lui este facilitarea definirii și atingerii scopurilor organizației [3, p. 9]. Cole aduce ca exemplu rezumatul lui Handy, care ilustrează cel mai bine această relație. În viziunea lui Handy, „variabilele-cheie pe care trebuie să le stăpânească un manager sunt:

- oamenii;
- lucrul și structurile;
- sistemele și procedurile.”

Aceste variabile pot fi manageriate doar în limitele unei organizații, „...în care Handy vede trei componente esențiale:

- scopurile organizației;
- tehnologia disponibilă;
- cultura organizației (valorile sale, credințele)”.

Din variabilele-cheie și din componentele esențiale ale lui Handy se vede clar că o mare parte din valoarea organizației se află în mâinile oamenilor, ale angajaților. De aici importanța managementului resurselor umane în managementul organizațional.

MRU este un domeniu acoperit de multe studii, cercetări, numeroase publicații științifice, în străinătate mai ales, dar nu destul de solicitat de teoreticienii și practicienii din RM. Pentru o mai bună explorare și prezentare a literaturii teoretice generale și de specialitate la subiectul cercetat, în baza documentării, vom face o precizare referitoare la *managementul resurselor umane* și *managementul per-*

sonalului. Ambele se referă la personalul organizației, dar se și deosebesc înde ele, susțin teoreticienii. Managementul personalului se referă doar la activitățile specialiștilor din departamentul, serviciul sau oficiul de personal al unei organizații (titulatura structurii e în funcție de mărimea ei), afirmă unii. Alții sunt de părere că MRU „cuprinde o gamă mai largă de activități, inclusiv aspecte ale conducerii echipelor, cum ar fi rezolvarea conflictelor sau consilierea angajaților” [5, p. 308]. Cunoscutul teoretician al biblioteconomiei prof. Ion Stoica, cu referire la diferența acestor concepte, spune: „Comparând conducerea personalului, managementul tradițional al structurilor infodocumentare cu managementul resurselor umane pot fi remarcate mai bine diferențele dintre linearitate și complexitate, dintre mijloace și scopuri, dintre predominanța cantității și exigențele calității. Managementul resurselor umane are alte finalități superioare conducerii, este creativ, deschis permanentei reconfigurării” [21, p. 58]. Georgeta Pănișoară și Ion Ovidiu Pănișoară sunt de părere că „managementul resurselor umane reprezintă «coloana vertebrală» a unei companii moderne”, pentru că, susțin ei în continuare, „tot ceea ce înseamnă managementul resurselor umane are legătură directă cu productivitatea, cu performanța și cu succesul” [19, p. 9].

Bibliotecile, insistă L. Corghenci în lucrarea *Managementul resurselor umane în bibliotecile Republicii Moldova*, trebuie să accepte, să utilizeze și să practice MRU, pentru că „asigură o abordare integrată a activităților de personal prin unirea filosofiei instituției privind personalul, interesele și posibilitățile profesionale cu relațiile profesionale propriu-zise” [4, p. 85].

Teoreticienii au discutat profund diferențele dintre managementul tradițional, managementul personalului și managementul resurselor umane. MRU este în viziunea noastră (bazată pe multitudinea

de abordări, sistematizări, comparații teoretice) *un sistem de management bazat pe misiune, valori, necesități umane, caracterizat prin decizii rapide, comunicare directă, munca în echipă, salarizare în funcție de performanță, pregătirea și dezvoltarea angajaților*.

Teoreticienii au dezvoltat și propun practicienilor diverse algoritme științifice de derulare a MRU [15]. Algoritmul reprezintă consecutivitatea logică a activităților MRU. M. Vârcolici mai adaugă la activități și „principii, metode și tehnici manageriale” [22, p. 9].

Pentru a organiza mai logic sinteza documentării, a investigației teoretice și de specialitate (biblioteconomică) și ținând cont de algoritmul științific de derulare al MRU vom utiliza formula **OEEP**: (1) **O**biective MRU; (2) **E**tape (domenii, activități) MRU; (3) **E**valuare MRU (aceasta cu pondere mai substanțială față de celelalte, fiind activitatea prin care măsurăm eficiența); (4) **P**olitici MRU.

OBIECTIVELE, FUNCȚIILE MANAGEMENTULUI RESURSELOR UMANE

În eforturile sale de a-și realiza obiectivele, biblioteca, desigur, conștientizează că cea mai importantă unealtă în acest proces sunt oamenii. După cum afirmă N. Zăvțur, „...personalul constituie obiectul principal al exercitării managementului. [...] În biblioteconomia RM s-a conștientizat faptul că soluționarea problemelor complexe, care stau în fața bibliotecilor, depinde hotărâtor de gradul de valorificare a potențialului uman” [23, p. 67].

Produsul, Plasarea (distribuția), Promovarea și Prețul sunt instrumente bine cunoscute, la fel, bine explorate și analizate de biblioteci pe parcursul multor ani, așa-numiții „cei 4 P”. Bibliotecile sunt instituții publice care oferă servicii informaționale, culturale, educaționale, recreaționale etc. Serviciile însă implică un „al

cincilea P”, esențial, puterea căruia adesea depășește impactul oricărui alt „P”. Și acest „al cincilea P”, identificat de McEwen, este reprezentat de *Persoane (angajați)* [16, p. 72]. Persoanele, adică angajații, conferă vitalitate bibliotecii, ei asigură relația bibliotecii cu utilizatorii, ei satisfac cerințele lor, ei asigură realizarea scopurilor bibliotecare. Într-o măsură deloc neglijabilă, relațiile și nonrelațiile cu biblioteca rezultă din activitățile cotidiene și din reacțiile angajaților, care îndeplinesc rolul de resursă de forță a bibliotecii și care respectă promisiunea făcută de bibliotecă utilizatorilor săi. Utilizatorii nu rețin pe ce cale, prin ce mod, ajung serviciile și resursele bibliotecii la ei sau pe ce cale și prin ce mijloc este transmisă, furnizată informația; ei rețin persoanele care i-au servit atunci când au apelat la bibliotecă, atunci când au solicitat un document, o referință, o consultație etc. Bibliotecile se aseamănă între ele – au aceleași scopuri, funcții, misiuni. Le diferențiază dimensiunea umană – angajații lor. Oamenii joacă cel mai real și puternic rol în asigurarea calității, serviciilor, ei reprezintă cheia spre succesul bibliotecii, ei determină performanța bibliotecii. În același timp oamenii sunt și cea mai dificilă resursă pentru bibliotecă în ceea ce privește administrarea acestora. Al cincilea „P” reprezintă pentru managementul bibliotecar cea mai dificilă provocare.

Până nu demult în managementul personalului se utiliza formula: șef – reguli – control. Amintim aici cuvintele lui Abraham Lincoln: „*Dogmele trecutului liniștit nu mai sunt adecvate pentru prezentul furtunos.*” Astăzi managementul resurselor umane are altă formulă și alte roluri, susține Stephen R. Covey: „(1) *modelare* (șeful trebuie să dea un exemplu bun angajaților); (2) *găsirea căii optime de urmat* (determinarea în comun cu angajații a cursului acțiunilor); (3) *alinieri* (punerea la punct a sistemelor pentru a nu deraia

de la drumul ales, țintit); (4) *împuternicire* (punerea talentelor în slujba obținerii rezultatelor, oferirea ajutorului, consilierii atunci când trebuie)” [8, p. 114].

Alți experți promovează alte modele, dar apropiate de cel al lui Stephen R. Covey. În studiul *Conducerea bazată pe rezultate*, care a stat la baza elaborării lucrării metodice pentru biblioteci *Planificarea pentru rezultate*¹, autorii Dave Ulrich, Jack Zenger, Norm Smallwood propun un model de conducere bazat pe patru segmente / roluri care:

- 1) *imprimă direcție* (viziune, utilizatori, viitor);
- 2) *demonstrează modelul de caracter personal* (deprinderi, integritate, încredere, gândire analitică);
- 3) *mobilizează angajamentul individual* (implicați-i pe angajați, dați-le puteri sporite);
- 4) *generează capacitatea organizațională* (faceți echipe, gestionați procesul de schimbare) [17, p. 125].

Adriana Prodan susține ca actuale și fundamentale patru obiective ale MRU: (1) facilitarea competitivității; (2) sporirea productivității și a calității; (3) respectarea obligațiilor legale și sociale; (4) promovarea dezvoltării individuale [20, p. 7]. Abordate sub aspect biblioteconomic, aceste patru obiective s-ar contura în felul următor pentru biblioteci:

1. **Facilitarea competitivității bibliotecii.** Bibliotecile, la fel ca orice organizație a secolului XXI, sunt caracterizate prin eficacitate, prin eficiență, prin performanță și prioritară devine satisfacția utilizatorilor și a angajaților. Având în vedere rolul jucat de resursele umane în eficacitatea bibliotecii, este clar că

ea are nevoie de indivizii cei mai potriviți pentru a atinge obiectivele și pentru a rămâne astfel competitivă, performantă. Managementul resurselor umane are obiectivul să înțeleagă competențele bibliotecii, să asigure cele mai potrivite profiluri umane pentru succesul instituțional și să dezvolte metode de atragere și instruire a resurselor umane. Abordat cu profesionalism, MRU oferă șanse mari de a obține performanțe la toate nivelele bibliotecii.

2. **Sporirea productivității și a calității.** Sporirea acestor două dimensiuni ajută bibliotecile să obțină performanță, dar, mai ales, în condițiile mediului crizist, le ajută să supraviețuiască. Productivitatea și calitatea impun managementului resurselor umane diverse sisteme de selecție și o diversitate de angajați. Acestea presupun o mare investiție în instruire și dezvoltare, ca și utilizarea diferitor recompense pentru menținerea motivației și efortului. Prin varietatea de activități, managementul resurselor umane ajută bibliotecii să crească productivitatea și calitatea rezultatelor.
3. **Respectarea obligațiilor legale și sociale.** Codul muncii și alte reglementări legale în domeniul muncii stabilesc reguli în angajare și în alte practici din managementul resurselor umane. Relațiile de muncă au la bază reglementările legale în domeniu. Strâns legate sunt și rolurile sociale ale bibliotecilor. Performanța socială a bibliotecii este considerată o componentă a performanței organizaționale.
4. **Promovarea dezvoltării individuale.** Un obiectiv important

¹ Lucrare publicată sub egida Asociației Bibliotecarilor Americani în 1999, ca ghid de planificare a activității bibliotecare.

când preocuparea pentru calitatea oamenilor devine una prioritară pentru biblioteci. Schimbările tehnologice, sociale, politice rapide și profunde din societate, orientarea pentru a realiza cu succes rolul informațional, educațional, recreativ, obligă bibliotecile la un constant efort de articulare la dimensiunile și cerințele unor randamente valorice. Și mai important devine acest deziderat pentru biblioteci ca organizații ale cunoașterii care asigură și susțin educația cetățeanului pe tot parcursul vieții.

Generalizând, putem spune că ținta MRU este de a înțelege necesitățile și problemele cu care se confruntă angajații, de a furniza instrumente relevante de organizare și de a instrui sistematic personalul bibliotecii referitor la aceste probleme. Deci, în această abordare și în contextul actual al bibliotecilor, concretizăm funcția MRU: *managementul resurselor umane asigură cadrul instituțional, structural și politic de desfășurare a tuturor activităților de susținere și orientare a angajaților spre realizarea scopurilor organizaționale și realizarea performanțelor individuale.*

ETAPE, DOMENII, ACTIVITĂȚI ALE MANAGEMENTULUI RESURSELOR UMANE

Teoreticienii clasifică MRU în patru grupuri esențiale de activități:

- asigurarea cu personal (planificarea, recrutarea, selecția, integrarea personalului);
- dezvoltarea personalului (instruirea, dezvoltarea carierei);
- motivarea (materiale, monetare, morale);
- evaluarea (globală, individuală, a activităților, a eficienței).

G. și I.O. Pănișoară nu le structurează în grupuri sau categorii ca cele de mai sus,

dar le numesc procese și le enumeră într-un lanț logic: *recrutarea și selecția de personal, evaluarea performanțelor, instruirea personalului, cercetarea climatului pentru îmbunătățire, motivarea angajaților* [19, p. 13].

G.A. Cole împarte activitățile MRU în trei categorii:

1) *activități strategice*, considerate activități de orientare și concepție (stabilirea politicilor de personal, planificarea pe termen lung);

2) *activități de consultanță*, care sunt activități de consiliere;

3) *activități operaționale.*

Pe acestea din urmă le numește servicii de personal, fiind convins că „ele reprezintă aspectul productiv al MRU”. Autorul evidențiază următoarele servicii de personal:

- servicii de recrutare;
- proceduri de plată și alte proceduri asociate;
- proceduri de evaluare;
- servicii de angajare;
- relații cu angajații;
- servicii de training;
- siguranță, sănătate și servicii sociale.

Cole le numește *servicii* pentru că se referă la companii mari unde pe aceste direcții-servicii se structurează departamentele de personal. Ovidiu Nicolescu le numește *domenii*. Principalele domenii ale MRU în viziunea lui sunt:

- *determinarea necesarului de personal* (analiza efectivului uman, analiza posturilor, planificarea personalului);
- *selecția și încadrarea personalului;*
- *formarea și perfecționarea RM (în cadrul organizației);*
- *evaluarea performanțelor personalului;*
- *cariera și promovarea salariaților;*

- *motivarea completă a RU;*
- *dialogul social și rezolvarea conflictelor* [15, p. 129].

Marcus Buckingham și Curt Coffman esențializează foarte simplu domeniile în care trebuie să exceleze managementul resurselor umane: „(1) *alegerea unei persoane*, (2) *stabilirea a ceea ce se așteaptă de la ea*, (3) *motivarea ei* și (4) *dezvoltarea acesteia*”, pe care autorii le numesc activități esențiale [1, p. 55]. Foarte aproape de ei își exprimă punctul de vedere și K. Nordstrom și J. Ridderstrale, în celebra lor carte *Funky Business Forever*: „Luați aminte la sarcinile-cheie ale managementului: *selecția* (oamenilor); *previziuni* (prin definirea obiectivelor), *motivarea* (angajajilor) și *amplificarea* (să-i ajuți pe indivizi să evolueze). Și toate cele de mai sus au legătură cu oamenii” [17, p. 184].

Asigurarea cu personal

Prima categorie, asigurarea cu personal, nu s-a aflat deocamdată în atenția teoreticienilor și a practicienilor din domeniul biblioteconomic în RM. Relevăm aici doar articolele semnate de Tatiana Coșeriu (*Recrutarea și selectarea personalului*) [7, p. 3-5] și de L. Corghenci (*Unde și cum găsim oameni de care avem nevoie; Ghidul managerului bibliotecii universitare*). Ambele articole se referă la activitatea practică a BM „B.P. Hasdeu” și DIB al ULIM, dar nu putem spune că aduc contribuții teoretice la acest subiect. Nedumirește acest rezultat înregistrat și ne face să ne gândim dacă este sau nu importantă această activitate managerială pentru biblioteci. Insuficiența preocupării specialiștilor din domeniul biblioteconomic de problema asigurării cu personal ne-a trimis la cercetarea stării de fapt – dotarea cu personal și calitatea lui. O analiză a prezenței specialiștilor în SNB dezvăluie situația catastrofală la capitalul asigurării cu personal a bibliotecilor publice: la 1 ianuarie 2009 erau în total

2506 bibliotecari, dintre care cu studii superioare de specialitate doar 790. Dintre aceștia 167 lucrează la Biblioteca Națională (167 din totalul de 206) și 27 din totalul de 51 (52%) la Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”. Deci, în bibliotecile publice din teritoriu rămân (sunt) doar 596 de specialiști în biblioteconomie.

O situație similară găsim și în instituțiile din învățământ: din totalul de 2041 de bibliotecari încadrați 449 sunt cu studii superioare de specialitate. Dintre ei, bibliotecile din învățământul superior au 51,1% specialiști, bibliotecile din învățământul mediu de specialitate 25,5%, bibliotecile din învățământul secundar 13,2%. Per total pe republică, 28,1% este ponderea specialiștilor cu studii biblioteconomice². Reiese, din tabloul prezentat, că problema cea mai mare a unui manager de bibliotecă în RM, indiferent de tipul bibliotecii, este activitatea de recrutare a personalului.

Aici menționăm situația oarecum mai bună de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”³. Din cei 356 de bibliotecari 205 sunt cu studii superioare de specialitate, ceea ce constituie 58%.

Teoreticienii spun că procesul de recrutare este cel mai important, însă acest proces în bibliotecile din RM are mai mulți versanți abrupti. Soluționarea lui este foarte dificilă din cauza lipsei forței de muncă calificate. Numărul de studenți la specialitatea biblioteconomie este mult prea insuficient pentru a satisface necesitățile de personal ale bibliotecilor. Situația descrisă trebuie să genereze o mai mare preocupare de recrutarea și selecția personalului în sens practic și teoretic. Cei 25 (în medie

² Bibliotecile Sistemului Național de biblioteci din RM în 2008. Centralizator statistic (elaborat de BNRM, manuscris).

³ Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Raport de activitate 2008 [online]. Disponibil în internet: www.hasdeu.md

și abstract vorbind) de absolvenți pe care-i produce USM nu au valoare (numerică) de a influența și îmbunătăți politica de recrutare și selecție a personalului în bibliotecile publice. „Lipsa tinerilor calificați ca bibliotecari impun bibliotecilor opțiunea de încadrare a paraprofesionalilor” (cu studii de altă specialitate), afirmă L. Kulikovski. Dar nici aceasta, după cum susține cunoscutul și apreciatul specialist în managementul structurilor infodocumentare Ion Stoica, „nu a putut încuraja un aflix de competențe spre bibliotecii” [21, p. 98]. Astăzi, regulile jocului s-au schimbat, spun autorii K. Nordstrom și J. Ridderstrale. Astăzi „organizația devine, din perspectiva individului, ceva indispensabil, nu o permanență. Astăzi oamenii angajează organizații, nu viceversa. [...] Oamenii își pot permite să caute prin vitrine șeful potrivit, mediul potrivit... Înainte te întreba: «De ce te-ai angaja?». Acum te întrebi: «De ce ai veni?»” [17, p. 183]. Recrutarea nu mai e un proces simplu și nici ușor.

Dezvoltarea personalului

„Resursele umane sunt cele mai dinamice resurse ale organizației”, afirmă G.A. Cole. De aceea, autorul nostru insistă că „ele necesită o mare atenție din partea managementului organizației, dacă se dorește exploatarea întregului lor potențial de muncă” [3, p. 322]. Scopul oricărui program de dezvoltare a resurselor umane, în convingerea altui specialist, teoretician cunoscut în management, Stephen R. Covey „ar trebui să fie eliberarea formidabilului potențial creator al oamenilor prin implicarea lor într-un proces semnificativ de dezvoltare și schimbare” [9, p. 55].

Ludmila Corghenci, ca practician, pariază în activitatea sa pe oameni. Este convinsă că: „Eficiența conducerii, corespunzător a funcționării unei instituții infobibliotecare, este determinată în mare parte de încurajarea proceselor de învățare și inovare, de gândirea neconvențio-

nală a personalului, de utilizarea rațională a timpului, a puterii de muncă, a creativității. Aceste opțiuni devin funcționale în cazul unui management eficient...” [4, p. 105].

Pe L. Corghenci, „prezentă în actualitatea vieții biblioteconomice prin abordări și puncte de vedere exprimate în presa de specialitate, în culegeri”, o cunoaștem „prin dorința ei acerbă să limpezească aspectele inerente ce le ridică profesionalismul bibliotecarului...” [4, p. 12]. Activitatea desfășurată de L. Corghenci în perimetrul educației permanente a bibliotecarilor este la fel de bine cunoscută. Subiectele pe care le abordează și problemele pe care le pune dumneai în discuție sunt: activitățile managementului resurselor umane în bibliotecii, instruirea continuă, inovarea, creativitatea, inteligența profesională, managementul cunoștințelor. L. Corghenci a dezvoltat aceste subiecte de la conceptualizări la implementări. Într-o lume care se bazează pe forța minții, ca Societatea Cunoașterii, trebuie neapărat, spun mulți teoreticieni, să schimbăm modul în care definim instruirea. De aceeași părere este și L. Corghenci, care consideră că managementul cunoștințelor se conturează ca un nou stil de conducere (*care influențează cariera profesională și personală a individului și favorizează dezvoltarea creativității și a inovării*) [4, p. 45]. Componentă importantă a reușitei profesionale în viziunea autoarei este comunicarea, fiind convinsă că este o condiție indispensabilă dezvoltării individuale, dar mai ales celei profesionale în comunitatea bibliotecară afirmând că „...astăzi este prețuit acel profesionist care, pe lângă deținerea cunoștințelor și deprinderilor, știe să le gestioneze (implementeze, organizeze și, mai ales, să transmită / comunice cunoștințele și deprinderile profesionale)” [4, p. 56]. În acest sens, găsim o abordare interesantă a subiectului *Cultura profesională*

a bibliotecarului: componente, tendințe, în care autoarea aduce argumente în sprijinul necesității abordării, studierii, dezvoltării și implementării culturii profesionale a bibliotecarului, oferă *algoritmul culturii profesionale a bibliotecarilor* care, după părerea ei, ar valoriza profilul bibliotecarului contemporan.

Presiunile mediului concurențial cer biblioteci performante, flexibile, cu angajați competenți, dictează alte principii biblioteconomice, alte tipuri de management. Managementul general are drept obiectiv realizarea unor servicii, unor produse care să corespundă necesităților exprimate de utilizatori. Pentru a atinge acest scop, managementul personalului trebuie să recruteze, să selecteze, să angajeze, să dezvolte bibliotecarul / angajatul care poate să gestioneze toți parametri tehnici, sociali, economici, politici, culturali de care depinde realizarea obiectivului, precum și a relațiilor dintre acești parametri. În acest context, L. Kulikovski susține că „identificarea, cultivarea și capitalizarea competențelor și capacităților organizaționale de bază, ale oricărei organizații, reprezintă elementele-cheie ale dezvoltării strategice care conduc la performanțe superioare” [12, p. 87]. Autoarea abordează competența sub aspect conceptual și noțional în contextul perfecționării profesionale pentru că, insistă autoarea, „competența este capacitatea de acțiune eficace față de diferite situații prin mobilizarea cunoștințelor necesare, în timpul oportun, în scopul identificării și rezolvării problemelor” [12, p. 102]. L. Kulikovski identifică și analizează trei modele de formare continuă specifice bibliotecilor:

1) modelul „Competențe” ca soluție rapidă pentru a pregăti angajații să dobândească abilitățile necesare bibliotecii;

2) modelul „Dezvoltare profesională”, practicat în dezvoltarea capacităților de a

utiliza abilitățile, cunoștințele personalului pentru a face față schimbărilor;

3) modelul „Capacitate organizațională”, utilizat de bibliotecile cu angajament de „instituție care învață”, de instituții care au performanța ca obiectiv forte. Semnalăm aici că doar două biblioteci din SNB s-au declarat „biblioteci care învață” – DIB al ULIM și BM „B.P. Hasdeu”.

Modelele recomandate de L. Kulikovski sunt deja aplicate în unele biblioteci, în altele sunt utilizate elemente ale unor modele, unele le utilizează pe toate trei, îmbină elemente din toate trei. Toate urmăresc îmbunătățirea competențelor pentru că bibliotecile concurează pe baza acestora și a purtătorilor ei esențiali – oamenii care traduc competența în fapte.

Subiectul dezvoltării profesionale a fost abordat și de T. Coșeriu: *Managementul cunoașterii la Biblioteca Municipală: repere despre campania „O oră de formare în fiecare zi”: [dezvoltarea profesională a bibliotecarilor]; Instituția care învață: designul instruirii continue a adulților*, în care autoarea ajunge la concluzia că „... instituția care învață este instituția în care oamenii își dezvoltă permanent capacitatea de a atinge rezultatele dorite, unde sunt promovate gândirea și comunicarea; aceste instituții sunt mai productive, ușor adaptabile la schimbările din societate”. Alături de definiția instituției care învață T. Coșeriu prezintă modelul unui concept de instruire continuă [6, p. 31].

Prezentarea experiențelor în domeniul instruirii angajaților a fost cel mai des abordată în publicațiile de specialitate. Au elucidat rezultatele și identificat problemele în bibliotecile lor: S. Ghinculov, N. Cheradi, A. Gudima (ASEM); E. Harconița, E. Stratan (Biblioteca Universității „A. Russo” din Bălți); L. Corghenci, Z. Sochircă, V. Ghețu (ULIM); T. Coșeriu, L. Kulikovski (BM „B.P. Hasdeu”). Sunt manageri care pun preț pe calitatea resurselor umane, care în-

țeleg că „cunoașterea e noul câmp de luptă pentru țări, corporații și oameni, că suntem cu toții, într-o măsură din ce în ce mai mare, în situația de a face față unor condiții care ne cer mai multe cunoștințe ca să funcționăm și pe termen lung să supraviețuim” [17, p. 31].

Motivarea

François Lapellerie într-un articol se întreba: „Există valori profesionale de bază ale activității bibliotecarilor, care să-și regăsească întreaga lor motivație chiar și la începutul secolului XXI?”⁴ Astăzi este tot mai greu să răspundem pozitiv la întrebarea lui Lapellerie. Unele răspunsuri le găsim la L. Kulikovski și N. Zavgur, care au publicat rezultatele unor cercetări sociologice derulate la BM „B.P. Hasdeu” dintre care menționăm *Evaluarea angajaților sub aspectul motivării muncii*. Autorii consideră ca factor important de motivare munca însăși: „Prin muncă omul reușește să cunoască, să experimenteze, să creeze. Ea îl ajută să se dezvolte și să se afirme” [13, p. 46]. Sintetizând răspunsurile colectate, putem evidenția următoarea stare și atitudine față de muncă a bibliotecarilor intervievați:

- la 81% de angajați le place munca pe care o prestează (creativă, dinamică, prestigioasă);
- 90,6% consideră munca prestată atractivă;
- 87,5% au mărturisit că este o muncă de la care pot învăța;
- 87,5% vor să se consacre profesiei pe care au ales-o.

Consacrându-se muncii, afirmă autorii, oamenii tind spre performanțe „convinși că reușita este criteriul suprem al aprecierii capacităților lor profesionale, al efortului realizat” [13, p. 47]. Concluzi-

onând răspunsurile referitoare la relația angajaților cu munca, autorii menționează că atitudinea față de muncă este un factor puternic motivațional. Autorii au ajuns la supoziția că „managerii bibliotecii au șanse reale de a promova o politică de motivare eficace” dacă vor acorda „mai multă atenție factorilor motivaționali exprimați prin scopul și sensul muncii” [13, p. 49]. Cel mai mare guru al managementului modern, St. R. Covey, exprimă același sens – dorința de realizare a omului: „A fi eficient ca individ sau ca organizație nu mai reprezintă în lumea de astăzi ceva opțional. Însă supraviețuirea, atingerea prosperității, inovarea, excelarea și obținerea supremației în condițiile acestei noi realități va impune o dezvoltare și o intensitate care depășesc noțiunea de eficiență. Noua realitate cere cu stringență împlinirea profesională, îndeplinirea cu pasiune a sarcinilor de serviciu și aducerea de contribuții semnificative în folosul organizației” [8, p. 4].

Comunicarea este cel mai eficient mecanism în acțiunea de organizare a resurselor umane, dar și un factor important pe care se construiește, în cea mai mare măsură, managementul resurselor umane. Managementul ghidat de cifre aparține trecutului, susțin unii teoreticieni ai managementului organizațiilor publice (bibliotecile se înscriu în această categorie). Zulușii spun: „O persoană e o persoană datorită altor persoane”. Sau, în formularea lui C.C. Jung: „Am nevoie de noi ca să fiu pe deplin eu” [17, p. 165]. Deci, absolut adevărat susține Ion Stoica: „Comunicarea este o metaresursă” [21, p. 31].

Cercetarea *Evaluarea șefilor de către subordonați* care a cuprins factori motivaționali ca relațiile interpersonale, relația cu conducerea instituției, recunoașterea personală, comunicarea instituțională vine în susținerea celor expuse anterior. Concluziile acestui studiu au fost:

⁴ Bulletin des bibliothèques de France [online]. 2000, vol. 45, nr. 1, p. 33-40. Disponibil pe internet: <http://bbf.enssib.fr>

- angajații, în proporție de 90%, se simt respectați de șeful lor;
- 88% din angajați consideră că șeful este interesat de părerile și sugestiile lor;
- 74% consideră relațiile de muncă cu superiorii normale, bazate pe respect reciproc;
- 91% ar prezenta șefului o soluție, pe care o consideră foarte bună, dar contrară opiniei lui.

Eficacitatea managerială – calitatea managerială este baza acordurilor (de parteneriat cu oamenii asupra îndeplinirii sarcinilor), garanția că aceste acorduri sunt „sincronizate” cu ceea ce se întâmplă în interiorul bibliotecii. Pentru a obține cooperare, fidelitate față de misiune, consecvență a scopurilor avem nevoie de unitate internă. Tot L. Kulikovski afirmă că succesul, ca și insuccesul, sunt condiționate și legate de *fundamentul motivațional și fundamentul moral-spiritual* al bibliotecii în egală măsură [11, p. 85]. Fundamentul motivațional este parte a managementului participativ practicat de bibliotecă și care cere „mecanisme motivaționale adecvate, sisteme flexibile de cointeresare, axate pe gradul de realizare a obiectivelor previzionate și pe gradul de participare a fiecărui angajat la realizarea acestora” [11, p. 87]. Aceste mecanisme și sisteme devin funcționale prin aplicarea unui algoritm al BM: îmbinarea recompenselor / sancțiunilor de natură materială cu cele morale / spirituale, diversificarea stimulentelelor și corelarea lor cu nevoile individuale de management. Referindu-se la *fundamentul moral-spiritual* al BM, autoarea îl prezintă ca pe „un nou tip de cultură organizațională, o mentalitate diferită pe care personalul bibliotecii o are față de participarea la procesele decizionale” [11, p. 88].

Cel mai înalt nivel al motivării umane este sentimentul contribuției personale.

Oamenii, în calitate de administratori ai unor anumite resurse, sunt bunurile cele mai de preț ale unei biblioteci și buna lor administrare este cheia descoperirii, dezvoltării și a managementului celorlalte bunuri.

EVALUAREA

Managementul resurselor umane implică diferite activități. Acesta este un proces circular și fiecare funcție managerială depinde de îndeplinirea cu succes a celorlalte. Fiecare dintre ele formează o parte a unui cerc care este repetat în mod continuu. Activitatea de evaluare trebuie, la fel, să fie una continuă pentru că scopul evaluării resurselor umane rezidă în continua îmbunătățire a calității, în consolidarea echipelor și progresul individual. Rămânând în partea de comunicare a cercului, menționăm că evaluarea este un bun și foarte important instrument de informare: transmite informații angajaților referitor la efortul și rezultatele lor, iar comunității – ca să știe ce realizează și cum se implică biblioteca în viața comunității, cum satisface necesitățile utilizatorilor. Ca instituție publică, biblioteca are nevoie să demonstreze impactul investițiilor publice, comunitare în dezvoltarea serviciilor informaționale, cum bine spune prof. I. Stoica: „Logica macrostructurală a managementului derivă dintr-o filosofie elementară a existenței sociale, întemeiată pe aspirația spre eficiență. Pe măsură ce devine conștientă de scopuri și ia act de costurile resurselor investite într-o activitate sau alta, societatea reacționează, căutând soluții care să-i motiveze, să-i justifice și să-i răsplătească eforturile” [21, p. 5]. Din acest considerent bibliotecile evaluează performanța organizațională, performanța individuală, sistemele de motivare, climatul instituțional, comunicarea instituțională, cultura instituțională. Un instrumentar de măsurare a performanței și indicatori (cu exemple),

propus de King Research Ltd., este lucrarea *Cheile succesului*, care servește drept manual pentru evaluarea performanței în biblioteci [2, p. 68]. Manualul propune 21 de măsurători și 16 indicatori structurați în patru clase fiecare. Instrumentarul conține și câțiva indicatori de măsurare a eficienței organizării ergonomice a muncii, eficienței utilizării timpului de muncă. Deoarece termenii *măsurătoare* și *indicator* apar frecvent, Ionel Enache face o distincție între ei pentru o mai bună înțelegere a acestor noțiuni: „Măsurătoarea este o indicație cantitativă, nu una despre performanță, ceva măsurat direct. Indicatorul rezultă din combinarea a două măsurători și oferă o indicație de performanță” [10, p. 141]. Bibliotecile din RM, în special BM, utilizează acest manual în activitatea de evaluare. „Auditul social al BM” este elaborat ținând cont de indicatorii recomandați de manualul citat [2, p. 112].

Aprecierea muncii angajaților se realizează în fiecare bibliotecă. Managerii utilizează diverse metode de evaluare, în funcție de scopul și obiectivele evaluării, de segmentul supus evaluării (timp, grup, activitate), de tipul evaluării (internă, externă), de nivelul de evaluare (globală, individuală) etc. Ionel Enache susține că nu există proceduri standard pentru evaluarea muncii în biblioteci. Există, susține autorul, o varietate de metode, pe care bibliotecile le combină în scopul obținerii unor rezultate cât mai calitative sau a rezultatelor pe care le doresc: „Cele mai utilizate metode de apreciere a muncii în bibliotecă sunt: metoda eseului (aprecierea descriptivă), metoda comparativă (ierarhizarea, compararea perechilor și distribuția forțată), metoda grafică de apreciere și schemele de apreciere bazate pe determinări comportamentale. Alte metode, mai rar folosite în bibliotecă, sunt: autoevaluarea, evaluarea de

către cei egali, evaluarea făcută de subordonați” [10, p. 142].

Autorii din RM, teoreticieni și practicieni, în special prin articolele L. Corghenci, L. Kulikovski și N. Zavtur, contrazic această din urmă afirmație a lui I. Enache. De exemplu, la Biblioteca Municipală, încă din 2001, se utilizează exact cele trei metode mai rar folosite de biblioteci – autoevaluarea, evaluarea de către cei egali și evaluarea făcută de subordonați. Din 2006 în RM metoda autoevaluării se practică în toate tipurile de biblioteci.

Evaluarea culturii organizaționale

Interacțiunile umane se stabilesc și se derulează în biblioteci prin comportament, acțiuni și atitudini specifice. Cunoașterea lor este un beneficiu pentru MRU. Putem cunoaște cultura prin diverse instrumente de evaluare. Ionel Enache menționează că evaluarea culturii instituționale „este esențială pentru ridicarea calității serviciilor” [10, p. 162] mai ales acum când și structurile infodocumentare sunt caracterizate prin eficacitate, prin eficiență, prin performanță și prioritară devine satisfacția angajaților... [10, p. 163]. T. Coșeriu consideră în mod implicit că evaluarea culturii organizaționale asigură beneficii durabile managementului instituțional: „Auditul culturii reprezintă o provocare pentru atitudini și soluții care regândește fundamental, reprojectează radical *ceea ce face* sau *cum face* biblioteca în vederea obținerii îmbunătățirii activității. Analiza cost-beneficiu este o evaluare a stării de fapt privind cultura instituțională în bibliotecile noastre” [5, p. 2]. Specializată în studiul culturii organizaționale, T. Coșeriu trece în revistă metodele calitative și cantitative, instrumentele de evaluare a culturii ca: CQ (coeficientul cultural), *Chestionarul FOCUS*, *auditul comportamentelor în cadrul grupului*, *Chestionarul LBDQ* (Leadership Behavior Description Questionnaire) etc.

Dimensiunile culturii evidențiază valențele de reactivitate și implicarea individuală a personalului în câmpul instituțional. De aceea structurile infodocumentare au o sarcină importantă, insistă T. Coșeriu: „să analizeze cultura reală, să compare cultura reală cu cea dorită și să acționeze”. Să acționăm și să reacționăm cum ne sugerează autorii *Funky Business*: „Ne aflăm în prezent în fața unei realități noi, a unei economii și a unei provocări noi. Această provocare nouă – care vizează nu simpla supraviețuire, ci și prosperarea efectivă în condițiile acestei realități noi – impune o reacție nouă, o deprindere nouă de a reacționa” [17, p. 34].

Indicatori de performanță ca expresie a eficienței organizaționale și instituționale

Indicatorii de performanță sunt un subiect *domestic, familiar* pentru bibliotecii și bibliotecari. Multe biblioteci și-au stabilit seturi de indicatori de performanță, au instruit bibliotecarii, își evaluează performanța organizațională și individuală. Dovadă sunt rapoartele publicate de bibliotecii. „Indicatorii de performanță reprezintă o necesitate, nu doar pentru că reflectă progresul profesional, ci și pentru că sunt instrumente necesare și adecvate de control privind justificarea fondurilor publice” [21, p. 89]. La performanța individuală s-au referit în multe publicații L. Corghenci (evaluarea performanței individuale, a eficienței profesionale la nivelul ULIM, a performanței individuale la nivel național), L. Kulikovski (evaluarea la nivelul BM și la nivelul național), T. Coșeriu (evaluarea performanței angajaților BM).

Auditul ca formă eficientă de evaluare a activităților MRU

Evaluarea eficienței MRU se efectuează prin audituri (care se realizează prin interviuri, ateliere, brainstorminguri, brainwave-uri sau combinate într-un demers

comun). Pot fi, pentru o diagnoză profundă, inițiate cinci audituri: comunicare, comportament, activități MRU, instrumentar MRU, utilizatori. În MRU, susțin specialiștii în management, important este auditul de comunicare internă care analizează ceea ce spune biblioteca (cui și în ce mod), care analizează dacă organizația îi ascultă pe oamenii săi, dacă îi ascultă pe utilizatori ce spun despre oamenii săi. L. Corghenci este specialistul care pune preț pe rolul comunicării ca o componentă importantă a reușitei profesionale. Autoarea are convingerea că comunicarea este o condiție indispensabilă dezvoltării individuale, dar mai ales celei profesionale. Autoarea scoate în relief carențele comunicării în comunitatea profesională, unde, insistă ea, *există loc pentru mai multă consistență*. Comunicarea ascendentă este slab pronunțată, comunicarea pe verticală poartă un caracter sporadic. Comunicarea „*trebuie să devină – atât pentru instituție, cât și pentru fiecare angajat – un instrument de dezvoltare a profesionalismului, o filosofie a instituției și a bibliotecarului*” [4, p. 56], cazul Bibliotecii ULIM fiind dat ca model bun de urmat.

Specialiștii consideră că un audit al comunicării nu se rezumă doar la comunicarea ascendentă și descendentă din bibliotecă. Aspectele care trebuie avute în vedere se referă la: cum funcționează sistemul de comunicare și cine îl manageriază; legăturile (dacă există) dintre comunicarea internă și cea externă; conținutul, calitatea și coerența comunicării interne; dacă toate publicurile relevante sunt acoperite corespunzător; dacă ceea ce comunică organizația este într-un mod prietenos, oficial, specializat [18, p. 64]. Adăugăm aici și punctul nostru de vedere, omis de L. Corghenci și de alți teoreticieni. Pentru o bibliotecă mare, de exemplu BM, obiectul nostru de cercetare, instituție cu mulți angajați, cu multe structuri cu autonomie sporită (departamente, filiale, centre), un

audit al comunicării interne trebuie să urmărească: (1) cum comunică oamenii săi cu publicurile externe prin intermediul presei, televiziunii, radioului; (2) cum se descurcă și cum utilizează ei în comunicarea internă și cea externă internetul, intranetul, blogurile și alte canale de comunicare; (3) cum arată pagina web a instituției; (4) dacă se regăsesc interesele angajaților pe web; (5) dacă se scrie pe bloguri despre bibliotecă și oamenii ei; (6) dacă răspunde, și cine, la comentarii.

Feedbackul – despre cum oamenii dintr-o organizație interacționează atât intern, cât și cu diferite grupuri externe cu care intră în contact – poate rezulta, în mare parte, din programul de interviuri, ateliere și celelalte audituri, dar, în anumite situații, va fi necesar un audit strict pe atitudinile bibliotecii, un audit al comportamentului organizațional care rezultă din comportamentul individual al angajaților ei. W. Olins identifică câteva elemente ce trebuie avute în vedere la derularea unui audit de acest fel: (1) stabilește obiective de performanță personale și revizuieste politicile frecvent?; (2) își recompensează angajații în funcție de performanță?; (3) este dedicată valorilor și relațiilor pe termen lung sau sunt doar declarații goale?; (4) este de încredere când vine vorba de promisiuni?; (5) este un bun vecin?; (6) cum reacționează la critici venite atât din interiorul, cât și din exteriorul organizației?; (7) face ceea ce spune că face?; (8) se poartă cu oamenii din filiale, structuri, care geografic se află la mare distanță de centru, diferit față de restul? [18, p. 78]. Astfel de întrebări au scopul de a scoate la iveală principalele atitudini ale angajaților ei. Ideal este ca atunci când se face un audit să fie asigurat accesul la studii despre opinia / gradul de satisfacție al utilizatorilor sau să se poată iniția o analiză paralelă pentru a vedea cum este perceput din exterior comportamentul bibliotecii prin oamenii săi. Acest aspect este acoperit de

foarte multe studii. Din aceste considerente nici nu le trecem în revistă. Menționăm doar că astfel de cercetări se referă la calitatea serviciilor, dar rezultatele nu sunt corelate cu auditul de comportament, nu se raportează la eficiența MRU.

Eficiența MRU se măsoară și prin felul (1) cum utilizatorul interacționează cu diferite departamente ale organizației; (2) dacă angajații ajută utilizatorul să-și rezolve problemele; (3) dacă angajații răspund la întrebări; (4) cât de rapid sunt serviți utilizatorii; (5) cât de repede se răspunde la telefon; (6) dacă sunt angajații politicoși sau nu, ori aceasta depinde de moment... Din aceste considerente, conchidem, într-o activitate de servicii, cum este biblioteca, trebuie să se acorde importanța cuvenită acestui audit. În plus, în acest tip de audit, interviurile cu utilizatorii – în special cu cei nemulțumiți – pot fi revelatoare.

POLITICI, METODOLOGII DE MANAGEMENT AL RESURSELOR UMANE

Eficiența aplicării MRU depinde într-o măsură foarte mare de fundamentul metodologic-normativ. Este părerea L. Kulikovski, care nu se referă la legislația în domeniu, „ci la gama largă de instrumente și mecanisme manageriale de asigurare a suportului economico-financiar, structural-procesual și motivațional necesar participării angajaților la derularea proceselor de management (contractul colectiv de muncă, contractul individual de muncă, regulamente, proceduri, reguli, instrucții, politici, concepte, norme, viziuni, misiuni și valori care asigură operabilitate sistemului de MRU” [11, p. 85]. Aceeași părere o împărtășește și A. Prodan: „Politica [...] este expresia valorilor și culturii manageriale și ne arată ce intenționează să facă organizația pentru a-și atinge obiectivele. [...] O politică de resurse umane este un ghid de comportament pe termen lung al firmei privind ceea ce va face, sau nu,

cu angajații săi” [20, p. 48]. Ilustrăm acest punct de vedere cu un extras din preliminariile *Politicii de asigurare cu personal a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*:

- oamenii (resursele umane) sunt la Biblioteca Municipală mai mult decât o simplă componentă a factorilor productivi;
- oamenii sunt considerați și abordați de către managementul BM drept una dintre cele mai importante investiții care asigură calitatea, eficiența, competitivitatea;
- oamenii la BM nu sunt recrutați și selectați pentru a ocupa anumite posturi;
- oamenii sunt căutați și atrași pentru rolul lor deosebit de important în cadrul instituției;
- oamenii sunt brandul BM.

CONCLUZII

Teoreticienii au adus contribuții semnificative în definirea și aplicarea conceptului MRU. Au cercetat și descris părțile componente ale MRU: formare, participare, comunicare, motivare, evaluare, instrumente metodologice etc., deschizând perspective pentru noi preocupări de managementul resurselor umane.

Teoreticienii și practicienii din domeniului biblioteconomic au adus și ei contribuții, la dezvoltarea și aplicarea MRU în bibliotecile din RM. Abordarea MRU, atât în perimetrul cercetării, cât și în perimetrul practic, este una fragmentată: mai mult instruirea și dezvoltarea profesională, evaluarea performanțelor organizaționale și individuale, instrumentarul politic și metodologic al MRU, comunicarea și cultura organizațională. Timide au fost abordările asigurării cu personal, motivarea și absolut deloc nu au fost abordate recompensarea și eficiența MRU.

În procesul de identificare a surselor am observat că cele mai multe publicații se referă la noile tehnologii: informatiza-

re, cataloage electronice, servicii electronice, web etc. Sunt preocupări, cu siguranță, foarte importante. Însă modul în care îi atragi, îi păstrezi și îi motivezi pe oameni e mai important decât tehnologia. Modul și maniera în care îi organizezi, îi conduci sunt factori de diferențiere vitali, sunt factorii care creează unicitatea pe termen lung, și nu echipamentul tehnologic. Putem concludiona, din aspectele abordate în literatura de specialitate, că bibliotecile care au *pariat* în acțiunile lor manageriale pe oameni sunt biblioteci de performanță.

Astfel, în momentul de față, cadrul de cercetare biblioteconomic în managementul resurselor umane trebuie orientat pe următoarele direcții:

- abordarea strategică a MRU;
- abordarea sistemică a MRU;
- abordarea MRU în context relațional integrat: cadrul cultural, comportamental, relațiile organizaționale, relațiile de putere;
- cercetarea relației dintre opiniile angajaților, satisfacția utilizatorului și eficiența individuală și organizațională;
- dezvoltarea și implementarea unui sistem modern de comunicare internă;
- abordarea relației dintre motivație, recompense și eficiență în biblioteci.

Suntem întru totul de acord cu afirmația prof. Ion Stoica că în biblioteconomie „acțiunea managerială, deși grefată pe un cadru teoretic comun, s-a diversificat, a căpătat identitatea fiecărei organizații și a fiecărui manager în parte” [21, p. 12]. Putem identifica, din mulțimea de surse referitoare la managementul practicat, *stilul ULIM* și *stilul HASDEU* de management al resurselor umane. Această supoziție a noastră o ilustrăm și cu punctul de vedere al L. Kulikovski, precum că dimensiunea MRU la BM „...poartă amprenta unor par-

ticalității legate de atribuțiile, responsabilitățile și competențele circumscrise de comunitatea chișinăuiană, de specificul bibliotecii publice, dar și de parametrii constructivi și funcționali ai unui organism participativ – așa cum este Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” [11, p. 85].

Referințe⁵

1. BUCKINGHAM, Marcus; COFFMAN, Curt. *Manager contra curentului*. București: Allfa, 2007. 236 p.
2. *Cheile succesului. Indicatori de performanță pentru bibliotecile publice*. Un manual despre indicatorii și măsurătorile de performanță alcătuit de King Research Ltd. București, 1998. 266 p.
3. COLE, G.A. *Management*. Ch.: Știința, 2007. 443 p.
4. CORGHENCI, Ludmila. *Bibliotecarul și biblioteca: aspecte ale eficienței profesionale*. Ch.: Epigraf, 2009. 112 p.
5. COȘERIU, Tatiana. *Analiza cost-beneficiu a culturii instituționale în bibliotecă*. În: *Biblioteconomie. Asistența informațională. Arhivistică. Teorie și practică*. Ch., 2008, p. 13-20.
6. COȘERIU, Tatiana. *Managementul cunoașterii la Biblioteca Municipală: repere despre campania „O oră de formare în fiecare zi” : [dezvoltarea profesională a bibliotecarilor]*. În: *BiblioPolis*, 2007, vol. 23, nr. 3, p. 29-33.
7. COȘERIU, Tatiana. *Recrutarea și selectarea personalului*. În: *BiblioPolis*, 2003, vol. 6, nr. 2, p. 3-5.
8. COVEY, Stephen R. *A opta treaptă a înțelepciunii*. București: Allfa, 2006. 392 p.
9. COVEY, Stephen R. *Etica liderului eficient sau conducerea bazată pe principii*. București: Allfa, 2006. 354 p.
10. ENACHE, Ionel. *Managementul structurilor infodocumentare*. București: Editura Universității din București, 2008. 214 p.
11. KULIKOVSKI, Lidia. *Abordări ale managementului la BM „B.P. Hasdeu”*. În: *Cartea, modul nostru de a dăinui*. Ch., 2006, p. 84-90.
12. KULIKOVSKI, Lidia. *Competențe pentru bibliotecarii de azi. Abordări conceptuale, concretizări noționale în contextul perfecționării profesionale*. În: *Cartea, modul nostru de a dăinui*. Ch., 2006, p. 101-123.
13. KULIKOVSKI, Lidia; ZAVTUR, Natalia. *Evaluarea angajaților sub aspectul motivării muncii (cazul BM „B.P. Hasdeu”)*. În: *Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională: materialele conf.*, 12-19 oct., 2002. Ch., 2003, p. 44-48.
14. KULIKOVSKI, Lidia; ZAVTUR, Natalia. *Evaluarea șefilor filialelor Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*. În: *Magazin bibliologic*, 2001, nr. 1, p. 18-21.
15. MANOLESCU, Aurel. *Managementul resurselor umane*. București: Editura Economică, 2001. 566 p.
16. McEWEN, William J. *Forța brandului*. București: Allfa, 2008. 172 p.
17. NORDSTROM, Kjell; RIDDERSTRALE, Jonas. *Funky Business Forever: cum să ne bucurăm de capitalism*. București: Publica, 2009. 236 p.
18. OLINS, Wally. *Manual de branding*. București: Vellant, 2009. 110 p.
19. PĂNIȘOARĂ, G.; PĂNIȘOARĂ, I.O. *Managementul resurselor umane*. Iași: Polirom, 2007. 358 p.
20. PRODAN, Adriana. *Managementul resurselor umane*. Iași: Princeps Ed.: 2008. 120 p.
21. STOICA, Ion. *Criza în structurile infodocumentare*. Constanța: Ex Ponto, 2001. 221 p.
22. VĂRCOLICI, Margareta. *Perfecționarea managementului resurselor umane ca factor al creșterii eficienței activității întreprinderii (în baza materialelor industriei de confecții din Republica Moldova)*. Autorefer. tz. doct. [online]. 2007 [citat 17 oct. 2009]. Disponibil: <http://www.cnaa.acad.md/teze>
23. ZAVTUR, Natalia. *Evoluția ideii de management în gândirea teoretică de biblioteconomie din Republica Moldova*. În: *Probleme actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice. Către 45 de ani de învățământ biblioteconomic în RM*. Ch., 2005, p. 63-85.

⁵ Au fost cercetate 64 de surse publicate (articole în culegeri, în presa de specialitate, culegeri de articole, studii și cercetări), dar în lista de referințe au fost incluse numai articolele autorilor citați în studiul efectuat.

STATUTUL DIALECTICII ÎN FILOZOFIE ȘI AL TEORIEI LUI M. BAHTIN ÎN ȘTIINȚA LITERARĂ

*Sergiu COGUT,
doctorand, Institutul de Filologie al AȘM*

Problema dialogului și a relațiilor dialogice a apărut odată cu omenirea, dar anume în secolul al XX-lea ea a devenit unul din cele mai solicitate subiecte de cercetare pentru specialiștii în științele umaniste. Acest fapt poate fi explicat prin creșterea bruscă a rolului comunicării în viața societății într-o epocă a exploziei informaționale datorată revoluției tehnico-științifice, a cărei încununare a fost inventarea internetului. Abia pe parcursul ultimei sute de ani omul și-a dat seama că în iureșul de informații în care s-a pomenit societatea contemporană numai punând accentul pe dialog, pe comunicarea intersubiectivă, interstatală și interculturală se poate supraviețui.

La rândul ei, literatura nu a putut rămâne indiferentă față de această uriașă cascadă comunicațională în care trăim și căreia ar fi irațional să încerci să te sustragi. Or, din oceanul creațiilor literare, romanul s-a dovedit a fi cel mai receptiv la această schimbare produsă în mentalitatea și în modul de a exista al omului contemporan, adică la trecerea de la o viziune monologică asupra lumii la una dialogică. Cum se explică faptul că anume romanul a fost acela care a reușit să transpună în formă artistică complexitatea vieții din societatea de astăzi? Încă de la începuturile

Mihail Bahtin

sale, romanul a prezentat o oglindă literar-artistică a existenței sociale a omului, creațiile literare reprezentative pentru această specie a genului epic fiind pe drept cuvânt apreciate ca „felii de viață”. Odată cu evoluția speciei umane s-a dezvoltat și este în continuu proces de dezvoltare atât știința în genere, cât și știința literară în particular, apărând noi și noi teorii, tendințe, canoane literare.

Astfel, romanul modern, dacă tinde să și realizeze sarcina sa umanistă în societatea contemporană, ar trebui să fie nu doar oglinda acestei complexități crescânde și a varietății faptelor și relațiilor de viață, ci, în egală măsură, și cercetătorul acestor relații, renovatorul și custodele valorilor umane.

Pentru a fi mai expliciti, vom menționa că atunci când știința s-a autonomizat pentru a putea analiza lucrurile exterioare fără a le locui sau, în termenii lui M. Heidegger, când se produce o uitare de sine a Ființării, apare romanul pentru a explora „lumea viului” ca un soi de cartografiere a acestei regiuni autonome. Istoria romanului e o succesiune de tentative de surprindere a Sinelui, a identității umane. Așa stând lucrurile, Rabelais și Cervantes au studiat omul pornind de la acțiunile și aventurile sale, Richardson a inițiat romanul psiho-

logic, Balzac a studiat omul în mediul său istoric și social, Lev Tolstoi a explorat irăționalitatea sufletului, Flaubert s-a concentrat asupra cotidianului și plictiselii, Proust – asupra neputinței de a opri în loc timpul narațiunii, Joyce asupra insesizabilei clipe prezente, iar Kafka asupra a ceea ce au devenit posibilitățile vieții în lumea contemporană. La finele acestei evoluții se găsesc paradoxurile terminale ale secolului al XX-lea cu toate bulversările multiple ce s-au produs de-a lungul acestui răstimp.

Progresul acestei specii literare nu constă într-o simplă ameliorare stilistică, ci în descoperirea unor noi posibilități existențiale. Singura „morală” a romanului rămâne cunoașterea unor situații concrete, contrară filozofiei, care, abstractă, nu se poate opri să judece, conformându-se unei vaste tendințe umane ce constă întotdeauna în a dori să judeci înainte de a înțelege. Romanul suspendă tocmai această judecată, demonstrând, totodată, că există lucruri susceptibile de a avea interpretări și judecăți diferite.

În etapa actuală, teoria privind conceptele de dialog și dialogism, atât în filozofie, cât și în știința literară, este pe larg discutată, ideile gânditorilor și teoreticienilor literari ce au abordat aceste probleme fiind tot mai intens valorificate și aprofundate în multe tratate filozofice și științifice, iar conceptul de cuvânt bivoc e deosebit de actual și de relevant pentru elucidarea modului de a gândi al omului de astăzi. Acest concept a fost formulat și explicat de marele teoretician literar rus Mihail Bahtin în monografia sa *Problemele poeziei lui Dostoievski* și ocupă un loc central în a sa teorie a dialogismului.

Merită menționat și faptul că această teorie a lui M. Bahtin a avut un solid fundament filozofic, adică a fost elaborată în contextul unei bogate tradiții de care s-a bucurat dialogul în procesul evoluției gândirii omenești. Astfel, se va recurge la **metoda dialectică** pentru a elucidă drumul

pe care l-a parcurs dialogul din antichitate și anume de la Socrate până în secolul al XX-lea, atunci când au apărut concepțiile lui M. Buber, F. Rosenzweig, K. Jaspers și M. Bahtin, fiecare dintre ei abordând în felul său această problemă de o importanță covârșitoare pentru existența omului ca ființă socială.

Metoda dialectică rămâne a fi una dintre metodele filozofice cele mai cunoscute și mai des aplicate în științele socioumane. Termenul respectiv și metoda în cauză apar încă în antichitatea greacă. Unul dintre primii cugetători care fără îndoială merită a fi menționat în legătură cu această metodă este Heraclit, a cărui celebră maximă „totul curge” exprimă laconic filozofia devenirii concepută de acesta. Conform acestui filozof poreclit „Obscurul”, devenirea naturii nu este haotică, ci este ordonată în funcție de legea contrariilor, pentru care fiecare realitate trece de la un contrar la altul. În această ordine de idei, Heraclit susținea că războiul este tatăl tuturor lucrurilor, regele tuturor lucrurilor. Pe unii el îi face zei, pe alții oameni, pe unii sclavi, pe alții liberi.

Însă în istoria filozofiei sunt delimitate patru abordări ale dialecticii, ele sunt legate de numele genialilor gânditori Platon, Aristotel, I. Kant și G.W.F. Hegel, fiecare investind-o cu un înțeles particular și infundabil.

În cazul primului filozof, cel care a fondat celebra Academie din Atena, „arta dialecticii” se referă, înainte de toate, la arta dialogului și a disputei, extinsă și la dialogul interior al sufletului, care cuprinde gândirea ca atare. „Era de fapt o tehnică a convorbirii în care se ajungea la adevăr prin opunerea de teze și argumente; altfel spus, susțineai propria teză prin relevarea contradicțiilor din gândirea adversarilor (interlocutorilor)” [1, p. 228].

Aristotel, la rândul-i, înțelegea prin dialectică o secțiune a logicii, deosebind-o de analiză, care are ca obiect demonstrația,

adică deducția ce obține o cunoaștere riguroasă plecând de la premise adevărate, dialectica având ca obiect argumentațiile ce se întemeiază pe premise verosimile și se mulțumesc cu concluzii probabile. Este vorba de un tip de raționament care își găsește domeniul natural de aplicare în dezbaterile politice și judecătorești și, în general, în viața cotidiană. Acest sens al dialecticii pare cel mai apropiat de cel din limbajul comun, care indică o abilitate argumentativă incapabilă să garanteze valabilitatea obiectivă a afirmațiilor în favoarea cărora este folosită.

Corelația aristotelică dintre analiză și dialectică este menținută de Kant, în perspectiva căruia înțelesul de „logică a verosimilului” se radicalizează în acela de „logică a aparenței”. Astfel, în *Critica rațiunii pure*, în timp ce analitica transcendențială este studiul condițiilor prin care intelectul nostru poate ajunge la o cunoaștere efectivă, dialectica transcendențială este cercetarea dificultăților logice care izvorăsc din încercarea zadarnică de a folosi categoriile dincolo de experiența posibilă, în speranța de a determina natura sufletului, a lumii și a lui Dumnezeu, adică a celor trei idei metafizice ale rațiunii. Tentativa de a determina ideea despre lume, care este ideea totalității absolute a fenomenelor fizice, face loc, după Kant, antinomiilor, adică unor situații în care aserțiunile opuse pot fi adevărate în același timp, îngăduind astfel o violare a principiului noncontradicției. De aceea antinomiile nu sunt în stare să oglindescă structura obiectivă a realității.

Hegel îi restituie dialecticii demnitatea de cunoaștere filozofică prin excelență, pe care i-o acordase Platon și observă o prefigurare a sa în legea triadică (stare-procesiune-conversie), elaborată încă în antichitate de Proclus pentru a explica procesul de derivare a întregii realități din Unu.

„Metoda dialectică – așa cum este ea cunoscută și cum s-a impus în filozofia

modernă – este creația lui Hegel. Din vechea dialectică grecească el a reținut doar ideea de *contradicție* care devine centrală în propria-i metodă, dar căreia îi dă un cu totul alt sens” [1, p. 228]. Marele filozof, afirmă M. Baci în continuare, „va crea o nouă dialectică și o va considera drept metoda ce duce la adevăr. Dar metoda lui Hegel este legată indisolubil de sistemul său filozofic; de aceea este necesar să spunem, mai întâi, câteva cuvinte despre acest sistem. [...] Ontologia lui Hegel se înscrie în sfera idealismului absolut. Nemulțumit de idealismul subiectiv al lui Fichte, ca și de cel obiectiv al lui Schelling, Hegel crede că trebuie să se pornească, în explicarea lumii de la un principiu sintetic al spiritului și naturii, dar care să nu fie completă «indiferență» din care nu poate rezulta nimic. Acest principiu atotcuprinzător este doar rațiunea sau Ideea care, în devenirea ei internă, implacabilă și formulabilă logic, să producă Natura și spiritul. Această devenire mai presus de timp a Ideii este însăși devenirea Universului.

La început exista, suverană, Ideea pură, Ideea «în sine» (teza). Ea este existența pură căci nu există nimic inteligibil în afară sau alături de ea; dar ea este aproape complet lipsită de determinări (de conținut) astfel încât ea poate trece în opusul său care este Nimicul (Neantul, Antiteza). Treccerea acestui «ceva» vag, a Ideii «în sine» în Nimic, mișcarea de la «ceva» la nimic este Devenirea (Sinteza). Ea înseamnă «ceea ce este și nu este în același timp», dar ce poate deveni orice” [ibidem, p. 228-229].

Puțin mai departe, cercetătorul român remarcă: „Miezul metodei dialectice hegeliene este noțiunea de *contradicție* și prin aceasta el se deosebește mult de toți raționaliștii. Logica, acceptată de toți raționaliștii are, printre altele, legi la loc de cinste și legea identității (a noncontradicției) conform căreia $A=A$, adică orice este identic cu el însuși; dacă-i așa, și o idee

este identică cu ea însăși și nicidecum cu opusul ei. Hegel însă va afirma principiul oarecum mistic al *identității contradicțiilor* după care orice idee se transformă în ideea opusă și se identifică cu ea. Contradicția și negația devin motorul devenirii, al progresului" [ibidem, p. 230].

Un alt cercetător român, A. Marga, referindu-se la dialectică așa cum a expus-o Hegel în a sa *Fenomenologie a spiritului*, afirmă următoarele: „În filozofie, mai mult decât în alte discipline, metoda trebuie să fie solidară cu materialul obiect al cercetării. Căci aici, ca și în cazul altor specii ale cunoașterii, «adevărul este mișcarea lui în el însuși». *Metoda dialectică este inseparabilă de obiect: ea este, în acest sens, concretă.* Filozofia care o folosește trebuie să devină «o mișcare pe atât de bogată, pe cât de adâncă în care spiritul ajunge la cunoaștere»" [2, p. 104]. Referitor la sfera de realitate caracterizată de prezența contradicției, cercetătorul în cauză menționează că au fost delimitate următoarele „modele” filozofice:

„a) realitate necontradictorie – *modelul eliberat de dialectică al teoriei științei – gândire necontradictorie;*

b) realitate necontradictorie – *modelul logic al dialecticii – gândire contradictorie;*

c) realitate contradictorie – *modelul ontologic al dialecticii – gândire necontradictorie;*

d) realitate contradictorie – *modelul radical al dialecticii – gândire contradictorie*" [ibidem, p. 105].

Ceea ce mai remarcă cercetătorul român este faptul că *dialectica realului* semnifică următoarele lucruri:

„1. Conceptele descriu realitatea sub aspectul conținutului, în corelațiile lui *structurale*. Dialectica este teoria despre relațiile intensiunilor.

2. Conceptele descriu realitatea sub aspectul conținutului, în corelațiile lui *temporale*. Dialectica este astfel teoria des-

pre diferitele forme de manifestare a lumii istorice. [...]

3. Conceptele preiau un rol *normativ*. Dialectica tratează relația realității cu un imperativ (ca o *lume deontic perfectă...*)" [2, p. 106].

În articolul dat, intenționăm să recurgem la metoda dialectică în vederea unei reactualizări a principalelor etape din istoria filozofiei în care dialogul a jucat un anumit rol. Așadar, vom argumenta faptul că pe parcursul istoriei, abordarea dialogului a cunoscut unele modificări. Dacă mult timp, secole la rând, începând cu Socrate, dialogul a fost tratat doar ca o tehnică de filozofare, de meditare asupra diferitor probleme ce i-au preocupat pe mulți dintre iluștrii cugetători ai omenirii, în secolele al XIX-lea și al XX-lea situația s-a schimbat treptat. Ca urmare a unei revizuirii profunde a problemei dialogului, acesta a devenit la rândul-i obiect de cercetare, prezentând un interes deosebit pentru așa minți ca Friedrich Hölderlin, A.S. Chomiakov, pentru care ființa nu este decât un câmp dialogic specific al interacțiunii voinței divine și celei omenești, sau V. Soloviov, în a cărui sofologie se distinge aspectul dialogic al explicării dezvoltării istorice a umanității. Iar în secolul următor, XX, dialogul devine problema centrală în concepțiile filozofice ale unor gânditori ca Martin Buber, Semion Frank și Mihail Bahtin. Astfel, primul dintre aceștia scrie lucrarea *Eu și Tu*, ce devine cartea de căpătâi a filozofiei dialogului în care el face o distincție radicală între două atitudini fundamentale de care oamenii sunt capabili, definite drept Eu-Tu și Eu-Acela. În aceste două situații, Eul însuși diferă: în prima el apare numai în contextul relației și nu poate fi privit independent, pe când în cealaltă, Eu e un observator și e doar parțial implicat, dar situația Eu-Tu nu poate fi susținută la nesfârșit, fiecare Tu devenind la răstimpuri un Acela. Iar Mihail

Bahtin, la rândul său, concepea dialogul și discursul dialogic ca având patru înțelesuri, dintre care unul e sensul filozofic care se explică astfel: „enunțul (actul de vorbire, parole) are o dublă orientare: a) spre obiect (obiectul interior); și b) spre discursul altuia (al celuiilalt, cu un termen din psihanaliză); vreau să cunosc obiectul spre care mă îndrept în voința mea de cunoaștere; dar, obiectul spre care mă îndrept a fost studiat și numit înaintea mea de alții; numai Adam, întâiul om, a dat de la el, primul nume lucrurilor, fără să se fi disputat cu sensul pe care l-au dat alții înaintea lui. Prin urmare, cunoașterea mea, îndreptată spre un obiect, trece printr-o țesătură de alte cunoașteri și discursuri ale altora despre acest obiect” [3, p. 131]. Astfel, în monografia sa consacrată poeziei lui Dostoievski, marele savant rus susține: „Ideea nu poate exista în conștiința individuală i z o l a t ă; rămânând ostracizată acolo, ea degenerază și moare. Ideea prinde viață, adică se formează și se dezvoltă, își găsește și își înnoiește expresia verbală, generează idei noi numai din momentul în care leagă raporturi dialogale temeinice cu alte idei, aparținând a l t o r indivizi. Gândul omului devine gând autentic, devine idee numai când vine în contact viu cu gândul altcuiva, întrupat în vocea altcuiva, adică în conștiința altcuiva exprimată prin cuvânt” [4, p. 121].

În consens cu metoda dialectică propusă de Hegel, ce se bazează pe contradicție și pentru a evidenția rolul lui M. Bahtin în dezvoltarea științei literare, menționăm că el și-a propus ca teoria sa despre roman să fie concepută drept o replică distrugătoare la adresa ideilor promovate de formalismul rus. De aceea, în polemica sa cu această școală de literați condusă de V. Șklovski, M. Bahtin nu a acceptat tratarea romanului după același model, pe care aceștia l-au aplicat în analiza creațiilor poetice. Cercetătorul literar Marian Vasile comentează

astfel această ambiție a lui M. Bahtin: „[...] va fi nevoie să-și împartă domeniul literar cu adversarii săi: va lăsa în seama stilisticii lingvistice seria genurilor așa-numite «poetice», dar va crea, în compensație, un obiect special pe care să-și exercite propriile teorii, anume *romanul*, un «antigen», refractar metodei formale. Simplu spus, toată literatura lumii, de la Homer la futurism, suprarealism (cu speciile implicate: epopeea, tragedia, lirica), reprezintă o serie literară numită *monologică*, întrucât închide enunțul într-un singur sens, pe care i-l impune tiranic autorul. Pe de altă parte, Bahtin construiește în chip curios, o altă serie literară, paralelă și opusă celei dintâi, serie ilustrată de genul romanesc, căruia îi descoperă o tradiție îndelungată, din antichitate până azi, constituită din speciile hibride, tragic-comice, periferice, neoficializate, și care s-au împotrivit dintotdeauna literaturii culte” [3, p. 72].

Dar spiritul polemic al lui M. Bahtin nu s-a manifestat doar în ceea ce privește unele probleme de teorie literară, ci și în filozofie. După cum ne informează cercetătoarea Ivana Markova în lucrarea sa referitoare la dialogistică, filozoful rus s-a încumetat să polemizeze cu genialul Hegel, această dezbateră vizând anume abordarea dialecticii în raport cu dialogistica. Astfel, „Bahtin a adoptat în ansamblu o poziție negativă în privința dialecticii (vezi, de exemplu, Bahtin, 1981), argumentând că ea nu este un proces dialogic, ci, mai degrabă, un produs al monologismului lui Hegel. Bahtin a avut obiecții față de încercarea lui Hegel de a sistematiza fenomenele umane, sociale și spirituale și de a le condensa pe toate în cadrul unei singure conștiințe a atotcuprinzătorului Spirit Absolut. Astfel, dialectica a constituit pentru Bahtin un concept abstract, care operează la nivelul conștiinței formalizate și lipsite de polifonie și semnificații multiple. În schimb, afirma Bahtin, dialogistica

nu este abstractă. Deși reprezintă capacitatea universală a minții, ea operează numai în dialoguri concrete, adică situate în întâlniri specifice, fie ele interpersonale, interculturale sau inter-grupuri. Partenerii dialogici devin numai la un nivel concret coautori ai cuvintelor sau semnificațiilor în adevăratul sens al cuvântului «dialog». Astfel, dialectica este inferioară dialogisticii, fiind de fapt «născută din dialog» [5, p. 141].

Pentru o înțelegere mai profundă a viziunii lui M. Bahtin asupra dialogului, concept ce pentru el acoperea practic toate domeniile ce țin de social și de comunicare, merită remarcată și clasificarea științelor propusă de ilustrul gânditor. Astfel, cercetătoarea I. Markova ne prezintă clasificarea lui M. Bahtin în modul următor: „Lumea bahtiniană este formată din fenomene care constituie, pe de o parte, obiecte monologice, iar, de cealaltă parte, coautori dialogici. Obiectele sunt non-responsive, adică *monologice*, în timp ce oamenii sunt prin natura lor responsivi, adică *dialogici*. Această diferențiere între lumea obiectelor monologice și lumea dialogică a ființelor umane constituie de asemenea pentru Bahtin diviziunea dintre științele naturale și științele sociale și umaniste. Științele naturale se ocupă cu studiul obiectelor lipsite de voce și reificate, care trebuie descrise și explicate cu acuratețe. După cum afirma Bahtin, științele naturale sunt monologice deoarece examinează lucrurile ca și cum acestea ar exista mai degrabă numai pentru o unică minte umană decât pentru una aflată în relație cu alte minți. Științele naturale se bazează pe exactitatea matematică și pe

precizia măsurătorii. [...] Științele sociale și umaniste studiază lumea socială a dialogurilor umane, a textelor și a semnificațiilor polisemice și polimorfe. Științele umaniste și sociale încearcă să înțeleagă, să transmită și să interpreteze discursurile celorlalți” [ibidem, p. 130-131].

Așadar, aplicând metoda dialectică în studierea modurilor în care a fost abordat dialogul pe parcursul istoriei filozofiei, observăm că tratarea acestuia de către unii dintre marii gânditori a contribuit la schimbarea profundă a viziunii asupra lui, acest proces încununându-se cu apariția în secolul trecut a așa-numitei „filozofii a dialogului”, cartea lui Martin Buber *Eu și Tu* fiind considerată deschizătoare de noi perspective în acest sens. Iar Mihail Bahtin cu concepția sa despre dialog, cu teoria dialogismului și cu ideile referitoare la carnavalesc și ambivalență (tratată ca o expresie a dialogului dintre poli opuși) poate servi drept exemplu remarcabil pentru faptul că noțiunea de „dialog” s-a îmbogățit cu noi semnificații ce au dus la o dialogizare atât a culturii și a existenței umane, cât și a universului în totalitatea sa.

Referințe bibliografice

1. BACIU, M. Introducere în filozofie. Focșani, 1995.
2. MARGA, A. Introducere în metodologia și argumentarea filosofică. Cluj: Ed. Dacia, 1992.
3. VASILE, M. M. Bahtin: discursul dialogic. Istoria unei marii idei. București: Ed. Atos, 2001.
4. BAHTIN, M. Problemele poeziei lui Dostoevski / trad. de S. Recevschi. București: Ed. Univers, 1970.
5. MARKOVA, I. Dialogistica și reprezentările sociale / argument de Adrian Neculau; trad. de Margrit Talpalaru. Iași: Ed. Polirom, 2004.

50 DE ANI DE ÎNVĂȚĂMÎNT BIBLIOTECONOMIC UNIVERSITAR

COMUNICAT PE MARGINEA LUCRĂRILOR MESEI ROTUNDE „EDUCAȚIA PROFESIONALĂ ȘI ETICA SPECIALISTULUI DE BIBLIOTECĂ: PROBLEME ȘI SOLUȚII”

(Chișinău, 25 iunie 2010)

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării și Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională (BAI), în colaborare cu Departamentul Informațional Biblioteconomic ULIM și cu Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, au organizat la 25 iunie 2010 masa rotundă cu genericul „Educația profesională și etica specialistului de bibliotecă: probleme și soluții”. Reuniunea profesională a fost prilejuită de două evenimente importante: 50 de ani de activitate neîntreruptă a învățământului biblioteconomic și 30 de ani de activitate a Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării.

Masa rotundă și-a ținut lucrările la DIB ULIM, în calitate de moderatori fiind: Natalia Zavtur, lector superior, Catedra BAI, USM, și Ludmila Corghenci, director adjunct DIB.

La reuniune au participat cadre didactico-științifice ale USM, reprezentanți ai diverselor instituții infobibliotecare (universitare, de colegii, publice, școlare, Camera Națională a Cărții, Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”), studenți ai facultății de specialitate din cadrul USM.

Cuvinte inaugurale au fost adresate participanților de către conducătorii instituțiilor organizatoare: Zinaida Sochircă, director general DIB; dr. conf. univ. Natalia Goian, șeful Catedrei Biblioteconomie și

Asistență Informațională, USM; și Ludmila Costin, președintele ABRM, director al Bibliotecii Științifice Republicane Agricole a UASM.

Discuțiile în cadrul mesei rotunde au fost axate pe următoarele subiecte: *Educația profesională: deschidere pentru etică și deontologie; Codul etic al bibliotecarului: practici naționale și internaționale; Etica managerului de bibliotecă în activitățile de personal (angajare, motivare, evaluare, promovare etc.); Responsabilitățile etico-profesionale ale personalului bibliotecii; Etica comunicării în spațiul profesional.*

În calitate de vorbitori invitați la lucrările mesei rotunde au fost: Natalia Goian, conf. univ., șef, Catedra BAI, USM; Zinaida Gribincea, lector, Catedra BAI, USM; Tatiana Ambroci, șef, Biblioteca Colegiului de Construcții, Chișinău; Tatiana Coșeriu, director adjunct, BM „B.P. Hasdeu”; Elena Bordian, director adjunct, Biblioteca Republicană Tehnologico-Științifică; Ecaterina Scherlet, director, Biblioteca Științifică a UPS „Ion Creangă”; Natalia Zavtur, lector superior, Catedra BAI, USM; Ludmila Corghenci, director adjunct DIB.

Menționăm în mod deosebit intervențiile active pe parcursul lucrărilor mesei rotunde ale dr. conf. univ. Nelly Țurcan, prodecan al Facultății Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM; dr. conf. univ. Lidia Kulikovski, director al Bibliotecii Muni-

pale „B.P. Hasdeu”; Natalia Cheradi, director adjunct al Bibliotecii Științifice ASEM; Eugenia Bejan, director adjunct al Bibliotecii Naționale pentru copii „Ion Creangă”; Silvia Ciubrei, director adjunct, Biblioteca Științifică a USMF „Nicolae Testemițeanu”.

Lucrările mesei rotunde au finalizat prin aprobarea *Mesajului* (a se vedea textul alăturat). La fel participanții au conchis asupra necesității de revizuire a Codului etic al bibliotecarului din Republica Moldova (acesta fiind aprobat la Congresul al IV-lea al bibliotecarilor, 2000), în acest sens solicitând Biroului ABRM desemnarea unui

grup de lucru pentru elaborarea și promovarea spre discuție în comunitatea profesională a proiectului noului cod.

Organizatorii mulțumesc tuturor participanților la lucrările mesei rotunde, precum și cadrelor didactico-științifice de la Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională a USM, managerilor superiori ai instituțiilor infobibliotecare pentru deschidere profesională.

Organizatorii solicită comunității profesionale de a promova, a lua act și de a implementa prevederile prezentului Mesaj.

MESAJUL MESEI ROTUNDE „EDUCAȚIA PROFESIONALĂ ȘI ETICA SPECIALISTULUI DE BIBLIOTECĂ: PROBLEME ȘI SOLUȚII”

(Chișinău, 25 iunie 2010)

1. Atitudinea și acțiunea etică este o caracteristică fundamentală și permanentă a condiției bibliotecarului. Ea rezidă din misiunea și funcțiile sociale ale bibliotecii ca instituție de cultură, educativă, informațională, de comunicare.

Actualmente, **etica se reintegrează în profesia specialistului de bibliotecă** prin prisma schimbărilor în sfera biblioteconomică:

- augmentarea capitalului uman, a creativității și a inovației;
- instaurarea principiului libertății intelectuale;
- încadrarea bibliotecilor în spațiul informațional global;
- extinderea dialogului cu utilizatorii (tehnologiile informaționale Web 2.0);

- mobilitatea organizațională a personalului (echipe de proiect, angajări prin cumul, executarea lucrărilor de bibliotecă în exterior etc.);
- intensificarea colaborării profesionale etc.

2. Este importantă **educația etico-profesională**. Ea are ca expresie: reliefa aspectelor umane ale profesiei bibliotecarului; acceptarea muncii ca valoare și a principiilor pe care ea se bazează: dragoste, consacrare, creativitate, ajutor, disciplină, responsabilitate etc.; sensibilizarea pentru obținerea de cunoștințe temeinice nu doar privind executarea, ci și înțelegerea activității profesionale; formarea atitudinii pentru cei cu care bibliotecarul vine în contact; conformarea comportamentului profesional la reguli și principii morale

prestabilite etc. **Educația etico-profesională a viitorilor specialiști de bibliotecă trebuie să fie atât în responsabilitatea corpului pedagogic de biblioteconomie, cât și a lucrătorilor practici.**

3. Codul etic reprezintă calea prestabilită a comportamentului bibliotecarului în granițele umanismului, exprimată de asociația profesională a bibliotecarilor. **Valorificarea Codului etic al bibliotecarului din Republica Moldova este un imperativ al timpului.** Practicile internaționale cu privire la codurile etice determină reflecția biblioteconomică vizavi de întrebările:

- accesul liber la informație trebuie să fie condiționat sau nelimitat?
- trebuie constituite organisme de control privind respectarea eticii?
- este rezonabilă declarația despre loialitate în condițiile gradului pronunțat de insatisfacție a personalului pentru salarizare și mediul nefavorabil de muncă?
- este nevoie de a aprofunda nivelul de detaliere a Codului etic sau prezentarea desfășurată a comportamentelor să se reflecte în documente instituționale?
- trebuie incluse în Cod comportamentele pe care bibliotecarul nu are voie să le admită?

Publicitatea Codului etic trebuie să devină esențială. Pentru utilizatori și parteneri Codul atestă existența unui corp profesional competent, responsabil, onest.

4. **Dimensiunea etică a managerului bibliotecii** se caracterizează prin dublă responsabilitate: comportament etic indispensabil postului de conducere și dirijarea activității de formare etică a personalului. Comportamentul etic al managerului se afirmă proeminent în:

- comunicare;
- evaluarea personalului;
- promovarea personalului și managementul carierei;
- motivare;
- dezvoltarea profesională.

Autonomia largă, de care dispun astăzi bibliotecile, accentuează etica managerului în raport cu organizația vizavi de gestiunea resurselor economice, modernizarea posturilor de muncă, dezvoltarea relațiilor în exterior, formarea imaginii bibliotecii.

5. **Etica personalului de bibliotecă** se exteriorizează pronunțat în comunicarea cu utilizatorii. Contează etica calității serviciilor de bibliotecă. În educația etică a personalului bibliotecii trebuie luate în considerare aspectele gender, în sensul integrării în comportamente a calităților pozitive și a eliminării celor negative.

6. **Etica este garantul unei comunicări eficiente în spațiul profesional.** Ea pune în valoare: unitatea de acțiune, schimbul de experiență, unirea eforturilor, ajutorul, informarea reciprocă în numele prosperării domeniului biblioteconomic și a profesiei bibliotecarului.

Deci, **etica se impune amplu în profesia bibliotecarului;** ea trebuie să se ocupe de componenta umană a bibliotecii într-un proces de continuă evoluție a lucrurilor, într-un mediu de comunicare intens. Acesta este sensul actualei reflecții etice a profesioniștilor de bibliotecă.

Ludmila CORGHENCI,
director adjunct, DIB ULIM;
Natalia ZAVTUR,
lector superior, USM

SPAȚIUL PUBLIC DE COMUNICARE PROFESIONALĂ – REVISTELE DE SPECIALITATE

*Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”;*

*dr. conf. univ. Natalia GOIAN,
șef, Catedra BAI, USM*

În toamnă, domeniul biblioteconomic din Republica Moldova va sărbători jumătate de veac de existență a învățământului biblioteconomic. În acest context aniversar, Catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională din cadrul Facultății de Jurnalism și comunicare și-a propus să organizeze o suită de acțiuni omagiale care va cuprinde: mese rotunde, ateliere profesionale, conferințe; publicarea unor volume de specialitate, întâlniri ale unor bibliotecari notorii cu studenții de la biblioteconomie; un concurs de eseuri ale studenților și ale bibliotecarilor practicieni, o campanie de vizibilitate și promovare a activităților catedrei, manifestări de natură să demonstreze parteneriatul între Catedra BAI și bibliotecile din RM etc.

La 28 aprilie curent a avut loc prima masă rotundă din cele preconizate *Spațiul public profesional – revistele de specialitate*, care a reunit bibliotecile universitare, specializate, publice și colaboratorii catedrei pentru a discuta starea actuală, problemele, tendințele virtuale ale spațiului public de comunicare profesională. Prezența mare a specialiștilor din domeniu la lucrările mesei rotunde și intervențiile lor ne-au demonstrat că bibliotecarii conștientizează că spațiul public este o funcție a publicului însuși și, prin urmare, problemele spațiului public sunt problemele lor profesionale. Prin spațiu public profesional subînțelegându-se acea sferă în care „reuniți ca public” (Habermas), profesioniștii domeniului biblioteconomic tratează, neconstrânși de nimeni, problemele do-

meniului, își exprimă și publică liber opiniile proprii asupra problemelor de interes profesional general. În cadrul acestei sfere publice se dezvoltă o conștiință profesională, care (iarăși Habermas) „acționează totodată ca opinie publică”, ca unică sursă de legitimare „a existenței domeniului biblioteconomic ca domeniu științific social” (L. Kulikovski).

La manifestare au participat bibliotecile și specialiștii care au contribuit la dezvoltarea literaturii biblioteconomice, la dezvoltarea acestui spațiu de comunicare profesională: Biblioteca Națională a RM, Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, DIB ULIM, Biblioteca Universității Tehnice din RM, Biblioteca ASEM, Biblioteca Universității Agrare din Moldova, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei; directori de publicații periodice de specialitate, membrii colegiilor de redacție ale revistelor de specialitate; ziaristul, lingvistul Vlad Pohilă; Georgeta Stepanov, șeful Catedrei Jurnalism, USM; toți membrii Catedrei de Biblioteconomie și Științe ale Informării – în total, 32 de persoane. Dintre bibliotecarii de peste hotare a participat Eleonora Drăgănescu, directorul Bibliotecii Universității de Medicină Veterinară din Iași, România.

Inițiatoarea mesei rotunde, Natalia Goian, șeful Catedrei BAI, caracterizând situația, necesitatea și importanța spațiului profesional de comunicare, în alocuțiunea sa de deschidere a mesei rotunde a subliniat faptul că există forme diverse de a

participa la dezvoltarea și îmbunătățirea lui prin dezbateri, negocieri, prin conjugarea eforturilor tuturor celor interesați.

În luările de cuvânt, participanții au demonstrat că vor să-și unească eforturile pentru îmbunătățirea spațiului public biblioteconomic și dacă trebuie să contribuie la (re)construcția lui (Elena Turuta, BNRM; Ludmila Corghenci, DIB ULIM; Vlad Pohlă, BM „B.P. Hasdeu”; Elena Harconiță, BȘ UPS „Alec Russo”, Bălți; Natalia Zavrur, Zinaida Gribincea, Catedra BAI; Iulia Tătărescu, UASM; Eugenia Bejan, BNC „Ion Creangă” – de tot, 13 intervenții).

S-au abordat problemele spațiului public profesional, al revistelor de specialitate, în acest timp incert, în această criză, temeinic așternută peste domeniul biblioteconomic și peste noi, peste țară... Criza se vede și se simte mai pregnant în domeniul culturii decât în alte domenii. Raportul dintre revistele editate în ultimul an și numerele nerealizate, cu regret, gravitează în favoarea celei de-a doua categorii. Multe reviste din anul trecut, au rămas, vorba scriitorului, „încremenite în proiect”. Multe reviste recent lansate (un an, doi în urmă) au „încremenit” după câteva numere.

Nu au fost evitate nici unele aspecte mai „delicate” ale activității de elaborare și editare a publicațiilor de specialitate. Astfel, unii vorbitori au semnalat neglijența scrierii (redactării anumitor materiale), inclusiv comiterea de abateri și chiar greșeli la alcătuirea bibliografiilor, a referințelor bibliografice. Există și cazuri când autorii (cu precădere dintre cei mai tineri) nu rezistă tentației de a prelua (mai direct spus – de a plagia!) din lucrările unor autori consacrați, internetul fiind, în acest sens, o sursă deosebit de generoasă.

Organizatorii au dorit, și au reușit, să imprime dezbaterilor despre spațiul public profesional trei dimensiuni: expertiza discursului (Nelly Țurcan, Lidia Kulikovski, Vlad Pohlă, Elena Turuta); interdisciplinaritatea (Vlad Pohlă, Ludmila Corghenci);

caracterul spațiului nostru public, opinii dinăuntru și din afară (Nelly Țurcan, Georgeta Stepanov, Lidia Kulikovski, Eleonora Drăgănescu, Eugenia Bejan).

Putem considera ca realizări demne de reținut ale mesei rotunde:

1) o primă dezbatere a subiectului *spațiul public profesional* al domeniului biblioteconomic;

2) identificarea problemelor cu care se confruntă spațiul public profesional;

3) identificarea unor soluții și recomandări referitor la susținerea și dezvoltarea spațiului public biblioteconomic printre care:

- conjugarea eforturilor pentru a avea o revistă din domeniu acreditată științific (Catedra de Biblioteconomie și Științe ale Informației, Biblioteca Națională a RM, Ministerul Culturii, Academia de Științe a Moldovei, alte centre biblioteconomice);
- susținerea financiară a revistei Bibliotecii Naționale *Magazin bibliologic* și a ziarului *Gazeta bibliotecarului*, asigurându-le apariția continuă și tirajul necesar Sistemului Național de Biblioteci din RM (Ministerul Culturii al RM);
- inițierea unei cercetări bibliometrice, tipologice și de conținut a literaturii de specialitate din RM (Catedra de Biblioteconomie și Științe ale Informației, Biblioteca Națională a RM, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Alec Russo”, Bălți, Biblioteca Universității Agrare, DIB ULIM ș.a. biblioteci care au reviste de specialitate).

Concluzia generală – spațiul public profesional rămâne principalul, poate cel mai important element în comunicarea științifică și socială a domeniului. Astăzi fiecare specialist caută în spațiul profesional norme de apartenență și posibilitatea integrării sale profesionale.

PARADIGME ȘI TENDINȚE ÎN INFORMAREA ȘI COMUNICAREA ȘTIINȚIFICĂ

*Dr. conf. univ. Nelly ȚURCAN,
prodecan, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării;*

*Natalia CHERADI,
director adjunct, Biblioteca Științifică a ASEM*

Pe data de 2 iulie a.c. la Facultate de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova s-a desfășurat Simpozionul Științific Național **Paradigme și tendințe în informarea și comunicarea științifică**, organizat de Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională în colaborare cu Programul eFL-OA

Moldova. Simpozionul este un eveniment științific important în cadrul programului de activități, consacrat aniversării a 50-a de la organizarea învățământului biblioteconomic universitar din Republica Moldova și aniversării a 30-a de la formarea Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării. Acest simpozion reprezintă un eveniment remarcabil de referință, s-au discutat importante probleme ce țin de contextul actual al dezvoltării biblioteconomiei naționale.

La lucrările conferinței au participat în jur de 60 de specialiști de la 20 instituții din republică: Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM, Biblioteca Științifică a ASEM, Biblioteca Centrală Universitară a USM, Biblioteca Științifică a UPS „Ion Creangă”, Departamentul Informațional-Biblioteconomic al ULIM, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Camera Națională a Cărții, AGEPI etc.

Titlul conferinței a fost prima provocare pentru participanți. Unii dintre ei au zis că este o oportunitate deosebită de a ajunge să vedem și să auzim care este locul

și rolul învățământului biblioteconomic universitar din Republica Moldova în contextul actual științific, într-o epocă a transformărilor, când tehnologia schimbă rapid viața economică și socială.

Simpozionul a avut drept scop favorizarea unui larg schimb de opinii și experiențe. A fost o organizare exce-

lentă, asigurată de comitetul organizatoric, lucrările prezentate de participanți au fost de o înaltă ținută profesională. Organizatorii simpozionului au trasat mai multe scopuri pentru a genera discuții constructive: analiza realizărilor și identificarea domeniilor-cheie de dezvoltare a biblioteconomi-ei și a învățământului biblioteconomic în contextul constituirii societății bazate pe cunoaștere; diseminarea celor mai bune practici internaționale privind implementarea inovațiilor, produselor, sistemelor și tehnologiilor informaționale în spațiul informațional și educațional; consolidarea eforturilor comunității profesionale pentru identificarea și stabilirea unor mecanisme de formalizare, acumulare și creare a unui sistem de gestionare a cunoștințelor; crearea condițiilor pentru asigurarea dezvoltării eficiente a educației și științei ca factor crucial în tranziția spre o Societate a Cunoașterii; stimularea dezvoltării domeniului biblioteconomic prin aplicarea rezultatelor științifice și practice ale simpozionului.

Participanții la simpozion au fost salutați de către decanul Facultății de Jurnalism

și Științe ale Comunicării dl Mihail Guzun, dr. conferențiar universitar, și dna Natalia Goian, dr. conferențiar universitar, șeful Catedrei Biblioteconomie și Asistență Informațională. Moderatorii acestei activități, Nelly Țurcan și Natalia Cheradi, au ținut să respecte programul anunțat care a inclus 21 de comunicări. Cu părere de rău, pentru un simpozion științific național de o astfel de amploare timpul rezervat a fost insuficient.

Comunicările și dezbaterile raporturilor s-au axat pe teme de importanță pentru dezvoltarea domeniului biblioteconomic și al științelor informării: *Învățământul și știința biblioteconomică în Republica Moldova; Comunicarea științifică în noul context informațional; Asigurarea informațională a educației și științei; Rolul bibliotecilor în construirea unei societăți bazate pe cunoaștere; Biblioteca în contextul european: tradiție, continuitate și tendințe; Obiectivele bibliotecilor în noul context de reformare a învățământului; Suportul informațional al științei și inovării; Cultura informațională: orientarea profesională strategică 2010, Informatizarea bibliotecilor și a învățământului; Documentare, informare, cunoștințe – managementul calității; Tendințe actuale în dezvoltarea tehnologiilor informaționale. Practici Biblioteca 2.0; Inițiativele naționale în domeniul dezvoltării bibliotecilor digitale; Bănci de date științifice.*

Luările de cuvânt ale doamnelor Nelly Țurcan, dr. conferențiar universitar, prodecanul Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, **Schimbarea paradigmei sistemului comunicării științifice: evoluție sau revoluție pentru bibliotecile din Republica Moldova**, Lidia Kulikovski, dr. conferențiar universitar, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, **Biblioteca – Kilometrul Zero al Societății Cunoașterii**, Valentina Chitoroagă, director al CNC, **Procesul editorial în cifre: 2005-2009**, Zinaida Sochircă, director general al DIB ULIM, **Parteneriat informațional-biblioteconomic: Departamentul Informațional Biblioteconomic ULIM – bibliotecii**

academice din Carolina de Nord, SUA, Ludmila Corghenci, director adjunct al DIB, ULIM, **Cultura informațională în contextul promovării învățării permanente și a incluziunii sociale**, Maria Vătămanu, șef serviciu al BȘ, ASEM, **Cultura informațională în contextul Programului UNESCO „Informația pentru toți”**, Janna Nikolaeva, Centrul de Cercetări Științifice și Asistență Metodologică a BCȘ, AȘM, **Baza de date INIS – suport informațional al cercetărilor științifice**, și Adela Negură, șeful serviciului automatizare-informatizare al BȘ a UPS „Ion Creangă”, **Informatizarea proceselor de bibliotecă. Practici Biblioteca 2.0 la UPS „Ion Creangă”**, au reușit să impună dezbateri fructuoase și implicații ale participanților la simpozion.

Comunicările prezentate la Simpozionul Științific Național **Paradigme și tendințe în informarea și comunicarea științifică** au fost postate pe <http://www.slideshare.net/cdbclub>, iar toate comunicările anunțate în program vor fi publicate într-un număr special al revistei *Magazin bibliologic*.

A doua provocare pentru participanți au fost mențiunile aniversare. În finalul simpozionului organizatorii au înmănat certificate tuturor participanților la această activitate științifică. Într-o atmosferă solemnă, prietenoasă și, în același timp, sentimentală au fost decernate Diplome de Excelență Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, BM „B.P. Hasdeu”, BȘ a ASEM, BNRM pentru contribuții remarcabile la dezvoltarea învățământului biblioteconomic universitar și în semn de prețuire pentru colaborarea fructuoasă cu Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională. Contribuția bibliotecilor la formarea specialiștilor pentru domeniul infodocumentar din Moldova a fost consemnată prin înmânarea a 15 diplome. De asemenea, au fost acordate 35 de medalii jubiliare (20 nominale și 15 pentru bibliotecii) „Învățământul biblioteconomic universitar din Republica Moldova – 50 de ani”.

BLOGUL DE BIBLIOTECONOMIE ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII: PRIMELE BILANȚURI

*Vera OSOIANU,
director adjunct al BNRM*

Pe 27 aprilie curent a avut loc lansarea Blogului de biblioteconomie și știința informării. Primele rezultate sunt destul de optimiste. Pe parcursul primei luni, au fost postate 67 informații, care reprezintă tot spectrul de probleme ce țin de bibliotecă, bibliotecari, lectură, carte etc. Blogul a fost accesat de 3036 de ori. Au fost înregistrate 47 comentarii de la specialiști în domeniu, în mare parte, bibliotecari, reprezentanți ai tuturor tipurilor de biblioteci, care exprimă susținere, dar și sugestii de îmbunătățire. Vom încerca să răspundem tuturor întrebărilor și să aplecăm urechea la toate sfaturile și sugestiile utile. Este foarte important că în aceste discuții profesionale se implică și bibliotecarii din spațiul rural, accesul cărora la tot felul de informații și evenimente este, sau a fost, până la apariția internetului, mai limitat.

După primele emoții și hopuri, încercăm să intrăm în albia propusă. Comentariile și mesajele celor ce au vizitat Blogul confirmă faptul că este un lucru necesar și mult așteptat. Era și firesc ca în anul când ne-am propus să luăm în serios mișcarea Biblioteca 2.0 și să încercăm diversificarea serviciilor pentru utilizatori, prin intermediul instrumentelor oferite de Web 2.0, să inițiem aderarea la această nouă mișcare prin crearea unui blog, care să favorizeze comunicarea profesională. Este o formă de comunicare foarte rapidă și eficientă și, având această axă, putem fi la curent cu

noutățile și evenimentele breslei bibliotece, cu mișcarea de idei în domeniu, cu practicile de calitate, aparițiile editoriale recente etc. Putem să ne cunoaștem mai bine, să facem schimb de experiență, de opinii și sugestii. Putem fi mai aproape și mai uniți, ca oricând, altă dată.

Departamentul cercetare și dezvoltare în biblioteconomie al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, care și-a asumat responsabilitatea gestionării Blogului, are tradiții vechi de coordonare a activității Sistemului Național de Biblioteci și această experiență poate fi de mare ajutor la explorarea posibilităților oferite de instrumentele Web 2.0.

Literatura de specialitate din întreaga lume discută pe larg, deja de câțiva ani, despre mișcarea Web 2.0 și toate derivatele: Business 2.0, Learning 2.0, Library 2.0 etc. Mișcarea Biblioteca 2.0, care reprezintă o combinație de instrumente și atitudini, o nouă modalitate de promovare a serviciilor interactive de bibliotecă, centrate pe necesitățile utilizatorilor, prin intermediul noilor tehnologii internet și care se bazează pe exploatarea inteligenței colective în crearea conținuturilor și atragerea utilizatorilor în activitatea bibliotecii și în viața comunității, este o nouă șansă pentru îmbunătățirea activității bibliotece. Reușita acestei noi mișcări va depinde de faptul cum vom folosi această platformă interactivă pentru a interesa utilizatorii, cum vom ști să axăm resursele infodocumentare pe

interesele utilizatorului, cum vom atrage utilizatorii să participe la crearea acestora, cum vom reorienta fluxul informațional ca să circule în orice direcție: de la bibliotecă spre utilizator, de la utilizator spre bibliotecă, de la bibliotecă spre altă bibliotecă, de la utilizator spre alt utilizator și nu în ultimă instanță cum vom ști să gestionăm eficient banii care vor fi tot mai puțini și tot mai greu de obținut.

Dumneavoastră, bibliotecarii, sunteți utilizatorii serviciilor oferite de Biblioteca Națională. Avem o șansă să învățăm a face împreună un lucru de calitate, iar experiența acumulată s-o extindem asupra utilizatorilor bibliotecilor. Pe această platformă ne putem încerca puterile pentru a face față, ulterior, exigențelor utilizatorilor, care sunt tot mai pregătiți, tot mai grăbiți și tot mai încrezuți în propriile puteri.

Împreună cu paginile web ale bibliotecilor, multe dintre care oferă și full-textele publicațiilor de specialitate editate, Blogul de biblioteconomie și știința informării, alte bloguri de specialitate care au apărut și care urmează să apară, vor crea rețeaua virtuală profesională, care va uni bibliotecarii indiferent de subordonare departamentală sau dimensiune geografică, iar acestea vor evada din mrejele izolării și nu se vor simți la periferiile profesiei. Și nu contează cine va sta în centrul rețelei, atâta timp cât rezultatele vor fi în beneficiul tuturor bibliotecarilor și implicat al utilizatorilor.

În bibliotecile sistemului național activează aproximativ 4700 bibliotecari sau ceva mai mult de 0,1% din toată populația țării. În mare parte, pentru acest segment

de populație a fost creat acest blog. Ținta însă este mult mai îndepărtată. Să învățăm împreună cum să facem mai bună viața celorlalte 99,9% din populația acestei țări.

Nu este de neglijat nici faptul că, prin intermediul Blogului, activitatea bibliotecilor și a bibliotecarilor va fi mai cunoscută persoanelor interesate, din alte spații vorbitoare de limba română, și nu numai. Apariția translaatoarelor electronice a spart și barierele lingvistice și permite asimilarea oricărei informații, sigur până la o limită anume.

La lansarea Blogului, domnul Marin Pruteanu, un blogger de mare renume, își exprima speranța că prin intermediul acestuia va putea urmări evoluția biblioteconomiei și științei informării în R. Moldova. „Sper să devină blogul din care să aflăm toate noutățile importante din biblioteconomia de peste Prut” (Marin Pruteanu). Este și speranța noastră, domnule Pruteanu, și vom depune eforturi să vă îndreptăm așteptările.

Într-un comentariu de pe Blog, Elena Harconiță, directorul Bibliotecii Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, menționa că „esența acestui spațiu este deschidere, acțiune, creativitate și comunicare profesională” și ne îndeamnă „să ne dăm întâlnire cât mai frecvent în această zonă de informații, idei și inventivitate bibliotecară!”. Prin acest Blog, avem la dispoziție un loc virtual de întâlnire, care funcționează după principiul 7/24 și depinde de noi toți, cât de agreabil vom ști să-l facem și cum vom ști să-l folosim pentru binele profesiei, al bibliotecii și al utilizatorului.

PARTENERIAT PROFESIONAL PRACTICO-ȘTIINȚIFIC SAU ÎNVĂȚĂMÂNTUL BIBLIOTECONOMIC LA VÂRSTA MATURITĂȚII

Ludmila CORGHENCI,
director adjunct al DIB ULIM, vicepreședinte al ABRM

50 de ani de activitate neîntreruptă a învățământului biblioteconomic din Republica Moldova este un eveniment de amploare pentru întreaga comunitate profesională (și nu numai!), pentru toți cei care au îmbrățișat și s-au dedicat profesiei intelectuale, care îmbină organic cunoștințe și deprinderi de bibliotecar, bibliograf, documentarist, formator / profesor, cercetător / experimentator, gestionar și promotor de informație etc. Este semnul Anului Biblioteconomic 2010, care necesită promovare atât ca fenomen existențial, cât și ca formă de activitate umană, practică, efektivă, de mare complexitate.

Două evenimente m-au provocat pentru formularea explicită a acestui subiect:

- masa rotundă *Spațiul public de comunicare profesională – revistele de specialitate*, care a avut loc la 28 aprilie 2010, în aula „Dumitru Coval” a USM, integrală profesională organizată de Catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională în colaborare cu Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (moderator – dr. conf. univ. Lidia Kulikovski, director general al BM „B.P. Hasdeu”);
- discuțiile și analizele pe marginea proiectului Codului Educației, efectuate în comunitățile profesionale și universitare.

Este vorba despre abordarea / despușierea prin prisma acestor evenimente a rolului și locului educației formale în dezvoltarea persoanei, formării intelectuale a acesteia și stimulării potențialului creativ.

Educația formală, organizarea și logistica, după părerea mea, sunt decisive în devenirea unui viitor bun profesionist, oferindu-i suport pentru învățarea pe parcursul întregii vieți, pentru a transforma potențialul în performanță.

Consemnarea jubileului prilejuește pentru mine reflecții de ordin personal / profesional, dar și privind colaborările fructuoase pe parcursul anilor, cele din urmă contribuind substanțial la augmentarea domeniului.

Învățământul biblioteconomic: reflecții personal-profesionale

Până în anul 1972 cunoșteam foarte bine fenomenul „bibliotecă” (de cartier, școlară): lecturi de interes și din cele „recomandate”, activități de voluntariat etc. Tot din acest an, accidental, am devenit studentă a Facultății de Biblioteconomie și Bibliografie (nou instituită). Fiind printre primii absolvenți „pur bibliotecari” (în anul 1976), am avut prilejul de a fi încadrată în procesul educațional al Catedrei Bibliografie pe parcursul mai multor ani. Atât perioada de studenție, cât și de „profesorie” m-au marcat substanțial. Și cum altfel, dacă la formarea mea și-au dat concursul personalității notorii ale domeniilor educațional și biblioteconomic: Ion Madan, Tamara Orjehovscaia, Galina Paharicova, Efimia Lupașcu-Bodrug, Tamila Pavlic, Ludmila Nikitina, Raisa Serbinova și alții.

Ce am învățat eu de la profesorii mei? Este vorba, în primul rând, despre acordarea primatului cunoașterii / cunoștințelor – însușirea, învățarea temeinică a cunoștin-

țelor, dar mai ales formarea capacității de utilizare, difuzare, transmitere a acestora, de îmbogățire ulterioară, de transformare a acestora în deprinderi / abilități. Or, parafrazând cele expuse în articolele în serie „Strategiile bogăției și fericirii”, publicate în ziarul național „Economist” (pe care le urmăresc cu un interes deosebit), am fost învățată să gândesc în felul următor: investește în viitor – investește în tine; căutarea cunoștințelor este una dintre strategiile de obținere a bogăției și fericirii profesionale [3, p. 15]. Tot din paginile acestui ziar am reținut un enunț semnificativ. Un om foarte bogat a conchis: „Dacă ai lua toți banii din lume și i-ai împărți în mod egal tuturor, în curând se vor întoarce în aceleași buzunare în care au fost la început.” Morala: este greu să păstrezi ceea ce nu a fost obținut prin efort, dezvoltare profesională [3, p. 15].

În al doilea rând, bunii mei profesori au pus accentul pe dezvoltarea gândirii divergente versus acumularea mecanică a cunoștințelor. Prelegerile, dar mai ales practicurile, seminarele se axau pe formarea capacităților de analiză și sinteză, de elaborare și de alegere a soluțiilor optime.

Și nu în ultimul rând, învățământul biblioteconomic, în mod eterogen, a contribuit la formarea mea intelectuală. Iar educația intelectuală, în opinia specialiștilor, constituie baza celorlalte componente ale educației, fiind în același timp deschisă „noilor educații” și fiind considerată o educație prin și pentru obstacole [4, p. 64]. Este un aspect foarte important pentru reprezentantul unei profesii, care se cere și în prezent „apărată” de jos în sus.

Pot conchide, că atât anii de studenție, cât și perioada activității mele în cadrul Catedrei de Bibliografie, au fost benefice pentru dezvoltarea profesională: am învățat să fiu creativă, să tind spre transformarea potențialului în performanță, să învăț permanent.

Parteneriat profesional practico-științific

Activitatea informațional-bibliotecară întotdeauna a simțit nevoia unei fundamentări științifico-metodologice, care poate fi asigurată prin implicarea cadrelor didactico-științifice universitare de profil. Această necesitate a fost augmentată, îndeosebi, drept urmare a aderării Republicii Moldova la Procesul Bologna. Este vorba despre reorientarea funcțională, logistică a activității informațional-bibliotecare (mai ales în cadrul instituției de învățământ), amplificarea dimensiunii informaționale în contextul reformelor, impuse de Procesul Bologna. Doar o colaborare și cooperare eficientă a domeniilor teoretico-științifice și practice poate asigura succesul în general al domeniului informațional-bibliotecar. Trebuie să recunoaștem că forța motrice a activității informațional-bibliotecare eficiente este știința, cercetarea. Iar „știința – ca să poată cuprinde (cunoaște) realitatea – trebuie să se ridice, câteodată, deasupra ei și să alerge înaintea ei”, consemna Mircea Eliade. Orientări în acest sens sunt oglindite în Codul Educației al Republicii Moldova (azi încă în varianta de proiect). Acest document orientează pentru organizarea în comun a investigațiilor științifice, dezvoltare și transfer tehnologic, consultanță, expertiză.

În continuare voi reliefa doar câteva dintre direcțiile de parteneriat „învățământ biblioteconomic (în persoana cadrelor didactico-științifice de la Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională a USM) – biblioteci – Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova”:

- *asigurarea bibliotecilor cu personal de specialitate* – cel mai important domeniu al parteneriatului; cazul Departamentului Informațional Biblioteconomic ne permite să specificăm următoarele domenii de colaborare (accept, că există exemple de colaborări mai ample, mai fructuoase, fapt care bucură):

- organizarea practicii de specializare (de documentare, tehnologică, de producție) și de licență (menționăm aici asigurarea bibliotecilor de către catedra specializată cu un suport clar, concis, explicit și logic – de ex., ghidurile de practică – de ex., cel elaborat de către dr. N. Țurcan, dr. N. Goian);
- efectuarea lucrărilor studențești în baza activității DIB (teze de an, de licență, de master, lucrări de control);
- recenzarea lucrărilor studențești de către reprezentanții DIB;
- încadrarea în procesul de muncă a studenților din ciclul de licență și master (DIB creând condiții benefice pentru studenți: orar funcțional, spațiu de cercetare etc.).

Nu putem trece cu vederea schimbările esențiale, intervenite în procesul de pregătire a specialiștilor pentru biblioteci. Aici ne referim mai ales la rezultatul final – calitatea celor veniți de pe băncile universitare. Sunt angajați, care inspiră încredere profesională de la momentul încadrării: dețin fenomenul „tehnici și tehnologii informaționale”, sunt îndrăzneți și convingători, posedă spiritul analitic și manifestă atitudini profesionale divergente. Chiar dacă nu toți absolvenții manifestă o apartenență profesională (mă refer la angajările ulterioare în alte instituții), absolvenții-colegi ne bucură și provoacă energii pozitive în rândul bibliotecarilor;

- *schimb reciproc de publicații, contribuții la dezvoltarea bibliotecilor de specialitate, a compartimentului Jurnalism al colecțiilor* (doar în anii 2009-2010 DIB a recepționat mai mult de 20 de publicații, semnate de către universitari; de ex., lucrarea *Ghid pentru elaborarea tezelor de master și desfășurarea practicii de specialitate* de N. Țurcan, Chișinău, 2009, este promovată și utilizată activ în cadrul Campaniei „În sprijinul

absolvenților ULM”, ediția 2010. La acest capitol DIB recunoaște unele restanțe privind transmiterea publicațiilor, editate sub egida acestuia);

- *activități de transfer tehnologic* (în mod deosebit implicarea reprezentanților Catedrei BAI, în persoana dr. N. Țurcan, pentru elaborarea proiectului compartimentului „Personal de bibliotecă” al Strategiilor de dezvoltare a bibliotecilor din Republica Moldova (2010-2020), sub egida Consiliului Biblioteconomic Național; august-septembrie 2009. Comunitatea profesională este recunoscătoare universitarilor pentru implicația eficientă în procesul de elaborare și promovare a Codului Deontologic al Bibliotecarului – în persoana N. Zavtur);
- *implicații / participări la reuniunile profesionale, organizate sub egida bibliotecilor, Asociației Bibliotecarilor* (dr. N. Goian, dr. N. Țurcan, N. Zavtur și alții);
- *colaborări în comisiile și secțiile Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova;*
- *contribuții la instituirea și funcționarea Clubului Bibliografilor* (este vorba despre implementarea inițiativei profesionale a DIB ULM în scopul amplificării comunicării profesionale, promovării experiențelor reprezentative. Participarea universitarilor – în persoana dr. N. Țurcan – atribuie acțiunii un fundament și alură teoretică și științifică);
- *și, în sfârșit, direcția la care țin să mă refer în mod deosebit – parteneriat în organizarea și funcționarea Centrului de Instruire Continuă a Bibliotecarilor – Școala de Biblioteconomie din Moldova (CICB ȘBM), între anii 1999-2006 [1].*

În această perioadă CICB ȘBM a fost veriga principală a procesului de forma-

re continuă a bibliotecarilor. Promotor al ideii – A. Rău, director general al BNRM; realizatori ai proiectului, fondatori ai CICB ȘBM – ABRM, BNRM, Catedra BAI a USM. Formele de parteneriat în cadrul CICB ȘBM: elaborare în comun a proiectului; participarea universitarilor în elaborarea curriculumului procesului de formare continuă (modulele „Management și marketing”, „Diversificarea serviciilor informațional-bibliotecare”, „Tehnici și tehnologii informaționale”, „Catalogarea și clasificarea documentelor”); implicarea cadrelor didactico-științifice cu statut de formatori și elaborarea suporturilor educaționale; publicații în „Buletinul ȘBM”, editat în cadrul proiectului; utilizarea în procesul didactic a mapelor documentare și a Bibliotecii de specialitate a ȘBM; utilizarea clasei didactice a ȘBM (spațiul BNRM) în scopuri didactice și informaționale (organizarea orelor de studiu, acces gratuit la internet și altele). Impactul parteneriatului în cadrul CICB ȘBM a fost benefic pentru toate părțile participante (bibliotecari, cadre didactico-științifice, studenți), contribuind la schimbări în activitatea profesională și mentalitatea specialiștilor în domeniu. Este vorba despre misiunea CICB ȘBM, pe care am implementat-o împreună: elaborarea, mediatizarea și implementarea conceptului și crezului formării continue a bibliotecarilor; antrenarea bibliotecarilor în acțiuni de instruire în scopul modernizării cunoștințelor și deprinderilor profesionale; adaptarea mentalității profesionale la noile situații socio-informaționale și economice. Și principalul: cum accentuam în cadrul manifestărilor jubiliare, prilejuite de consemnarea a 130 de ani de la fondarea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, acest proiect ne-a învățat să lucrăm împreună, demonstrându-ne că prin unirea eforturilor, prin debarasarea de „bariere și pereți”, putem realiza lucruri deosebite [2, p. 26].

Evident, învățământul biblioteconomic, reprezentanții Catedrei BAI, sunt prezenți și

cu alte colaborări, implicații pentru bibliotecă. Am enumerat doar câteva, poate mai reprezentative pentru mine, pentru DIB.

Specific în mod deosebit următoarele: nu am indicat numele regretatului Ion Madan în prezentările de mai sus din simplul motiv că profesorul nostru a fost prezent în/la toate activitățile, fiind liantul permanent al domeniului practic și științifico-didactic până la ultima suflare. Poate a venit momentul, când comunitatea profesională, ABRM ar trebui să intervină cu propuneri concrete pentru înveșnicirea memoriei Dascălului nostru (poate, o aulă universitară, ce i-ar purta numele, ori o Bibliotecă „Ion Madan”...). Să urmărim frumosul exemplu al Bibliotecii Științifice ASEM.

Acest material, urmărind scopul de a reliefa importanța evenimentului – 50 de ani ai învățământului biblioteconomic, este și o bună ocazie de a adresa / a ne adresa gânduri bune, felicitări, doleanțe de perspective profesionale și deschidere. Afirmăm cu certitudine, că realizările științifice și activitățile inovatoare, creative ale universitarilor – cadrelor didactico-științifice de la Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională, USM, – joacă un rol important în afirmarea domeniului informațional-biblioteconomic și a Oamenilor Bibliotecii.

Referințe bibliografice

1. Corghenci, Ludmila. Centrul de Instruire Continuă a Bibliotecarilor „Școala de Biblioteconomie din Moldova”: activități, realizări, impact. În: Corghenci, Ludmila. *Bibliotecarul și Biblioteca: aspecte ale eficienței profesionale*. Ch., 2009, p. 18-28.
2. Corghenci, Ludmila. Parteneriat Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – Centrul de Instruire Continuă a Bibliotecarilor „Școala de Biblioteconomie din Moldova”: reflecții pe marginea unei experiențe reprezentative. În: *Dezvoltare. Progres. Colaborare. Parteneriate*. Ch., 2007, p. 19-27.
3. Dolganiuc, V. Strategiile bogăției și fericirii. În: *Economist*, 2009, 9 dec., p. 15.
4. Zidar, Marian; Tănase, Ovidiu Cristian. *Pedagogia învățământului superior*. Constanța, 2006. 148 p.

DIVERSIFICAREA SERVICIILOR PENTRU UTILIZATORI ȘI SPORIREA IMAGINII BIBLIOTECII

*Vera OSOIANU,
director adjunct al BNRM*

Toți oamenii mari care au avut ceva de spus la modelarea acestei lumi au ajuns pe culmile succesului și datorită tangențelor pe care le-au avut cu bibliotecă și cartea ca purtători de cunoaștere și informații. Despre rolul acestora în devenirea personalităților s-a scris enorm. Și atunci care-i explicația imaginii pe care o au bibliotecile în comunități? De ce se uită că, deși cultura costă enorm, incultura costă și mai mult. De ce nicio bibliotecă din lume nu se poate lăuda că are mijloacele financiare necesare sau de care crede că are nevoie? Nu ar fi logic ca, investind mai mult în bibliotecă, să investim mai puțin în poliție, închisori și alte asemenea entități?

În situații de criză, oamenii unde ar trebui să se ducă: nu în bibliotecă ca instituții publice? Întrebarea de la urmă are deja și răspuns. Un sondaj efectuat la 22 septembrie 2008 releva faptul că, în anul 2008, an de mare criză în SUA, 68% dintre americani aveau card de bibliotecă. Aceasta în timp ce în 2001 cifra era de doar 21%. Ideea este că, în situații de criză, utilizatorii caută salvare tot la bibliotecă, astfel că instituțiile bibliotecare ar trebui să se manifeste ca garant al protecției sociale în cultură.

Această creștere se explică prin marea recesiune economică, înregistrată în ultimii ani în SUA, dar și prin faptul că cele peste 122 mii de biblioteci publice, câte activează în prezent în SUA, sunt dotate și echipate pentru a face față tuturor necesităților utilizatorilor – fie că este vorba de informare, fie de accesarea unor cunoștințe de gata, de formarea profesională continuă etc. Aici bibliotecile publice chiar au reușit să se impună ca centre de comunica-

re, centre de socializare, spații primitoare, care pot fi considerate pe bună dreptate „a treia casă”, după casa propriu-zisă și locul de muncă sau de învățătură.

La prima întâlnire cu membrii Asociației Naționale a guvernatorilor, președintele SUA Barack Obama, pe atunci nou-ales, a găsit de cuviință să amintească cât de important este de a păstra bibliotecile deschise în aceste timpuri de criză.

Atunci când aspirațiile bibliotecarilor se intersectează cu interesele decidenților politici și financiari, rezultatele nu pot fi decât în favoarea cetățenilor, din banii cărora sunt întreținuți și unii și alții. Se pare că în mai multe țări decidenții au înțeles valoarea bibliotecilor, iar cât privește aspirațiile bibliotecarilor, aceștia au conștientizat că de atitudine lor față de beneficiari, de felul în care vor ști să-i ademenească în bibliotecă depinde viitorul acestora. Mișcarea Biblioteca 2.0 se axează pe participarea utilizatorilor în crearea conținuturilor, în activitatea bibliotecii și în viața comunității și anume utilizatorii care au fost destul de neglijați anterior ar putea oferi o nouă șansă bibliotecii, care are de făcut față concurenței acerbe din infosferă.

Implementarea tehnologiilor de informare și comunicare oferă posibilități nebănuite bibliotecilor. Mănuite cu pricepere și eficiență, la capacitate maximă, acestea pot schimba imaginea bibliotecii în comunitatea locală. Puținele biblioteci de la noi care au reușit să implementeze proiecte de informare s-au convins de importanța enormă a acestor noi instrumente de muncă. Un computer conectat la internet poate deschide porțile comu-

nității spre lume, iar o bibliotecă mică, cu resurse modeste, poate oferi aceeași calitate a serviciilor ca și o bibliotecă cu resurse enorme. Problema-cheie a bibliotecilor actuale este că nu mai impresionează prin mărimea colecției și numărul utilizatorilor, ci prin modernizarea, accesibilitatea și calitatea serviciilor oferite.

Diversificarea și modernizarea permanentă a serviciilor va constitui pe viitor forța principală de atracție a utilizatorilor în biblioteci. Bibliotecile pot contribui la făurirea unui viitor mai bun pentru localitățile de provincie, creând servicii pe care nicio altă instituție nu le poate oferi. Serviciile moderne, cât mai diverse pot avea un rol decisiv în vitalitatea localităților și în prevenirea marginalizării populației din aceste localități. Mediul virtual poate face enorm în această privință, nu întâmplător, pretutindeni în lume sunt elaborate politici și strategii de lichidare a inegalității digitale.

Ca instituții de informare și cunoaștere, bibliotecile publice se numără probabil printre instituțiile din sectorul public, care sunt implicate cel mai activ în revoluția digitală. În condițiile Erei Digitale, bibliotecile se transformă din instituții mai mult sau mai puțin închise, în instituții cu acces deschis. Organele locale, care înțeleg rolul strategic al bibliotecilor în dezvoltarea comunității investesc în crearea condițiilor necesare pentru educare, instruire pe tot parcursul vieții, facilitarea creativității, incluziunea socială a tuturor cetățenilor. Toate acestea, luate împreună, pot favoriza creșterea bunăstării populației, care trebuie să fie scopul final al tuturor acțiunilor organelor politice și de decizie.

Soluțiile oferite de tehnologiile de informare și comunicare deschid noi posibilități de activitate în cooperare cu partenerii din instituțiile adiacente, care sporesc valoarea serviciilor oferite, dar și mulțumirea utilizatorilor.

În acest sens au reușit mai ales bibliotecile din Germania. Catalogul Bibliotecii Naționale din această țară este unit cu baza de date privind cărțile aflate în sistemul de comerț, creată și actualizată de Federația Editorilor din Germania, și atunci, când utilizatorul accesează fișa cărții din catalog, pe ecran apare și informația din baza de date, din care se poate afla dacă publicația respectivă se află în sistemul de comerț și la ce preț, și în ce librării poate fi cumpărată.

Pentru a face catalogul online și mai prietenos, Biblioteca Națională a Germaniei scanează pagina care oglindește conținutul cărții. La accesarea fișei oricărei cărți se deschide și conținutul acesteia, iar așa cum softul oferă posibilitatea căutării după cuvintele-cheie, rezultatele pot fi mai mult decât îmbucurătoare.

Recunoscând importanța serviciilor digitale pentru dezvoltarea bibliotecii, Biblioteca Națională a Germaniei a creat un departament nou – Servicii digitale, care are scopul îmbunătățirii servirii utilizatorilor și familiarizării acestora cu serviciile digitale. Este o exemplificare foarte elocventă a faptului cum evoluția erei digitale influențează schimbarea structurii bibliotecii.

Pentru a apropia biblioteca de utilizator, serviciile bibliotecare trebuie scoase din bibliotecă și deplasate în mijlocul populației, la diferite evenimente, manifestări culturale, în suburbii, centre comerciale etc. Deviza bibliotecarului modern este de a fi acolo unde este utilizatorul și în timpul când utilizatorul este acolo. Ceea ce face, de fapt, și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” prin proiectul Biblioteca extramuros. Este o cale sigură de a realiza ideea bibliotecii omniprezente.

Toate aceste forme noi de servicii au un impact pozitiv asupra rețelelor de biblioteci, care devin mai puternice, iar cooperarea între bibliotecile publice, univer-

sitare, specializate este un factor-cheie ca aceste schimbări să devină realitate.

În practica bibliotecară este cunoscută activitatea de a informa utilizatorii despre diverse manifestări, evenimente, despre intrările noi, prin telefon. Aceasta se practică mai ales în bibliotecile care au relații constante cu utilizatorii. Acum telefonul poate fi înlocuit cu poșta electronică, iar aceasta nu implică și cheltuieli financiare. Este mult mai ușor, pentru că, odată ce ai o bază de date cu adresele electronice, informația este difuzată tuturor abonaților printr-un singur click. Condiția este ca utilizatorul să fie de acord cu acest serviciu. La Biblioteca Publică din Boston, de exemplu, utilizatorii sunt întrebați dacă sunt interesați de acest serviciu, atunci când primesc cardul de utilizator. Gama de informații făcută disponibilă prin această modalitate este foarte diversă: de la informații generale despre evenimentele organizate de bibliotecă, schimbări în orarul de funcționare, informații tematice etc. la publicațiile de strictă specialitate, editate de bibliotecă.

Un aspect de care se va ține cont cu mare strictețe este asigurarea securității datelor personale, pentru ca acestea să nu ajungă pe mâna oricui, aspect ce trebuie să facă parte din politica bibliotecii privind confidențialitatea datelor.

Conceptul de bibliotecă-centru comunitar este dezvoltat tot mai mult și este valabil atât pentru comunitățile mari cât și, mai ales, pentru comunitățile mici. Bibliotecile moderne construite în ultimii ani (în Franța, de exemplu, sunt numite *mediateci*) presupun și spații pentru muzeu, reprezentații teatrale, concerte, cafele, locuri pentru activități în grup, cum ar fi cluburile pe interese, pentru lucru individual etc. În condițiile noastre mult prea modeste, la toate acestea putem doar să visăm, deși avem și biblioteci-tip, cu spații mari, care chiar ar trebui să se

gândească ce s-ar putea de făcut pentru a evada din stereotip.

În literatura de specialitate se vehiculează, încă, ideea că bibliotecarii sunt ultimii, sau printre puținii specialiști de formațiune enciclopedică. Iar pentru a susține această teză, bibliotecarii chiar trebuie să răspundă provocărilor impuse de modernizarea tehnologiilor de informare și comunicare. Este și logic, pentru că, în condițiile unei comunități, oricât de mare sau mică ar fi, cine ar mai putea lua în cârcă și această responsabilitate.

Imaginea bibliotecii în comunitate depinde de capacitatea ei de a satisface necesitățile de lectură, informare, cunoaștere, destindere etc. ale beneficiarilor. De fapt, aceasta este esența existenței unei biblioteci publice. În mediul profesional se discută foarte mult despre conceptele de: bibliotecă-centru de informare, bibliotecă-centru de cultură, bibliotecă-centru de socializare, bibliotecă-centru comunitar, bibliotecă-loc de instruire pe tot parcursul vieții, bibliotecă-depozitar etc. La diferite etape, balanța a înclinat la un concept sau la altul. Actualmente mai distincte sunt două dintre ele: bibliotecă-depozitar și bibliotecă-centru de informare.

Unii specialiști sunt de părerea că noi, bibliotecarii, ne asumăm prea multe responsabilități. Trebuie să evaluăm situația și să înțelegem la ce putem renunța pentru a putea face față sarcinilor noi, impuse de evoluțiile sferei socio-culturale, modernizării echipamentelor etc.

Bibliotecile deja se implică activ în instruirea pe tot parcursul vieții, deși încă n-au fost elaborate strategii și politici la nivel național pentru aceste servicii. Pentru a face față acestor sarcini noi, bibliotecile pot să-și elaboreze politici și programe proprii, care se vor axa pe promovarea lecturii în diverse formate, promovarea alfabetizării informaționale etc. Promovarea cărții și a lecturii prin diverse metode

specifice bibliotecii nu este o problemă pentru bibliotecarii noștri, deși întotdeauna este loc și pentru mai bine. Promovarea alfabetizării informaționale va fi mai complicată, pentru că noi mai suntem încă la etapa când înșiși bibliotecarii nu au abilitățile necesare pentru aceasta activitate. Astăzi, a nu fi în stare să folosești un computer sau să nu profiți de avantajele oferite de internet, înseamnă a fi aproape analfabet și la sigur în afara societății. Pornind de la aceste motive, bibliotecarii vor trebui să ofere ajutor în folosirea computerului și a altor echipamente deținute de bibliotecă, în folosirea internetului, la căutarea informațiilor necesare, în probleme de copyright. Aceste activități trebuie organizate împreună cu școlile, muzeele, precum și alți parteneri.

Instruirea utilizatorilor în vederea folosirii tehnologiilor, mai ales a celor care s-au format într-o altă cultură biblioteconomică, va fi marea problemă a bibliotecarilor, dat fiind faptul că ei înșiși, sau o bună parte dintre ei, trebuie să asimileze, în timp rapid, aceste cunoștințe.

O modalitate de diversificare a serviciilor ar fi organizarea unor servicii pentru copii și adolescenți cu scopul de a-i atrage în bibliotecă, în orele de după lecții, ajutându-i la pregătirea temelor pentru acasă, oferind un spațiu sigur și bine reglementat și asistență în folosirea jocurilor bazate pe internet, ca element de recreere, utilizarea internetului ca element de cercetare bibliografică etc. Pornind de la jocuri, copiii vor putea fi antrenați treptat în lucruri serioase. În condițiile actuale computerul se manifestă și ca instrument de alfabetizare. Noua generație de calculatoare învață a scrie și a citi cu o viteză incredibilă.

Dacă recunoaștem faptul că noi, bibliotecarii, aproape am eșuat în atragerea utilizatorului matur în bibliotecă, va fi mai ușor să ne dăm o nouă șansă, investind mai mult timp, răbdare și creativitate în

copiii care abia acum se formează ca utilizatori.

Utilizatorii, în special cei noi, au nevoie de asistență în utilizarea catalogului, în special a catalogului electronic, a bazelor de date, motoarelor de căutare, conținuturilor online etc.

Un alt aspect în activitatea bibliotecarului modern este consultanța la căutarea informației, în special a informației factografice, folosirea enciclopediilor, dicționarilor, translatoarelor online, rețelelor sociale etc. Serviciile de traducere, oferite de Google, site-ul traduno.com nu te mai fac să pari neputincios în fața postărilor internet, care în marea lor majoritate sunt în limbi străine. Bibliotecarul trebuie să fie gata nu numai să arate utilizatorului unde să caute informația, dar să-l și ghideze în procesul de căutare.

În contextul în care criza bibliotecilor din toată lumea se diminuează și cartea revine în atenția generațiilor (Google, sau alte motoare de căutare oferă informații, iar bibliotecarul oferă soluții), bibliotecile organizează colecții și resurse electronice tematice menite să satisfacă necesitățile de informare ale utilizatorilor atât în mod tradițional, cât și în regim electronic.

Foarte mulți dintre potențialii utilizatori au rude plecate la muncă în străinătate. A-i învăța să-și deschidă o postă electronică (un cont e-mail) este echivalent cu a le deschide o nouă cale de comunicare, rapidă și fără implicații financiare.

Atunci când cetățenii vor ști că toate acestea pot fi învățate în bibliotecă ea va deveni cu adevărat indispensabilă comunității.

În Finlanda, de exemplu, nouă din zece biblioteci publice oferă acces la internet și aproape toate îl oferă gratuit. Catalogele bibliotecilor pot fi accesate prin internet. Procesul de împrumut este automatizat, a crescut ponderea și, respectiv, utilizarea materialelor electronice. A început digiti-

zarea publicațiilor, care, în condițiile bibliotecii publice, are în primul rând scopul de a facilita accesul și apoi cel de preservare. Însă, date fiind posibilitățile oferite de tehnologiile de informare și comunicare, accesul și preservarea ar putea fi asigurate concomitent.

Biblioteca Municipală Helsinki deja de câțiva ani are un serviciu de referințe virtuale, *The Information Gas Station*, unde utilizatorul poate fixa o întâlnire (analogic înscrierii la medic) cu bibliotecarul pentru a învăța cum să facă o căutare sau cum să-și perfecționeze abilitățile de căutare a informației, cum să localizeze și să găsească o informație concretă în internet etc.

În mai multe biblioteci din Finlanda, proiectele de promovare a alfabetizării informaționale și a lecturii se fac în colaborare, partenerii de bază fiind bibliotecile și școlile, și au scopul de a învăța elevii cum să caute informația în internet și să le altoiască copiilor dragostea pentru lectură. Grupul-țintă îl constituie elevii. În cadrul proiectului sunt organizate activități de învățare a proceselor de căutare a informației, discuții despre cărți, diverse concursuri de lectură. Clasele vin la bibliotecă o dată la două săptămâni. La fiecare vizită se urmărește ca orice elev să poată împrumuta cărți pentru lectura la domiciliu. Concursurile se organizează o dată în an. Scopul discuțiilor despre cărți și a concursurilor este de a inspira și a încuraja lectura.

Un proiect de succes al Bibliotecii Municipale Helsinki a fost instruirea personalului centrelor de îngrijire a copiilor în vederea cunoașterii mai bune și dezvoltării abilităților de folosire a tehnologiilor de informare și comunicare și cunoașterii literaturii pentru copii – toate pentru folosirea mai energică și mai eficientă în activitățile zilnice cu copiii. Persoanele implicate în proiect au fost educate spre a fi „coordonatori culturali”, în centrele de care aparțin. Pentru persoanele implicate

în proiect, o dată în lună, sunt organizate lecții despre cărțile noi pentru copii, cum poate fi localizată și găsită informația în internet. Sunt organizate vizite la târguri de carte, expoziții, librării, edituri, întâlniri cu autori, pictori, editori. Biblioteca a făcut colecții mici de cărți pe diverse teme, pe care centrele pentru îngrijirea copiilor pot să le împrumute pentru o perioadă anume de timp. Aceste colecții sunt foarte populare și extrem de solicitate.

Un alt proiect al Bibliotecii Municipale Helsinki se axează pe oferirea consultațiilor în probleme de hard și soft. În acest scop au fost create două clase a câte șase laptopuri fiecare, unde experți în domeniul tehnologiilor informaționale oferă sfaturi în probleme de funcționare a echipamentelor și a softurilor. Pentru biblioteci, sunt fixate zile speciale, când se oferă consultații în vederea folosirii tehnologiilor de informare și comunicare în servirea publicului, inclusiv în folosirea serviciilor de recrutare a potențialilor angajați în sfera muncii. În proiect au fost antrenate și companii comerciale, însă pilonii principali rămân organizațiile publice. Indiferent de părțile implicate serviciile rămân întotdeauna gratuite.

Un proiect mai greu de realizat în condițiile noastre, dar care are mare succes în Finlanda, este „Internet-bus” (Internet ambulant), care urmărește scopul de a promova accesul tehnologiilor de informare pentru toți, de a încuraja cetățenii să folosească computerul și internetul și de a le oferi asistența inițială necesară pentru aceasta. Instruirea de bază este de 10 ore și grupul este convocat de cinci ori. În ultimii ani, beneficiarii serviciului sunt persoane din ce în ce mai în vârstă. Numărul de persoane antrenate în câmpul muncii este de 50%. Mai mult de jumătate au vârsta în jur de 56 de ani. Două treimi dintre participanți o constituie femeile. Un sondaj printre beneficiarii cursurilor relevă

faptul că mai mult de 80% dintre aceștia susțin că vor folosi computerul după cursuri, mai puțin de 20% susțin că îl vor folosi, dacă accesul gratuit va fi disponibil, și aproximativ 2% au anumite îndoieli. Acest proiect a stârnit mult interes și se bucură de o mare recunoaștere publică.

Foarte importantă este activitatea bibliotecii ca centru comunitar. O bibliotecă publică trebuie să dețină toată informația de interes pentru membrii comunității: orarul trenurilor, autobuzelor, microbuzelor etc., care leagă comunitatea de lumea exterioară; telefoanele și adresele centrelor utilitare din localitate și a reprezentanților organelor decizionale locale; informații despre bănci; diverse instituții; ambasade; organizații guvernamentale și nonguvernamentale; organizații filantropice și de caritate; posibilități de instruire și angajare în câmpul muncii; adresele celor mai buni medici, avocați, notari, precum și ale celor care oferă servicii gratuite sau cu cost redus; proiecte de finanțare naționale și internaționale ș.a. Numai atunci când utilizatorii vor găsi în bibliotecă toată gama de informații și servicii necesare, vor ști să aprecieze utilitatea ei și vor sta garant pentru rezistența ei în timp.

În Occident deja de câteva decenii este răspândit conceptul de librărie-bibliotecă. În unele țări aceasta activează non-stop sau cu program până noaptea târziu. Este o alternativă pentru viața nocturnă la care unii nu pot renunța, dar cu alte accente în cazul nostru. Începând cu anul 2000 acest concept ia contur și în România, în special în lanțul de librării Cărturești și Diverta. Aici consumatorii pot citi capitole sau chiar cărți întregi. Consumatorii sunt ademeniți cu muzică bună, fotolii confortabile, cărți bune și, nu în ultimul rând, cu librari binevoitori. Pe lângă librării sunt improvizate și ceainării sau cafenele unde clienții pot comanda contra cost o ceașcă de ceai sau de cafea. Librăria-bibliotecă este o alter-

nativă pentru cei care nu-și pot permite să cumpere volumele preferate, dar nici nu pot renunța la pasiunea pentru lectură. Consumatorii consideră că aici atmosfera este mai prietenoasă decât în bibliotecă. Este și firesc, cărțile noi, care de care mai frumoase și atrăgătoare bucură ochiul și au și partea lor de implicație în educația estetică. Librării la rândul lor consideră că acest gen de librărie are un impact pozitiv asupra vânzărilor. Este o idee care ar trebui testată și în condițiile noastre, în special în localitățile mici, unde existența unei librării nu este justificată din punct de vedere financiar.

Bibliografie

1. Abram, Stephen. *Web 2.0, Library and Librarian 2.0: Preparing for the 2.0 World* [online]. Disponibil: http://www.imakenews.com/sirsi/e_article000505688.cfm
2. Casey, Michael. *Library 2.0. Service for the next generation library*. In: *Library Journal* [online]. 2006, nr. 9/1. Disponibil: <http://www.librarycrunch.com>
3. Habib, M. Conceptual model for academic Library 2.0. Michael Habib's weblog on library and information science [online]. Disponibil: <http://mchabib.blogspot.com/2006/06/conceptual-model-for-academic-library.html>
4. Maness, Jack M. *Library 2.0 Theory: Web 2.0 and Its Implications for Libraries*. In: Received June 19, 2006. – Accepted June 29, 2006. Disponibil: <http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>
5. O'Reilly, Tim. *What Is Web 2.0* [online]. Posted September 30, 2005. Disponibil: www.oreil.lynet.eom/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html
6. Saw, Grace. *Library 3.0: where art our skills?* [online]. Disponibil: <http://www.ifla.org/iv/ifla73/index.htm>
7. <http://www.entitlelll.eu>

VEDETELE DE SUBIECT PENTRU DOMENIUL „TEORIA, STUDIUL ȘI TEHNICA LITERATURII”

*Galina NEAMȚU,
bibliotecar principal,
Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu”*

Impunerea mediului online a scos în evidență necesitatea evoluției limbajului de căutare și regăsire a informației spre un limbaj documentar, cât mai apropiat de cel natural. În acest context, unele biblioteci utilizează tezaurul RAMEAU, altele, neavându-l la dispoziție, creează liste de vedete de subiect proprii, pentru a asigura un acces mai ușor la descrierea conținutului unui document sau a unei categorii de documente.

Vedeta de subiect (VS) este o creație a bibliotecarului. Ea este formată din unul sau mai multe cuvinte formulate în limba națională a fiecărei țări, cuvinte care fixează, în cea mai adecvată și mai concisă formă lingvistică, tema tratată în document. Ansamblul de vedete de subiect stabilite într-o bibliotecă sau chiar în totalitatea bibliotecilor dintr-o țară, după o perioadă mai îndelungată de elaborare, se constituie într-un tezaur de termeni, care trebuie să confere catalogului respectiv unitate, claritate, mobilitate, operativitate, caracter științific.

Vreau să subliniez că, alcătuiind VS, nu trebuie să ne limităm la colecția unei biblioteci (catalogoagele tradiționale, care cuprindeau numai documentele unei biblioteci sunt deja istorie), ci în ansamblu, în perspectivă, Catalogul partajat național SIBIMOL ne obligă să alcătuiim astfel VS, în-cât ea să reflecte conținutul documentului integral. De asta depinde căutarea exhaustivă și, totodată, mai exactă.

Analizând unele surse care abordează această problemă, am constatat că domeniul „Teoria, studiul și tehnica literaturii”

este puțin respectat în literatura de specialitate din punctul de vedere al stabilirii vedetei de subiect.

VS sunt simple și complexe. VS simplă conține o singură unitate lexicală.

Literatură, teorie

VS complexe conțin mai multe unități lexicale și au câteva forme: polinome, descriptive, combinate. VS polinome îmbină mai multe unități lexicale simple.

Literatura română – Critică

VS descriptive sunt prezentate ca o sintagmă (îmbinare de cuvinte) și se despart doar prin conjuncții și prepoziții.

Literatura și arta

Literatura în arta plastică – Albume etc.

VS combinate se constituie din unități lexicale simple și descriptive:

Literatura română – Manuale pentru licee

Documentele din domeniul „Teoria, studiul și tehnica literaturii” sunt diferite, în funcție de modul de abordare a temei:

- monografii și culegeri despre un scriitor, o societate literară, anumite grupuri de persoane, categorii de persoane;
- monografii și culegeri, manuale despre o perioadă istorică a literaturii;
- monografii și culegeri despre un gen literar într-o perioadă istorică concretă;
- monografii și culegeri despre o temă concretă în literatură;
- manuale;
- culegeri, anuare de studii și cercetări;
- culegeri de articole ale unui scriitor (publicistică literară).

Pentru început se stabilește (prima subvedetă) ce literatură este reprezentată în documentul dat. Deoarece literatura se indexează după limba în care a fost scrisă opera, iar una și aceeași limbă se scrie și se vorbește în diferite țări, este nevoie să concretizăm și teritoriul (țara). Ex.:

Procesul literar în România secolului XX

Procesul literar basarabean în secolul XX și atunci VS va fi:

Literatura română

Literatura română din Republica Moldova

Literatura bulgară

Literatura bulgară din Republica Moldova

Literatura germană

Literatura germană din România

Literatura americană

Literatura engleză etc.

Dacă documentul cuprinde întreg procesul literar din R. Moldova – adică, nu numai literatura română, dar și literaturile rusă, ucraineană, găgăuză, bulgară etc. – atunci VS va începe cu

Literatura Republicii Moldova

Aici criteriul de bază este teritoriul. Același lucru putem spune despre literatura canadiană sau americană. În Canada marea majoritate scrie și vorbește în două limbi: engleză și franceză, dar VS va fi

Literatura canadiană

În cazul când vrem să concretizăm și limba în care a fost scrisă opera, VS va fi

Literatura canadiană de limbă engleză

Literatura canadiană de limbă franceză

Desigur, în Canada, SUA etc. se publică scrieri și în alte limbi, cum ar fi română, rusă, ucraineană. Această literatură face parte din procesul literar al țării în care autorul locuiește și se publică și, totodată, este parte componentă a literaturii române, ruse, ucrainene. În asemenea cazuri se studiază diferite surse despre autor. Ca exemplu pot fi numiți scriitorii Vladimir Nabokov, Eugen Ionescu, Sadridin Aini etc. Și mulți clasici români și-au scris lucră-

rilor în limbile franceză, germană, rusă (Rossetti, Hasdeu, Mateevici etc.), dar asta nu înseamnă că pot fi numiți scriitorii francezi, germani, ruși...

Belgia, fiind o țară mică, populația ei vorbește și scrie în mai multe limbi: franceză, germană, flamandă / olandeză. Literatura acestei țări poate avea o singură VS – *Literatura belgiană*, dar poate fi împărțită după limbi ca și în cazul Canadei. Același lucru putem spune și despre literaturile țărilor foste colonii, unde limba oficială este limba fostei metropole – țările Asiei și Africii. Dacă un scriitor congolez scrie în limba engleză, nu înseamnă că acest scriitor face parte din literatura engleză, el este scriitor congolez și VS va fi:

Literatura congoleză

Literatura algeriană

Literatura americană

Literatura indiană etc.

Sunt autori, literaturi ale unor țări, care azi nu mai există: Persia, Bizanțul, Uniunea Sovietică, Cehoslovacia, Iugoslavia. Acestea vor fi prezentate astfel:

Literatura persană

Literatura bizantină

În limba persană se scrie și azi în Iran și alte câteva țări învecinate, în acest caz VS va fi

Literatura iraniană

În cazul unor scrieri ale autorilor, aparținând diferitor popoare ale unei țări care azi nu mai este, VS va fi:

Literatura sovietică

Literatura cehoslovacă

Literatura iugoslavă,

dar operele fiecărui autor în parte vor avea VS

Literatura rusă

Literatura ucraineană

Literatura uzbekă

Literatura cehă

Literatura slovacă

Literatura sârbă

Literatura macedoneană

Literatura croată etc.

A doua subvedetă o constituie forma și tema lucrării ca atare:

- genul literar;
- tematica lucrărilor studiate;
- literatura unui grup de persoane;
- curente literare.

Dacă la beletristică a doua VS se folosește la plural, în domeniul „Teoria, studiul și tehnica literaturii” – la singular. De exemplu, romanul românesc din sec. XX va avea VS:

Literatura română – Romanul – Sec. 20

Romanul istoric românesc din sec. XX va avea VS:

Literatura română – Romanul istoric – Sec. 20

Proza feminină rusă va avea VS:

Literatura rusă – Proza feminină

Istoria literaturii italiene renascentiste va avea VS:

Literatura italiană – Istorie și critică – Renașterea

În cazul când sunt indicați anii, secolul, datele se adaugă la perioada istorică pentru precizare, deoarece pentru diferite țări, de exemplu, Renașterea a avut loc în diferite secole. În felul acesta culegerea colectivă de studii *Un veac de aur în Moldova: 1643-1743* va avea VS:

Literatura română – Istorie și critică – Renașterea – 1643-1743

Astfel utilizatorul are posibilitatea de a găsi întreaga informație și la cuvântul „Renașterea”, și la anii, secolele indicați / indicate, de unde alege sursa care îl interesează.

A treia subvedetă este perioada de timp reflectată în documentul indexat. De regulă, este indicat în titlu sau subtitlu și este obligatorie pentru VS.

Ex.: Eseul englez în secolul XVIII va avea VS:

Literatura engleză – Eseul – Sec. 18

Poezia lirică rusă din anii celui de-al Doilea Război Mondial (1941-1945) va avea VS:

Literatura rusă – Poezia lirică – 1941-1945

În cazurile când perioada de timp nu este indicată exact („din ultimul deceniu”, „în a doua jumătate a secolului”, „din zilele noastre”, „modern”, „contemporan” etc.) nu avem altceva de făcut decât să deschidem cartea, să studiem conținutul ca să precizăm perioada de timp.

Manualele, dicționarele de istorie a literaturii de la începuturi până în zilele noastre vor avea VS:

Literatura română – Istorie și critică

A patra subvedetă de subiect este tipul documentului: culegeri de studii, de articole, manuale, albume, enciclopedii, dicționare etc.

Ex.: albumul *Istoria literaturii indiene vechi în imagini* va avea VS:

Literatura indiană veche – Istorie – Albume,

iar manualul pentru studenții universităților *Istoriâ russkoj literatury XVIII veka –*

Literatura rusă – Istorie și critică – Sec. 18 – Manuale pentru universități

În cazul manualelor e nevoie de indicat pentru cine ele sunt destinate. Dacă utilizatorul dorește să-și aprofundeze cunoștințele în domeniu, el, posibil, va alege manualul universitar. Celui care dorește să se informeze inițial îi va fi de ajuns și un manual școlar. La dispoziția celor ce vor numai să se informeze sunt enciclopediile, dicționarele.

Ex.: *Dicționarul scriitorilor români ai secolului XX* va avea VS:

Literatura română – Scriitori – Dicționare
Manualul pentru licee *Istoria literaturii române* va avea VS:

Literatura română – Manuale pentru licee

Și cele mai frecvent întâlnite sunt monografiile despre scriitori, critici etc. De-

scrierile catalogului tradițional propun VS foarte generală.

Ex.: amintirile despre Liviu Rebreanu de Stancu Ilin *Liviu Rebreanu în atelierul de creație* aveau VS:

Literatura română – Sec. 20,

iar pentru persoana biografată se alcătuiă o fișă complementară în catalogul alfabetic. În catalogul electronic putem alcătui două VS:

Literatura română – Sec. 20

și

Rebreanu, Liviu (scriitor român; 1885-1944)

Prima VS este prea generală (la căutare va apare o listă prea mare de documente) și, practic, nu va fi folosită. A doua VS se constituie din numele persoanei biografate, domeniu de activitate, date.

Ex.: *Grigore Vieru – poetul arhetipurilor* de Mihai Cimpoi va avea VS:

Vieru, Grigore (poet român basarabean; 1935-2009)

Vedetele de subiect intră tot mai insistent și devin tot mai necesare muncii de fiecare zi a bibliotecarului și sunt un motor de căutare comod utilizatorului.

Fișierul de vedete de subiect corespunde necesităților de informare rapidă, prin structura sa flexibilă, prin precizia cu care răspunde la întrebările utilizatorilor, prin posibilitățile nelimitate de modernizare și de actualizare pe care le posedă. De aceea, introducerea lui printre mijloacele de informare este un deziderat pe cât de actual, pe atât de stringent.

Bibliografie

PREDMETNYJ katalog : Obșăă metodika predmetizacii. Organizaciă i vedenie kataloga : Posobie dlă b-karej / GPB im. M.E. Saltykova-Šedrina. M. : Kniga, 1973. 125 c.

GOST 7.59-90. Indeksirovanie dokumentov : Obșie trebovaniă k sistematizacii i predmetizacii // <http://www.rambler.ru/srch?oe>

LITERATURĂ (R). Crearea vedetelor de subiect. Disponibil: www.bibnat.ro/dyn-doc/ghid-lives/literatura_reguli.pdf

NEGURĂ, Adela. Crearea vedetelor de subiect în procesul de catalogare a documentelor bibliografice. Disponibil: [//library.utm.md/lucrari/Tipografia/2010/Conferinta_Bibl](http://library.utm.md/lucrari/Tipografia/2010/Conferinta_Bibl)

FRÂNȚU, Victoria. Raport privind Seminarul Interactiv al Secțiunii de Catalogare-Indexare a ABIR / Biblioteca Centrală Universitară București. Disponibil: http://www.bcut.ro/abir/seminar_catalogare_oct2005.html

BĂRSAN, Lucia. Indexarea pe subiecte: principii și practică în anii '90 / Biblioteca Centrală Universitară București. Disponibil: <http://www.bcub.ro/continut/unibib/arihiva.php>

MATEI, Dan. Chestiuni documentaristice (inclusiv bibliologice). Posts Tsgged "indexare": (pentru următorii 10 ani). Disponibil: <http://polip-tic.wordpress.com/tag/indexare>

GHID de indexare LIVES-RO // <http://www.bibnat.ro/GHID-DE-INDEXARE-LIVES-RO-s125-ro.htm>

CIUNTA, Odilia. Puncte de vedere în utilizarea câmpurilor de subiect în ROLiNeST : (Romanian Library Network Science & Technology). Disponibil: <http://www.abr.org.ro/abir/ciunta.pdf>

MARCU, Gitta. Indexarea documentelor cu referiri speciale la clasa 1 Filosofie : Aspecte actuale. Disponibil pe Internet: <http://www.bcu-iasi.ro/biblos/biblos6/ind.html>

SAVANȚII ȘI SOCIETATEA CUNOAȘTERII

ACAD. GHEORGHE DUCA: „TREBUIE SCHIMBATĂ ATITUDINEA DE SORGINTE PROLETARĂ FAȚĂ DE SAVANȚI ȘI ÎN GENERAL FAȚĂ DE INTELECTUALI”

Sfârșitul fostei și începutul actualei guvernări au fost puțin promițătoare, susține președintele Academiei de Științe a Moldovei Gh. Duca. Fără retușuri, fără cenzură și

figuri de stil – despre limba oficială, istoria națională și viitorul științei vorbește savantul și managerul Gheorghe Duca.

– Urmează a fi schimbate mai multe reguli gramaticale, fiind ajustate astfel normele limbii la cele din România. Când se vor produce aceste schimbări și unde vor fi publicate?

– Țin să precizez că nu este vorba de modificarea regulilor gramaticale, întrucât acestea sunt, practic, imuabile. Vă referiți, probabil, la introducerea în R. Moldova a modificărilor în ortografia limbii române, operate în 1993, prin Hotărârea Adunării Generale a Academiei Române, care prevăd revenirea la formele mai vechi *â* și *sunt*. R. Moldova, ca stat cu o populație titulară în proporție de 80% vorbitoare de limba română, urmează să se conformeze Hotărârii Academiei de la București, tot la fel precum statele în care limba franceză este limbă oficială se conformează normelor stabilite de Academia Franceză. În ceea ce privește ortografia limbii române

în genere, propunerea lingviștilor de la Chișinău este de a ne conforma normelor ortografice cuprinse în DOOM2 (*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a II-a, București, 2005), altfel spus, savanții propun utilizarea formelor fără linioară: *vreo, vreun, dar și nicio, niciun*. Acestea sunt, în fond, modificările ortografice propuse de savanți autorități-ilor R. Moldova.

– Va exista o perioadă de tranziție la noile norme?

– Trecerea la noile norme ortografice nu va necesita, practic, niciun fel de mijloace financiare, întrucât industria tipografică modernă, inclusiv activitatea editorială, nu reclamă procurarea unor utilaje poligrafice suplimentare. Cu toate acestea, transpunerea în viață a noilor reguli ortografice se va realiza treptat. Lucrările aflate în prezent la edituri în proces tehnico-industrial, cu apariție în anul 2010, precum și cele în lucru redacțional prevăzute la predare la sectoarele tehnice ale editurilor, în cursul acestui an, se vor tipări cu grafia folosită de autori; manuscrisele aflate în portofoliile editurilor, inclusiv cele depuse cu patru-cinci ani în urmă vor fi revăzute, publicațiile periodice vor trece complet la grafia cu *â* și *sunt* până la data de 1 ianuarie 2011. Nu se va retipări nicio carte și nicio lucrare numai din motivele introducerii acestor norme ortografice. Toate documentele oficiale ale instituțiilor din Republica Moldova urmează a fi scrise cu *â* și *sunt*, începând, cel târziu, cu data de 1

septembrie 2010. În învățământul preuniversitar se va trece treptat la grafia cu *â* și *sunt*, începând cu clasa I, conform dispozițiilor ce vor fi date de Ministerul Educației, care va încheia această trecere în decursul a doi ani. Firește, termenele de trecere la scrierea cu *â* și *sunt*, vor putea fi revăzute de fiecare minister în parte, dar credem că de fiecare dată se va ține seamă de termenele rezonabile.

– *Veți insista ca, în cazul modificării Constituției, denumirea limbii oficiale să fie conformă deciziilor Adunărilor Generale ale Academiei de Științe a Moldovei, adică să se numească română sau academicienii vor sta departe de politic?*

– Datoria noastră, a savanților este de a spune ADEVĂRUL, indiferent de conjunctura politică. În actuala Constituție este scris un neadevăr, care dă foarte multe bătăi de cap. Prin Constituția actuală a Republicii Moldova a fost legalizat glotonimul „limba moldovenească”, fapt ce contravine flagrant legislației lingvistice adoptată în anul 1989 și „certificatului de naștere” al Republicii Moldova – *Declarația de Independență* din 27 august 1991, în care se arată că moldovenii din acest spațiu vorbesc Limba Română. Este un fapt arhicunoscut că majoritatea lingviștilor, filologilor, istoricilor și o bună parte a populației

Republicii Moldova consideră că „limba moldovenească” este o invenție politică. Academia de Științe a Moldovei și-a exprimat opinia de mai multe ori în problema denumirii corecte a limbii noastre. Astfel, în *Răspunsul la solicitarea Parlamentului Republicii Moldova privind istoria și folosirea glotonimului „limba moldovenească”,* din 9 septembrie 1994, specialiștii-filologi ai AȘM au spus ca articolul 13 din Constituție trebuie să fie revăzut, urmând a fi formulat în felul următor: **„Limba de stat (oficială) a Republicii Moldova este limba română.”** Mai mult decât atât, la 28 februarie 1996, Adunarea Generală anuală a Academiei de Științe a Moldovei a adoptat o Declarație, prin care a fost reconfirmată opinia științifică a specialiștilor filologi. Dacă în noua Constituție se va scrie ADEVĂRUL ȘTIINȚIFIC, atunci am rezolva foarte multe probleme devenite ridicole și i-am lăsa, totodată, „șomeri” pe neprietenii neamului nostru. Modificarea sau nemođificarea Constituției ține de competența clasei politice. Savanții și-au spus cuvântul în problema Limbii Române și politicienii trebuie să țină cont de poziția noastră. Spuneam și cu o altă ocazie: nu există loc de târg în problema Limbii Române, care este însăși ființa noastră națională. Limba este sufletul unui neam și pentru ea niciun sacrificiu nu este prea mare...

– *Un alt subiect discutat în contradictoriu și unde se intersectează într-un mod nefericit politicul cu știința este istoria. Care este poziția AȘM, merită să fie schimbate manualele de istorie integrate și să revenim la istoria românilor sau reforma a fost bună?*

– Întrebarea trebuie adresată mai degrabă istoricilor și funcționarilor de la Ministerul Educației. În

domeniile în care activez eu, ambele legate de chimie, lucrurile sunt în ordine și bine puse la punct: albul este alb și negrul este negru, fără ca să permit studenților să „adapteze” știința la „culorile” guvernării! Cuvântul „nefericit” din întrebarea Dvs. ilustrează cu vârf și îndesat situația jenantă din R. Moldova. Proiectul european „Istoria integrată”, nobil ca intenție, a fost unul excesiv de politizat de guvernarea din R. Moldova, de aceea, consider aceste manuale eșuate. Academia de Științe a Moldovei nu a participat la elaborarea acestor manuale. Ca savant, voi respecta poziția adoptată în mod unanim de istoricii profesioniști. Va fi obligat să se conformeze și statul. Păreră mea este că nu are importanță cum se va numi acest curs de istorie națională, conțenează ca aceste manuale, revăzute sau noi, să conțină istoria adevărată a Moldovei, Transilvaniei și Munteniei, cu care avem un trecut istoric comun. În acest curs de istorie națională, REPUBLICA MOLDOVA trebuie să constituie un capitol aparte sau un manual cu titlul „Istoria Republicii Moldova din 1991 până în prezent”. Recomand deci tuturor politicienilor să se conducă de principiul biblic: **„Adevărul ne va face liberi.”**

– Cum se împacă omul de știință Gheorghe Duca cu managerul Gheorghe Duca – președinte al Academiei de Științe? În care postură vă simțiți mai confortabil?

– Se împacă foarte bine, dacă ținem cont de vorba lui Mihai Eminescu, că „administrația este tot o știință”. Știința ca atare, preocupările științifice sunt o vocație și această meserie o practic de pe băncile Universității, ca să nu mai vorbesc de faptul că pasionat de chimie sunt din adolescență. Fără falsă modestie, voi menționa că anume datorită muncii asidue, a perseverenței, am obținut niște rezultate recunoscute în R. Moldova și peste hotare, unde sunt predate cursuri după manuale-

le mele. Am în vedere rezultatele obținute pe cele două dimensiuni ale activității mele: cercetările în domeniul chimiei și cel al chimiei ecologice. Sunt fondatorul Școlii de Chimie Ecologică din țara noastră, Școală recunoscută la Moscova și București, Berlin și Almatî, în alte centre științifice ale lumii. Vă spun cu mândrie că am pregătit 13 doctori în științe, în care am pus mult suflet și mari speranțe pentru viitorul R. Moldova.

Cât privește managementul, este o preocupare complementară, dar necesară. Or, fără un management eficient nu poți asigura condiții optime pentru cercetare. Sigur că această activitate administrativă îmi ia mult timp, îmi cere o angajare totală, deseori în detrimentul cercetărilor științifice personale, dar nu cred că există o bucurie mai mare decât să-ți ajuți colegii. În context, aș menționa doar unul dintre rezultatele activității de manager – elaborarea și implementarea *Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova*, care a stăvilat degradarea științei în țara noastră. Menționez, totodată, că știința administrării nu se învață din cărți, ci în baza experienței. În acest sens, funcțiile deținute anterior mi-au fost de real folos: deputat, președinte al Comisiei parlamentare pentru cultură, știință, mass-media și tineret, apoi și ministru al Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului.

– Într-un interviu acordat recent ați declarat niște salarii deloc mici de la AȘM. Sunt acestea, dar și perspectivele pe care le oferiți, suficiente pentru a determina cercetătorii talentați să lucreze acasă?

– Țin să subliniez faptul că salariile propriu-zise ale cercetătorilor și cele ale personalului din domeniu nu sunt nici pe departe mari sau suficiente, acestea fiind reglementate de grila de salarizare a sferei bugetare. În ultimii ani, salariile au sporit totuși, în special, datorită creșterii cantu-

mului indemnizațiilor de membru titular și membru corespondent al AȘM, de doctor și doctor habilitat. O altă sursă de venit este participarea cercetătorilor în programele naționale cu proiecte interdisciplinare. În prezent, în aceste proiecte sunt antrenați peste 4000 de cercetători.

În ceea ce privește tineretul, pentru a-l „moliși de cercetare”, acordăm de trei ani granturi de cercetare pentru doctoranzi și tineri cercetători cu titlu științific în vârstă de până la 35 ani. O altă măsură este condiționarea finanțării bugetare a proiectelor cu prezența tinerilor în grupul de cercetători. Atractive pentru tineri sunt și bursele de excelență oferite doctoranzilor, deschiderea studiilor la masterat în Universitatea Academică. Cu regret, nu am reușit să oprim exodul tinerilor cercetători, dar efectele benefice se văd. Dacă în anul 2004, când am preluat conducerea AȘM, tinerii cercetători constituiau 7%, acum proporția este de 30%, iar în unele institute chiar 50%. Sperăm că în această vară vom semna Acordul de integrare a savanților autohtoni în comunitatea științifică europeană, prin intermediul Programului Cadru 7 al Uniunii Europene, ceea ce înseamnă accesul la fonduri substanțiale pentru cercetătorii talentați din R. Moldova. O sursă pentru salarii sau venituri consistente va fi și participarea savanților noștri cu proiecte solide în colaborarea cu

Comitetul Științific al NATO. Prin urmare, începem să culegem roadele unei munci colective de șase ani de zile. Precum am mai afirmat, dacă în statul acesta, peste tot, oamenii potriviți ar fi la locul potrivit, în numai câțiva ani R. Moldova poate deveni o Elveție est-europeană de toată frumusețea. Începând cu anul 1988, am activat mai mulți ani în Occident, în calitate de profesor universitar, și cunosc bine situația, de aceea, nu îmi este frică să fiu optimist în probleme economico-politice. Omul este resursa noastră cea mai prețioasă și acesta poate face minuni, dacă statul știe să-i creeze oportunități.

– Liceul pentru copii dotați este pe măsura așteptărilor Dvs.? În cât timp credeți că acesta ar putea să devină un etalon de calitate în materie de educație?

– Având în vedere aspirațiile eterne spre ideal, probabil, nicio instituție nu poate atinge 100% din ceea ce-și propune. Contează însă tendința și atingerea obiectivelor prioritare. Pentru moment, constatăm cu satisfacție că ideea de identificare a copiilor care manifestă performanțe intelectuale deosebite și de creare a condițiilor optime pentru manifestarea acestora a prins contur. Suntem plăcut surprinși de atmosfera „academică” care persistă în incinta instituției. Deși elevii provin din medii sociale și din localități diferite (circa 80% sunt din afara Chișinăului, elevi din familii vulnerabile), totuși, pe toți îi unește aceeași aspirație genetică de a face carte. În această ordine de idei, sunt încrezător vizavi de viitorul instituției, deoarece avem din start cele mai importante pre-condiții – dorința sinceră a elevilor de a deveni cercetători, profesionalismul cadrelor didactice și condiții de studii de invidiat. Pot spune că, în această etapă, Liceul poate oferi deja unele etaloane demne de urmat. Aș menționa nivelul de implicare al Consiliului Școlar în procesul de organizare a procesului edu-

cațional, sistemul de evaluare, cooperarea cu savanții Academiei de Științe a Moldovei, dar chiar și unele mici particularități, precum ar fi utilizarea sistemului de operare LINUX ca platformă educațională de bază. Toate acestea împreună fac Liceul deosebit. Recunosc, mi-am propus de la bun început să le dau acestor copii ceea ce nouă ne-a lipsit în perioada sovietică – educație europeană, libertatea de gândire, de acțiune și șanse reale de a se impune nu numai acasă, ci și în plan mondial. Sper să trăiesc și să prind ziua în care Chișinăul va obține măcar un Premiu Nobel pentru Știință.

– Ați spus recent că avem nevoie de schimbări atât în societate, cât și în economia societății. Despre ce schimbări ar fi vorba și cum pot oamenii de știință să contribuie în acest sens?

– 1. Este necesară asigurarea stabilității legilor adoptate, iar atunci când sunt făcute anumite schimbări, modificări să fie operate cu mare precauție, ca să nu afecteze negativ businessul, investițiile.

2. O atitudine nouă față de instruire. În UE acest proces a fost numit Triple-L – de la LLL – *Long Life Learning*.

3. O definitivare a priorităților naționale, cu consolidarea unei idei naționale. În opinia mea, ideea națională nu va apărea peste noapte, în baza unor decizii politice, dar unele decizii politice înțelepte vor avea un rol esențial în susținerea unui proiect național lansat de elita intelectuală.

4. O atitudine nouă și specială față de antreprenori. Statul trebuie să-i trateze nu ca pe niște „speculanți”, ci ca pe oameni gospodari, pragmatici, care contribuie esențial la dezvoltarea țării. Aceste necesități sunt primare. Altele, vor fi necesare după ce începem a le satisface pe cele patru menționate mai sus.

– Domnule președinte, ce ziceți, ar putea apărea din partea savanților vreo idee, care ar schimba Republica Moldova?

– Ar putea fi nu numai una, dacă ar avea cine ne asculta și, mai ales, cine ne auzi. Dacă, din 1989 încoace, inițiativele savanților ar fi contat, eram de mult în Uniunea Europeană. Sfârșitul fostei și începutul actualei guvernări au fost puțin promițătoare. Ca să apară un proiect național mobilizator trebuie create niște condiții elementare, care lipsesc, cu regret, în R. Moldova. În primul rând, trebuie schimbată atitudinea de sorginte proletară față de savanți și în genere față de intelectuali. Experții Academiei de Științe a Moldovei trebuie consultați în toate problemele vitale ale societății și soluțiile nu vor întârzia să apară. În al doilea rând, statul trebuie să creeze condiții care să stimuleze nu leneșii și mediocritatea, ci omul gospodar, priceput, cărturar, profesionist. Altfel spus, omul trebuie remunerat după merit. Exodul creierilor din R. Moldova este legat în mare măsură de cele două elemente de mentalitate post-sovietică amintite mai sus. În condițiile schimbărilor rapide e complicat să facem anumite previziuni, dar există domenii capabile să determine saltul economic în următorii ani. Aceste domenii sunt: nanotehnologiile, explorarea energiei regenerabile, biotehnologiile ș.a.

Academia de Științe a Moldovei optează pentru edificarea unei societăți și a unei economii bazate pe cunoaștere și va promova intens ideea inovării și a excelenței. Aceasta înseamnă să știm să ne rezervăm un loc în viitor ca stat. Noi ne vom putea schimba esențial viața doar dacă vom ști să facem ceva mai bine decât alții. Ca țară – trebuie să facem ceva mai bine decât alte țări.

Interviu realizat de Ion TOMA

MANIFESTUL DOMENIULUI PUBLIC

Preambul

„Le livre, comme livre, appartient à l'auteur, mais comme pensée, il appartient – le mot n'est pas trop vaste – au genre humain. Toutes les intelligences y ont droit. Si l'un des deux droits, le droit de l'écrivain et le droit de l'esprit humain, devait être sacrifié, ce serait, certes, le droit de l'écrivain, car l'intérêt public est notre préoccupation unique, et tous, je le déclare, doivent passer avant nous.” (Victor Hugo, *Discours d'ouverture du Congrès littéraire international de 1878, 1878*)

„Pietele noastre, democrația noastră, știința noastră, tradiția proprie a discursului liber și arta noastră, toate depind mult mai mult de un Domeniu Public al materialului liber disponibil decât de materialul informațional care este protejat prin drepturile de proprietate intelectuală. Domeniul Public nu este un reziduu clisos rămas după ce toate lucrurile bune au fost acoperite prin drepturile de proprietate. Domeniul Public este locul de unde extragem blocurile constructive ale culturii noastre. De fapt, este partea majoritară a culturii noastre.” (James Boyle, *Domeniul Public, p. 40f, 2008*)

Domeniul Public, așa cum îl înțelegem noi, reprezintă bogăția de informații care sunt fără bariere în calea accesului sau reutilizării, de obicei, asociate cu protecția prin drepturile de autor, fie pentru că sunt libere de orice protecție prin drepturile de autor, fie pentru că deținătorul drepturilor de autor a decis să elimine aceste bariere. Este baza înțelegerii de sine după cum este exprimată de cunoașterea și cultura noastră comună. Este materia primă din care derivă cunoașterea nouă și din care sunt create noi opere culturale. Domeniul Public acționează ca un mecanism de protecție care asigură că această materie primă

este disponibilă la prețul reproducerii sale – apropiat de zero – și că toți membrii societății pot construi pe baza acesteia. A avea la dispoziție un Domeniu Public sănătos și înfloritor este esențial pentru bunăstarea socială și economică a societăților noastre. Domeniul Public joacă un rol capital în domeniile educației, științei, patrimoniului cultural și ale informațiilor din sectorul public. Un Domeniu Public sănătos și înfloritor este una dintre cerințele de bază pentru a ne asigura că de principiile articolului 27 (1) al *Declarației universale a drepturilor omului* („toată lumea are dreptul să participe liber la viața culturală a comunității, să se bucure de arte, să fie parte a progresului științific și să se bucure de acesta”) vor beneficia toți în întreaga lume.

Societatea informațională digitală interconectată a adus problema Domeniului Public în prim-planul discuțiilor privind drepturile de autor. Pentru a prezerva și a întări Domeniul Public, avem nevoie de o înțelegere robustă și actuală a naturii și rolului acestei resurse esențiale.

Prezentul Manifest definește Domeniul Public și subliniază principiile necesare și îndrumările pentru un Domeniu Public sănătos la începutul secolului XXI. Domeniul Public este luat în considerare aici prin relația sa cu legea drepturilor de autor, excluzând alte drepturi de proprietate intelectuală (precum patentele și mărcile înregistrate), iar legea drepturilor de autor trebuie să fie înțeleasă în sensul său larg pentru a include drepturile de natură economică și morală implicate de drepturile de autor și cele conexe (cuprinzând drepturi în legătură și drepturi privind bazele de date). În contextul acestui document, drepturile de autor sunt utilizate

ca un termen generic pentru aceste drepturi. Mai mult, termenul de „opere” include toate aspectele protejate prin drepturi de autor astfel definite incluzând bazele de date, înregistrările și reprezentațiile. La fel, termenul „autori” include fotografi, producători, pictori, interpreți și stații de emisie.

Domeniul Public în secolul XXI

Domeniul Public la care prezentul Manifest aspiră este definit ca fiind materialul cultural care poate fi utilizat fără restricție – fără protecție prin copyright. Suplimentar lucrărilor, care sunt formal în Domeniul Public, există o mulțime de lucrări de valoare pe care indivizii le-au distribuit voluntar sub termeni generoși, creând un spațiu al tuturor construit separat, care funcționează în multe privințe precum Domeniul Public. Mai mult, persoanele pot folosi, de asemenea, multe lucrări protejate prin excepții și limitări ale drepturilor de autor, bunele uzanțe (fair use) și utilizarea echitabilă (fair dealing). Toate aceste surse care permit un acces crescut la cultura și moștenirea noastră sunt importante și toate trebuie să fie întreținute activ pentru ca societatea să culeagă beneficiile depline ale cunoașterii și culturii comune.

Domeniul Public

Domeniul Public structural stă la baza noțiunii de Domeniu Public și este alcătuit din cunoașterea, cultura și resursele noastre în comun, care pot fi utilizate fără restricții privind drepturile de autor în virtutea legislației existente. Mai exact, Domeniul Public structural este compus din două clase diferite de materiale:

1. Lucrări ale autorilor a căror protecție prin drepturile de autor a expirat.

Drepturile de autor reprezintă un drept acordat temporar autorilor. Din moment ce această protecție a ajuns la final, toate restricțiile legale încetează să mai existe, lucru care în unele țări cade sub incidența drepturilor morale perpetue ale autorului.

2. Corpul comun informațional care nu este protejat prin drepturile de au-

tor. Operele care nu sunt protejate prin drepturile de autor deoarece nu trec de testul originalității sau sunt excluse de la protecție (precum în cazul datelor, faptelor, ideilor, procedurilor, proceselor, sistemelor, metodelor de operare, conceptelor, principiilor sau descoperirilor, indiferent de forma în care sunt descrise, explicate, ilustrate sau incluse într-o operă, precum sunt, de asemenea și legile sau deciziile judiciare sau administrative). Aceste bunuri comune esențiale sunt mult prea importante pentru funcționarea societăților noastre pentru a mai fi împovărate cu restricții legislative de oricare natură chiar și pentru o perioadă limitată de timp.

Domeniul Public structural constituie un echilibru dezvoltat natural între drepturile de autor protejate prin copyright, fiind esențial pentru memoria culturală și baza de cunoaștere a societăților noastre. În cea de-a doua jumătate a secolului XX, cele două elemente identificate aici, au fost depășite prin extinderea prevederilor protecției prin copyright și introducerea unor regimuri asemănătoare privind protecția legală.

Contribuțiile publice voluntare și prerogativele utilizatorilor

Suplimentar nucleului structural al Domeniului Public, mai există și alte surse esențiale, care permit indivizilor să interacționeze în mod liber cu operele protejate prin copyright. Acestea reprezintă „spațiul de respiro” al culturii și cunoașterii noastre contemporane, asigurându-se că protecția prin drepturile de autor să nu interfereze cu cerințele specifice ale societății și cu opțiunile voluntare ale autorilor. În timp ce aceste surse măresc accesul la operele protejate, unele dintre ele condiționează acest acces în contextul unor anumite forme de utilizare sau restricționează accesul la anumite clase de utilizatori:

1. Operele care sunt distribuite voluntar de către deținătorii drepturilor.

Creatorii pot să elimine restricțiile asupra operelor lor fie prin utilizarea altor instrumente legale pentru a permite altora să folosească lucrările lor fără restricții, fie punându-le în Domeniul Public. Pentru definițiile licențierii libere, vezi pentru referință definițiile software-ului liber de la <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html>, definirea operelor culturale libere de la <http://freedomdefined.org/Definition> și definiția cunoașterii deschise de la <http://opendefinition.org/1.0/>.

2. Prerogativele utilizatorilor create de excepțiile și limitările drepturilor de autor, bunele uzanțe și utilizarea echitabilă. Aceste prerogative fac parte integrală din Domeniul Public. Acestea asigură că există îndeajuns de mult acces la cultura și cunoașterea noastră comună, permițând funcționarea instituțiilor sociale esențiale și facilitând participarea socială a indivizilor cu nevoi speciale.

Luate toate împreună, Domeniul Public, distribuția voluntară a operelor, excepțiile și limitările prin copyright, buna uzanță și utilizarea echitabilă, merg împreună pentru a asigura accesul tuturor la cultura și cunoașterea comună pentru a ușura inovarea și participarea culturală în beneficiul întregii societăți. Astfel, este important ca Domeniul Public în ambele sale intrupări să fie întreținut activ pentru a putea continua să îndeplinească acest rol-cheie în această perioadă de schimbări tehnologice și sociale rapide.

Principii generale

Într-o perioadă a modificărilor tehnologice și sociale rapide, Domeniul Public îndeplinește un rol esențial în implicarea culturală și inovarea digitală și astfel are nevoie să fie menținut în mod activ. Întreținerea activă a Domeniului Public trebuie să ia în calcul un număr de principii generale. Principiile următoare sunt esențiale pentru a conserva o înțelegere clară a Domeniului Public și pentru a asigura continua funcționare a Domeniului Public

în mediul tehnologic al societății informaționale interconectate. În ceea ce privește Domeniul Public structural, acestea sunt după cum urmează:

1. Domeniul Public este regula, iar protecția prin copyright este excepția. Din moment ce protecția prin drepturile de autor este acordată doar în respect cu formele originale de expresie, marea majoritate a datelor, informațiilor și ideilor produse în întreaga lume în oricare moment, aparține Domeniului Public. Suplimentar informațiilor care nu se califică pentru a fi protejate, Domeniul Public este lărgit în fiecare an prin lucrările al căror termen de protecție expiră. Aplicarea combinată a cerințelor pentru protecție și durata limitată a protecției prin copyright contribuie la bogăția Domeniului Public, pentru a asigura astfel accesul la cunoașterea și cultura comună.

2. Protecția prin copyright ar trebui să dureze atât cât este necesar pentru a fi atins un compromis rezonabil între protejarea și răsplătirea autorului pentru munca sa intelectuală și protejarea interesului public în diseminarea culturii și a cunoașterii. Nu există argumente viabile nici din perspectiva autorilor, nici a publicului larg (fie acestea istorice, economice, sociale sau de alt tip) pentru a sprijini extinderea în timp a protecției prin copyright. În timp ce autorul ar trebui să poată culege fructele muncii sale intelectuale, publicului larg nu ar trebui să i se interzică pentru o perioadă lungă de timp beneficiile liberei utilizări a acestor opere.

3. Ce este în Domeniul Public trebuie să rămână în Domeniul Public. Controlul exclusiv asupra operelor din Domeniul Public nu trebuie să fie restabilit prin afirmarea drepturilor exclusive în contextul reproducerilor prin mijloace tehnice ale acestor opere.

4. Un utilizator legitim al unei copii digitale a unei opere din Domeniul Public ar trebui să fie liber să (re)utilizeze, să copieze și să modifice o astfel de operă. Statutul unei opere aparținând Domeniului

Public nu implică neapărat faptul că aceasta trebuie să fie accesibilă publicului. Deținătorii operelor fizice care se află în Domeniul Public sunt liberi să restricționeze accesul la acestea. Totuși, din moment ce accesul la o operă a fost acordat, din acel moment trebuie să nu existe restricții legale privind reutilizarea sau modificarea acestor opere.

5. Contractele sau măsurile de protecție la nivel tehnic care restrâng accesul și reutilizarea operelor din Domeniul Public, nu trebuie să fie întărite. Statutul de Domeniu Public al unei opere garantează dreptul de reutilizare, modificare și reproducere. Acest statut include și prerogativele utilizatorilor care derivă din excepții și limitări, bune uzanțe și utilizare echitabilă, asigurându-se că acestea nu se pot limita prin mijloace contractuale sau tehnologice.

În plus, următoarele principii stau în nucleul contribuțiilor publice voluntare și al prerogativelor utilizatorilor descrise mai sus:

1. Renunțarea voluntară la copyright și distribuirea operelor protejate constituie exerciții legitime de exclusivitate a copyrightului. Mulți autori îndreptățiți în a fi protejați prin drepturile de autor nu doresc să-și exercite aceste drepturi în întregime sau doresc să renunțe la aceste drepturi cu totul. Astfel de acțiuni, atâta vreme cât sunt voluntare, constituie exerciții legitime de exclusivitate a drepturilor de autor și nu trebuie să fie împiedicate prin lege, prin statut sau prin alte mecanisme care includ drepturile morale.

2. Excepțiile și limitările prin drepturile de autor, bunele uzanțe și utilizarea echitabilă trebuie să fie întreținute activ pentru a fi asigurată eficacitatea echilibrului fundamental dintre copyright și interesul public. Aceste mecanisme creează prerogativele utilizatorilor ce constituie spațiul de respiro în cadrul sistemului actual de copyright. Dat fiind pasul rapid al schimbării tehnologie, precum și a societății, este important ca acestea să poată asigura funcționarea instituțiilor sociale esențiale și participarea socială a indivizilor cu nevoi

speciale. Astfel, excepțiile și limitările privind drepturile de autor, bunele uzanțe și utilizarea echitabilă, ar trebui să fie interpretate în natura lor evolutivă și să fie continuu adaptate pentru a conta în interesul public.

În completarea acestor principii generale, trebuie să fie rezolvate o serie de probleme urgente cu relevanță pentru Domeniul Public. Următoarele recomandări au drept țintă protejarea Domeniului Public și asigurarea că poate continua să funcționeze într-o manieră relevantă. În timp ce aceste recomandări se aplică întregului spectru al drepturilor de autor, ele au un înțeles special pentru educație, patrimoniul cultural și cercetarea științifică.

Recomandări generale

1. Perioadele de protecție prin copyright ar trebui reduse. Durata excesivă a protecției prin drepturile de autor combinată cu absența formalităților dăunează în mare măsură accesibilității la cultură și cunoașterea noastră comună. Mai mult, conduce la creșterea apariției operelor orfane, opere care, fie că nu se află sub controlul autorilor lor, fie că nu fac parte din Domeniul Public, în ambele cazuri neputând fi utilizate. Astfel, pentru noile opere, durata protecției prin copyright ar trebui redusă la un termen mai rezonabil.

2. Orice modificare a ariei de acțiune a protecției prin copyright (incluzând orice nouă definiție a unui domeniu protejat sau extinderea drepturilor de exclusivitate) trebuie să ia în considerare efectele asupra Domeniului Public. Orice modificare asupra ariei de protecție a copyrightului nu trebuie aplicată retroactiv asupra lucrărilor care deja sunt subiect al protecției. Copyrightul reprezintă o excepție limitată temporal de la statutul de Domeniu Public al culturii și cunoașterii noastre comune. În secolul XX, aria de acoperire a fost extinsă în mod semnificativ pentru a include interesele unei clase restrânse de deținători ai drepturilor în detrimentul publicului larg. Ca rezultat, o

mare parte a culturii și cunoașterii comune este închisă dincolo de restricțiile impuse de drepturile de autor și cele de natură tehnică. Trebuie să ne asigurăm că această situație, cel puțin, nu se va înrăutăți și că se va îmbunătăți în viitor.

3. Atunci când lucrarea este pe cale să ajungă în Domeniul Public structural în țara de origine, materialul ar trebui încadrat ca parte a Domeniului Public structural în toate celelalte țări ale lumii.

Acolo unde o lucrare nu se califică pentru protecția prin copyright deoarece se încadrează într-un anumit criteriu de excludere, fie că nu întrunește criteriul de originalitate, fie că a depășit perioada de protecție, ar trebui ca nimeni (inclusiv autorul) să nu invoce protejarea prin copyright asupra aceluiași material în altă țară și astfel să-și retragă lucrarea din Domeniul Public structural.

4. Orice încercare de eludare sau de inducere în eroare în folosirea materialului din Domeniul Public într-un mod inadecvat trebuie pedepsită prin lege. Pentru a conserva integritatea Domeniului Public și a proteja utilizatorii materialelor din Domeniul Public de reprezentări inexacte și înșelătoare, oricare încercări de eludare sau care conduc în eroare, pentru a reclama exclusivitatea asupra materialelor din Domeniul Public, trebuie să fie declarate în afara legii.

5. Niciun alt drept de proprietate intelectuală nu trebuie să fie utilizat pentru a reconstitui exclusivitatea pentru materialele din Domeniul Public. Domeniul Public este integrat echilibrului sistemului drepturilor de autor. Acest echilibru intern nu trebuie manipulat prin încercarea de a reconstitui sau obține control exclusiv prin intermediul reglementărilor care sunt externe sistemului de copyright.

6. Trebuie să existe o cale practică și efectivă pentru a pune la dispoziție „operele orfane” și lucrările publicate care nu mai sunt disponibile în sistemul comercial (precum lucrările ieșite din tiraj) pentru a fi reutilizate de societate. Extinderea ariei de acoperire și a duratei în

care prevederile drepturilor de autor acționează și formalitățile prohibitive pentru operele străine, au creat un corp enorm de opere orfane, care nici nu sunt sub controlul autorilor, nici nu fac parte din Domeniul Public. Dat fiind faptul că de aceste opere, sub actualul sistem legislativ, nu beneficiază autorii sau societatea, aceste lucrări trebuie să fie puse în slujba întregii societăți pentru a fi reutilizate.

7. Instituțiile deținătoare ale patrimoniului cultural ar trebui să-și însușească rolul special în a organiza și prezerva lucrările din Domeniul Public. Organizațiile culturale nonprofit au fost investite cu prezervarea culturii și cunoașterii comune de-a lungul secolelor. Ca parte a acestui rol, ele trebuie să se asigure că lucrările din Domeniul Public sunt disponibile întregii societăți prin organizarea acestora, conservarea lor și diseminarea în regim de acces liber.

8. Nu trebuie să existe obstacole de natură legală, care să împiedice distribuția voluntară a operelor sau contribuiri cu acestea la Domeniul Public. Ambele constituie exerciții legitime ale drepturilor exclusive acordate de copyright și ambele sunt esențiale pentru a se asigura accesul la bunurile culturale vitale și la cunoaștere respectându-se dorințele autorului.

9. Utilizarea fără scop comercial în folosul propriu a operelor protejate, trebuie să fie posibilă, în general, pentru care trebuie explorate modalități alternative de remunerare pentru autor. Așa cum este esențială pentru dezvoltarea proprie utilizarea în scop personal a operelor, la fel este vitală luarea în considerare a poziției autorului atunci când se stabilesc noi limitări și excepții privind drepturile de autor sau revizuirea celor vechi.

*Traducere de
Nicolae CONSTANTINESCU,
Kosson Community*

Notă: *Manifestul Domeniului Public* a fost elaborat în cadrul Proiectului european COMMUNIA, rețeaua tematică digitală de pe Domeniul Public.

BIBLIOTECARI AU NUMĂRAT BOBOCII... ÎN APRILIE

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

„Având în vedere vechimea și rostul profesiei de bibliotecar în spațiul nostru istoric, cinstind memoria ilustrelor personalități din panteonul național care au îmbrățișat această profesie, apreciind contribuția pe care au adus-o și o aduc biblioteca și bibliotecarul la dezvoltarea culturii țării noastre, recunoscând că această instituție și această profesie joacă un rol important în dezvoltarea societății informaționale” și luând în considerare propunerea Asociației Bibliotecarilor, președintele interimar al Republicii Moldova, dl Mihai Ghimpu, a decretat ca Ziua bibliotecarului să se sărbătorească anual pe 23 aprilie (*Monitorul Oficial*, nr. 23-24 din 12 februarie 2010).

Anterior, respectiva sărbătoare profesională se marca la 5 octombrie. Anul acesta însă, pentru prima dată, bibliotecarii din Republica Moldova au sărbătorit ziua lor profesională pe 23 aprilie, odată cu colegii noștri din România, Marea Britanie, Franța, SUA și alte state ale lumii care în această zi marchează și Ziua mondială a cărții și a dreptului de autor (instituită de către UNESCO în 1995, la Conferința Generală de la Paris).

Manifestarea desfășurată la Sala cu Orgă din Chișinău, la inițiativa Asociației Bibliotecarilor din RM, a fost un prilej de a aduce un prinos, o ofrandă tuturor bibliotecarilor și bibliotecilor în care ei își desfășoară activitatea. A fost și un moment de a atrage atenția celor de la posturile de conducere ale comunelor, orașelor, municipiilor din republică, în genere a celor care guvernează, asupra stării de fapt a profesiei noastre, care rămîne în continuare subapreciată. Cunoaștem situația precară a bugetelor locale și a celor centrale, și to-

tuși... O societate bazată pe comunicare, cunoaștere ar trebui să acorde mai multă importanță bibliotecilor, structurilor infodocumentare din lumea contemporană.

În acest miez de primăvară, întregul personal de specialitate al bibliotecilor din republică, indiferent de specificul lor, confruntându-se cu penuria ce s-a abătut asupra meleagului, și-a delegat reprezentanții săi la manifestarea din capitală pentru... „ași număra bobocii”, adică să facă totalurile anului 2009 și să traseze sarcinile de viitor ale instituțiilor care recepționează, selectează, achiziționează, prelucrează, semnalează și pun la dispoziția cititorilor / utilizatorilor documente de diferite categorii și pe diverse suporturi. Toate tipurile de biblioteci – naționale, universitare, municipale, publice, școlare și specializate – au avut ocazia să sublinieze rolul pe care îl au bibliotecarii, bibliotecile, Societatea Informației și Cunoașterii în societatea contemporană și să facă mai bine cunoscute publicului larg colecțiile și serviciile pe care le pun la dispoziția consumatorilor de informații din toate categoriile sociale și profesionale.

Importanța activității Asociației Bibliotecarilor din RM, care numără aproximativ 4700 membri, nu mai trebuie pusă la îndoială. Dna **Ludmila Costin**, președintele ABRM, în raportul prezentat privind activitatea acestei organizații în anul 2009 a remarcat un șir de acțiuni ale breslei slujitorilor cărții care sînt demne de laudă și de prețuire din partea forurilor decizionale cu atribuții în domeniu, totodată, scoțînd în relief unele probleme cu care se confruntă lucrătorii „templului de lumină” într-o perioadă de criză acută. Bibliotecile și bibliote-

carii și-au spus cuvîntul în repetate rînduri cu privire la rolul de importanță strategică a acestora în era informației. Totodată, se cer să fie soluționate dificultățile procesului de modernizare și automatizare a serviciilor, tendințele de modificare a intereselor și obiceiurilor de lectură, destinul cărții și suportul pe care ajunge aceasta la public etc. Însă avem speranța că oamenii totuși vor menține bătătorită calea către instituțiile ce le structurează identitatea culturală și spirituală și că în viitor bibliotecile și societatea să fie constituite din oameni integri, care știu să desprindă esențialul de neesențial, adevărul de neadevăr, valoarea de nonvaloare.

Dna **Dina Ghimpu**, șef de direcție la Ministerul Culturii, a accentuat rolul important al specialiștilor care asigură memoria și dăinuirea Neamului. Cu toate acestea, fiindcă statul nostru traversează o perioadă grea și complicată din punct de vedere politic și economic, nu există destule posibilități de a menține instituțiile culturale la nivelul cerințelor zilei de azi. Dumneaei a menționat că bibliotecarii noștri merită din plin recunoștința și dragostea întregii societăți. Totodată, a reiterat cu încredere că „vom depăși situațiile dificile, progresul tehnic va ajunge și la locurile noastre de muncă, iar bibliotecile din republică vor deveni ceea ce visăm de demult – adevărate centre de cultură”. Pentru rezultate frumoase obținute în anul precedent, au fost menționați cu **diplome și prime**:

– **Alexe Rău**, director general al Bibliotecii Naționale a RM;

– **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”;

– **Claudia Balaban**, director general al Bibliotecii Naționale pentru copii „Ion Creangă”;

– **Ludmila Costin**, directorul Bibliotecii Republicane Științifice Agricole a UASM, președintele ABRM.

Niciodată în istoria milenară a învățămîntului cartea și biblioteca nu au fost separate de procesul de instruire și edu-

care din școală. Dna **Lilia Bolocan**, șef de Direcție la Ministerul Educației, a apreciat mult aportul bibliotecarilor din instituțiile de învățămînt care stimulează copiii și tineretul de a căpăta cunoștințe noi și își propun ca scop principal întărirea, creșterea și evoluția potențialului uman al țării noastre prin intermediul promovării lecturii ca factor esențial în educație, învățămînt, informare și realizare pe plan social. Eforturile susținute ale multor bibliotecari din diverse localități ale RM au fost răsplătite prin acordarea unor **diplome**.

Prezentă la manifestare, dna **Ana Lucia Culev**, șeful Direcției cultură a Primăriei municipiului Chișinău, a remarcat că bibliotecarii pentru munca lor de culturalizare, pentru dăruirea de sine intereselor profesiei, pe care au ales-o după voia inimii, merită o admirație sinceră. Rezultatele activității lor se observă pretutindeni, căci au la bază strategii eficiente de comunicare cu publicul – se organizează simpozioane, mese rotunde, dezbateri, lecturi publice etc.

Cu un cuvînt de felicitare a venit la sărbătoare și poetul, dramaturgul și publicistul **Iulian Filip**, care de mai mulți ani menține o legătură strînsă cu oamenii ce propagă cartea în municipiul Chișinău. O dovadă în plus au fost versurile recitate cu inspirație și aplaudate de cei prezenți în sală.

Salutul și felicitările din partea bibliotecarilor din România la această întrunire a fost rostit de **Sorina Stanca**, directorul Bibliotecii Județene „Octavian Goga” din Cluj-Napoca, care a menționat că în România profesiei de bibliotecar i-au fost consacrate activități pe parcursul unei săptămîni întregi. Mesajul dumneaei a surprins ascultătorii prin căldură, prin atitudinea binevoitoare față de colegii de pe malul stîng al Prutului. Bibliotecile din România, continuatoarele ale unei bogate tradiții de lectură publică, sînt parteneri de nădejde ai instituțiilor de același profil din RM.

Biblioteca a fost permanent considerată laboratorul cunoașterii, spațiul inter-

disciplinarității și al cunoașterii globale. Bazându-se pe aceste principii, dna **Ludmila Corghenci**, vicepreședintele ABRM, a adus la cunoștința publicului totalurile Concursului ***Cel mai bun bibliotecar al anului 2009*** (ediția a 19-a). În anul curent, de acest titlu cu adevărat prestigios s-au învrednicit zece bibliotecari din cei care zi de zi descoperă pentru împătimitii de lectură drumul orientat pe coordonata autenticității și veridicității:

– **Lorina Beșelea**, șef al Centrului resurse și tehnologii informaționale, DIB, Universitatea Liberă Internațională din Moldova;

– **Elena Butucel**, director al Filialei „Ovidius”, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”;

– **Lolita Caneev**, șef al Serviciului mediatecă, Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”;

– **Ludmila Cereș**, șef al Bibliotecii Colegiului Național de viticultură și vinificație, Chișinău;

– **Nadejda Ciugureanu**, șef al Bibliotecii publice comunale Chișcăreni, raionul Sîngerei;

– **Renata Cozonac**, șef al Serviciului numerotarea internațională a publicațiilor, Camera Națională a Cărții;

– **Raisa Melnic**, șef al Serviciului programe culturale, Biblioteca Națională a RM;

– **Elena Răilean**, specialist principal, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice;

– **Ludmila Răileanu**, șef al Serviciului împrumut de publicații la domiciliu, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo”, Bălți;

– **Margarita Șcelicikova**, șef al Filialei „Mihail Lomonosov”, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Diplome de mențiune ale Asociației Bibliotecarilor din RM au primit:

– **Angela Olărescu**, șef al Bibliotecii publice din Cricova, municipiul Chișinău;

– **Elena Plăcintă**, bibliograf principal, Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice din Moldova.

O contribuție laudabilă în desfășurarea Concursului ***Cel mai bun bibliotecar al anului 2009*** a avut-o Agenția „Moldpresa” SA, care a sponsorizat această competiție specifică a lucrătorilor din templele cărții și pentru care dna L. Corghenci a exprimat sincere mulțumiri și convingerea că pe viitor inițiativa de binefacere a Agenției Naționale de presă va fi preluată și de alți agenți economici.

Directorul Camerei Naționale a Cărții, dna **Valentina Chitoroagă**, a dat citire procesului-verbal al ședinței, din 20 aprilie 2010, a Comisiei de evaluare a cărților (studiilor) prezentate la Concursul Național ***Cele mai reușite lucrări ale anului 2009 în domeniul biblioteconomiei și științei informării. Premiile și diplomele*** au fost acordate după cum urmează:

– **Premiul Mare pentru deosebită ținută științifică și valoare culturală** – *Bibliografia municipiului Chișinău, 1999-2004* (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul de Informare și Documentare „Chișinău”; ediție îngrijită de dr. Lidia Kulikovski);

– **Premiul „Ion Madan” pentru cercetări remarcabile în domeniul biblioteconomiei și științei informării** – *Biblioteconomie. Asistență informațională. Arhivistică: teorie și practică* (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Catedra de biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică; coordonator dr. Lidia Kulikovski, referent științific dr. conf. univ. Victor Petrescu);

– **Premiul „Magna cum laude”** – *Protagonistul bibliologiei naționale: Ion Madan. Biobibliografie* (Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova; responsabil de ediție Silvia Ghinculov, alcătuitoare Ala Iarovaia, Maria Vătămanu, Natalia Cheradi);

– **Premiul I la secțiunea Lucrări bibliografice** – *Cartea pentru copii editată în Republica Moldova, 1975-2000: index cumulativ* (Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”; alcătuitoare Elena Cugut, Maria Ilievici, Tamara Maleru, ediție îngrijită de Claudia Balaban);

– **Premiul II la secțiunea *Lucrări bibliografice*** – *Lucrările profesorilor și colaboratorilor. Anuar 2008: bibliografie selectivă* (Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecru Russo”, Bălți; alcătuitori Ana Nagherneac, Varvara Ganea, redactor responsabil Elena Harconița, redactor-bibliograf Lina Mihaluța);

– **Premiul III la secțiunea *Lucrări bibliografice*** – *Academicianul Dumitru Matcovschi (la 70 de ani de la naștere): bio-bibliografie* (Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academia de Științe a Moldovei; consultant științific dr. hab. Nicolae Bilețchi, alcătuitori Lilia Bodarev, Eugenia Creul, redactor științific și bibliograf Tatiana Luchian);

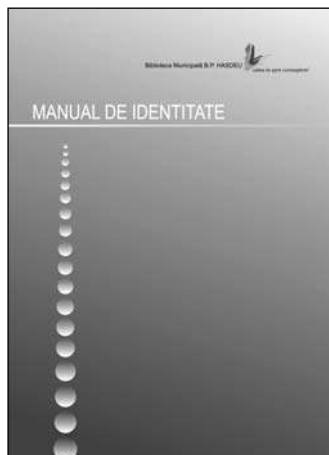
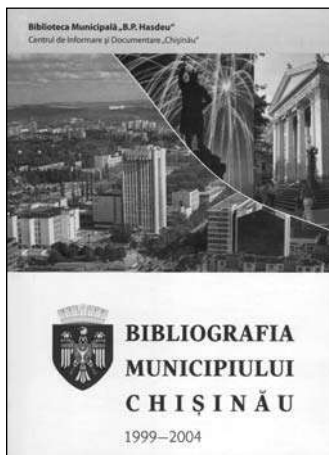
– **Premiul I la secțiunea *Biblioteconomie și știința informării*** – *Manual de identitate* (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”; echipa de creație: dr. Lidia Kulikovski, Genoveva Scobioală, Ludmila Pânzaru, Tatiana Roșca);

– **Premiul II la secțiunea *Biblioteconomie și știința informării*** – *Calendar Național 2010* (Biblioteca Națională a RM; colegiul de redacție: acad. Petru Soltan (președinte), acad. Andrei Eșanu, prof. univ. Aurel Marinciuc ș.a., autori Valeria Matvei, Maria Șveț, Madlena Pușcașu, Vlad Pohilă ș.a.);

– **Premiul III la secțiunea *Biblioteconomie și știința informării*** – *BiblioReferințe. Ghid cu privire la utilizarea softului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”; au contribuit: Mariana Harjevschi, Nelly Țurcan, Taisia Foiu, Ludmila Pânzaru); *Ziua bibliografiei / День библиографуу: instrucțiune metodică* (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul de Informare și Documentare „Chișinău”); *Ziua de informare / День информации: instrucțiune metodică* (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul de Informare și Documentare „Chișinău”);

– **Premiul I la secțiunea *Bibliologie*** – *Biblioteca și bibliotecă: aspecte ale eficienței profesionale* de Ludmila Corghenci (Asociația Bibliotecarilor din RM, Școala de Biblioteconomie, Universitatea Liberă Internațională din Moldova); *Sub zodia cărții: provocarea schimbărilor în domeniul infodocumentar* de Silvia Ghinculov (Academia de Studii Economice din Moldova);

– **Premiul II la secțiunea *Bibliologie*** – *BiblioPolis: revistă de biblioteconomie și științe ale informării* (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”; director Lidia Kulikovski; redactor-șef Vlad Pohilă); *Gazeta bibliotecarului: buletin informativ* (Biblioteca Națională a RM, Asociația Bibliotecarilor din RM; redactor-șef Alexe Rău, secretariat: Elena Turuta, Raisa Plăieșu);

– **Premiul III la secțiunea Bibliologie**

– *Istoria Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova prin oamenii săi: Petru Ganenco sub semnul 75* (album-slaid, resursă electronică; Biblioteca Națională a RM, Serviciul dezvoltare în biblioteconomie; alcătuitor Ala Andrieș; tehnoredactare computerizată: Ecaterina Dmitric, Viorica Antonov, asistență consultativă: Vera Osoianu, Svetlana Barbei);

– **Premiul I la secțiunea Lucrări în alte domenii** – *Un loc la masă. Participarea bibliotecilor la dezvoltarea comunității* de Kathleen de la Peña McCook (resursă electronică; redactor de specialitate: dr. Lidia Kulikovski, traducere: Victoria Kulikovski, dr. Lidia Kulikovski);

– **Premiul II la secțiunea Lucrări în alte domenii** – *Știați că?: caleidoscop enciclopedic* (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”; concepție, selecție, realizare: Eugenia Manea-Cernei, Alexandru Horațiu Frișcu, cuvînt-înainte: dr. Lidia Kulikovski);

– **Premiul pentru debut** – *Istoricul Bibliotecii publice din satul Dănceni, raionul Ialoveni* de Mariana Ungureanu-Ursu;

– **Premiul pentru design** – *Biblioteca contează în viața ta* (materiale promoționale, resursă electronică; Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”);

– **Premiul pentru originalitate** – *Biblioteca Municipală – bibliotecă inovantă* (resursă electronică; Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”).

În etapa contemporană rolul bibliotecarului crește, acesta fiind privit ca o persoană care își cunoaște temeinic domeniul profesat, are o pasiune deosebită pentru cărți și har pentru a le populariza. Trăim un timp cînd profesia de bibliotecar intră într-o perioadă de deschidere mai largă a bibliotecilor către comunitate, către publicul ce solicită cărți din cele mai diverse domenii. Un bibliotecar al secolului XXI este recunoscut ca specialist în biblioteconomie și știința informării, specialist în stocarea, selectarea și accesarea resurselor informaționale, aflat în slujba comunității,

avînd ca principală sarcină oferirea de servicii moderne și profesioniste utilizatorilor.

Din multitudinea acțiunilor prilejuite de Ziua bibliotecarului nu putem să nu amintim de campania „Dăruiește o carte”. Voluntarii și colaboratorii Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Bibliotecii Naționale pentru copii „Ion Creangă”, Bibliotecii Republicane Științifice Agricole a UASM, ai editurilor „Știința”, „Cartier”, Societății de distribuire a cărții „Pro Noi” au dăruit cărți chișinăuienilor pe stradă, marcînd o percepție ascendent pozitivă a actului cultural în municipiul nostru. Concluzia generală este că această campanie a avut un impact pozitiv asupra trecătorilor care au fost plăcut impresionați de cadourile primite.

Ziua mondială a cărții și a dreptului de autor și Ziua bibliotecarului cu certitudine au atras atenția opiniei publice prin faptul că această dată, cu semnificație dublă în calendar, a fost sărbătorită de toți bibliotecarii din RM prin manifestări specifice meseriei, prin sesiuni și comunicări, bilanțuri ale activității, premieri, precum și alte activități care conduc la perfecționarea relaționării acestora cu utilizatorii. Felicitările primite cu prilejul acestei importante sărbători spirituale sînt relevante pentru a concluziona că profesiunea bibliotecarului, iar odată cu ea și cartea ca atare, sînt apreciate, tratate cu considerație și judecate favorabil în societate pentru că, în caz contrar, atitudinea respectuoasă și bunul-simț nu pot să aibă izbîndă în comunitate.

În încheiere, transmitem tuturor lucrătorilor din forurile de cultură și slujitorilor cărții din satele și orașele republicii gîndurile noastre de aleasă considerație și apreciere pentru eforturile care le fac în perspectiva promovării culturii, științei universale și cunoașterii exhaustive, le dorim multă sănătate, realizări profesionale și perseverență celor care se zbat (unii de o viață întreagă!) pentru afirmarea propriei arhitecturi a profesiei lor și merită să fie percepuți și tratați după modul realizării și prețul valorilor pe care le creează.

CĂRȚI PREMIATE – NOI SUGESTII DE LECTURĂ

Premiile Uniunii Scriitorilor din România, pentru anul 2009

Altădată, un eveniment major al vieții culturale și nu numai. O carte și un autor care luau un premiu al Uniunii Scriitorilor căpătau aproape instantaneu consacrarea. Cărțile erau căutate în librării, cumpărate și citite. Asta se întâmpla cândva... Aflu de pe un blog că la începutul verii s-au decernat la București premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 2009. Eveniment trecut cu vederea de media, de lumea culturală, de cititori. Este o onoare și o datorie ca și prin aceste pagini să fac cunoscute premiile, autorii și cărțile. Chiar dacă nu mai interesează pe mulți, ca altă dată... Eu nu cedez așa de ușor!

1. Premiul Național de Literatură pe anul 2009:

Alexandru George (Al. George). Un domn elegant, aterizat în vremurile de azi din alte secole. Eseist fin, romancier al altor epoci, neobosit critic al apucăturilor firii omenești, altfel plin de umor ca orice scriitor ce se respectă. Peste toate, eleganța scrisului și a ideilor.

2. Proză:

Cristian Teodorescu. *Medgidia de apoi.* Optzecist ajuns la maturitate. Știe să scrie și o face bine. Romanul acesta cred l-a consacrat.

3. Poezie:

Alexandru Mușina. *Regele dimineții.* Poet tot din generația optzecistă. Profesor la Facultatea de litere din Brașov. Editor. Și două cărți ce au făcut epocă: *Strada Castelului 104* (debutul) și mai ales *Budila-Express* (de fapt, adevăratul debut în volumul colectiv *Cinci*). Ce titluri formidabile pentru poezie. O poezie narativă, o poezie poveste, existențială.

4. Critică literară:

Mircea Mihăieș. *Despre doliu; un an din viața lui Leon W.* Un bun eseist, anglist și romancier. Nu vă luați după comentariile politice partizane și dure pe care le scrie în prezent. Dincolo de ele coexistă scriitorul.

5. Traduceri:

Mariana Ștefănescu pentru cartea ***Celălalt trup*** de Milorad Pavić. Literatură frustă, crudă, plină de viață a sârbilor și a Serbiei.

6. Premiu special:

G. Ardeleanu. *N. Steinhardt și paradoxurile libertății.* Ați citit, mai citiți pe Nicu Steinhardt, evreul trecut la ortodoxie în închisorile comuniste?

7. Debut:

Stoian G. Bogdan. *Chipurile* și *Andrei Terian. G. Călinescu – a cincia esență.* Să-i salutăm. Să-i citim și să-i urmărim. Vor confirma?

8. Literatura în limbile minorităților:

Bogdan Laszlo. *Richardo Reis în Tahiti.* De aici, de la minorități, au pornit Hertha Müller și alții din grupul *AktionBanat*, sau Sütő András. Cu care ne mândrim (vezi Nobelul – 2009). Atunci, să-i și citim!

Ioan AVRAM

Cele mai bune cărți ale anului 2009, din R. Moldova, în opinia juriului USM

Din întreaga producție editorială basarabeană a anului 2009, până la începutul lunii martie 2010, la concursul anual al Uniunii Scriitorilor din Moldova au fost prezentate peste 100 de titluri de carte, din care Juriul USM a selectat 14 cărți.

Astfel, au fost nominalizate: la compartimentul proză – romanele *Viața unei noți sau Totentanz* de Claudia Partole, *Vin chinezii* de Nicolae Esinencu, *Cel ră-tăcit* de Aurelian Silvestru, *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija și *Sex & perestro-ika* de Constantin Cheianu. Poezia este reprezentată în cadrul concursului de Teo Chiriac, cu volumul *Monstrul sacru*, și de Emilian Galaicu-Păun, cu cartea *Arme gră-itoare*. La compartimentul eseu pentru premiul USM a fost nominalizat volumul *Spații și oglinzi* de Eugen Lungu, iar la cel de critică literară – *Romanul ca lume post-BABELică* de Aliona Grati. La compartimentul literatură pentru copii au fost nominalizate cărțile *Grăuncioare de lumină* de Ion Hadârcă, *De ce plânge clovnul?* de Vasile Romanciuc și *Un elefant în vagonul-restaurant* de Ianoș Țurcanu, iar la debut – *Fata din prag(a)* de Tania Dumbravă și „*În preajma revoluției*” de C. Stere. *Elemente de poetică a Bildungsromanului* de Vlad Caraman.

Din juriu au făcut parte scriitorii Andrei Țurcanu, Alexandru Burlacu, Maria Șleahtițchi, Lucia Țurcanu, Iulian Filip, Ion Ciocanu, Vlad Pohilă, Aurelia Borzin, Vlad Zbârțciog (secretarul juriului), președintele juriului fiind Mircea V. Ciobanu. E de menționat că acordarea premiilor a fost precedată de niște discuții cu adevărat furtunoase în cadrul câtorva ședințe ale juriului. Înmânarea premiilor literare pe anul 2009 a avut loc după sărbătorile Sfintelor Paști. În cadrul ceremoniei, au fost premiate următoarele lucrări:

– romanul *Viața unei noți sau Totentanz* de Claudia Partole – la categoria *proză*;

– placheta *Monstrul sacru* de Teo Chiriac – la compartimentul *poezie*;

– volumul *Spații și oglinzi* de Eugen Lungu – la categoria *eseu*;

– studiul monografic *Romanul ca lume post-BABELică* de Aliona Grati – la categoria *critică literară*;

– *De ce plânge clovnul?* de Vasile Romanciuc – la compartimentul *literatură pentru copii*;

– *Fata din prag(a)* de Tania Dumbravă și „*În preajma revoluției*” de C. Stere. *Elemente de poetică a Bildungsromanului* de Vlad Caraman – la categoria *debut*.

În acest an nu USM nu a acordat premii la compartimentele *Dramaturgie* și *Traduceri*.

Tradițional, Consiliul Uniunii Scriitorilor din Moldova mai acordă Premiul Opera Omnia, Premiul de Excelență, Premiul Relații culturale ș.a. Pentru anul 2009, Premiul *Opera Omnia* a fost acordat scriitorului **Spiridon Vangheli**.

(CRONICAR)

SĂPTĂMÂNA UȘILOR DESCHISE LA „ONISIFOR GHIBU”

Raia ROGAC

La Filiala „O. Ghibu” s-a desfășurat un amplu și consistent program, prilejuit de împlinirea a 18 ani de la fondare, intitulat sugestiv *Săptămâna ușilor deschise*. Conferința de presă cu genericul *Biblioteca în spațiul cultural modern: oportunitate pentru lectură și informare* a constituit debutul acestora, în cadrul căreia Elena Vulpe, directoarea instituției, a menționat că biblioteca vine spre comunitate cu îndemnul la lectură, la asumarea valorilor spirituale, la cunoaștere, apreciind rolul ei în modelarea tinerelor generații. În prezent, în societatea informațională și a cunoașterii, este recunoscută misiunea fundamentală a bibliotecii publice în organizarea și transmiterea cunoștințelor, misiunea educațională, incluzională sub toate aspectele vieții, perceperea ei socio-culturală. Biblioteca rămâne în continuare simbolul lecturii moderne, al promovării cărții, protejării limbii și a culturii, deziderate ce se înscriu în strategia de durată a instituției, care impulsionează și cultivă arta lecturii, dezvoltă gândirea, imaginația ș.a. Atât organizatorii, cât și publicul – cititorii fideli, partenerii de colaborare – au fost unanimi în concluzia că astăzi Biblioteca „O. Ghibu” este un adevărat centru informațional și de cultură, o instituție flexibilă, activă, viabilă, modernă, care contribuie esențial la promovarea valorilor spirituale prin diverse tipuri și forme biblioteconomice. În mod permanent lansează idei, proiecte, programe, servicii, acestea constituind un suport educațional stabil pentru elevi și studenți, un mijloc benefic de comunica-

re pentru adulți, de socializare și integrare pentru bătrâni, copii dezavantajați etc.

Programul bogat al manifestărilor a răspuns acestor imperative. În cadrul *Anului mondial al patrimoniului* s-a desfășurat conferința cu tema *Protecția patrimoniului arheologic în Republica Moldova*, organizată în parteneriat cu Asociația Istoricilor din RM, reunind specialiști în materie ce au dezbătut pe larg proiectul de lege privind protejarea patrimoniului arheologic privat și cel de stat. Acesta prevede ca monumentele istorice să fie incluse într-un cadastru special, cu ajutorul căruia vor fi supravegheate și protejate. Proiectul conține 48 de articole ce vizează regimul de deschidere și cercetare și de protejare a monumentelor arhitecturale. Documentul mai prevede crearea unui cadastru arheologic, a unei asociații de arheologi, a unei comisii speciale de arheologie, precum și cooperarea dintre agențiile naționale de arheologie, care au în sfera preocupărilor managementul arhitectural. Președintele AIRM Sergiu Musteață a declarat că această lege este necesară pentru că abordează constructiv și detaliat problemele ce țin de monumentele de stat ale R. Moldova. Cezar Aramă, specialist principal al Agenției pentru ocrotirea și restaurarea monumentelor de stat, a specificat că deși sunt o mulțime de oameni interesați de protejarea patrimoniului de stat, nu există structuri care ar crea legături cu organele de stat. Din patrimoniul de stat au dispărut peste 800 de monumente arheologice neprotejate. Municipiul Chișinău nu are

un serviciu care să se axeze pe probleme arheologice, a mai spus vorbitorul. Proiectul nu prevede o pedeapsă pentru nedeclararea comorii sau monumentului descoperit. Potrivit articolului 11 din proiect, în cazul în care se face descoperirea unei comori arhitecturale, în 72 de ore, autoritățile urmează a fi anunțate despre locul și persoana care a făcut această descoperire. Dacă acest articol se încalcă, ar trebui aplicate sancțiuni conform Codului Penal, fapt ce nu este prevăzut în noua lege și această scăpare trebuie completată, a afirmat juristul Lilian Carp. Profesorul de istorie Ion Ștefan a atenționat că specialiștii din domeniu au nevoie de instruire specializată. Pe marginea proiectului s-au expus și alți participanți, care și-au exprimat încrederea că propunerile și completările formulate își vor găsi loc în noua lege despre patrimoniul arheologic.

Programul *Temele pentru acasă: Non scholae sed vitae discimus* a găzduit lansarea cărții lui Grigore Chiperi *Proza lui L. Rebreanu. Secretul capodoperelor și dezbateri* – discuții pe marginea romanului *Adam și Eva*, moderate de dr. în filologie, prof. Veronica Postolache, la care a participat un public larg, reprezentat de elevi de la liceele *M.Eliade, Al.I.Cuza, O.Ghibu, T. Bubuog*.

În cadrul unei zile speciale de informare au fost prezentate expozițiile: *Biblioteca și visul cunoașterii universale; Tinerii – pregătire pentru viață, carieră și succes; Educație pentru schimbare și creativitate; Probleme globale de mediu și viitorul omenirii; Apa – încotro oare, până când curgătoare?; Tudor Arghezi – etalon național al valorilor poetice; Grigore Vieru – coloana infinită a spiritului românesc în Basarabia*. Tot aici au fost desfășurate activități de instruire în utilizare: calculator, internet, baze de date, catalog electronic, precum și flash-mob-uri *Cunoști unde se află biblioteca ta? Biblioteca te alege pe tine!*

La masa rotundă *De ce ar mai fi astăzi nevoie de lectură?* o pledoarie și argumente

în acest sens a prezentat în fața publicului scriitorul Andrei Burac, iar directoarea Elena Vulpe a completat tema cu un exemplu de autor, prezentând cartea lui D. Poptâmaș *Reflecții despre carte, bibliotecă și lectură*.

O manifestare incitantă s-a dovedit a fi și cea din cadrul programului *Chișinăul citește o carte*, pentru lectură fiind desemnat noul roman al lui Nicolae Dabija *Tema pentru acasă*. Anterior *Săptămânii ușilor deschise*, Biblioteca „O. Ghibu” a organizat cu prezența autorului șezătoarea literară *Nicolae Dabija – un scriitor de excepție și un model uman*, masa rotundă *O lecție de demnitate: arta de a fi om și o expoziție de carte Nicolae Dabija*, la care a fost prezent un public select din rândul elevilor și studenților, profesorilor, scriitorilor, bibliotecarilor – toți citind cu mult interes romanul și apreciindu-l la o cotă maximă. Iată doar câteva fragmente din numeroasele opinii expuse.

Nicoleta Iliuha: „*Dragostea din roman mi-a atins cele mai adânci coarde ale sufletului... După lectură mi-am întărit convingerea că dragoste adevărată există.*”

Ileana Barbăneagră: „*Romanul ne face să nu uităm a fi oameni, să prețuim dragostea, libertatea, să nu uităm istoria neamului, originile noastre.*”

Olga Spânu: „*Încercam să citesc mai repede și mă enervam că nu puteam. Voiam să mă opresc uneori, să reflectez asupra celor citite. Suspansul a fost extraordinar în acest roman.*”

Valeriu Răileanu: „*Cu greu m-am putut opri din citit să beau apă. Îmi părea că sunt în lumea personajelor, vroiam să le ajut să evadeze.*”

Felicia Prepeliță: „*Romanul lui N. Dabija este una din cele mai fascinante cărți.*”

Galina Pleșca: „*Am renunțat la ocupațiile extrașcolare pentru a mă pierde în paginile acestui roman.*”

Cristina Sibov: „*M-a impresionat destul de tragic al intelectualilor în lagărele de concentrare. Mi-a plăcut paralela făcută între călăi și deținuți. Autorul ne spune cum arăta iadul pe pământ.*”

Ilie Zotea: „Romanul m-a învățat să iubesc aproapele și să nu renunț la ceea ce merită sacrificii”.

Veronica Postolache: „Romanul face parte din literatura care modelează sufletul și ajută persoanele să se afirme în viață”.

Elena Vulpe: „Tema pentru acasă este un roman de excepție și trebuie să ajungă la toate categoriile de cititori. Se citește ca o Biblie.”

Subsemnata a afirmat, și-mi păstrez convingerea, că noul roman al lui Nicolae Dabija va bate recordul celor șapte ediții ale programului *Chișinăul citește o carte*. Este cartea perfect aleasă care să răscolească sufletele, care poate fi definită ca una scrisă cu adevărat pentru cititorul larg de toate vârstele și de toate gusturile. Numeroșilor participanți li s-a oferit și un recital din roman, intitulat *File din infern*.

În cadrul *Săptămânii* biblioteca a pregătit o *disecare* a romanului, pregătind o lecție interactivă cu tema *Tehnici narrative și aspecte tematice* în romanul *Tema pentru acasă*, ora de lectură *Elogiu iubirii*, discuții-dezbateri *Tipologii de personaje*. Manifestarea a reunit grupuri de elevi de la liceele *M. Eliade*, *Al. I. Cuza*, pe post de moderator fiind iarăși dr. în filologie, prof. Veronica Postolache, mentorul lor.

La o altă masă rotundă, *Pentru o lume mai bună Timpul te cheamă să acționezi*, moderatoarea M. Gusca de la Universitatea Mondială Spirituală din Chișinău și-a adunat audienții la un program foarte captivant de discuții, dar și de viziune a unui film despre diverse fenomene neobișnuite din lume menite să aprecieze schimbările pozitive și să orienteze spre o modelare în bine a personalității. Publicul, numeros, a fost completat și de reprezentanți ai Centrului Republican al organizațiilor nonguvernamentale *Armonie*, ai Centrului din Chișinău *Brahma Kumaris*, Asociației *Moldova și minoritățile sale*, Clubului UNESCO.

În parteneriat cu Asociația *Tezaurul Daciei* Filiala „O. Ghibu” a lansat cartea *Tai-*

na venirii omului pe Pământ, comentată de însuși autorul ei, Alexandru Ștefan, care nu pretinde că ar fi scris tot adevărul privind această temă de interes general, ci și-a propus să dezvăluie experiența propriului suflet în calea spre desăvârșire, îndemnând participanții să lectureze cartea și să-și formeze propriul model de ascensiune. Despre carte și autor au vorbit Nicolae Dabija, Dionisie Buburuz, Mihail Miroliubov, Marcela Mardare, Elena Vulpe, primarul din satul Rogojeni, raionul Șoldănești Alexei Burlacu, primarul de Șoldănești Alexandru Tinică. Cu acești doi primari Al. Ștefan și-a propus să organizeze în luna septembrie curent festivalul *Ziua Daciei*. Autorul lansat mai semnează și cărțile *Pe urmele lui Zalmolxe*, *Carpatia*, prima apărută la Editura *Museum*, iar a doua la Editura *Pontos*. Programul a fost îmbogățit de un spectacol prezentat de ansamblul etnofolcloric *Moștenitorii*, condus de Valeriu Chiperi.

Participanții la masă rotundă cu genericul *Exodul feminin din Republica Moldova*, moderată de ex-parlamentara V. Cușnir și V. Coțaga, președinta Asociației *Dacia*, au luat în dezbatere situația alarmantă privind plecarea masivă a conaționalilor, în special a femeilor, în căutarea unui loc de muncă în străinătate, de regulă, fără contracte de muncă, nefiind asigurate sub nicio formă de eventuale situații dificile. În același cadru a fost prezentat proiectul *Atât de departe, atât de aproape. Reîntoarcere în Casa Mare* și în prezența autorilor - cărțile *Căările care ne cheamă acasă* de Efim Josanu și *Viața unei nopți sau Totentanz* de Claudia Partole. La încheierea manifestării, majoritatea celor prezenți au semnat o *Declarație-apel* de atitudine față de exodul femeilor din Republica Moldova, în care se spune: „Noi, participanții la masa rotundă, reprezentanți ai Centrului Cultural de Studii din Italia *Le Donne per la Pace*, ai Asociației *Dacia* a conaționalilor noștri din or. Mestre, Italia; Organizației nonguvernamentale *Constelația Familiei*, precum și personalități de vază de

orientare democratică ai Societății Civile din RM, apreciem enorm contribuția femeilor din Basarabia, spiritul lor de sacrificiu pentru promovarea familiei, devenirea propriilor copii, ajutorarea bătrânilor, rămași acasă în mizerie și ne exprimăm profunde îngrijorare, că acestui exod nu i se vede sfârșitul. Continuă situația dificilă în care se află societatea civilă, familiile noastre, situația economică din cauza fragilității politice și că acest exod, această dramă, care lasă urme adânci în familii, societate și, în special, asupra copiilor, ar putea continua ani mulți! Solicităm societății civile din Basarabia, structurilor politice de orientare democratică, societății civile și structurilor europene, o maximă vigilență asupra evoluției situației din Republica Moldova. Pentru a nu admite perpetuarea în continuare a unei decadențe economice cu consecințe nefaste (copii orfani cu părinți în viață, familii distruse, schimbarea bruscă a imaginii demografice...), solicităm societății civile, în special femeilor din întreaga Europă, și de ce nu, din întreaga lume, să audă vocea noastră și să susțină dezvoltarea democrației în Republica Moldova, neadmiterea în continuare a reinstaurării regimului neocomunist (bolșevic-stalinist). Suntem la poarta Uniunii Europene și femeile din Europa trebuie să fie îngrijorate de situația de la noi, să avem o guvernare democratică, să ne facem temele pe acasă, să ne integrăm în Uniunea Europeană nu prin cetățeni-fugari, ajunși acolo prin canale, păduri, cu risc pentru viață, ci prin integrare împreună cu Țara. Republica Moldova printre primele a semnat Convenția pentru drepturile copilului, de la semnarea căreia anul acesta se împlinesc 20 de ani. Folosindu-ne de prezența, deschiderea și suportul reprezentantelor Centrului din Italia *Le Donne per la Pace*, venim cu această *Declarație-apel* către structurile europene cu solicitarea de a liberaliza de urgență regimul de vize pentru cetățenii Republicii Moldova, în interesul și pentru viitorul co-

piilor noștri." Între semnatarii *Declarației* se înscriu deputata în Parlamentul RM – Lilianna Palihovici, președinta comisiei de resort, deputații în primul Parlament Ioan Ciuntu, Nadejda Brânzean, Valentina Jalbă, Ludmila Scalnăi, colaboratoarea Centrului Cultural de Studii *Le Donne per la Pace*, Grassia Perlotti, scriitoarele Claudia Partole, Eugenia Bulat, Galina Furdui, compozitoarea Daria Radu ș.a.

La masa rotundă *Exodul feminin din Republica Moldova*, pe lângă un numeros public, reprezentat de personalități din viața politică și culturală din Basarabia, a participat și o delegație de reprezentante ale Centrului Cultural de Studii *Le Donne per la Pace* din Italia.

În ultimele trei zile din cadrul Săptămânii au fost organizate manifestări culturale-științifice dedicate aniversării de 127 de ani de la nașterea lui Onisifor Ghibu, reunite pentru a 18-a oară sub tradiționalul generic *Zilele Ghibu*.

În cadrul simpozionului *Europa, sarea Terrei. Dialogul valoric european*, acad. Mihai Cimpoi, pe post și de moderator, a identificat *Ideea europeană ca idee românească*, după care scriitorul Valeriu Matei s-a referit la aspecte privind *Republica Moldova și Uniunea Europeană: realități, realizări, confuzii*, fiind urmat de scriitorul Vladimir Beșleagă cu reflecții despre *Europeanism, antieuropeanism și euroscepticism în actualitatea literară basarabeană* – comunicările trezind un viu interes la publicul avizat, alcătuit din scriitori, publiciști, bibliotecari, studenți și elevi. În completarea simpozionului scriitorul Vlad Pohilă a prezentat cărțile și autorii lor: *Istoria modelelor culturale europene* de Nicolae Băcilă, *Hisperia: Șapte vorbiri despre spiritul european* de Liviu Antonesei, *Descoperirea Europei* de Adrian Marino, care fac parte dintr-o prestigioasă donație de carte recentă, a Bibliotecii Metropolitane M. Sadoveanu din București. Gazdele au mai pregătit afiliat o expoziție de carte și postere *Moldova și Uniunea*

Europeană. Manifestarea, după cum era și firesc, a fost desfășurată în parteneriat cu Uniunea Scriitorilor din Moldova.

O serie de activități, desfășurate în cadru festiv, s-au dorit a fi un omagiu adus patronului spiritual al bibliotecii – Onisifor Ghibu. În acest context elevii de la liceul care-i poartă numele au venit cu un spectacol de muzică, poezie și dansuri, dar și fragmente de eseuri consacrate marelui patriot și educator al neamului.

În continuare a fost prezentată expoziția de carte și documente *Opera lui O. Ghibu – tezură de informație cu privire la istoria Basarabiei* și recenta donație de carte a Bibliotecii Metropolitane *M. Sadoveanu* din București, care însumează 500 de volume, în special noi apariții de la cele mai cunoscute edituri din România.

Asociația Istoricilor din Republica Moldova, în comun cu Biblioteca Metropolitană *M. Sadoveanu* din București, a inițiat simpozionul *Moștenirea lăsată românilor de făuritorii Marii Uniri*, unde au fost prezentate următoarele comunicări: *Pantelimon Halippa – aprig luptător pentru cauza basarabeană*, susținută de istoricul, viceprim-ministrul Ion Negrei; *Martiri ai luptei naționale pentru Basarabia. Cazul Gherman Pântea*, prezentată de Ion Constantin, dr. în istorie de la București; *O. Ghibu în conștiința pedagogică a moldovenilor*, susținută de prof. univ. dr. hab. Vlad Pâslaru; *Literatura didactică basarabeană în opera lui O. Ghibu*, susținută de dr. Maria Danilov; *Ideea unității românești în publicistica lui O. Ghibu (1917-1918)*, susținută de dr. Valeriu Popovschi. Titlurile vorbesc de la sine, comentariile și discuțiile fiind adecvate acestora. Simpozionul a fost moderat de prof. univ. dr. hab., ex-președintele Parlamentului RM Alexandru Moșanu. În același context Ion Constantin a prezentat cărțile *Onisifor Ghibu – Octavian Goga: prietenie și luptă de o viață* de Mihai O. Ghibu și *Invazia sovietică* de Nicolae Lupan.

În cadrul Săptămânii ușilor deschise, Mihai Babele și-a sărbătorit două evenimente în premieră: lansarea romanelor *Glorie și umilință*, *Malurile morții*, *Hoțul*, precum și vernisajul de pictură naivă cu tematică totalitaristă. Despre autor și lucrările sale au vorbit V. Gherman, Vl. Beșleagă, S. Saka, M. Răcilă ș.a.

„*Zilele Ghibu îmbracă Chișinăul în istorie*”, avea să remarce istoricul S. Musteață în cadrul mesei rotunde *Accesul la arhive în Republica Moldova*, organizată de Asociația Națională a tinerilor istorici în colaborare cu Arhiva Națională a Republicii Moldova, mulțumind din start Bibliotecii *O. Ghibu* pentru găzduire și strânsă colaborare, dorind ca prin efort comun aceasta să fie stabilă și de lungă durată, apreciind onoarea de a încununa cu succes încheierea ediției a 18-a a manifestărilor culturale științifice la biblioteca nominalizată.

Istoricul Ion Constantin și-a împărtășit experiența de cercetător în cadrul Bibliotecii Metropolitane *M. Sadoveanu* din București și al Institutului pentru studiul totalitarismului al Academiei Române, adresând un apel de conlucrare colegilor din Republica Moldova, specificând că sunt foarte multe documente de valorificat, din seria basarabeană, de o importanță colosală pentru Unire, care ar putea să completeze 10 volume integrale. S-a mai menționat că doar Fondul *Ion Pelivan* dispune de circa 800 de documente, la fel de bogate sunt și fondurile *N. Smochină* și *Ion Păscăluță*, despre care s-a publicat foarte puțin.

Istoricii din RM au îmbrățișat cu disponibilitate propunerea făcută, exprimându-și speranța că în viitorul apropiat și în Republica Moldova va fi lărgit accesul la arhivele, secretizate până mai ieri, de asemenea, la cele din Rusia și din Ucraina, pentru a scoate la lumină adevărul istoric în toată amploarea lui.

SIMPOZION LA BIBLIOTECA DE ARTE „TUDOR ARGHEZI”

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Programul *Săptămîna uşilor deschise* la Biblioteca de Arte, căreia prin decizia Consiliului Municipal Chişinău i s-a acordat numele faimosului poet, prozator, eseist și traducător Tudor Arghezi (1880-1967), pe 28 mai 2010 a continuat cu simpozionul *Tudor Arghezi – poet român ce vine imediat după Eminescu*. Dna dr. **Lidia Kulikovski**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, a menționat, cu satisfacție, prezența printre participanții la manifestare a dnei **Mitzura Arghezi**, fiica scriitorului, care a sosit în capitala noastră anume cu prilejul decernării numelui tatălui ei unei biblioteci de prestigiu din urbe. „Traversăm un timp greu, de criză, dar nu ne dezicem de carte, de activitățile culturale care ne fac să fim mai puternici, mai înțelepți și mai încrezuți într-un viitor pe care ni-l dorim cu toții – european, în esență,” a spus în continuare dna L. Kulikovski, mulțumindu-i dnei Mitzura Arghezi pentru donația de carte pe care a făcut-o Bibliotecii de Arte. Sîntem convinși că aceste cărți, venite din Mărțișorul Bucureștilor, vor deveni un sprijin real în procesul instructiv și la

organizarea timpului de recreere a chişinăuienilor. „Instituțiile culturale, cărțile care ne fac să medităm asupra problemelor ce ne frămîntă zi de zi, actul de cultură, în general, trebuie să devină în viața noastră mai presus de orice,” a concluzionat doamna directoare.

Publicistul și scriitorul **Vlad Pohilă**, care a fost și moderatorul manifestării consacrate lui Tudor Arghezi, a mărturisit că a făcut cunoștință cu creația autorului unui număr impunător de psalmi și de litanii încă din adolescență, drept dovadă aducînd din biblioteca-gazdă și prezentînd publicului volumașul din colecția „Cele mai frumoase poezii”, apărut în 1958 la Editura Tineretului din București. Numele lui Tudor Arghezi pe frontispiciul Bibliotecii de Arte este foarte potrivit, întrucît scriitorul a avut multiple preocupări în legătură cu aproape toate artele. În acest context menționăm că la Chişinău pe Aleea Clasicilor Români, în 1995, a fost dezvelit bustul lui Tudor Arghezi; există în capitală și o stradă cu numele poetului, precum și un liceu într-un centru raional.

Fiica marelui poet – Mitzura Arghezi – ac-triță de teatru și film, deputat (PRM) în legislaturile 1996-2000 și 2000-2004 din Parlamentul României, director onorific al Casei Memoriale „Tudor Arghezi” din București, a venit cu amintiri tulburătoare din viața și activitatea dragului

ei părinte. T. Arghezi era animat de toate ce se petreceau în jurul lui, era din fire un răzvrătit, îi plăceau lucrurile și formele fixe, vorbea cu profesorii universitari și cu tinerii deopotrivă, fără deosebire, recunoștea egalitatea totală a oamenilor în fața lui Dumnezeu – iată doar câteva din caracteristicile făcute de Mitzura tatălui său. Aceste însușiri proprii ființei lui i-au provocat un șir de neplăceri, pe care scriitorul le învingea cu destoinicie. Copiii însă au crescut nerăsfățați, după moarte totuși numele lui le-a fost ca un înger păzitor. Mitzura Arghezi păstrează viu cultul cărții care a fost format în familie. „Moda internetului în curând va trece, consideră dumneaei, având convingerea că anume cartea tradițională, „clasică” este atotbiruitoare. Tocmai de aceea i-a îndemnat pe toți cei prezenți în sală să nu scape niciun moment de lectură plăcută. Și era firesc să facă o invitație tuturor doritorilor să viziteze Casa „Tudor Arghezi” din strada Mărțișor 26.

Academicianul, istoricul și criticul literar **Mihai Cimpoi**, în cadrul simpozionului, a menționat că în prezent, în R. Moldova, creația lui Tudor Arghezi se studiază în școli, licee, universități. Psalmii, litaniiile, „inscripțiile”, tabletele scrise cu talent sînt inconfundabile și poartă un spirit postmodernist, uneori grav, alteori ludic. Tudor

Arghezi a fost scriitorul care a pus în prim-plan valoarea scrierilor literare. M. Cimpoi a citat din opera poetului protagonist referințe la artă, literatură, cultură.

Dr. **Ion Constantin**, cercetător științific principal la Institutul Național pentru studiul totalitarismului din București, a vorbit despre necesitatea de colaborare dintre bibliotecă, despre rolul benefic al cărții în perioada cînd ea pare că cedează terenul tehnologiilor informaționale.

Despre creația lui Tudor Arghezi, însemnătatea ei în procesul de educare a tinerei generații, de pășire pe calea europeanizării, și-au expus opiniile scriitorii **Ianoș Turcanu și Valeria Grosu**.

Înmîinîndu-i Mitzurei Arghezi un buchet frumos de trandafiri din propria grădină, cu însuflețire și pasiune a vorbit artistul plastic, nonagenarul **Glebus Sainciuc**. Amintirile sale au început din perioada interbelică și au continuat pînă de curînd.

Dna dr. Lidia Kulikovski, fiind în consens cu cele relatate la simpozion, a dat citire poeziei *Inscripție pe o ușă*, despre care Mitzura Arghezi a spus că era tocmai deviza de viață a lui Tudor Arghezi.

Atmosfera îmbietoare a zilei de mai a fost întregită de declamația unor micuți a cîtorva poezii pentru copii de Tudor Arghezi, dar și de melodiile populare in-

terpretate de colectivul de instrumentiști ai Liceului „Nicolae Sulac” din capitală. Sub conducerea directoarei Bibliotecii de Arte **Aliona Vârlan** a fost inaugurată expoziția de carte *Tudor Arghezi: nume adunat pe-o carte* și expoziția de grafică *Tudor Arghezi – desenator*.

VENIREA POSTUMĂ A MARELUI POET ROMÂN LA CHIȘINĂU

Interviu cu Mitzura Arghezi, fica poetului

După cum se știe, de curând, Biblioteca de Arte din Chișinău va purta numele scriitorului Tudor Arghezi, autorul *Florilor de mucigai*, cel care „a ajuns la sâmburele țărâniei de dedesubt, pe unde trebuie să sfredelești și să deschizi o galerie, pas cu pas, palmă cu palmă...”

O bucurie în plus într-o lume în care bântuie sărăcia, lume care se globalizează și care nu se mai împacă nici cu ea însăși, lume care are nevoie de repere. Dna conf. univ. dr. Lidia Kulikovski a evidențiat însemnătatea majoră a evenimentului: prin atribuirea numelui lui Tudor Arghezi – Bibliotecii de Arte din capitala R. Moldova – s-a produs un act de justiție, căci astfel celebrul scriitor a venit, fie și postum, dar pentru totdeauna deja, în Basarabia. „În pofida interdicțiilor diabolice care existau în anii de ocupație sovietică, când cărțile de la București se difuzau la Moscova, Kiev, Petersburg sau chiar Novosibirsk și Haborovsk, nu însă și la Chișinău, T. Arghezi a fost la noi un poet cunoscut și prețuit”, a menționat ziaristul Vlad Pohlă. Chiar dacă Eminescu a fost pentru poezii basarabeni spiritul mereu tutelar, s-au făcut simțite în

poezia de la Chișinău, din anii '60-'80, des-tute influențe argheziene. Dovadă ne stau chiar și anumite titluri de poeme – specii lirice, precum *litanie*, *psalm*, *inscripție*, *testament*, *cântec de adormit* etc. – prezente în creația unor importanți autori lirici de la noi. Conform opiniei criticului literar Mihai Cimpoi, „în contextul cultural basarabean, Arghezi a avut un important impact asupra scriitorilor și datorită lui Andrei Lupan, un arghezian convins, care a încercat să-l impună și ca model de limbă literară românească. Poeții basarabeni descopereau în Arghezi, cel care a fost în Basarabia de după Unire, un poet al rădăcinilor. Creația sa ni-l înfățișează ca „poetul a toate, frumoase și urâte, văzute și nevăzute, poetice și nepoetice”.

A vorbit, cu multă inspirație, la această manifestare și poetul Ianoș Țurcanu; la fel – o doamnă originară din București, care a copilărit în preajma casei din Mărțișor a lui T. Arghezi, iar acum, iată, locuiește la Chișinău nu departe de Biblioteca de Arte ce poartă numele autorului *Cuvintelor potrivite*. Totuși, deosebit de emoționantă mi s-a părut „intervenția” unui copil pe nume Virgil, elev în cl. I a unei școli din Chișinău, care a rugat insistent să i se permită să recite niște poezii de T. Arghezi... și le-a recitat cu brio! – mai întâi dând glas, cum poate ați bănuțit, unor versuri despre cățelușul Zdreanță...

Revenită la Chișinău, cu bucuria revederii unor locuri scumpe sufletului, Mitzura Domnica Arghezi a adus de astă dată o donație consistentă de carte din biblioteca familiei. La cei aproape 86 de ani (s-a născut la 10 decembrie 1924, la București), fica poetului este o personali-

tate energică, generoasă, cu un fin simț al umorului. Mitzura Arghezi, care a activat mai mulți ani în Parlamentul Român, este cunoscută și ca actriță. A jucat în peste 100 de piese de teatru și în 17 filme: *Doi vecini* (1958), *Furtuna* (1960), *La porțile pământului* (1966), *Mihai Viteazul* (1970), *Facerea lumii* (1971), *Secretul lui Nemesis* (1985) etc. Profitând de ocazie, am rugat-o pe Mitzura Arghezi să ne răspundă la câteva întrebări.

„Puștii mă consideră mama lui Zdreanță”

– A câta oară sunteți la Chișinău?

– A zecea oară, prima dată vizitând acest oraș superb în 1988, pe când încă domina comunismul. Am cerut de la Moscova să mi se permită să ajung la Chișinău, ca să simt starea de spirit de aici. Editurile din Rusia mai tipăreau câte ceva din Tudor Arghezi și, cum nu mi se acordau drepturi de autor, îmi dădeau niște bani și îmi ofereau călătorii în spațiul ex-sovietic. La Moscova am cunoscut-o pe translatorea, poeta și eseista Valeria Grosu, cu care, ulterior, m-am întâlnit de zeci de ori la București, la Chișinău, în alte orașe.

– Cum regăsiți Chișinăul?

– Mult mai frumos și mai românesc. Sper că nu se mai întoarce orânduirea veche. Sunteți pe drumul de eliberare totală de toate experimentele și influențele nefaste prin care ați trecut. Așa să vă ajute Dumnezeu. Văd aici foarte multe chipuri luminoase, de oameni frumoși. Mă bucură că lumea citește românește, că oamenii nu se mai tem să spună ce limbă vorbesc, căruia popor aparțin. De fapt, impresia generală e că Chișinăul e un oraș eminentamente românesc și, cu trecerea anilor, cred că va fi și mai românesc.

– Ce ne puteți spune despre Casa memorială „Tudor Arghezi” de pe strada Mărțișor?

– În fiecare primăvară, aici reînvie casa părintească cu cireșii înfloriți și iubitorii

de carte din București, care își aduc prinosul întru cinstirea tatălui. Mă ocup de această casă de la inaugurare, din 1974. Nu am amestecat activitatea politică niciodată cu activitatea de la Casa memorială. M-a costat, pentru că nu se mai grăbește nimeni să vină să vorbească despre Mărțișor. A fost puțin greu să port acest nume, pentru că oamenii m-au pus în balanță cu tatăl meu. Tata a fost unul dintre marii scriitori europeni, a muncit cu condeiul toată viața, și eu, din respect și din dragoste pentru ai mei, am renunțat la o serie de probleme ale mele și m-am devotat Mărțișorului.

– Ce ne puteți spune despre renumitul Testament arghezian?

– Adevărat este că am o colecție întreagă de poezii pe care încă nu le-am publicat și pe care tatăl mi le-a adresat de ziua mea. Le țin ca pe o comoară. Dar, ca să nu se piardă – că niciodată omul nu știe cum îl duce viața și cât îți dă Dumnezeu de trăit – o să le fac publice, o să le includ într-o carte, într-un viitor cât mai apropiat.

– Le știți pe de rost?

– Nu chiar pe toate. Prima dedicație a tatălui a fost poezia *Cântec de adormit Mitzura*. Eram o ființă mică și plâpândă, cu ceva alb legată la cap și cu ochi sclipitori. El m-a dezmiardat, zicându-mi Mitzura. Poezia începe cu „Doamne, fă-i bordei în soare, / Într-un colț de țară veche, / Nu mai nalt decât o floare...”

– Care e numele Dvs. de botez?

– Domnica, e un prenume din Bucovina.

– Cum a luat naștere poezia cea mai populară a copilăriei tuturor copiilor – Zdreanță?

– Era un cățeluș bătut și abandonat în stradă. Noi iubeam foarte mult animalele. Și acum am câini și multe pisici. Era prin anii '60. Pe Zdreanță l-am iubit foarte mult. Tata l-a răsfățat, a făcut școală cu el și au și fotografii împreună. Așa a luat naștere

și poezia respectivă. În momentul de față *Zdreanță* este poezia de căpătâi a copiilor mici. Așa încât a trebuit să-i amenajez la Mărțișor (unde-i casa părintească – memorială – „Tudor Arghezi”) cotețul și mormântul că, altfel, nu o scoteam la capăt cu copiii. Puștii mă consideră că sunt chiar mama lui Zdreanță!

Tata știa limba româna nu bine, ci îngrozitor de bine!

– *Cum vi-l amintiți pe Tudor Arghezi?*

– Am moștenit de la tata pasiunea pentru franceză și asta mi-a folosit foarte mult în viață, inclusiv când am fost președinta Secției permanente a Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a Francofoniei. Din primele clase primare, tata ne-a luat, mie și fratelui meu, reviste franțuzești: *Tarzan*, *Suzette*... Le am și acum, la Mărțișor, câte au mai rămas, că s-au mai risipit între timp. Tata ne vorbea în franceză, iar când am fost în prima clasă de liceu, m-am lansat cu franceza învățată de la tata. Știam că scrie pentru noi, *Cartea cu jucării* apăruse deja, dar noi nu citeam încă din ea și tata nu amesteca viața de familie cu literatura. A făcut și transpuneri din François Villon și din toți marii poeți francezi. „La comandă”, așa cum se practica pe atunci, a tălmăcit și din literatura rusă, chit că prin intermediare franceze sau având la dispoziție niște traduceri făcute mot-à-mot: fabule de Krâlov, romanul *Suflete moarte* de Gogol. Unii găseau traducerile lui tata ca pe niște scrieri originale. Căci, știa limba româna nu bine, ci îngrozitor de bine! În plus, era interesat de tot ce-i nou, modern. Chiar când a fost pus la zid de un grup de nenorociți și scos din rândul scriitorilor, nu s-a lăsat, nu i-am văzut niciodată tristețea-n ochi. Astea-s trăsături

românești. La Mărțișor este un tablou în care-i tata, într-un pulover, surâzând. Așa l-am văzut pe el toată viața: când se trezea, surâdea, nu era morocănos, deși a suferit foarte mult în sinea lui... După izbucnirea Primului Război Mondial, Arghezi a scris articole împotriva taberei politice conduse de Partidul Național Liberal și de grupul de susținători ai lui Take Ionescu, care doreau ca România să intre în război alături de puterile Antantei. A fost un susținător al unirii Basarabiei cu Vechiul Regat. În timpul realizării României Mari (1918-1919) e închis doi ani, împreună cu 11 ziaristi și scriitori (printre care și Ioan Slavici), la penitenciarul Văcărești, acuzat de trădare. Fire nonconformistă, rebelă, nu s-a implicat totuși în politică, dacă nu luăm în seamă fapte precum alegerea lui ca deputat ori participarea la diferite congrese mondiale ale intelectualilor, numite pe atunci „ale luptătorilor pentru pace”. De altfel, a fost într-o delegație și la Moscova, după moartea lui Stalin, a fost acea primă delegație de la București care a pus problema restituirii aurului, patrimoniului românesc, sechestrat de bolșevici. Cum poate știți, în chiar acei ani, câte ceva ni s-a înapoiat. Tata a luptat, cât a putut, pentru reabilitarea operei multor scriitori clasici, interziși, într-o proporție mare, în primul deceniu de comunism stalinist în România. S-a îngrijit, cât i-a stat în puteri, de unii colegi de breaslă, scriitori, dar și artiști, ajunși la ananghie sau în dizgrație...

– *Vă mulțumim mult pentru aceste impresionante confesiuni și Vă așteptăm cu drag să reveniți la Chișinău.*

Consemnare: Tamara GORINCIOI

O ALTĂ REALITATE, ÎN PROVINCIE

Călina TRIFAN

La Chișinău m-am întors cu un buchet de bujori și cu un noian de impresii și gânduri. A doua zi bujorii au început unul câte unul să se scuture, de aceea m-am grăbit să-mi notez observațiile și emoțiile, care nu pot fi decât oneste, precum binevoitoare și calde au fost gazdele mele: doamna Eugenia Guțanu, directoarea Bibliotecii Publice Orășenești „Ion Creangă” din Florești, și vechea mea prietenă Liuba Pohilă, cu care am lucrat la începutul activității mele la Biblioteca USM din Chișinău, dar și celelalte angajate ale bibliotecii floreștene. Cotidianul gelos, lucru știut, șterge întâmplările și amintirile din viața noastră prea grăbit, făcându-ne să uităm până și experiențele fericite.

Cele trei ore ale întâlnirii noastre în sala de lectură a Bibliotecii Publice „Ion Creangă” din Florești, în care mirozna de salcâm înflorit concura cu „alcoolul euforizant” al colecțiilor de carte și periodice, m-au teleportat în copilăria mea apusă, când eram și eu, asemeni celor din fața mea, cititoarea împătimită a unei locații asemănătoare. Acele clipe retrăite, primăvara de afară, și mai ales atmosfera caldă în care a decurs această cunoștință-dialog au făcut întâlnirea deosebită. Am uitat că pornisem la drum animată mai mult de simțul datoriei decât de plăcere.

Spre deosebire de întâlnirile pe care le-am avut cu cititorii în bibliotecile și liceele din Chișinău, întâlnirea cu publicul din Florești, ține de o altă experiență. În primul rând, pentru că mi-a dat senzația că m-aș întoarce în timp, apoi și pentru că odată cu trecerea anilor suntem mai grei

la drum atunci când pornim într-un loc necunoscut. Am onorat invitația de a lansa la Florești volumul *Aleea clasicilor* (Editura „Arc”, 2009), pentru că invitația venea dintr-o localitate mai puțin răsfățată cu astfel de întâlniri, iar cunoașterea autorului cărții scurtează drumul spre cartea cu pricina, dar și spre celelalte cărți aflate în posesia unei biblioteci, apoi cine dacă nu bibliotecarii și cititorii ne determină să fim ceea ce suntem – autori? Provincia noastră, în anii din urmă, a fost copleșită doar cu întâlniri cu oameni politici și doar în campanii electorale (manifestarea noastră urma să fie precedată de întâlnirea PC cu electoratul, căci duminică aici urmau să aibă loc alegerile locale). Am intra în normalitate, cred eu, când oamenii vor participa și la alte feluri de întrevederi, printre care și întâlniri ale scriitorilor cu cititorii lor. Acestea toate și altele (motive) luate împreună, ar trebui să ne determine să rămânem, indiferent de condiții, fideli cititorilor noștri, astfel fidelitatea devenind una reciprocă.

Acțiunea în cauză s-ar fi înscris perfect în Programul de lecturi publice al Uniunii Scriitorilor din Moldova dacă atare Program ar fi existat. În lipsa lui, întâlnirile cu cititorii din spațiul rural s-au rărit, dacă nu chiar au dispărut cu desăvârșire. Dacă sporadic ele au mai avut loc și se mai întâmplă ici și colo, atunci doar pe cont propriu și doar din inițiativa unor bibliotecari din provincie, cărora le pasă de carte și de destinul ei și pe care îi îngrijorează erodarea funcției bibliotecii, de către interminabila criză, dar nu mai puțin – și de atitudinea

organelor locale vizavi de instituțiile de cultură, de imixtiunile politicului, de computer și internet...

Întâlnirea noastră s-a produs în cadrul manifestărilor Zilelor Bibliotecii Publice Orășenești „Ion Creangă”, prilejuate de împlinirea a 65 de ani de existență, ce are ca punct de început anul 1945, data de 10 mai (urez bibliotecii floreștene și slujitoarelor ei *La mulți ani* și zile mai bune, finanțare, computerizare și cititori veritabili și mulți!). Judecând după locația sărăcăcioasă, dar întreținută exemplar, a fondului impunător de carte românească – 42 de mii de exemplare, după planul activităților petrecute în ultima vreme, a expozițiilor de carte și a genericelor, biblioteca din Florești a avut și are o viață plină și un parcurs exemplar. Din păcate, ea nu ține pasul cu ziua de azi: nu poate oferi servicii electronice – utilizarea calculatorului și a internetului, accesul la valorile patrimoniale păstrate în bibliotecile naționale – și nu din vina bibliotecarelor. În niciun caz nu li se poate imputa lor faptul că biblioteca nu este informatizată (ea are în dotare doar o imprimantă), ci finanțării deficitare și atenției insuficiente, cred eu, pe care edilii orașului

Florești ar fi bine să o sporească. În acest sens ar putea remedia situația poate chiar cititorul, care citește această informație. Ca un profesionist al scrisului tradițional, pe hârtie, mă pronunț, bineînțeles, pentru carte, dar timpul ne-o ia înainte și azi o bibliotecă nu mai poate funcționa eficient fără calculator. Și timpul are întotdeauna dreptate. În genere, conducătorii orașelor noastre de mărimea Floreștilor (Râșcanilor, Bricenilor, Ocniței, Făleștilor, Cimișliei...) ar fi bine să conștientizeze mai mult importanța bibliotecilor locale. Acestea trebuie să devină, fără excepție, focare de cultură, cu care să se mândrească băștinașii, inclusiv cei aleși sau numiți în fruntea așezărilor respective.

Sper ca cei prezenți la Biblioteca Orășenească din Florești să se fi ales nu doar cu un autograf pe o carte, ci și îmbogății sufletește de faptele clasicilor literaturii române evocați la întâlnire și în paginile cărții *Aleea clasicilor*. Încă o dată, doamnelor bibliotecare, plecăciunile mele! Având în vedere că rândurile oamenilor cărții, din păcate, se răresc, cei rămași să slujească spiritului sunt și mai prețioși, dublu prețioși.

ОЧАРОВАТЬ КНИГОЙ

С. ПЕТЛЕВАЯ,

зав. библиотекой лицея «Михай Греку», г. Кишинев

***Я такие здесь расставлю сети
И такие чары разведу,
Что полюбят книгу наши дети...***
Ю. Мориц

Глагол «читать» не терпит повелительного склонения, так же как нельзя потребовать: «Люби меня!», «Мечтай!», «Радуйся!». Это утверждение Даниэля Пеннака применимо и к стремлению развивать у человека любовь к чтению.

Нельзя просто заставить любить читать. Интересы читателей зависят и от возраста, и от склонностей.

С каждым годом все большую актуальность приобретает проблема повышения престижа библиотекаря в школе, формирования привлекательного образа читающего человека, популяризации чтения. Так, 2009 год был объявлен годом пропаганды библиотеки, повышения престижа библиотекаря.

**Важно, чтобы библиотекаря
ученики знали в лицо.**

Библиотекарю необходимо активно работать в направлении пропаганды чтения, нести книгу читателю, стремясь, чтобы в условиях нынешнего малочтения это были произведения, способные оказать влияние на формирование личности читателя.

Необходимо очаровать книгой.

Обдумывая план развития библиотеки, выделила особое направление – реклама библиотеки, популяризация чтения.

Библиотека – место, куда идут.

Использую традиционные и нетрадиционные формы работы. В этом учебном году совместно с советом библиотеки подготовили постеры со слоганами и развесили их по школе. Вот некоторые из них:

- Очень важно для человека знать дорогу в библиотеку.
- Зайди в библиотеку, и ты выйдешь другим.
- Для тебя нет книг милей? Приходи же к нам скорей.
- Чтение – лучшее учение.
- Открой себя через книгу.
- Хочешь знать больше? Курс на библиотеку.
- Много читать – много знать.
- За ученого трех неученых дают. Читай, учись!
- Испекон века книга растит человека.
- Читать престижно.
- Корень учения горек, да плод его сладок. Дерзай!
- Мир освещается солнцем, а человек знанием. Читай, узнавай новое!
- Библиотека – источник информации, мудрых мыслей.

Кроме календаря знаменательных дат, который постоянно находится в библиотеке, поместили в фойе школы

стенд «Произведения – юбиляры года», на котором помещаем информацию о книге-юбиляре и краткую интригующую аннотацию. Информация обновляется два раза в месяц.

Для изучения отношения учащихся к чтению, книге провожу анкетирование, конкурсы эссе («Книга в моей жизни», «Размышления о библиотеке», «Когда книга учит», «Библиотека – теплый дом», «Очень важно для человека знать дорогу в библиотеку»). Рекламирую книгу, организуя книжные выставки, обзоры.

Читать – престижно.

Повышаю рейтинг читающих учащихся через:

- выставки («Читающему человеку посвящается» – фотографии читателей, «Мы рисуем библиотеку» – рисунки учащихся, «Игротека в библиотеке»);
- бенефисы читателей («Золотые формуляры», «Самая читающая семья», «Фанаты детектива»);
- обмен мнением о прочитанном.

Книга учит.

Через перечисленные формы работы достигаю определенных целей:

- рекламирую книгу;
- расширяю круг читающих;
- даю возможность читателю высказаться;
- повышаю престиж читающего учащегося;
- лучше узнаю круг интересов читателей, что помогает при комплектовании библиотеки новыми книгами.

Уже несколько лет работаю над организацией в библиотеке игротеки. Пока она состоит из пяти игр по художественным произведениям. Это и хо-

дилки («Путешествие Незнайки», «По щучьему велению», «Золотой ключик») и библиологические игры («Угадай героя», «Ай, да Пушкин»).

Работа по продвижению книги к читателю будет результативнее, если ею заинтересовать того, кто в классе является лидером чтения. Его негромкое «Читать было интересно» способствует продвижению книги намного интенсивнее, чем все утверждения взрослых о необходимости и пользе чтения.

Иногда (в среднем звене) безотказно действует «прием разворачивания в честь детей своих лучших читательских воспоминаний» (Д. Пеннак). И тогда под ненавязчивым руководством библиотекаря читатель сам может наладить диалог с книгой. Он испытает подлинное «пиршество чтением» (Д. Пеннак), когда приложит собственные усилия к постижению произведения, и эти усилия окрылят его.

MIHAI EMINESCU AL VREMII NOASTRE

Elena DABIJA,
director CAIE, grad superior

**„Nici în acest Cireșar,
Poetul nu-nvață a muri,
Vorbele lui de cristal luminară-se
iar către stele...”**

Viorel Dinescu

„Nu credeam să-nvăț a muri vrodată...”, spunea Eminescu, înțelegînd prea bine, probabil, că deși nu va reuși să evite o moarte fizică, una spirituală nu îl așteaptă. Sîntem la 121 de ani de cînd geniul național al românilor a trecut în eternitate și tot mai încercăm să înțelegem unde se mărginește univesalitatea și talentul acestuia.

De ziua comemorării lui Mihai Eminescu, 15 iunie, cei care îl au în suflet și în cuget s-au reunit la Centrul Academic Internațional Eminescu, unde s-a desfășurat un program cu genericul *EMINESCU AL VREMII NOASTRE*. Prin acest generic am dorit să demonstrăm cît de responsabili și generoși sîntem întru dăinuirea veșnică a Luceafărului Poeziei – Mihai Eminescu. Anume contribuția noastră prin toate cîte le facem fiecare în parte este un monument înălțat Poetului: cărți scrise, editate și reeditate; CD-ROM-uri, traduceri, reviste și ziare, picturi și goblenuri, muzică și filme, sculpturi, programe culturale de promovare etc.

În această zi, cînd Mihai Eminescu a trecut la cele veșnice, noi, admiratorii lui de totdeauna, am venit fiecare cu un Eminescu la prezent, pentru că îl iubim, îl citim și studiem, îl valorificăm și promovăm după merit. Numele lui este unic și incomparabil, iar el este viu, e viu pentru cei care

îl iubesc, e viu pentru cei ce-l cunosc, e viu pentru cei care îi cinstesc numele. Și majoritatea din aceștia au venit la CAIE cu un Eminescu al său, pentru a-l lăsa să fie al tuturor și al eternității.

De dimineață, elevii de la tabăra cu sejur de zi a Școlii nr. 9 au venit cu un omagiu – recitalul de poezie, cîntece și scrisori *Eminescu – cel mai drag poet*. Ei au fost urmași de preșcolarii de la grădinițele nr. 40, 139, care au recitat cele mai frumoase poezii eminesciene dedicate copiilor. Pentru toți bucuria cea mai mare a fost lansarea în premieră a cărții *Mihai Eminescu. Unde ești, copilărie?* Această ediție, destinată anume copiilor, este încă o realizare de succes a Editurii „Silvius Libris”, care a mai tipărit anterior și alte cărți de Mihai Eminescu: *Poezii, Proză, Luceafărul*. Este o ediție de lux, precum o merită Poetul, dar și copiii dornici de slova eminesciană, cartea cuprinzînd cele mai reprezentative poezii selectate de directorul editurii, dna Silvia Ursache, și prezentate grafic de Ludmila Cojocar. Era mult așteptată această carte, pentru ce le mulțumim editorilor.

Tinerele autoare Ana Căldare, Natalia Prozorovschi, Mariana Preda și Cristina Plăcintă de la Colegiul de Arte Plastice „Al. Plămădeală” și-au adus marea lor contribuție prin organizarea vernisajului *Ori-zonturi eminesciene*, prezentînd lucrări abstracte, dar care au în esență farmecul slovei eminesciene, bineînțeles, în viziunea lor.

Publicul prezent în sală a savurat în primă audiere, în premieră absolută, o altă realizare monumentală dedicată Poetului:

poemul inedit al lui Victor Teleucă *Răsărit de Luceafăr* în lectura actorului Nicolae Jelescu – moment poetic eminescian de o deosebită încărcătură emoțională. Marele merit al acestei realizări (CD-ROM-ul *V. Teleucă. Răsărit de Luceafăr*, dar și varianta tipărită, în formă de carte) îi aparține businessmanului și mecenatului Dumitru Gabură și soției sale Mariana (gineretele și, respectiv, fiica poetului V. Teleucă), care cu generozitate ne-au donat mai multe exemplare pentru vizitatorii CAIE, pe un exemplar scriind următoarele: „*Cu dragoste pentru cititorii Centrului Academic Mihai Eminescu*”. Victor Teleucă la vremea lui scria: „*Eminescu este stîlpul de foc ce ne duce prin pustiul arid spre propria noastră cunoaștere, imaginara Țară a Făgăduinței*”. Poemul în proză este ilustrat de plasticianul prof. Ion Daghi, care la rîndul său înălță prin lucrările sale fantastice și cosmologice un monument etern precum o merită Mihai Eminescu. Dumnealui cunoaște în esență opera poetului, demonstrîndu-ne aceasta și printr-un recital emotiv într-o elegantă limbă franceză. A vorbit și despre proiecte avansate, cum ar fi Eminesciana de artă plastică desfășurată, despre un muzeu la Paris și despre o sală de arte în incinta CAIE.

Acad. Mihai Cimpoi a ținut comunicarea *Mihai Eminescu – înaintemergătorul*, menționînd că „*Mihai Eminescu are pentru statutul acestuia toate însușirile necesare, în primul rînd acelea de a fi reprezentativ și productiv. Se reprezintă – în timp – prin însăși valoarea lui și se produce în dialog cu alte valori în context european și universal. Personalitatea sa lirică este complementată de o personalitate intelectuală care trece totul – filozofie, cultură – prin «pămîntul proaspăt al propriului suflet*”.

Acad. Mihai Cimpoi a lansat volumele recent donate de Biblioteca Academiei Române pentru colecția CAIE (vol. III, V, VI, VII, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV), editate și în

format electronic, povestind despre săvîrșirea miracolului, cel al editării în facsimil a *Manuscriselor Eminescu*, 38 de *Caiete*, editate după cum au fost broșate de bibliotecarii Academiei Române în 1902, cînd Titu Maiorescu i-a transmis Bibliotecii Academiei Române celebra ladă a lui Eminescu... Și acum ele se află și în colecția Centrului Academic Eminescu, sînt accesibile pentru toți, de la mic la mare, să le răsfoiască, să le studieze după necesitate și curiozitate. A amintit și despre „visul” lui Constantin Noica, de „testamentul” lui Nicolae Iorga, de copiatorul performant adus de ministrul de atunci al culturii Ion Caramitru, din Germania, despre echipa de cercetători ce a trudit la *Manuscrisele Eminescu*, ediția facsimil, condusă de acad. Eugen Simion.

Acad. Mihai Cimpoi a prezentat și excepționalul volum-martor *Avatarii ale manuscriselor Eminescu*, apărut cu sprijinul Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindenii și a Editurii „Semne”. În *Cuvînt-înainte* acad. Eugen Simion ne atenționează că „pentru a încheia proiectul academic de facsimilare a manuscriselor lui Eminescu, proiect care a provocat atîtea controverse, ne-am gîndit că n-ar fi rău să strîngem într-un volum textele importante care au marcat, de-a lungul timpului, istoria acestei idei”. Volumul începe cu *Lada mea...* – lada cu manuscrisele și cărțile lui Mihai Eminescu; continuă cu episodul din 1902, cînd T. Maiorescu donează toate documentele Bibliotecii Academiei Române pentru a le conserva și a le pune la dispoziția cercetătorilor operei lui Mihai Eminescu, apoi ajunge pînă în zilele noastre. Volumul este o enciclopedie pe înțelesul tuturor despre manuscrisele lui Eminescu cu texte selectate și grăitoare prin ele însele.

De la *Caiete* acad. Mihai Cimpoi a trecut la prezentarea fenomenului Eminescu, a influenței Operei marelui nostru poet asupra culturii universale. S-a referit îndeosebi la

momentul indian, receptat de către cercetătoarea, scriitoarea, traducătoarea, profesoara și eminescologul din India Amita Bhowe, care a făcut parte din Grupul Eminescu la Academia Română, sub severa, stricta și exemplara conducere a lui Perpessicius.

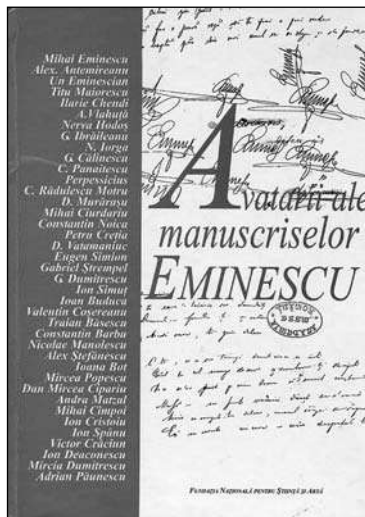
Volumele *Eminescu și India, Proza literară a lui Mihai Eminescu și gândirea indiană, Dialoguri cu Amita Bhowe: Eminescu este magnetul care mă atrage spre România, Eminescu și limba sanscrită, Marea indiană* fac parte din colecția *Amita Bhowe*. Ele au văzut lumina tiparului recent la Editura „Cununi de stele” din București, fiind îngrijite de Carmen Mușat-Coman, care cu generozitate ni le-a făcut donație: „Centrului Academic Internațional Mihai Eminescu din Chișinău, cu bucuria poetului Carmen Mușat-Coman. 5 iunie 2010.” Studiarea acestor volume ne deschide noi orizonturi și viziuni în cunoașterea pas cu pas a operei și gândirii eminesciene, descoperită, reflectată și „dezghiocată” nouă de Amita Bhowe. După Sergiu Al-George, „Amita Bhowe a realizat cea mai amplă și mai sistematică tratare a problemei relațiilor dintre gândirea indiană și opera literară a lui Mihai Eminescu, făcută până în prezent”.

Autoarea ne mărturisește: „Prima mea întâlnire cu poezia eminesciană mi-a

produs o mare uimire. Descopeream o întreagă lume, în care Orientul se întâlnește cu Occidentul, Europa se unește cu Asia, finalul se «dezmargințește» și granițele se șterg. Poezia lui Eminescu în totalitatea ei – de la oda funebră La mormântul lui Aron Pumnul pînă la epitaful purificat al poetului Mai am un singur dor – mi s-a dezvăluit astfel ca o melodie neîntreruptă, îngemănînd toate hotarele timpului și ale spațiului. Cultura vastă a lui Eminescu, din care cultura indiană formează doar o parte, a adus o imensă varietate de teme și o deosebită profunzime de gânduri în operele sale și l-a înălțat la rangul poezilor universalii, l-a făcut un adevărat **kavi** (poet-înțelept, în limba sanscrită), un poet-filozof care depășește orice limită de spațiu, de timp și de dogmă. Mihai Eminescu e singurul poet european care a făcut India nemuritoare în țara sa.”

În studiile și interviurile sale Amita Bhowe ne vorbește despre: *India în conștiința lui Eminescu, De ce Eminescu a fost atras de India?, Proza literară a lui Eminescu și gândirea indiană, Eminescu și Tagore, Eminescu în cultura universală, De ce românii iubesc India*. În interferențele sale culturale indo-române scrie despre: *Cosmologia lui Eminescu, Eminescu și limba sanscrită, Patosul cosmic la Eminescu – Brâncuși – Al-George, Usanas –*

Kay Us – Luceafărul, „Repos” și „chaos”, „Mortua est!”, „Kamadeva, zeul indic”, Codrul ca ființă, Ritmul cosmic în lirica eminesciană, Veronica și Cătălina, „Cabala limbii sanscrite”, Indianistul din Iași, Edgar Papu, eminescolog ș.a. Autoarea observă că Eminescu a fost magnetul care a atras-o spre România, că grație lui Eminescu, numele ei a ajuns pe toate meridianele lumii și că i se întâmplă să vizeze românește.

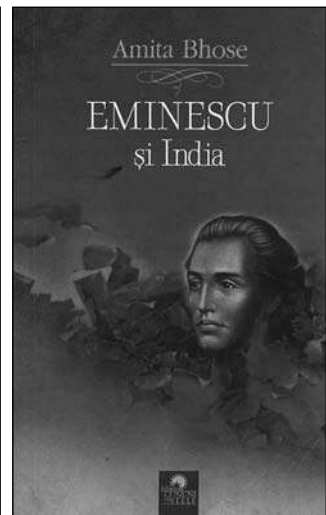
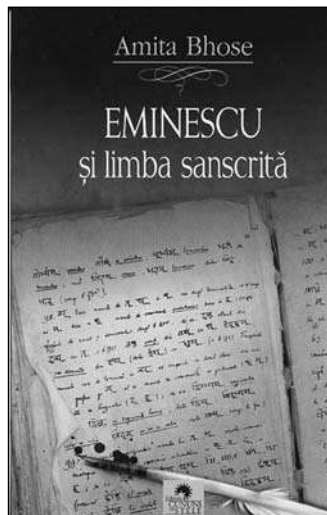
O surpriză la acest eveniment a fost din partea inginerului Iurie Guțu, fiul profesorului de limbă și literatură din comuna Larga, care a dăruit CAIE un volum-raritate: *Mihai Eminescu, pedagog și revizor școlar* de V. Ghețea, apărut în 1939 la Editura „Cartea Românească” din București (exemplar cu nr. 83 din seria „Cunoștințe folosite”), precum și niște fotocopii. Acad. Mihai Cimpoi a remarcat că Academia Română nu are în colecție acest volum și o fotocopie urmează să fie dăruită pentru a suplini acest gol.

Un alt mare îndrăgostit de Eminescu, prezent în sală, a fost Constantin Ciobanu, doctor în istorie, președinte al Asociației filateliștilor, maximafiliiștilor și cartofiliștilor din Republica Moldova (AFMCRM), venit împreună cu soția și cu o mare parte a colecției sale de timbre, însemne, pliacuri, ștampile și cărți poștale cu tematică eminesciană. Dumnealui a menționat că, deși filatelia eminesciană este destul de bogată, nu este studiată la nivel, că „prin timbrul poștal Eminescu merge oriunde în lume”, că „filatelia reflectă destinul și opera lui Eminescu”. A anunțat oficial că în această zi – 15 iunie – „Poșta Moldovei” a pus în circulație două exemplare de timbre oficiale. S-a referit și la momentul că la 4 august se împlinesc 125 de ani de la trecerea lui Mihai Eminescu cu trenul de la Iași spre Odesa (prin Ungheni, Călărași, Strășeni, Chișinău, Bulboaca, Tighina) și Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală va găzdui *Eminesciana filatelică* cu tot ceea ce include piesele filatelice poștale pe această temă. Constantin Ciobanu a ajuns acum la etapa de machetare a catalogului color *Eminescu în filatelia națională*, care, speră, să fie o ediție de lux în patrimoniul eminescian

și național. Dumnealui a venit cu plinul și a făcut donație CAIE volumele: *Retrospectivă poștal-filatelică* (vol. II și III), *Poșta Moldovei: ștampile tarifare de inelație 1991-1995 și Macrofilie Moldova*, toate de C. Ciobanu și M. Godorozea – cu următorul autograf: „Aici cel interesat îl regăsește și pe marele nostru poet Mihai Eminescu comemorat de administrațiile poștale”, pentru care îi sîntem profund recunoscători.

O altă surpriză a fost prezența doamnei Ludmila Ciobotareanu, doctor în filologie, autoare a versiunii franceze a ediției bilingve *Poeme = Poèmes*. Dumneaei cu toată dăruirea de sine a făcut traducerea celor mai reprezentative poeme ale celor mai dragi poeți: Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Ion Hadârcă, Adrian Păunescu, Nicolae Dabija și Steliana Grama. La ilustrarea cărții și-au adus contribuția Valentina Brâncoveanu cu pictura *Lucașfârul* și Ion Hadârcă cu grafică. Tinere prezente în sală au recitat din poeziile cuprinse în filele cărții în limbile română și franceză.

Profesorul, criticul și istoricul literar Ion Ciocanu a lăsat Condița în această zi caniculară de dragul lui Mihai Eminescu. Dumnealui a analizat poemul-eseu inedit *Răsărit de Lucașfar* de Victor Teleucă, care urmează a fi o piatră de încercare pentru

toată lumea, a amintit de un *Eminescu atît de simplu...*, *mare maestru...*, a pus accentu și pe lectura poemului. A mai amintit și de curajul civic al lui Ion Druță, care încă în anii '70 ai secolului trecut a spus că „Eminescu este Poet Național, este mare scriitor român” și așa și-a intitulat cunoscutul eseu: *Eminescu, poet național*. Ion Ciocanu a vorbit și despre colegul său, scriitorul și filatelitul Iurie Grecov, un împătimit de Eminescu. S-a amintit și despre scriitorul, ziaristul, numismatul și colecționarul-eminescolog Iulius Popa, românul din Bălți, care a bătut cele mai multe medalii *Eminescu* și al cărui volum *Medalii Eminescu în Moldova și în alte țări* cu autograful autorului „*Donație Centrului Academic „Mihai Eminescu” din Chișinău. 15 ianuarie 2006*” l-am primit cu recunoștință.

Vlad Zbârnciog și-a axat discursul pe colaborarea fructuoasă în domeniul eminescologiei cu mulți scriitori din Țară și a vorbit pe marginea volumului *Eminescu după Eminescu: texte și contexte* de Adrian Dinu Rachieru, accentuînd că un articol cu referire la această carte a publicat recent în revista *Limba Română* pe care a și prezentat-o. Dumnealui, după cum o face de fiecare dată la CAIE, a dat puls poemelor din cartea sa *101 poeme*, recent apărută în colecția „Ideal” la Editura „Biodova” din București.

Au fost lansate și prezentate multe alte ediții eminesciene de valoare trimise pentru CAIE de autori, editori sau posesori și anume: *Eminescu, magul călător*, cu autograful autorului Ioan Câmpan: „Către Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu”, Chișinău – R. Moldova, din partea autorului”; *Aron Cotruș. Eminescu; Creștinismul lui Eminescu; 120 de ani de la ucidearea lui Mihai Eminescu; Ecoul Eminescu* ș.a.

Pe lângă cele scrise aș menționa că în această zi publicul a admirat o altă capodoperă – goblenul *Lucefărul*, lucrat cu multă inspirație de doamna Valentina Sinico din Bubuieci, tehnolog în industria alimentară, dar cu mare dragoste de Emi-

nescu, de Neam și tradițiile lui. Dumneaei ne-a mărturisit că a confecționat multe goblenuri și costume naționale care sînt trimise în toate colțurile lumii unde s-au stabilit moldovenii. O altă bucurie pentru CAIE este că tinerii sînt binevoitori și curioși să cunoască pas cu pas totul despre Mihai Eminescu, participă la toate întrunirile și programele organizate de noi. O inițiativă a parvenit și din partea Asociației Obștești „Noua Dreaptă” și a Grupului de inițiativă „Tinerii pentru Eminescu” – de a organiza în incinta CAIE o masă rotundă cu genericul *Mihai Eminescu, gînditorul interzis*. Tinerii au făcut cunoștință cu activitatea CAIE, cu fondul de documente, ultimele apariții editoriale și bineînțeles au prezentat referate. Vitalie Jereghi și Dumitru Mircea, în rol de moderatori, au ghidat dezbateri pe temele: *Mihai Eminescu – gazetar tradiționalist și gînditor incomod, Eminescu – publicist*. Tinerii prezenți au avut posibilitatea să-și expună punctul său de vedere personal demonstrînd cunoștințe profunde la subiect.

Mai menționăm în context că o fidelă cititoarea a CAIE, Patricia Soroceanu, elevă la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, cu contribuția noastră a participat la Concursul de eseuri *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, organizat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni și a devenit laureată a concursului, printre cei 50 de elevi din R. Moldova, Serbia și Ucraina. Drept recompensă i s-a acordat un bilet pentru participarea la Școala de creație *Ipotești, file de poveste* din Ipotești, județul Botoșani.

Viorel Dinescu scrie în poemul amintit: „Ce-am făcut fiecare, va fi cîntărit cu măsură...” Ținînd cont de cele realizate de fiecare din noi, pe măsura posibilităților, constatăm totuși cu bucurie că avem un **Eminescu al vremii noastre** și sîntem responsabili și conștienți și pentru **viitorul lui Eminescu** – MOȘTENIREA LĂSATĂ DE EMINESCU SĂ NU FIE DATĂ UITĂRII, astfel adevărim spusele poetului: „*Al meu nume o să-l poarte / Secolii din gură-n gură...*”

MANIFESTĂRI CULTURALE

DIALOGURI LITERARE LA FILIALA „ALBA IULIA”

Elena TAMAZLĂCARU

La început de mai, când o parte dintre credincioși îl sărbătoreau, pe stil vechi, pe *Sfântul Gheorghe Biruitorul*, la Liceul Teoretic „Petru Rareș” din Chișinău a avut loc o întâlnire cu scriitoarea Claudia Partole. O frumoasă întâlnire-dezbatere care s-a transformat, la un moment dat, într-o adevărată conferință științifico-literară consacrată romanului *Viața unei nopți sau Totentanz*. Dezbaterea a fost organizată la inițiativa Bibliotecii „Alba Iulia” din sectorul Buiucani al capitalei printr-o frumoasă colaborare cu profesoara de limba și literatura română din liceu, Oxana Munteanu. Meritul acestei simpatice profesoare este și faptul că o mare parte din liceenii de la „Petru Rareș” frecventează Biblioteca „Alba Iulia” cu regularitate, unii încă de la vârsta grădiniței și a claselor primare. Și grație

acestui amănunt trebuie să spunem că întâlnirea propriu-zisă a și fost, în principiu, recepționată de cei prezenți ca o manifestare de tipul *cenaclu în deplasare*, gen de activitate acceptat și profesat cu mult atașament de colectivul bibliotecii în cadrul unui program inițiat în 2009: „Dialoguri literare: scriitorii în acțiune”.

Trebuie de menționat că romanul Cludiei Partole se bucură de o mare popularitate, căutare și apreciere la cititori și grație temei lui: exodul tineretului și generației de mijloc din Basarabia în Europa de Vest, în căutarea unui amar călcâi de pâine cu care să-și întrețină viața sa și a celor apropiați, să-și ajute familia rămasă acasă, cu alte cuvinte. Este o temă acută, arzătoare, cu tentă economico-socială și politico-afectivă și cu un mesaj ce atinge profund

coardele sensibile ale fiecărei familii de la noi, deoarece nu există, practic, nici una să nu aibă fiică, fecior, mamă, tată, soră, frate, unchi, mătușă, nepoți, veri plecați în neagra străinătate.

Profesoara de limba și literatura română Oxana Munteanu, liceenii din clasele în care dânsa își ține cursurile, au pregătit sugestive alocuțiuni la temă, gânduri și frământări ce survin în urma lecturii, dar și numeroase, obligatorii întrebări, adresate scriitoarei, întrebări care nu au rămas fără răspunsuri cuprinzătoare. A luat cuvântul în câteva rânduri și Elena Roșca, directorul bibliotecii, și toate acestea au contribuit la elucidarea cât mai amplă a aspectelor reflectate în roman, a felului în care s-a muncit asupra lui, precum și a problemelor ce țin de laboratorul de creație al autoarei.

Nu poate fi trecut cu vederea un fenomen literar mai rar, martorii fericiți ai căruia suntem noi, cititorii: în ultimul an Basarabia a dat literaturii române două mari romane consacrate uneia și aceleiași teme – actualitatea păstrării valorilor spirituale și genetice ale Neamului în condițiile permanente ale terorii istoriei mereu ingrate, mereu nefaste pe care o traversează în ultimele două secole România, perioadă în care a rămas cu imense teritorii brutal și criminal amputate de forțele militar-politice ale vecinilor și nevecinilor. Răstimp în care, populația din aceste vitregite spații a fost și este supusă unor adevărate suplicii morale, spirituale și fizice, chiar distrugerii în masă, dacă ne amintim din acest prezent „cotropit” de Europa în care noi

și apropiații noștri muncim la negru, de cele mai multe ori, și de anii postbelici ai secolului trecut când foametea artificială și deportările în Siberia au nimicit intelctualitatea și gospodarii satelor noastre. E vorba, cum, desigur, ați intuit, de romanele scrise de doi poeți – și dăm titlurile în ordinea cronologică a mersului firesc al istoriei – *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija (Iași, Editura „Princeps Edit”, 2009) și *Viața unei nopți sau Totentanz* (Chișinău, Editura „Pontos”, 2009) de Claudia Partole. Două bijuterii, două capodopere scrise de doi foarte buni poeți, autorii fiind și ziaristi de formație, câștigându-și pâinea din ziaristică, deveniți însă doi mari artiști ai romanului, după cum ne demonstrează operele de ultimă oră.

Premiile Nobel, și am recurs la ele și pentru că în acest an cunoscătorii literaturii române fac frecvent uz de „romane de Nobel”, când e vorba de aceste două cărți, ar fi o apreciere pentru literatura noastră, scrisă într-o minunată limbă, dar care nu este de circulație internațională, și traducerea în engleză, în franceză, în germană, poate și în rusă implică și timp, și finanțe... Important este că aceste romane există și că sunt de valoare și că merită să fie promovate cu toată deschiderea de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – cum ambele au fost lansate anume aici, în Sala cititorită de înaltele spirite care au frecventat-o, dar și de cel al lui Ștefan cel Mare și Sfânt care este mereu „la datorie”, la propriu și la figurat, anume în preajma acestei minunate biblioteci...

MI-AM DESCHIS SUFLETUL CA ÎN OGLINDĂ

Raia ROGAC

La Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău, recent a avut loc o lansare de carte mai puțin obișnuită. Autoarea – Ludmila Gonciar

– vine către cititor cu o plachetă de versuri *Rostiri către mâine*, din alt domeniu (mai puțin înrudit cu poezia) – cel juridic. Este lector la Universitatea de Stat din Moldo-

va, la Catedra dreptul muncii, magistru în drept, doctorand. După orele de studii și cercetare, își recrează sufletul scriind versuri, pe care, după cum afirmă scriitoarea Marcela Mardare, „le smulge din inima sa, din trăirile sale, din meditații și revelații, îmbrăcându-și gândurile în haina potrivită poeziei pentru a ne sensibiliza, a ne pune să conștientizăm ce se întâmplă cu noi, cu ființa noastră, ce trebuie să facem pentru a ne schimba destinul în bine, a ne păstra neamul sănătos, viguros și plin de virtuți, trăindu-ne viața frumos și cu demnitate, în armonie cu tot ce ne înconjoară.”

„Nașul de botez poetic” al autoarei – Nicolae Dabija, totodată prefațatorul cărții și moderatorul evenimentului – avea să remarce: „Izvorul poeziei pentru Ludmila Goncear e casa părintească cu toate ale ei – cu busuiocul din grindă, cu lacra de zestre, cu fructele de pe coardă, cu păretarele și covoarele care îmbracă pereții, cu părinții, cu frații, cu surorile și icoana din colț.”

lată cum vede ea *lumina copilăriei*:

„...copilăria-ndepărtată
Rămasă-n foșnetul de nuc
Precum o pânză viu pictată...”

sau cum își ascultă inima:

„De s-ar întâmplă să poată
Cineva să te citească,
O viață nu i-ar fi de-ajuns,
Inimă, cât ai de spus.”

Autoarea își trăiește cu maximă intensitate dorurile, neliniștile, bucuriile. Acestea devin romanțe, bocete de despărțire, elegii, izvorâte, ca și tot folclorul nostru, dintr-un preaplin sufletesc. Poeziile au ritm melodic, care mai degrabă se cere cântat, doinit sau lăcrimat, decât citit. La ea iubirea este o stare firească. Iubirea de cel drag. Iubirea de părinți. Iubirea de neam. Iubirea de Dumnezeu. Poemele Ludmillei Goncear sunt izvorâte dintr-o sinceritate debordantă, dintr-un sentiment care înobilează nu

doar oamenii, dar și cele la care se referă: singurătăți, rugăciuni, amintiri, vise... Poezia e firească, așa cum e viața. În ea este multă omenie, durere, bunătate, resemnare. Pe alocuri ele, cuvintele, vorbesc în locul autoarei, ajutând-o să se găsească în metafore simple, în imagini netrucate. E o sensibilitate metafizică care o situează pe autoare între cufundare și înălțare, între iubirile pământești și cele divine. De exemplu, *Omul creștin*:

„Omul creștin
E ca sufletul blajin...
Și i-i plină de ingeri icoana.”

Lirica Ludmillei Goncear despre suflet și inimă se adresează unui viitor, nenăscut încă, dar care există în mugurii gata să se desfacă, în sâmburii încolțiți și semințele de poezie, toate zicerile ei fiind, așa cum sugerează și titlul cărții, „*rostiri către mâine*”.

Lansarea a fost o sărbătoare de suflet nu numai pentru Ludmila Goncear, dar și pentru toți cei care au venit să-i împărtășească bucuria, un public numeros, între care scriitori, ziariști, bibliotecari, colegii de la catedră în corpore, studenți, prieteni, rude apropiate, foști profesori etc., care, și grație primăverii, în semn de apreciere, au inundat-o într-o mare de flori.

Vorbitorii, neîntrețuți în dorința să-i pună autoarei în lumină calitățile de erudiție, hărnicie, inspirație, asiduitate, cumsecădenie, prietenie, au mărturisit că au citit cu plăcere cartea de versuri (apărută la Editura *Pontos*), care o plasează în postura de poet în devenire, regăsindu-se în trăirile și sensibilitățile oglindite, favorizate de tematica foarte variată, unele din poezii fiind în fapt dedicații lirice de dragoste și recunoștință pentru cei mai apropiați, un elogiu aparte constituindu-l versurile pentru mamă, tată, soră, frate. În ansamblu, cartea este valoroasă și pentru esența ei morală, educativă, îndemnând cititorul la o revizuire a poziției sale în societate întru

a fi mai blajin, mai sincer, mai curat sufletește.

Portretul verbal al Ludmillei Goncear a fost întregit de actrița Ninela Caranfil (cu un recital de versuri), poetul Iulian Filip, fosta colegă de clasă Lidia Gavriiliuc, colegii de la drept Aliona Chisari și Sergiu Balaban, studenta Daniela Melinciuc, fostul profesor și conducător de grupă Ilie Golovaci, redactorul cărții Manole Neagu ș.a.

În final, Ludmila Goncear, mulțumind tuturor pentru participare și aprecieri a mărturisit: „Am nevoie de versuri pentru a mă purifica moral, pentru a obține acel echilibru care ne moderează faptele bune. Nicolae Dabija mi-a pus nota existenței mele poetice, mai bine zis, a curajului de a veni în fața Domniilor Voastre cu această culegere de versuri, prin care mi-am deschis sufletul ca în oglindă. Nu-mi sunt indiferente durerile, trăirile sufletești ale

celor din preajmă, sunt bucuroasă să ofer umărul când este nevoie, prietenia, sprijinul necesar, care, ulterior, ca un bumerang, mi se întorc la propriile încercări ale destinului. Cartea aceasta e o mare bucurie pentru mine, un cadou de ziua mea, iar vorbele bune, încurajatoare îmi sunt ca un balsam pe suflet. În ciuda faptului că jurisprudența e mai prozaică, iar Temis mai puțin inspiratoare de poezie, cred că voi continua această delectare de suflet – căutarea metaforelor în orele de inspirație, nu pentru a-mi schimba destinul, ci pentru a-mi împlini o chemare a sufletului.”

Ne alăturăm la cuvintele calde din inimă, spuse la un debut poetic, dorindu-i Ludmillei Goncear și pe această cale lauri de noi succese. O poezie bună izvorăște nu din cuget, adică din profesie, ci din inimă și tot de inimă se citește.

DOI CORNOVENI – DOUĂ DESTINE ÎMPLINITE

Ludmila DOROȘENCO

Potrivit informației din studiul istorico-publicistic *Localitățile Republicii Moldova*, vol. 4, satul Cornova nu este mare – are în jur de o mie de locuitori. În aceeași sursă se constată însă că e o localitate din zodia norocului, în sensul că despre Cornova s-a scris mult, temeinic, fundamentat.

Cu riscul de a repeta unele gânduri, dar, zice o vorbă, de la repetări adevărul nu are de suferit, vom menționa, în primul rând, cercetarea monografică de la Cornova (pe atunci – județul Orhei), efectuată în vara-toamna anului 1931 sub conducerea savantului și profesorului Dimitrie Gusti. Cei 55 de participanți, prin cercetările lor, prin lucrările publicate, prin conferințele și colocviile științifice pe care le-au ținut, au scos satul în lume, cum spun oamenii de la țară. Ulterior mulți dintre ei au devenit

savanți renumiți în cele mai diverse domenii ale științei: Anton Golopenția, Paula Gusty, Lena Constante, Traian Herseni, Octavian Neamțu, Mihai Pop, Petre Ștefănuță, Mircea Vulcănescu etc.

Ovidiu Bădina, sociolog și profesor universitar, un continuator al Școlii gustiene, cu scopul de a reveni la tradițiile Școlii românești de sociologie, în vara anului 1993 pleacă la Cornova cu un grup de studenți de la ASEM, care urmau să facă practica sociologică. Obiectul acelei cercetări a fost de a face analize și comparații serioase cu rezultatele cercetării din 1931. În urma cercetării respective, în 1997, la București apare un volum solid: Ovidiu Bădina. *Cornova – un sat de mazili*, în care sunt incluse și materiale ale expediției monografice efectuate de echipa marelui Dimitrie Gusti.

Tot în 1931 despre plugarii din Cornova a fost turnat filmul documentar *Cornova – un sat din Basarabia*, realizat de Henri H. Stahl, Anton Golopenția și operatorul de imagine Tudor Pasmantir. În 1991-1992 a fost turnat al doilea film de scenaristul și scriitorul Pompiliu Gâlmeanu din București, fiind intitulat *Cornova – revedere după 60 de ani*.

Și ca o încununare la toate, în anul 2000 vede lumina tiparului o monografie voluminoasă, atotcuprinzătoare, *Cornova*, scrisă de un grup de cunoscuți istorici și cercetători: Ion Dron, Alexandru Furtună, Zamfira Mihail, Petre Ștefănuță, Vlad Pohlă, Grigore Botezatu ș.a., autorul și coordonatorul proiectului fiind dr. Vasile Șoimaru, cornovean. Monografia respectivă constituie un adevărat eveniment editorial și cultural, care înscrie o filă deosebită în istoria satului Cornova.

Citiseam undeva mai demult că Zaharia Stancu a scris despre satul său de baștină, despre râul în care se scălda în copilărie și un coleg de breaslă a remarcat: „Ai scris despre râșorul din satul natal ca și cum a-i scrie despre Mississippi...” Așijderea și Vasile Șoimaru a făcut o carte despre Cor-

nova natală ca și cum ar fi cel mai mare, cel mai de seamă sat din lume...

Cornova l-a dat științei și culturii românești pe Paul Mihail (1905-1994), o figură marcantă printre cărturarii basarabeni.

În anii de renaștere națională a românilor basarabeni, lucrând în calitate de redactor de carte la Editura „Universitas”, am avut nespus de frumoasa șansă de a îngriji cărți care în perioada totalitaristă fuseseră puse la index, scoase din circuitul științific. Una dintre acestea era și culegerea *Fapte trecute și basarabeni uitați* (1992), alcătuitor istoricul Mihai Aduge, la care am lucrat ca lector. Cartea înmănușează lucrări ale lui Gheorghe Bezviconi, Ion Pelivan și Paul Mihail – mari cărturari și patrioți basarabeni, care ni se adresează nouă, urmașilor, prin epigraful cărții cu cuvintele Sfintei Scripturi:

*„Aduceți-vă aminte
de faptele înaintașilor voștri
ca să puteți lua mărire mare
și nume veșnic.”*

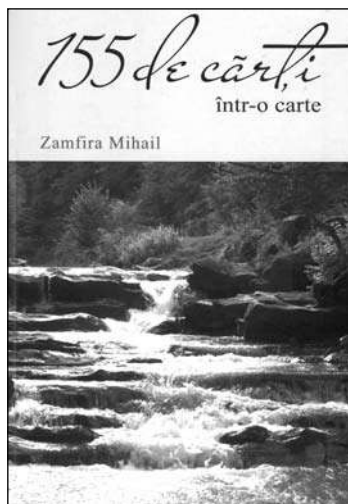
Paul Mihail este prezent în acea culegere cu o colecție de scrisori despre trecutul provinciei noastre. Ele ne aduc știri pre-

țioase din viața bisericească a Chișinăului, despre legăturile cu centrele vechi ale românismului, momente însemnate din timpul anilor grei 1916-1917, modeste știri despre cartea și trecutul cultural basarabean. Pentru mine a fost prima atingere, primul contact cu opera distinsului cărturar. Titlul lucrării lui Paul Mihail *Fapte trecute și basarabeni uitați* a fost preluat ca titlu al culegerii. În anii 1993-1994, am ținut în ziarul *Țara* o rubrică intitulată *Cărțile Unirii* pe care am deschis-o cu prezentarea acelei cărți, numind articolul *Încă o carte scoasă de sub arest*.

Dar părintele Paul Mihail și preoteasa Eugenia au dat lumii o fată: pe Zamfira Mihail. O cercetătoare polivalentă, lingvist și etnolog, bibliograf și paleograf, profesor universitar doctor la Universitatea „Spiru Haret”, cercetător științific la Institutul de studii sud-est europene din București. Autoare a peste 400 de articole și studii, a îngrijit editarea unor importante cărți de spiritualitate românească, veche și contemporană. Deținătoare a Premiului Academiei Române (1978, 1990); a Premiului *Eudoxiu de Hurmuzaki* (1993, împreună cu Paul Mihail), a Premiului Fundației Culturale *Ethnos* (2000). Membră a mai multor societăți savante din România și din alte țări. Și încă multe, multe merite.

Satul Cornova mai are un vrednic fiu – Dinu (Dimitrie) Ursu, mai puțin cunoscut în Republica Moldova. Și iată că Vasile Șoimaru și Vlad Pohilă îl aduc acasă. Mai întâi, ei elaborează și publică în *Calendar Național 2010* un amplu eseu despre Dinu Ursu, cu prilejul jubileului de 75 de ani ai savantului, familiarizând în felul acesta publicul basarabean cu această personalitate neordinară.

Dinu Ursu este fiul surorii mai mici a lui Paul Mihail – Nadejda; este deci vărul bun, drept al Zamferei Mihail. Rămânând văduvă cu doi copii, Nadejda, îl dă pe Dinu pentru a fi crescut fratelui ei mai mare, care locuia la Bălți, acela neavând urmași. În 1944 Nadejda, ca și mii de intelectuali basarabeni, se refugiază în dreapta Prutului, doar cu un fiu, însă.

Rămas de izbeliște, D. Ursu trece prin multe încercări: crește la un orfelinat, apoi vagabondează, nimereste într-o școală de tip Makarenko, unde copiii erau educați în spiritul că Uniunea Sovietică este mama, iar Stalin – tata. Dar datorită capacităților native și muncii asidue, termină șapte clase cu note foarte bune și i se permite să urmeze școala medie de cultură generală. Face Facultatea de istorie a Universității din Odesa, apoi își ia doctoratul în acest domeniu. Este o personalitate insolită: a activat ca profesor la Universitatea din Republica Mali (Africa de Vest), a trecut un stagiul la Universitatea Sorbona din Paris...

Recent, lucrând în arhivele din Odesa, a descoperit documente inedite privind activitatea unor membri ai Sfatului Țării și le-a dat publicității, de altfel, în revista *BiblioPolis* (nr. 4 / 2009), unde debutează apoi și cu un studiu în limba română (nr. 1 / 2010).

S-a reîntâlnit cu mama și cu fratele abia în 1958, în România.

Și iată că pe 18 iunie 2010 la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău a avut loc conferința omagială *Revenirea la rădăcini*, consacrată întoarcerii acasă a celor doi veri drepti, fii ai comunei Cornova din fostul ținut al Orheiului (azi Ungheni) – prof. univ. dr. Zamfira Mihail de la Insti-

tutul de Studii sud-est europene al Academiei Române și prof. univ. dr. Dumitru Ursu de la Universitatea de Stat din Odesa. Evenimentul a fost consacrat și împlinirii a 105 ani de la nașterea lui Paul Mihail, fiind organizat de Asociația culturală „Pro Cornova”, inițiată de dr. conf. V. Șoimaru.

În cadrul conferinței a avut loc lansarea noului volum al dnei prof. univ. dr. Zamfira Mihail: *155 de cărți într-o carte* (Editura „Prometeu”, Chișinău, 2010). Cartea cuprinde 155 de recenzii la diverse opere din diferite domenii – literatură română, civilizația cărții, relații culturale; lingvistică și etnolingvistică, etnografie și antropologie culturală. Este o carte la care profesoara a trudit o viață întreagă; de-a lungul anilor a făcut recenzii la operele unor mari savanți români: Nicolae Iorga, Gala Galaction, Ovid Densusianu, Alexandru Graur, Alexandru Rosetti, Iorgu Iordan, Eugen Coșeriu, Valeriu Rusu etc. Sunt inserate și recenzii la cărțile unor autori din RM: dr. Lidia Kulikovski, dr. Vasile Șoimaru, scriitorul Vlad Pohilă, dr. Varvara Buzilă etc. Multe recenzii sunt scrise în franceză, altele – în germană și engleză, fapt ce denotă erudiția savantei.

Editarea cărții a fost preconizată acum trei ani și la realizarea proiectului și-au adus contribuția dr. conf. univ. Lidia Kulikovski, dr. Vasile Șoimaru, scriitorul Vlad Pohilă. În prefața cărții dr. L. Kulikovski menționează: *„Zamfira Mihail ne oferă un veritabil (și admirabil!) master-class de cum se scrie (se elaborează, se încheagă, se desăvârșește) o recenzie. Dar ce este o recenzie? Este, la modul ideal, o oglindă retrovizoare a unei cărți. Apoi și o carte de vizită a lucrării prezentate. În fine, e o modalitate sigură de înveșnicire a cărții analizate.”* Tot din prefață aflăm că prin acest volum Z. Mihail și-a împlinit visul de a se întoarce acasă.

Vlad Pohilă, în calitate de lector al cărții, a apreciat-o drept o carte captivantă; pregătind-o pentru tipar, a trăit fascinația lecturii. Zamfira Mihail nu a cântat osanale regimului comunist, nu a făcut concesii, nu a scris absurdități despre prietenia ruso-română... În truda ei cu adevărat a fost ajutată de Dumnezeu.

Trebuie menționat aspectul îngrijit al cărții: este înzestrată cu bibliografia lucrărilor autoarei și a referințelor la ele, cu repere biografice; în fine, are o ținută poli-grafică superbă.

Prof. univ. dr. Dumitru Ursu a venit cu o prelegere *Mihai Eminescu la Odesa (pe bază de materiale inedite din arhivele Odesei)*. A mărturisit că îi plăcea poezia lui Eminescu din leagăn, când mama îi cânta cântece pe versuri de Eminescu. Dar blestematul 1940 l-a lipsit de mamă, de frate, de Patrie, de Eminescu...

A revenit la marele poet ca cititor și cercetător istoric. În fondurile Arhivei din Odesa a studiat perioada când poetul s-a aflat la Kuialnik la tratament. Se presupune că această perioadă ar fi fost luna august 1885. Trudind în arhive, a trăit revelația tipică pentru căutările unui cercetător, dar și sentimentul dezamăgirilor, deoarece nu a putut afla exact data sosirii și nici data plecării lui Eminescu din Odesa. A studiat cartea lui Nicolae Dabija *Pe urmele lui Orfeu* (Chișinău, „Literatura Artistică”, 1983), care cuprinde și eseul *Eminescu la Odesa* și, astfel, la rândul lui, a mers pe urmele lui Nicolae Dabija. De asemenea, a studiat cartea lui Theodor Codreanu *Dubla sacrificare a lui Eminescu*, apărută în mai multe ediții. Este sigur că date despre Eminescu trebuie să existe în arhivele din Moscova și Sankt Petersburg, unde se păstrează co-

lecțiile a două importante ziare din Odesa, ce apăreau pe atunci, unul în franceză, iar altul în germană.

D. Ursu, muncind în arhivele din Odesa, a studiat cu precădere ziare în rusă și franceză; într-un ziar a găsit balada *Meșterul Manole* în franceză. Dumnealui a informat publicul că dintr-un ziar din Botoșani a aflat că la Odesa a existat un bust al lui Eminescu, care însă a dispărut. Se presupune că l-ar fi furat așa-numiții *metaliști*. Botoșănenii pregătesc un cadou orașului Odesa: reinstaurarea bustului pe locul vechi.

D. Ursu a făcut pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” o donație de cărți despre mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, apărute la Odesa.

Nicolae Dabija și-a exprimat admirația față de organizatorul unor astfel de manifestații – Vasile Șoimaru, menționând că destinul acestor două personalități – Z. Mihail și D. Ursu – este destinul Basarabiei. S-a referit la competența, erudiția dnei Zamfira Mihail, care a vizitat încă prin 1988 redacția săptămânalului *Literatura și arta*; a apreciat eforturile cercetătorului Dinu Ursu, menționând că nu el l-a găsit pe Eminescu, ci Eminescu pe el.

Părintele Petru Buburuz a mărturisit că l-a legat o prietenie strânsă de preotul și cărturarul Paul Mihail, ani la rândul au ținut corespondență; multe gânduri ale lui P. Mihail au fost profetice. Cartea Zamfiriei Mihail este o lucrare a iubirii de neam, osteneala ei pentru cercetare a moștenit-o de la părinți.

Despre importanța evenimentului au mai vorbit actrița Ninela Caranfil, profesorul Constantin Bobeică, directorul Gimnaziului „Paul Mihail” din Cornova Ion Bodrug.

Vasile Șoimaru i-a dăruit marelui împătimit de Eminescu Dumitru Ursu un covoraș cu chipul lui Eminescu, iar dnei prof.

Zamfira Mihail un alt covoraș, cu chipul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, a cărui cruce din preajmă ocrotește această oază de românism – Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Zamfira Mihail, ca și Dimitrie Gusti, e Cetățean de Onoare al comunei Cornova și a statornicit o tradiție: la sfârșitul fiecărui an de studii înmânează premiile elevilor frunțași de la gimnaziul din comună. Nu a fost o excepție nici anul curent: anume la Cornova s-a derulat partea a doua a conferinței consacrată celor doi cornoveni, de fapt – destinului dramatic și totuși dătător de viață al intelectualității, al spiritualității române din Basarabia.

LA MASA TĂCERII CU GHEORGHE BUDEANU

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Pe 28 mai curent, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a avut loc lansarea volumului de publicistică **33 la masa tăcerii** de **Gheorghe Budeanu**, ziarist marcant, în prezent redactor-șef adjunct al cotidianului „Timpul”. Apărută recent, cu un tiraj de o mie de exemplare, cartea are imprimată pe coperta din față *Masa tăcerii*, iar pe cea din spate – *Coloana infinitului*, vederi stilizate ale capodoperelor lui Constantin Brâncuși – simboluri reprezentative ale românismului. Inserînd în mare parte interviuri și note de călătorie, Gh. Budeanu a adus în fața cititorilor oculegere de mărgăritare prelucrate și șlefuite cu mîgală pe gustul tuturor. La manifestare au participat politicieni, ziariști, scriitori, muzicieni, bibliotecari, profesori, studenți, cărora le este cunoscută creația publicisti-

că a domnului Gh. Budeanu de pe paginile mai multor ziare la care a colaborat dumnealui pe parcursul amplei sale cariere de jurnalist talentat și onest.

Chiar de la începutul manifestării jurnalistul și scriitorul **Vlad Pohilă** a trecut în revistă cele mai importante date biografice ale protagonistului, relevînd momentele esențiale și care prezintă interes privind urcușul acestuia spre culmile muncii creatoare profesionale. „Nu

oricui au fost solicitate interviurile, dar nici nu oricine aprobă și e de acord să ofere un interviu. În cazul domnului Gheorghe Budeanu putem spune cu o oarecare invidie că dumnealui și-a arătat preferința pentru așa interlocutori ca: Mircea Snegur, ex-președinte al Republicii Moldova; Grigore Vieru, regretatul mare poet; Ion Costaș,

general, ex-ministru al apărării pe vremea războiului de pe Nistru din anul 1992, Nicolae Sulac, neîntrecutul nostru cîntăreț popular; Glebus Sainciuc și Isaia Cîrmu, artiști plastici; Vasile Iovu și Gheorghe Zamfir, naîști; Eugeniu Doga, compozitor; Emil Loteanu, cineast; Ion Caramitru, actor de teatru și film, ex-ministru al culturii din România, ÎPS Petru ș.a. Deci, interesele domnului Gh. Budeanu sînt largi și nu pot fi cuprinse în întreaga lor gamă. Și încă un detaliu: cartea a avut marele noroc să fie prefațată de Mircea Snegur, primul președinte al Republicii Moldova,” a spus Vl. Pohilă, invitînd pe cei prezenți în sală la o discuție sinceră și nepărtinitoare pe marginea unei reușite apariții editoriale din anul curent – *33 la masa tăcerii*.

Dezbaterile au început cu luarea de cuvînt a domnului **Mircea Snegur**, care din capul locului a remarcat caracterul mobilizator al cărții și valoarea istorică a interviurilor lui Gh. Budeanu, care au reflectat perfect toate etapele deloc ușoare ale tinerei noastre republici. M. Snegur a mai relatat că prin interviurile lui Gh. Budeanu trece ca un fir roșu îndelungul proces de eliberare națională, început încă la sfîrșitul anilor '80 ai secolului trecut. Autorul a putut să descătușeze și să predisună la sinceritate pe fiecare din cei intervievați. Prin aceasta interviurile sînt interesante și plăcute la lectură.

A urmat expunerea dramaturgului, prozatorului și publicistului **Andrei Strâmbeanu**, care a caracterizat activitatea lui Gh. Budeanu ca pe un model de ziaristică echilibrată, cumpănită, îndemnînd cititorii să ia în atenție mai ales interviul cu regizorul de cinema Emil Loteanu. „Scrierile lui Gheorghe Budeanu sînt utilitare, pragmatice. Un astfel de jurnalist face cînst *Timpului* și întregii republici,” a conchis, pe bună dreptate, A. Strâmbeanu.

„E un jurnalist de croială veche,” a continuat pe aceeași undă a convorbirii directorul publicației „Timpul” **Constantin Tănase**. Domnia Sa a constatat și greutatea scrierii unor interviuri reușite – nu orice jurnalist are curajul să se apuce de acest gen publicistic, deoarece este foarte dificil, cere multe cunoștințe din diferite domenii de activitate a omenirii și, totodată, trebuie să fi un mare psiholog al determinării stărilor sufletești. „Protagonistul nostru are toate aceste calități. Generația nouă poate învăța multe de la Gheorghe Budeanu, fiindcă pe deasupra mai e și un bun român,” a finalizat C. Tănase.

Colegul de facultate, ziaristul de la „Timpul” **Nicolae Roibu**, l-a felicitat pe Gh. Budeanu cu ocazia apariției noului său volum de publicistică și a specificat în treacăt că față de alți mînuitori ai condeului care practică jurnalismul protagonistul nostru principal este un ziarist necorupt,

nepătat (în sensul figurat al cuvîntului). „Dacă vom citi cu atenție cartea lansată astăzi, vom observa că Gheorghe Budeanu nici nu critică, nici nu laudă, dar spune întotdeauna adevărul,” e părerea absolută a lui N. Roibu, entuziasmat și fascinat de succesele colegului cu care muncește zi de zi la aceeași publicație.

Poetul **Mihai Morăraș**, originar din Bucovina, a scos în evidență că durerea cea mare a lui Gh. Budeanu este Transnistria, teritoriul separatist, dar permanent în atenția mass-mediei. Animatorul întrunirii a fost participant la conflictul armat de pe Nistru și e bine cunoscut publicului prin „reportajele de pe front”. Același atașament față de publicistica lui Gh. Budeanu a exprimat-o poetul **Vasile Romanciuc**, pictorul nonagenar **Glebus Sainciuc** și eroul războiului de pe Nistru (originar din satul Dolna, Strășeni, de altfel ca și Gh. Budeanu) **Ștefan Jurja**, unul din cei care au ținut piept separatiștilor în groaznicul an 1992 și care a fost decorat pentru vitejie cu Ordinul „Ștefan cel Mare”.

Actrița **Ninela Caranfil** a subliniat că Gh. Budeanu e meșter la pus întrebări deștepte, de aceea a căpătat și răspunsuri pe potrivă. Și încă o particularitate văzută de actriță constă în faptul că dumnealui a avut și a rămas cu foarte mulți prieteni. Sala plină de admiratori este o dovadă în plus. Urîndu-i succes și înainte, distinsa actriță a făcut o remarcă, precum că ar dori și ea pe viitor să fie o protagonistă a cărților lui Gh. Budeanu.

„33 la masa tăcerii constituie un eveniment în istoria jurnalisticii noastre,” a mărturisit generalul de divizie, ex-ministrul al Securității Naționale **Tudor Botnaru**. Dumnealui a mai remarcat cultura vastă a protagonistului și cuprinderea multor sfere de activitate a intervi-evaților.

Vasile Iovu, instrumentist, care face ca „lemnul să cînte”, și el un erou al cărții, a interpretat la nai o melodie cu o denumire destul de semnificativă – *Mină, Gheorghe, boii bine*. Un alt coleg de facultate, jurnalis-

tul **Igor Grossu**, felicitîndu-l pe Gh. Budeanu pentru izbîndă, nu s-a lăsat îndatorat și a umplut spațiul sălii de lectură a bibliotecii cu acordurile antrenante și încîntătoare ale chitarei.

Cu multă însuflețire a vorbit **Nina Gorincioi-Cadoppi**, cea care a contribuit finanțînd editarea cărții, cea cu inimă mare de patriot al țării sale și de susținător al flămării românismului pe meleagurile dintre Prut și Nistru. Nu e prima carte apărută la noi cu sprijinul direct al dumneaei și credem că nu va fi ultima, căci se vede bine: N. Gorincioi-Cadoppi, cu toate că locuiește în Italia, e cu trup și suflet aici, în Basarabia natală, cu gîndul la bunăstarea zilei de mîine a ei.

Însuși **Gheorghe Budeanu** și-a destăinuit unele secrete ale creației sale, a relatat în ce împrejurări a cunoscut eroii cărții, cum au decurs interviurile, mulțumindu-le tuturor pentru bunăvoință și loialitate. „Probabil, modesta mea contribuție la ceea ce ați citit este că... am alergat cu o floare în mînă după niște oameni frumoși, adunați aici, și i-am convins să tîlmăcească strigătul de ciocîrlie al sufletului basarabean la răscruce de milenii și de soartă,” e o frază ce aparține autorului – scoasă de pe filele volumului ce își ia zborul să îndeplinească cu ferveare misiunea de culturalizare a maselor.

„UN ERUDIT ȘI COMPETENT CERCETĂTOR ÎN DOMENIUL FILOLOGIEI ÎN ÎNȚELESUL VECHI ȘI LARG...”

...Mulți, foarte mulți îi mai țin minte surâsul cuceritor, vocea blândă și înțeleaptă, ținuta-i aristocratică...

Căci, având parte de o viață lungă și de o activitate extrem de rodnică – la catedra Universității din Chișinău, la tribuna Institutului de limbă și literatură al Academiei de Științe, în diferite alte auditorii –, **acad. Nicolae Corlăteanu** (14 mai 1915, Caracui, jud. Lăpușna – 21 oct. 2005, Chișinău) a avut sute, mii de discipoli. Astăzi, învățăceii lui N. Corlăteanu se manifestă eficient în cele mai diverse domenii ale vieții culturale și sociale de la noi: ca profesori în școli, licee, colegii, universități; ca cercetători științifici la Academie sau în instituții de învățământ superior, ca ziarști, editori, redactori de carte, traducători, scriitori etc., etc. Și toți ca unul își amintesc cu căldură, cu dragoste și recunoștință de prelegerile ascultate cândva în aulele Universității din Chișinău, de articolele, studiile, cărțile, manualele, dicționarele, alte publicații care constituiau, de obicei, adevărate evenimente editoriale în epocă. Încă în anii '60 ai sec. XX, N. Corlăteanu a devenit în RSS Moldovenească, apoi și în întreg imperiul sovietic, autoritate incontestabilă în domeniul limbii române, al romanisticii, balcanisticii, slavisticii; al raporturilor lingvistice ale românilor cu alte popoare.

Nicolae Corlăteanu a lăsat o vastă moștenire științifică (lingvistică, filologică, de istorie și critică literară etc.), memorialistică și de alte genuri – peste 800 lucrări, printre care: *Dicționar român-rus* (Moscova, 1954; ed. a 2-a, 1967, în colaborare cu E. Russev); *Studiu asupra sistemii lexicale moldovenești din anii 1870-1890* (1964); *Issledovanie narodnoi latyni i eio otnoșenii s romanskimi iazykami* (Moscova, 1974); *Fonetica*

limbii moldovenești literare contemporane (1978); *Cuvântul în vâltoarea vieții* (1980); *Scriitorul în fața limbii literare* (1985); *Lexicologia* (1969; ed. a 2-a, în colab. cu I. Melniciuc, 1992); *Fonetica* (ed. a 2-a, în colab. cu V. Zagaevschi, 1993); *Răspântii* (1995); *Nandrișii* (1998); *Așa am trecut până acum prin viață* (2000); *Neologismul în opera eminesciană* (2004), *Latina vulgară* (în colab. cu L. Colesnic, 2007), *Testament. Cred în izbânda limbii române* (2010) etc. A participat la elaborarea unor importante manuale și monografii de morfologie, sintaxă, gramatică istorică, istoria limbii; s-a impus prin articole, prelegeri, emisiuni radio și TV de cultivarea limbii. A îndrumat zeci de tineri cercetători care și-au susținut cu succes tezele de doctor sau de doctor habilitat în lingvistică română, romanică, sociolingvistică etc. „Nicolae Corlăteanu este – și acest lucru este bine cunoscut atât

în Republica Moldova, cât și în afara ei – un om de litere cu o temeinică pregătire profesională, un erudit și competent cercetător în domeniul filologiei în înțelesul vechi și larg, adică etimologic al acestui cuvânt. Dumnealui a avut ca obiectiv dintotdeauna disciplinele filologice în tot ansamblul lor, adică toate formele de manifestare ale limbii unui popor” (acad. Silviu Berejan).

Deși a activat sub un regim nefavorabil supraviețuirii în Basarabia a limbii române, „într-un regim care amenința în orice moment, în orice clipă ființa nu numai a unui individ izolat, ci și a unui popor întreg”, recurgând la suficientă diplomație și la un limbaj esopic, N. Corlăteanu a promovat de-a lungul deceniilor limba română și valorile noastre naționale, chiar dacă nu a putut spune întotdeauna lucrurilor pe nume. Astfel, trăind și muncind sub o ocupație străină, ostilă și agresivă, N. Corlăteanu s-a înscris în lista acelor basarabeni despre care scria cu sinceră admirație Mioara Avram: „Este meritul incontestabil al intelectualilor basarabeni că, încă din anii '50, au știut să profite de orice moment de relativă destindere internă și externă pentru a-și reorienta norma lingvistică din ce în ce mai mult după cea de peste Prut.” Parcă în continuarea acestui gând, unul dintre numeroșii discipoli ai lui N. Corlăteanu, prof. univ. dr. hab. Anatol Eremia, un excelent

specialist în toponimia românească, avea să menționeze: „N. Corlăteanu a venit pe lume să caute și să întroneze dreptatea, adevărul științific despre limba română, despre Neamul Nostru, și dacă le-a găsit, le-a împărtășit semenilor săi, le-a dăruit generațiilor de filologi prin lumina cărții. Și aceasta, cu certitudine, i-a reușit cu prisosință.”

Valoarea operei acad. N. Corlăteanu obține nuanțe deosebite dacă e să o privim prin prisma *Testamentului*, redactat în ultimele sale zile de viață pământească. Avem a face cu o scriere perfect filologică – din punctul de vedere al unora, dar și cu un tulburător manifest civic, patriotic, de natură să dezvăluie o admirabilă structură umanistă, așa cum a fost, de fapt, Nicolae Corlăteanu. Vom cita și noi, emoționați, o frântură din acest *Testament*, căci autorul se adresează nouă, tuturor, celor care vorbim la fel cu dânsul și ar trebui, prin urmare, să și simțim identic: „*Țineți minte! – v-o spun în calitate de încercat drumeț pe întortocheatele căi ale basarabenilor – limba română este numele corect și adevărat al limbii noastre și ea trebuie să ne unească, să devină un izvor de bucurii pentru contemporani și pentru cei ce vor veni după noi. [...] Eu cred, cred sincer în izbânda limbii române și a Neamului românesc! Dixi et salvavi animam meam!*”

VL. PRISĂCARU

SAVANTUL NICOLAE CORLĂTEANU ÎN OGLINDA BIBLIOGRAFIEI

Pentru mine, ca și pentru numeroși alți discipoli ai Domniei Sale, numele Nicolae Corlăteanu rămâne întruna un simbol al limbii române, un simbol al bogăției, frumuseții și miracolelor lexicologiei, foneticii, morfologiei, ortografiei etc. Este un nume, o personalitate care mereu îmi stă, aidoma

unei lumini binefăcătoare, în fața ochilor. În anii de școală (1947-1950) l-am cunoscut după diferite manuale, crestomații, culegeri. În anii de studenție la Universitatea de Stat din Moldova, am avut norocosul prilej să-l cunosc mai îndeaproape, în auditoriile studentești, ascultându-i prelege-

rile, citindu-i studiile, cursurile și manualele. Primele întâlniri *tête-à-tête*, la seminare, apoi și la examene mi-au răscolit sufletul: mă obseda un fel de sfială că nu voi putea face față cerințelor sale de profesor cu solidă școală românească. Dar timpul a spulberat pentru o viață de om aceste temeri, lăsând loc doar pentru stimă reciprocă, pentru încredere deplină și, desigur, pentru o imensă admirație, pe care le păstrez și acum în suflet.

Academicianul Nicolae Corlăteanu – personalitate ilustră a filologiei române, cum l-a calificat Anatol Ciobanu, membru corespondent al AȘM – este bine cunoscut și prețuit nu numai în Republica Moldova, dar și de numeroși reprezentanți ai intelectualității umanistice din Europa, și de toți specialiștii de profil de pe toate continentele. Numele său figurează în zeci de enciclopedii, dicționare, culegeri, buletine etc., editate la noi și peste hotare.

Nicolae Corlăteanu cu soția, fiica Ludmila și fiul Alexandru. 1954

De la bun început și pe tot parcursul vieții sale N. Corlăteanu, ca cercetător, a rămas fidel câtorva direcții mai importante de studiu, în primul rând – problemele limbii române în ansamblu și celor de istorie literară. Acestora trebuie adăugate preocupările de romanistică, apoi tematica vizând raporturile limbii române cu limbile slave și cu alte limbi ale popoarelor vecine. Mărturie a intereselor sale filologice de la debuturi ne stau două dintre primele sale articole de după război: *Începuturile scrisului în limba moldovenească (Moldova socialistă, 16, 18 oct. 1945)* și *Ion Neculce – întemeietorul prozei literare moldovenești (Tinerimea Moldovei, 4 apr. 1946)*, ambele, ceva mai târziu, întregite și republicate în anele Universității din Chișinău *Însemnări științifice* (1947, t. 1, p. 57-81), respectiv, în revista *Octombrie* (1946, nr. 3, p. 88-105). În continuare el va da prioritate studierii diverselor aspecte lingvistice, însă fără a ignora cercetările literare.

În lumina acestor idei, în anul 2006, cu ocazia jubileului de 90 de ani de la nașterea academicianului, Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei, în colaborare cu Institutul de Lingvistică, au elaborat bibliografia *Academicianul Nicolae Corlăteanu. 1915-2005*, care cuprinde aproape întreaga operă a savantului și cam toată literatura despre el. De observat că, la început, alături de bibliografia scrierilor sale, se proiecta ca lucrarea să cuprindă câteva articole ale autorului și mai multe studii despre omagiat, scrise de colegii de la Institutul de Filologie al AȘM, precum și un *Argument*, un fel de prefață cu explicații privitor la utilizarea materialelor informative incluse în volumul respectiv. Întrucât toate aceste documente, din păcate, din inițiativa nu știu cui, la editare au fost omise din volum, astăzi, în legătură cu următorul jubileu, deja de 95 de ani, de la naștere, ne-am gândit să amintim cititorilor despre bibliografia cu pricina și

concomitent să formulăm unele momente / aspecte mai însemnate din viața și activitatea academicianului, să ne referim la principiile de elaborare, înlesnind astfel depistarea documentelor solicitate.

O direcție de mare importanță, îmbrățișată de profesorul și savantul N. Corlăteanu, căreia i-a rămas credincios pentru totdeauna, a fost activitatea pedagogică și anume – cea de profesor la Universitatea de Stat a Moldovei și, sporadic, la alte instituții de învățământ superior din R. Moldova.

A trăit o viață lungă, lăsând urme adânci în știința lingvistică, în literatura și viața pedagogică a Moldovei. Urme, care și azi, și în viitor trebuie să trezească și să pună în mișcare mințile generațiilor tinere.

Se cere să constatăm că informația adunată în această ediție bibliografică constituie o mărturie elocventă cu privire la munca fără preget a protagonistului. Aici sunt adunate în jurul a 800 de lucrări: studii, articole, recenzii, monografii, culegeri, manuale, crestomații, programe etc., dintre care circa 30 de cărți cu caracter științific; 38 de manuale sau crestomații, multe dintre ele fiind editate în mai multe rânduri (3-4 ediții). Sub îngrijirea sau redacția lui au mai văzut lumina tiparului circa 70 de volume (dicționare, monografii, culegeri, cursuri, reviste, seriale etc.), precum și peste 600 articole, studii și recenzii publicate în presa periodică, culegeri colective, seriale, enciclopedii etc. Toate au avut menirea să alimenteze cu informația necesară cititorii, în sensul cel mai larg al cuvântului, începând de la elevi, liceeni și terminând cu profesorii, cercetătorii, specialiștii cei mai pregătiți din domeniul respectiv.

Iată, în linii majore, cum au evoluat evenimentele. Imediat după întoarcerea din evacuare (1944), de la Buguruslan, Rusia, împreună cu alți colaboratori ai Institutului de istorie, limbă și literatură,

unde N. Corlăteanu funcționa în calitate de colaborator științific superior, tânărul specialist în drept, în limbile romanice și filozofie acceptă propunerea de a deține și postul de șef al Catedrei de limbă și literatură moldovenească [română] a Universității de Stat din Moldova. În aceste două instituții – AȘM și USM – se va desfășura întreaga sa activitate de peste 60 de ani. Tot atunci este mobilizat la organizarea învățământului primar și mediu și, împreună cu Eugeniu Russev, Gheorghe Bogaci, Leonid Corneanu și alți autori, au pregătit și editat un șir întreg de materiale didactice (programe, diverse culegeri metodice, manuale, crestomații etc.) pentru învățământul primar și mijlociu: *Abecedar pentru vârșnici* (1945-1962), *Culegere de lucrări la ortografia limbii moldovenești pentru clasele V-VI* (1947-1952), *Literatura veche moldovenească: crestomație pentru clasa VIII a școlii mijlocii* (1948-1961) ș.a.

Din 1957 și până în 1961, cu contribuția profesorului, a fost editat manualul *Limba moldovenească* pentru clasele VIII-IX ale școlii medii, iar în anii ce urmează contribuie esențial la elaborarea multor lucrări de prestigiu destinate tineretului studios și profesorilor de limbă română din instituțiile de învățământ superior, mediu, preuniversitar. Printre acestea, amintim: *Ortografia limbii moldovenești* (1957, 1967; în colab.), *Curs de limbă moldovenească literară contemporană: în 2 vol.* (Chișinău, 1956-1959; în colab.), *Limba moldovenească literară contemporană: în 3 vol.* (Chișinău, cu începere din 1969; în colab.), *Capitole din istoria limbii literare moldovenești* (Chișinău, 1971) ș.a.

Paralel cu activitatea aceasta atât de rodnică în sfera învățământului, Nicolae Corlăteanu-cercetătorul aduce o contribuție ponderabilă și pe altarul științei. Începând cu 1945 publică o serie de studii: *Începutul scrisului în limba moldovenească* (1945, 1947), menționat de noi și ceva

mai sus; *Cu privire la expresiile idiomatice din limba moldovenească* (Chișinău, 1949), care în curând îi aduc titlul de doctor (pe atunci – candidat) în filologie, cu teza *Schiță asupra limbii literare contemporane* (scrisă și susținută, desigur, în limba rusă, în 1949). După susținerea disertației în filologie, tânărul savant își activează cercetările științifice și mai mult, publică an de an numeroase studii în presa de specialitate, în diverse culegeri tematice, dar și în presa periodică, astfel contribuind la popularizarea cât mai largă, în Basarabia sovietizată, a cunoștințelor despre limba și literatura română. Vom aminti, în context, câteva titluri din acea perioadă: *Fondul lexical al unei limbi și fondul lexical de bază al limbii moldovenești* (1951, în limba rusă), *În legătură cu studierea fondului de bază al limbii moldovenești* (1952), *Dezvoltarea lexicii moldovenești...* (1953) și multe altele. În anul 1955, spre exemplu, publică un ciclu de studii despre categoria gramaticală a cazului la substantive, despre ordinea cuvintelor în propoziție, despre substantivizare în limba contemporană, despre originea și dezvoltarea istorică a fondului lexical, despre sinonime, rolul lor în limba noastră ș.a.m.d. În a doua jumătate a deceniului șase și începutul deceniului următor (anii 1957-1964) savantul lucrează intens la studierea limbii operelor lui Ion Creangă, publicând în presa locală și moscovită zeci de articole și studii, care au stat la baza monografiei *Studiu asupra sistemii lexicale moldovenești din anii 1870-1890: (Contribuția lui Ion Creangă și a altor scriitori la valorificarea stilistică a vocabularului contemporan)* (Chișinău, 1964), care îi adusese lui N. Corlăteanu titlul de doctor habilitat în filologie.

Atragem atenția cititorilor, că cele semnalate în rândurile de față constituie doar o parte simbolică din rodul muncii savantului. Pe firul anilor înșirați anterior, dar și în cei ce-au urmat, protagonistul a pus la dispoziția unui cerc larg de cititori

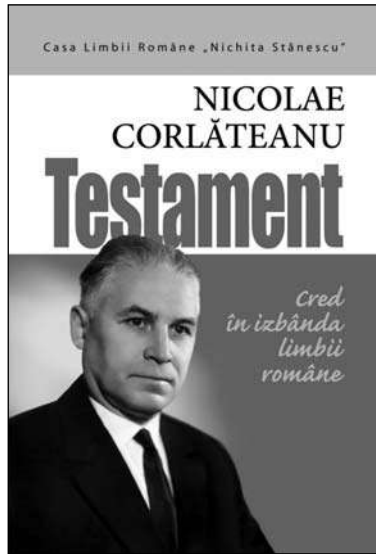
zeci de studii monografice și sute de articole, profiluri și recenzii, pe care doritorii le vor depista din bibliografia la care ne referim, iar aici nominalizăm doar câteva, pentru a satisface doleanțele acelor adepți ai savantului, care n-au posibilitate să-i studieze opera în întregime. Deci, iată-le: *Cercetarea latinei vulgare și relația ei cu limbile romanice* (Moscova, 1974, în limba rusă), *Fonetica limbii moldovenești literare contemporane* (Chișinău, 1978, 1993), *Cuvântul în viitoarea vieții* (Chișinău, 1980), *Limba noastră s-o cunoaștem și s-o cultivăm fiecare* (Chișinău, 1981), *Scriitorii în fața limbii literare* (Chișinău, 1985), *Creația scriitorilor moldoveni în școală* (Chișinău, 1988; în colab. cu V. Ciocanu și I. Osadenco), *Lumea cu toate ale ei* (Chișinău, 1988), *Lexicologia* (Chișinău, 1992), *Neologismul în opera eminesciană* (Chișinău, 2004) ș.a. Sunt lucrări care, împreună cu toate celelalte documente bibliografice, reflectă imaginea creatorului, în toată plinătatea sa de profesor onorat, stimat și mereu așteptat de către acei ce i-au ascultat odată prelegerile, de savant admirat și ușor invidiat de către acei ce i-au audiat și i-au savurat referatele sau comunicările la conferințe ori simpozioane naționale și internaționale, și de om al omeniei. Nu putem da uitării nici acest amănunt al existenței de savant a lui N. Colrăteanu: s-a preocupat mult, cu dragoste și grijă, de cultivarea limbii române corecte în masele largi ale populației băștinașe a RSS Moldovenești. De altfel, chiar dacă timpurile, regimul autoritar sub care a trăit cea mai mare parte a vieții, l-au obligat să utilizeze curent îmbinarea „limba moldovenească”, marele savant știa prea bine că vorbește limba română și luptă pentru supraviețuirea ei în partea stângă a Prutului. Despre aceasta N. Corlăteanu s-a confesat deschis în ultimele sale scrieri, inclusiv în cea intitulată *Testament*, îndemnându-și conaționali basarabeni să fie conștienți de faptul că sunt vorbitori de limbă română, să o

iubească și să o ocrotească din toate puterile...

Specialist de seamă în domeniul filologiei române și romanice, doctor habilitat (1964), membru al Academiei de Științe a Moldovei (1965), profesor (1966), Om de știință emerit (1975)... N. Corlăteanu este o personalitate de talie europeană în domeniile pentru care a fost hărăzit. Numele lui constituie o mândrie pentru Republica Moldova, iar opera sa – un patrimoniu informațional fără seamăn, care merită să fie adunat, sistematizat, ocrotit și studiat. Acesta și este scopul de bază al bibliografiei. Ea constituie, în ultimă instanță, o adresare către specialiști, o invitație la studiu, la un studiu monografic despre viața și activitatea academicianului Nicolae Corlăteanu.

Informăm potențialii utilizatori că lucrarea nu pretinde la o plenitudine exhaustivă a scrierilor cărturarului. Motivul constă într-aceea că alcătuitoarii n-au avut posibilitatea să controleze *de visu* toate documentele incluse în bibliografie, unele fiind reproduse din surse bibliografice. Însă vreau să cred că lucrările de valoare vor fi prezente. Majoritatea omiterilor se vor limita, sperăm, la unele teze ale comunicărilor la simpozioane, la unele texte traduse și publicate în presa străină, precum și la unele republicări efectuate fără știrea autorului. Cât privește veridicitatea descrierii bibliografice ale unor ediții, adică documentele care provoacă anumite dubii, acestea sunt marcate cu un asterisc, ceea ce înseamnă că utilizatorii să manifeste față de acele materiale un control mai strict.

Depistarea documentelor pentru bibliografie s-a efectuat după surse bibliografice oficiale precum *Cronica presei, Căr-*

țile Moldovei, Bibliografia Națională etc. și după bibliografiile de ramură și personale, fiind efectuate conform normelor în vigoare. Excepție fac doar documentele în limba română publicate cu alfabet rus care, conform noilor STAS-uri, se bibliografiază cu alfabet latin.

Utilizatorii, pentru a-și garanta plenitudinea depistării documentelor solicitate, trebuie să țină cont că descrierile bibliografice ale cărților, ale

articolelor și studiilor din reviste, ziare etc. sunt sistematizate în compartimente (subcapitole) diferite, de aceea se cere atenție și, în funcție de publicația căutată (carte, articol, culegere, dicționar etc.), să controleze compartimentul respectiv.

Bibliografia *Academicianul Nicolae Corlăteanu. 1915-2005* (Chișinău, 2006) este alcătuită din următoarele subcapitole: a) *Cărți de autor și recenzii la ele*; b) *Cărți editate sub redacția și îngrijirea savantului Nicolae Corlăteanu*; c) *Studii, articole și recenzii în culegeri, reviste, enciclopedii și ziare și ultimul subcapitol d) Publicații despre viața și activitatea acad. Nicolae Corlăteanu.*

În cadrul fiecărui subcapitol materialele bibliografiate sunt aranjate în ordinea cronologică directă, după ani. Iar în cadrul aceluiași an – în ordinea alfabetică a autorilor sau a titlurilor documentelor publicate în limba română, după care urmează, în aceeași ordine, cele în alte limbi (rusă, ucraineană, franceză, germană etc.).

De reținut, că la depistarea publicațiilor despre academician, paralel cu subcapitolul respectiv (*Publicații despre viața și activitatea...*) se cer consultate și primele două subcapitole (*Cărți de autor...* și *Cărți editate sub redacția...*), căci recenzii la

cărți se bibliografiază în continuarea descrierii cărții recenzate. Or, recenziile și ele constituie un fel de publicații despre opera persoanei bibliografiate.

Aceasta, în linii generale, este structura *Bibliografie* academicianului N. Corlăteanu. Așa cum este prezentată până aici ea, bibliografia, constituie nu altceva decât un sumar a tot ce a lăsat după sine savantul, o arhivă a creației sale la nivel de titluri, or, după cum relatam anterior, ea se vrea sursă de informație eficace.

Pentru a atinge acest scop se cere un mecanism de orientare, un mecanism care ar răspunde la întrebările cele mai frecvente cu care se adresează beneficiarii la bibliotecă. Acestea, de cele mai multe ori, sunt următoarele: „Unde și când, spre exemplu, a fost publicat articolul academicianului N.

Corlăteanu *Apariția scrisului în limba moldovenească* sau zeci și sute de alte studii și articole?” Sau: „Ce a scris academicianul N. Corlăteanu despre sinonime, antonime, arhaisme, neologisme?” etc.

De aceea, ca să actualizăm documentele bibliografiate, ca să înlesnim depistarea documentelor solicitate și ca să contribuim la popularizarea și utilizarea scrierilor academicianului lucrarea este înzestrată cu indexuri auxiliare: de titluri, de nume și de materii.

Bibliografia la care ne-am referit constituie un prinos vieții și activității marelui nostru savant și patriot, un omagiu adus chipului luminos al celui care a fost pentru noi Profesorul, Învățățul, Omul iubitor de Neam și de oameni Nicolae Corlăteanu.

Ion ȘPAC

GRIGORE VIERU: „LETONII, DAR ȘI CEIALȚI BALTICI, LUCREAZĂ ÎN CULTURĂ AIDOMA NATURII”

– **Am dori să știm ce mai faceți, la ce lucrați acum?**

– Am muncit anul trecut împreună cu minunatul scriitor al copiilor Spiridon Vangheli la un abecedar experimental pentru copiii care merg la școală de la șase ani. Am vorbit pe silabe aproape un an de zile, pentru că am înțeles că așa-zisa poezie filozofică a mea și a colegilor mei nu va avea niciun rost, dacă nu vom pregăti cititorul, din fragedă copilărie pentru ea.

Paralel am scris împreună cu tinerii noștri compozitori un ciclu întreg de cîntece de estradă. Pentru că am înțeles, ca și Jānis Peters, că a scrie versuri pentru un cîntec este o treabă serioasă. Un cîntec poate fi ascultat cu sapa sau mistria în mînă; o carte de poezie nu poate fi citită astfel. Omul azi este foarte ocupat și obo-

sit. El nu prea are nici vreme, nici putere să citească volume de poezie. Omul (masele) azi **ascultă** poezia mai mult prin cîntec. De aceea, una din sarcinile poeților de azi, aș spune – una din obligațiile lor, e să scrie poezii pentru cîntece. (Poezii, nu texte). Ei nu trebuie să lase acest sector important în grija (care grijă?!) meseriașilor.

– **Ce vă leagă de pămîntul, de poporul Letoniei?**

– De pămîntul leton mă leagă minunații ei poeți Imants Ziedonis și Ojārs Vāciets, Māris Čaklais și Jānis Peters, Knuts Skujenieks și Imants Auziņš, Doina Avotiņa, Lija Brīdaka, Olga Lisovska și, desigur, Leons Briedis, care ne-a onorat învățîndu-ne și îndrăgindu-ne limba și literatura. Cunosceți acești poeți personal și cunosceți bine și poezia lor.

Dumneavoastră, ca și celelalte țări baltice, lucrați în cultură aidoma naturii. Natura, când zămislește un stejar sau un fluture, bunăoară, nu spune: „La stejarul acest, pentru că va trăi 500 de ani, am să lucrez serios, iar fluturașul acest, pentru că va trăi câteva ore, am să-l fac așa cumva..., am să-l «halturesc»” [fac de mîntuială – *n.n., VI. P.*]. Natura creează la fel de serios și perfect și stejarul, și fluturele. Văcietis, Ziedonis, Čaklais, bunăoară, lucrează cu aceeași seriozitate și la un poem filozofic și la o poezie sau o poveste pentru cei mici.

Am fost de câteva ori în Letonia. Vin cu o deosebită bucurie la D-voastră, pentru că aici mă înțeleg mai bine pe mine însumi.

Zilele astea am avut norocul să particip la sărbătoarea lui Imants Ziedonis. M-a bucurat mult dragostea și prețuirea D-voastră pentru el. Ziedonis este într-adevăr o personalitate. În toate el este unul din **cuiele** de aur într-o potcoavă de aur la un cal de aur care se numește limba letonă, cal care a trecut poporul leton prin toate furtunile vremurilor. Acum să vedem ce înseamnă un cui, amintindu-ne de un cîntec popular englez:

*Din lipsa unui cui
S-a pierdut o potcoavă,
Din lipsa unei potcoave
S-a pierdut un cal,
Din lipsa unui cal
S-a pierdut un ostaș,
Din lipsa unui ostaș
S-a pierdut o băătălie,
Din lipsa unei băătălii
S-a pierdut un regat,
Și toate din lipsa unui cui.*

Grigore Vieru și Leons Briedis, la o întâlnire cu cititorii letoni din or. Liepaja. Mai, 1983

– Există între poezia letonă și cea din Moldova anumite similitudini? Dar deosebiri? Care ar fi ele?

– Și poezia letonă și cea moldovenească (cea bună, desigur) nu povestesc viața, ci o re-creează. Și poezia noastră, și poezia Dumneavoastră nu se „lățesc”, ci merg în adînc. Cred că asta ne apropie în primul rînd. Ce ne deosebește? Nu știu, nu m-am gîndit la asta. Probabil că numai limba în care scriem.

– Care este în opinia Dvs., rolul poeziei în societatea contemporană?

– Rolul poeziei azi este același care a fost și cu o sută de ani în urmă. Să-i facă omului clipa mai ușoară și mai frumoasă, să-l facă pe om mai bun, mai încrezut în forțele sale. Să-l facă să-i fie dragă viața, natura din sînul căreia este uneori smuls. Să încurajeze, cum spune poetul, soarele să răsară și femeia să nască. Să împingă la viață. Cam astea ar fi sarcinile distinsei Doamne pe nume Poezia, plus câteva mai noi. Una din ele aș vrea s-o ilustrez cu ajutorul unei întâmplări.

Mă întorceam cu avionul de la o casă de creație. Alături de mine era o femeie sub 50 de ani. Bluziță verde, basma viu co-

lorată pe cap, degete noduroase, muncite – o țărancă. Zbură pentru prima oară cu avionul, nu-și dezlipise pînă atunci tălpile de pămînt, și cît am zburat n-a mai slobozit din mîni speteaza din față a scaunului de care se încleștase, și-i pierise și graiul. Abia la Chișinău, cînd roțile aeronavei atinseseră pămîntul, hurducîndu-ne strașnic, femeia, simțind pămîntul sub ea, a scos două vorbe curat de-ale noastre, care mustrau aspru avionul, dar și cu blîndețe în glas, așa cum cerți un dobitoc folositor: „Ho, nebunule!”

Mă gîndesc că una din sarcinile mai noi ale poeziei ar fi cam asta: să strige din cînd în cînd vremii, mai ales cînd vremea ne scutură, așa cum a strigat femeia aceea la avion...

– Ce ați dori colegilor de breaslă de la Riga, tuturor letonilor?

– Doresc poporului leton cît mai mulți poeți buni. Cineva spunea că nu-i e milă de țara fără cititori, milă i-i de țara fără poeți. Cît mai mulți poeți, prozatori, dramaturgi, critici literari, învățători buni de limbă și literatură, iar prin ei – o continuă înflorire a limbii letone, pentru că limba este dreptatea cea mai mare pe care și-a făcut-o poporul sieși.

Limba este comoara cea mai de preț a poporului, spunea un mare clasic al literaturii noastre. De aceea a vorbi corect și frumos este un act patriotic.

Mă bucură că poeții letoni tineri (Uldis Bērziņš, bunăoară) își dobîndesc poezia din frumusețea limbii materne, iar nu din experimentele poeziei franceze, de pildă, care sînt bune, dar nu sînt letone. Mă bucură că poeții tineri letoni (Leons Briedis, bunăoară), devin tot mai clari în expresie și gîndire (fără să neglijeze adîncimea), tot mai fierbinți, dacă putem spune așa, adică devin tot mai aproape de cei pentru care scriem.

*Interviu realizat de Leons BRIEDIS
Riga, mai 1983*

NOTA REDACȚIEI

Toată recunoștința bunului nostru prieten – poetul, eseistul, traducătorul Leons Briedis din Riga, Letonia – pentru amabilitatea de a ne fi încredințat spre publicare acest interviu inedit cu cel care a fost și va rămîne Grigore Vieru.

BiblioPolis

FIII NOȘTRI

Lui Grig Vieru

Cît de limpezi și curați
cresc fiii noștri
Privind la ei
întotdeauna vezi
cerul

Căci absolut totul
de ce se ating ei
se transformă
în semn de aur
și de argint
oricît ar fi noaptea de noapte

Ei sînt primăvara
ce ne-aduce sărbătoarea
în sufletele noastre
oricît ar fi ele de încărcate
de nelibertate

Cuvîntul nostru
îi sfințește
lacrima maicii
îngenunchind
îi ocrotește

Ah feciorii noștri –
veșnici

*Leons BRIEDIS
1983*

Publicație de Vlad POHILĂ

TADEUSZ MALINOWSKI, UN SAVANT DE TALIE MONDIALĂ

În galeria personalităților marcante de proveniență polonă ale Chișinăului, un loc de cinste îl ocupă savantul Tadeusz Malinowski, specialist în domeniul cristalografiei și fizicii cristalelor, fondatorul și primul președinte al societăților polonezilor din Moldova.

S-a născut la 14 octombrie 1921 în orașul Chișinău. Tata – Jósef, inginer-mecanic, mama – Felicja, casnică, ambii catolici. Familia locuia în casa proprie din strada Movilău. Părinții vorbeau limba rusă și polonă. Pentru copiii lor, Tadeusz și Henryk, au angajat o bonă, care le preda limba franceză – limba polonă și rugăciuni.

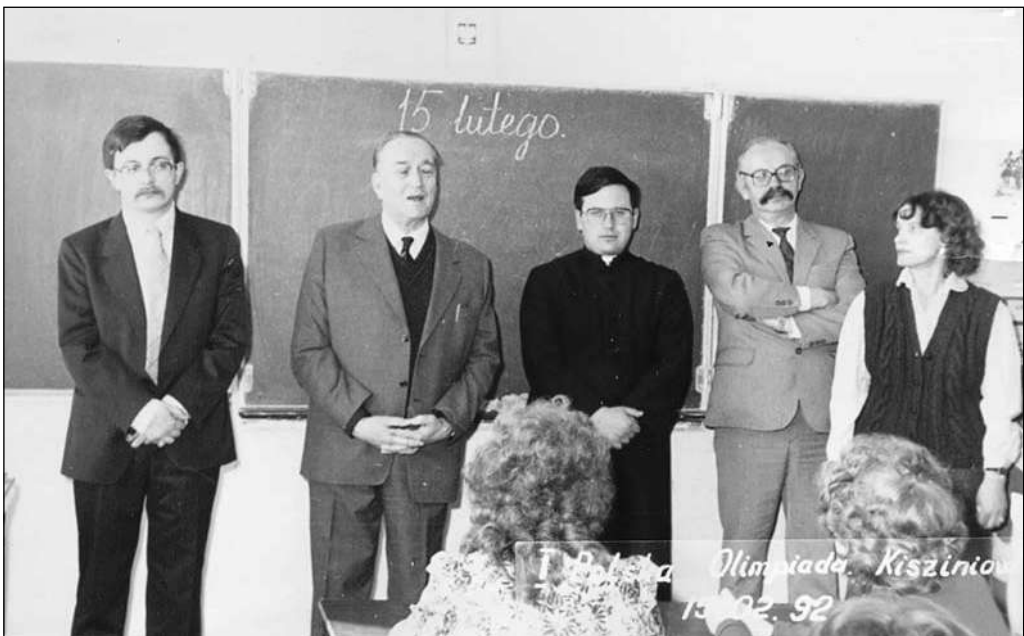
A terminat școala primară polonă, unde a învățat și limba română, apoi gimnaziul, în română, la care a mai studiat germana, franceza și latina. Pasionat de mate-

matică, după absolvirea școlii în anul 1940, a devenit student al Institutului Pedagogic din Chișinău.

În anii războiului, 1941-1945, a participat la frontul de muncă, iar părinții și fratele Henryk au plecat în România. După reinstaurarea în Moldova a regimului sovietic, Tadeusz Malinowski a activat în cadrul Comisiei de control pe teritoriul României și și-a adus contribuția la reîntoarcerea în Chișinău a monumentului lui Ștefan cel Mare. Aflându-se în România, și-a găsit părinții și i-a ajutat să plece în Polonia.

Întorcându-se la Chișinău, a continuat studiile la Institutul Pedagogic, concomitent lucrând ca profesor de matematică în satul Olănești.

Din anul 1950 este laborant superior, apoi colaborator științific, șef al Secției de fizică și matematică a AȘM.

Al doilea din stînga – Tadeusz Malinowski

Funcționează apoi ca director adjunct al Institutului de fizică aplicată (1964-1974; 1978-1988).

Din anul 1964 și pînă la sfîrșitul vieții sale a condus Laboratorul de analiză roentgeno-structurală al Institutului de fizică aplicată.

Și-a consacrat întreaga activitate creării în Moldova a unei școli cristalografice moderne. A pregătit 30 de doctori în științe, este autor a peste 650 articole științifice, inclusiv cinci monografii și culegeri monografice. A fost profesor universitar la Universitatea de Stat din Moldova, unde a predat cristalografia și cristalochimia.

A fost președinte al Societății fizicienilor din Moldova, al Societății „Intellego”, al Societății polonezilor din Moldova, al Consiliului de conferire a gradelor științifice, laureat al Premiului de Stat al R. Moldova (1983, 1994). Savant de talie europeană, Tadeusz Malinowski avea reputația unui om de o mare cultură. Vorbea fluent polona, româna, rusa, franceza, engleza, cu-noștea germana și latina.

Tadeusz Malinowski a fost o fire energetică, inteligentă, deschisă spre comunicare, un om cu un grad înalt de răspundere civică, implicîndu-se în rezolvarea multor probleme stringente ale societății.

Odată cu declararea independenței Republicii Moldova, minoritățile naționale au început a-și crea grupuri și asociații etno-culturale. Conferința constituantă a Uniunii polonezilor din Moldova a avut loc la 13 noiembrie 1993. Dar renașterea spirituală și culturală a etnicilor polonezi a început în 1990, din inițiativa și grație entuziasmului manifestat de profesorul Tadeusz Malinowski.

Pînă în anul 1940, în Basarabia, inclusiv la Chișinău, au existat multe Societăți poloneze, gimnazii, licee cu studiere în limba polonă, biserici catolice. Sub regimul sovietic orice activitate națională a fost stopată, etnicii poloni erau prigo niți; mulți

din ei au fost nevoiți să se înregistreze ca ruși sau ucraineni.

Tadeusz Malinowski a consolidat cetățenii de proveniență polonă. Pas cu pas a fost adunată informația despre polonezii Moldovei, s-au cercetat documentele istorice, cu ajutorul voluntarilor au fost vizitate localitățile cu populație care se declara ca fiind poloneză.

Igor Pekarski, pe atunci (1990) student, la Academia de Arte la Sankt Petersburg, secția fără frecvență, a cutreierat în lung și-n lat satele și orașele din zona de nord a republicii: Glodeni, Bălți, Drochia, Sîngerei, Camenca, Florești, Edineț, Stîrcea, Rașcov, Rusei unde, din secolul XIX, locuiau polonezi. Oamenii din aceste localități cu greu acceptau să fie contactați, cîntăreau fiece cuvînt, de la domnul I. Pekarski cereau acte doveditoare, că el este într-adevăr polonez. Aveau frică să nu fie ofensați, nedreptățiți. Dar au fost învinse și aceste greutăți.

Alături de T. Malinowski, în acei ani de reunire a polonezilor și constituire a Societății etno-culturale polone, au stat: I. Pekarski, Katharina Jajgunovici (arhitect), Nelea Saganova (istoric, arhitect), Ecaterina Sobolewska-Maximenco (doctor habilitat în biologie), Alexandru Rutcowski (constructor), Anton Coșa (parohul bisericii catolice, actualmente episcop de Chișinău), Vladimir Șimanowski (fotojurnalist), Helena Usova (Bălți, ziaristă), Wanda Burek (s. Stîrcea, pedagog), Janina Dorohowska (actualmente bibliotecară la Biserica romano-catolică din Chișinău), Vasile Cazimirovici (funcționar) și mulți alți cetățeni dornici de a-și păstra identitatea, limba, cultura.

Printre primii pași ai Societății polone, sub conducerea lui Tadeusz Malinowski, a fost și vizita în Polonia, în 1991, pentru a stabili contacte cu compatrioții și unirea eforturilor în activitățile noastre culturale. La grădinița nr. 23 a fost deschisă o grupă pentru copii din familii polone. În cadrul Liceului „N. Gogol” a fost organizat un ciclu primar cu studiere în limba polonă, iar pînă

în clasa a XII-a – studierea limbii polone, paralel cu celelalte obiecte prevăzute de curriculum. Pe lângă Biserica romano-catolică s-au deschis cursuri de studiere a limbii polone pentru maturii, care nu cunoșteau limba polonă literară.

Polonezii din Chișinău au început liber, fără frică să-și marcheze sărbătorile religioase: Advent, Wigilia, Crăciunul; să-și ducă copiii la Sfânta Împărtășanie, să revină la viața bisericească. Tadeusz Malinowski participa la toate sărbătorile catolice.

Considerându-se ateu, el totuși cunoștea bine Sfânta Scriptură și ritualurile Bisericii Catolice, era versat în folclorul polonez, cu plăcere cânta colinde și cântece populare la *podweczorki* (șezători).

În următorii ani s-au constituit societăți ale polonezilor la Bălți, Glodeni, Comrat, Ribnița, Tiraspol. La Comrat locuiesc „polonezii Bugeacului”, urmașii acelor conaționali, care au fost exilați din Polonia în Imperiul Rus, în sec. XIX.

Pentru meritele sale de reunire a polonezilor, păstrarea limbii și culturii, a identității naționale, Tadeusz Malinowski a fost decorat cu ordinul „Marea Cruce a Cavalerilor” – cea mai înaltă distincție poloneză pentru cetățenii de peste hotarele țării. Ordinul i-a fost înmănat în iulie 1992 de Consulul General al Republicii Polone la Chișinău, dl Tomasz Leoniuk.

La propunerea lui Tadeusz Malinowski Societatea „Wspolnota Polska” a editat culegerea *Polacy w Moldawii* (Varșovia, 2004). Cartea include extrase din documente cu privire la această minoritate etnică din R. Moldova, despre drepturile și realizările ei actuale.

Sub conducerea lui Tadeusz Malinowski s-a organizat și prima olimpiadă de limbă polonă la Chișinău, la 15 februarie 1992. Copiii din familii de proveniență polonă vorbeau tot mai bine limba maternă. Cu scopul de a-și perfecționa cunoștințele de polonă au fost organizate școli de vară și de iarnă în Chișinău, la care au predat

profesori din Polonia. Mulți copii au plecat apoi în Polonia la tabere de vară, în excursii, s-au cunoscut cu semenii lor.

T. Malinowski a decedat la 27 februarie 1996, fiind înmormântat la Cimitirul Central din strada Armenească. Polonezii din Chișinău își amintesc cu mare stimă și căldură de omul care i-a unit, le-a amintit de unde își trag originea, le-a fost un bun prieten.

În anul 2006, la 85 de ani de la nașterea lui Tadeusz Malinowski, Societatea polonă în colaborare cu AȘM a organizat un simpozion la care au participat savanți de la AȘM; Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Poloniei în Moldova dl Piotr Marciniak, Consulul Jan Sroka. Vorbitorii au apreciat mult activitatea științifică a savantului, cea culturală, civică, umană, în primul rând, constituirea „Poloniei moldovenești”.

T. Malinowski a lăsat în urma sa mulți discipoli care, la rîndul lor, sînt foarte apreciați ca specialiști. Unul dintre ei, fizicianul Vladimir Funică (mama – poloneză și tata român), actualmente predă fizica la Universitatea Jagiellonă din Cracovia.

În memoria lui Tadeusz Malinowski pe Casa Poloniei din strada M. Kogălniceanu este instalată o placă comemorativă.

Bibliografie

1. Malinowski, Tadeusz. În: *Chișinău: Enciclopedie*. Ch., 1997, p. 300-301; *Academia de Științe a Moldovei – 50*. Ch., 1996.
2. [Tadeusz Malinowski]. În: *Analecta Catolica*. Vol. 3. Ch., 2008, p. 351.
3. [Articol dedicat vieții și activității lui Tadeusz Malinowski]. În: *Nezavisimaia Moldova*. 1992, 17 febr., p. 2.
4. In memoriam Tadeusz Malinowski. În: *Nezavisimaia Moldova*. 1996, 29 febr., p. 4.
5. JAJGUNOVICI, Katharina. [Amintiri despre Tadeusz Malinowski] [manuscris].
6. RUTCOWSKI, Alexandru. [Amintiri despre Tadeusz Malinowski] [manuscris].

*Ecaterina NEDZELSCHI,
șefa Filialei „Adam Mickiewicz”*

MARELE NOSTRU NOROC DE A-L AVEA PE VALENTIN MÂNDÂCANU

Nu este la mijloc nicio exagerare... – puține națiuni s-ar putea mândri cu șansa de a avea un lingvist de talia lui V. Mândăcanu. În temei, din-sul reprezintă *un fenomen* în lingvistica națională și, studiind existența / lipsa acestui fenomen într-un spațiu istoricește (politicește) familiar, apropiat nouă, am constatat, surprins, că în niciuna din cele foste 15 republici sovietice nu a existat ceva similar: o muncă, o pasiune, un impact asemănătoare celor dăruite nouă de lingvistul-practician, de intelectualul și patriotul Valentin Mândăcanu.

Mă refer, în primul rând, la cultivarea limbii materne. Este cunoscut faptul că un timp, destul de îndelungat, în URSS nici nu se punea problema cultivării limbilor naționale: se bucura de acest privilegiu doar rusa, pe când celelalte idiomuri trebuiau să vegezeze la umbra colosului lingvistic rusesc. Abia prin anii '60 ai sec. XX, când demagogia „bilingvismului armonios” dădea fisuri tot mai alarmante, Moscova a permis lingviștilor „minoritari”, din republicile zise unionale, ba chiar și din unele autonome, să se mai ocupe și de evoluțiile din cadrul limbilor naționale vorbite în respectivele spații etno-geografice. Aspectul cel mai delicat – cel mai dificil! – al problemei consta în faptul că a cultiva / a corecta exprimarea, scrierea, în republicile nerusești, însemna, în primul rând, a le feri de influența masivă, agresivă, devastatoare a limbii ruse. Or, aceasta contravenea flagrant politicii oficiale, potrivit căreia

„marea și viguroasă” limbă rusă („*veliki i moguci*”, în terminologia imperială) nu putea să aibă o înrîurire decât benefică asupra „limbilor-surori” („mai mici”, „mai puțin dezvoltate” și altele asemenea).

Totuși, cum spuneam, în deceniul al șaptelea „gheața s-a spart”... Atunci, în 1967, a văzut lumina tiparului, la Chișinău, și îndreptarul *Exprimarea corectă*, de Valentin Mândăcanu. A fost acea carte, pentru noi, basarabenii ajunși la marginea disperării (rusificării, deznaționalizării), un fel de bombă... cu efect întârziat. Relativ întârziat, pentru că în 1979 „bomba” apare în forma unei ediții completate, amplificate și cu un titlu mai inspirat: *Cuvîntul potrivit la locul potrivit*, retipărită fiind în 1987. La impactul – și acesta, cu regret, cam întârziat – al valorosului îndreptar ne vom referi ceva mai la vale.

Încet-încet, tot pe atunci, sub auspiciile Institutului de limbă și literatură al AȘM, a prins a apărea și serialul de fascicule *Cultivarea limbii*, dar, desigur, astea nu puteau rezista vreunei comparații cu lucrarea lui V. Mândăcanu. Cum, de altfel, nu puteau rezista comparației nici scrierile, studiile, îndreptarele similare editate în alte republici ex-sovietice, inclusiv în cele în care demnitatea națională era mai puțin terfelită decât la noi. Și unde nici dragostea pentru limba maternă nu se atrofiase în halul la care se ajunsese în RSSM; dimpotrivă, se înregistra acolo o remarcabilă acuitate a simțului limbii corecte, ferită de influențe „binefăcătoare”: în republicile baltice, în

Georgia, Armenia sau Azerbaidjan, parțial în Ucraina sau chiar în unele republici autonome, din cadrul Rusiei, precum Tataria, Bașkiria, Tuva... Conform observațiilor mele, cel mai mult au perseverat, în acest sens, lituanienii: ei au scos de sub tipar, în anii '60-'80 numeroase, ample, dense, solide îndreptare de exprimare corectă. La modul practic însă, aceste minunate scrieri lingvistice păleau în fața cărților lui V. Mândăcanu, fiind lipsite de accesibilitate și de comoditate, atât de necesare în tendința, aspirația sau chiar necesitatea cărților de a deveni maximum utile, unui număr cât mai mare de beneficiari. Astfel încât, putem spune că V. Mândăcanu nu a avut concurenți în întreg spațiul plurilingvistic, în genere infectat, al „imperului răului”. La drept vorbind, nu a avut dânsul concurenți nici la noi, în Basarabia... Numai să nu fie cu supărare altor lingviști și filologi, veritabili intelectuali, sincer și în cunoștință de cauză preocupați de destinul limbii române aici, în stînga Prutului, care au muncit cu pasiune la ocrotirea și îndreptarea felului cum vorbim și cum scriem. Pur și simplu, cred că nimeni nu ar mai fi putut face ceva similar *Cuvîntului potrivit*... Nu obligatoriu pentru că nu i-ar fi dus capul, dar, mai ales, pentru că asemenea cărți se scriu de către oameni cu solide, adînci cunoștințe în materie, însă care dețin și un simț aparte al limbii materne, avînd și o trăire vibrantă a existenței prin limbă a națiunii din care se trag. Unii lingviști sau filologi, chiar dacă au și avut buna intenție sau poate că s-au și apucat să facă ceva similar, s-au oprit, pe la mijloc de cale, fără a duce la bun sfîrșit opera: care din lene, care din teamă, care din lașitate, care din comoditate...

De fapt, ce a însemnat – ce mai înseamnă încă – pentru noi îndreptarul de exprimare corectă al lui V. Mândăcanu *Cuvîntul potrivit la locul potrivit*? Cu certitudine:

a) un model de „gestionare” (depistare, grupare, explicare / comentare etc.) a greșelilor de limbă; un instrument desăvîrșit de combatere, prin formularea

de soluții judicioase de vorbire / scriere corectă: limpezi, dar și intransigente, iar în ultimă instanță – salvatoare;

- b) o garanție – pentru cei care îl citesc, îl studiază, desigur – că își vor corecta la maximum vorbirea și scrierea, debarasîndu-se de o serie de greșeli tipice provinciei noastre basarabene, în primul rînd, de numeroase calchieri din rusă;
- c) o șansă unică de a contrapune un limbaj îngrijit, frumos, elegant, nuanțat – urîțeniei vorbirii „de mahala”, „macaronice”, neglijente, prin această contrapunere oferind beneficiarilor bucuria de a redescoperi splendoarea limbii literare;
- d) un *memento* că „străinismele” (în cazul nostru – rusismele) nu pot decît să ne „infecteze”, să ne „strice”, să ne slujească limbă, iar mai larg – să ne dezvolte o lenevie a spiritului, o lehamite în a căuta cuvintele necesare (și existente), mulțumindu-ne cu un jargon ruso-român, în loc să căutăm formele corecte, soluțiile firești de exprimare, diamantele limbii române;
- e) o dovadă în plus că o limbă poate funcționa nestingerit, respectiv, poate fi utilizată fără a te rușina cum / că o vorbești numai dacă ea (această limbă) evoluează fără abateri de la norme, de la un standard, care, în cazul basarabenilor, nu poate fi decît limba română literară.

Din păcate, îndreptarul lui V. Mândăcanu rămîne extrem de actual și după cîteva decenii de la apariție. Spun „din păcate”, pentru că, dacă noi eram ceva mai atenți, mai sensibili la sfaturile autorului, un șir – poate chiar șiruri întregi! – de greșeli etalate, lămurite, combătute în cartea cu pricina ar fi trebuit de mult și definitiv să dispară din uzul nostru. Cu regret însă, nu e așa: există în vorbirea (dar și în scrisul) basarabenilor greșeli care persistă fatal, diabolic – numai acest ridicol „se primește” (în sensul de „îmi/îți/ne/vă reușește, izbuteste, iese”) cît face!

Avem, desigur, în această ordine de idei, și partea noastră, mare, de vină, de lenevie, de indiferență... Și totuși, la mijloc e, deasupra la toate, impactul nefast al rușiei noastre de la matricea românească, efectele ocupației rusești, apoi sovietice, cu un total de două secole. Tocmai de aceea considerăm că îndreptarul lui Valentin Mândâcanu ar trebui reeditat (cu un tiraj suficient, ca să ajungă în fiecare casă de intelectual, de gospodar, în orice familie cu copii – din întreg spațiul pruto-nistean și est-nistean) și să ajungă pentru încă o generație, cel puțin. Unii vor insista că între timp vorbirea românească din Basarabia s-a mai îndreptat... Alții, vor da imediat replica: da, dar între timp au apărut noi, poate și mai perfide abateri, greșeli, calchieri... Dând dreptate ambelor părți, menționăm că în *Cuvîntul potrivit...* oricum se conține „principala bază de greșeli / abateri / anomalii” din limbajul românilor basarabeni și, în acest sens, revenim la gândul amintit mai sus – cartea lui V. Mândâcanu nu are concurenți... Și precizăm: măcar și din motivul că opera de cultivare a vorbirii și scrierii, respectiv, exprimarea corectă, respectarea normelor limbii literare unice – constituie, totuși, cu deosebire în situația noastră, baza ființării și dăinuirii acestei avuții spirituale, fără de preț, a Neamului. Alte aspecte, ce țin mai mult de teorie – și ele importante, fără doar și poate – oricum, suplimentează eforturile de consolidare a pozițiilor unei limbi în comunitatea ce o vorbește.

Veșmintul ființei noastre este acel eseu al lui V. Mândâcanu care a bulversat societatea românească din Basarabia poate la fel cum au putut să o facă re-apariția, aici, în partea stîngă a Prutului, a Tricolorului, a alfabetului latin, a Imnului *Deșteaptă-te române!*... Este cu adevărat memorabil acel aprilie 1988, cînd revista *Nistru*, sub redacția lui Dumitru Matcovschi, a inserat incendiarul eseu-manifest, care e, pe lângă multe altele, o lucrare frumoasă, elegantă, perfect construită și... dureros de adevărată. În linii majore, în *Veșmintul ființei noastre*, V. Mândâcanu „nu

a făcut decît” să enunțe, să expună o axioma bine cunoscută, dar care era tabuizată în anii de ocupație străină: că așa-zisa limbă „moldovenească” este, de fapt, româna, scrisă (forțat, prin „ukaz”) cu litere ruse și cu mici concesii făcute graiului moldovenesc, vorbit și în dreapta Prutului, de altfel. Ne-a amintit autorul acestui manifest de anvergură pașoptistă că în ceea ce privește limba noastră totul a început nu de la poetașii din Transnistria și nici de la felul cum se vorbește la Ocnița, la Bășcălia sau la Poșta Veche. Totul a început de la diaconul Coresi, muntean din Tîrgoviște, care a trăit și a activat la Brașov, în Transilvania, editînd primele cărți românești. Aceste cărți erau niște traduceri, realizate în toate trei provinciile istorice românești: Muntenia, Moldova, Transilvania, și tipărindu-le, Coresi a selectat ce era mai bun din fiecare, astfel punînd bazele limbii noastre literare unice, așezînd temeiurile „tripartite” ale limbii române. Ideea de unitate lingvistică este esențială în acest splendid eseu cum, de altminteri, esențială, primordială este unitatea și pentru dăinuirea însăși a limbii române. Respectarea normei unice stă la baza evoluției firești a fiecărei limbi; orice abatere de la normă conduce la apariția unor deosebiri inutile, nedorite, adeseori și „deocheate”. În ultimă instanță, însă, sfidarea normei poate avea consecințe fatale: chiar dacă nu asigură nașterea, formarea, afirmarea unei limbi noi (cum și-au dorit-o, la noi, ocupanții și acoliții lor), cu certitudine contribuie la mutilarea limbajului celor care, dintr-un motiv sau altul, nu respectă, se îndepărtează de la normele limbii literare, sau exemplare, cum o numea celebrul nostru conațional Eugeniu Coșeriu (și, întîmplător sau nu, consăteanul lui Valentin Mândâcanu).

Nu cred să fie alți ocupanți decît rușii („ajutați” de unii dezrădăcinați „de pe loc”) care să fi denigrat mai intens, mai penibil, mai bătărănește, mai criminal identitatea națională a celor cotropiți, subjuogați, împilați, umiliți... Cu cîtă stupidă, diabolică

rîvnă au „înfierat” ei, de exemplu, marea noastră Unire cu Țara, perioada aflării Basarabiei în componența României (1918-1940; 1941-1944). Scopul acestor „critici” devine explicabil dacă ne amintim că țările care și-au re-dobîndit independența – Polonia, Finlanda, Lituania, Letonia, Estonia – au izbutit să o facă și grație tăriei nostalgior pe care le aveau pentru perioada cînd au trăit fără „fratele mai mare” de la Răsărit. Desigur, s-a falsificat în sensul denigrării anilor de independență și acolo, dar la noi, am impresia, s-a întrecut orice măsură. Din fericire, cărțile, studiile, articolele, care au prins a apărea la Chișinău după 1989, au putut contracara valul de minciuni, falsuri, insulte privind recentul nostru trecut românesc – da, în măsura posibilităților oferite de timp și de pregătirea autorilor. În acest sens, V. Mândăcanu se poate mîndri cu un obol admirabil, pe cît de consistent, documentat, convingător, pe atît și de tulburător: eseul numit *Elogiu interbelicului românesc*. Mulți, foarte mulți intelectuali și gospodari de frunte din Basarabia interbelică – și nu numai localnici, români, dar și de origine etnică străină – au beneficiat din plin de avantajele acelor ani interbelici; nu știu însă să fi scris cineva la cota recunoștinței la care s-a ridicat V. Mândăcanu prin eseul amintit. Datorită acestei lucrări, credem, s-a mai șters din rușinea ce se adunase pe capul nostru, acumînd, decenii la rînd, și suportînd în tăcere atîta agresivitate, porcoasă, a veneticilor și a mankurților locali.

Nu știu de ce mi se pare că publicul nostru cititor, chiar dacă nu este răsfățat de o presă de limbă română prea bogată, nu are o impresie clară despre cele mai recente scrieri ale lui V. Mândăcanu. Mă refer la serialul *Surse de lumină*, pe care dînsul le publică, număr de număr, săptămînal, într-un colț de pagină al gazetei *Flux*. E o selecție – extrem de riguroasă – de cugetări, declarații, crîmpeie din memorii, referințe și aprecieri ale unor înaintași ai românimii, dar și ale unor contemporani. Gîndurile

culese sînt judicios comentate, adeseori îți vine greu să apreciezi ce are mai multă valoare: spusa „pescuită”, pentru noi, de V. Mândăcanu, sau comentariul făcut de antologator? Căci, din aceste comentarii, dincolo de impresii personale – din care răzbate multă admirație, uneori durere, al-teori și revoltă – găsim multe precizări de ordin istoric, filologic, lingvistic, etic, civic, literar-artistic etc.

Un timp, la noi, în Basarabia sub ocupație sovietică, a fost subapreciată, se pare, specia cugetării, a aforismului. Poate era la mijloc și o reducere intenționată a ariei tematice a maximelor, gîndurilor, reflecțiilor date publicității, punîndu-se accentul pe cele ideologizate, de care lumea se sătura-se. (Spre deosebire de alte țări, fie ele și comuniste: bunăoară, în România anilor '60-'80, s-a editat cu un constant succes colecția *Cogito*, inserînd exclusiv cărți-culegeri de aforisme). În 2005, Editura „Prometeu” din Chișinău, a reeditat *Cugetări* de N. Iorga, surescitînd un viu interes față de acest compartiment al creației marelui nostru cărturar și în genere al literaturii române. Cum am notat într-o recenzie, s-a produs la noi, după acest eveniment editorial, o adevărată „nicolae-iorgizare” a multor emisiuni radiofonice, televizate, a unor scrieri publicistice din presă, acestea prinzînd a promova energic, ca motto-uri sau „suduri”, cele mai diferite „laturi de adevăr care scînteie” ale uriașei minți a lui N. Iorga. Menționăm, în context, că marele nostru cărturar și mucenic nu numai a scris *Cugetări*, considerate de specialiști veritabile capodopere, puse alături de poeziile lui Eminescu, poveștile lui Creangă, comediile lui Caragiale etc. Nicolae Iorga a și cules, a colecționat cugetări, gînduri, maxime, aforisme ale unor autori notorii. Nu știu dacă, inițiînd rubrica *Surse de lumină*, V. Mândăcanu „a mers pe urmele lui Iorga”; cert este că această superbă colecție, pe care ne-o propune (deocamdată numai) în ziarul *Flux*, are avantajul de a fi,

după cum am mai menționat – norocos completată de comentariile și precizările autorului nostru. Sînt niște comentarii și precizări atît de importante într-o epocă prea de tot grăbită, cînd mulți, tinerii mai ales, găsesc timp pentru cele mai diverse îndeletniciri, dar cel mai puțin găsesc vreme pentru a citi, pentru a se documenta... Din acest unghi de vedere, *Surse de lumină* ar fi o minunată carte de învățătură pentru toți basarabeni noștri, atît de necăjiți și de nedreptățiți, inclusiv la capitolul „parte de carte”, dar mai ales pentru mințile și sufletele tinerilor noștri ar fi acest volum ca o adevărată mană cerească. Și ar mai fi niște superbe lecții de românism, pe care nu toți tinerii de la noi au șansa de a le primi, atît de generos și atît de limpede prezentate, nici măcar dacă ar urma cîteva facultăți.

Deși a tipărit în ultimul deceniu cîteva cărți, cu caracter memorialistic, mai ales, V. Mândăcanu nici pe departe nu este un răsfățat al editurilor. Or, lucrările Domniei Sale – și mă refer, în primul rînd, la *Cuvîntul potrivit la locul potrivit*, *Elogiu interbelicului românesc* și *Surse de lumină* – se cer a fi editate sau reeditate. Știu – o știm cu toții! – în epoca aceasta a nesfîrșitei noastre călătorii spre economia de piață, intervin probleme de ordin financiar. La fel de bine e cunoscut faptul că finanțele, la noi, se află mai mult la discreția străinilor care nici de cultura proprie nu le pasă, nu că de a noastră. Da, avem și noi unii businessmeni... Însă cam ciudați sînt oamenii aceștia, unii – ciudați de tot, căci, în cazul sponsorizării acțiunilor culturale cu subliniat caracter național par a se ține de sucita optică a „patrioților” ceia cehi, din romanul cu bravul soldat Švejk, al lui Jaroslav Hašek: „Da, sîntem cehi, și ne iubim națiunea, dar totul rămîne înde noi; despre aceasta mai bine să nu știe și alții...” Însă, chiar să fi secat izvorul generozității, sensibilității puținilor businessmeni cu simțire românească? Admit că oamenii de afaceri, cei care știu poate cel mai bine cît de greu se face banul, nu sponsorizează

chiar orice carte, expoziție, spectacol. Dar cînd e vorba de Valentin Mândăcanu... cred că maestrul ar trebui să fie rugat să i se publice scrierile, nu dînsul să aștepte predispoziția sau mila nu știu cărui (com)patriot!

Unde mai pui că, mai cu o nouă scriere, mai cu o vorbă de spirit la o manifestare publică, familială sau colegială, iată că maestrul Valentin Mândăcanu a ajuns și la cea de-a optzecea aniversare... Trecea tot mai grăbită și mai agitată a anilor nu i-au putut schimba nici tăria leonină a firii, nici sclipitoarea inteligență, nici din bogăția memoriei nu au fost în stare să-i știrbească ceva, cu atît mai puțin să-i atingă inepuizabilul izvor cu vorbe de duh. Despre limba română, despre înălțarea și dramele Neamului, despre românism în genere, vorbește cu același elan, cu aceeași pasiune. Zbuciumul, necazurile se fac simțite în sufletul Domniei Sale mai ales cînd se referă la corectitudinea limbii vorbite și scrise la noi, și ieri, și azi... Chiar mai deunăzi am auzit la un post de televiziune spunînd cineva: «*S-a născut în cămașă...*» De parcă nu ar fi auzit de această frază atît de simplă, atît de firească: «**E un norocos...**» Dacă însă cineva ține cu tot dinadinsul să se exprime mai «s sofisticat», în asemenea caz, nu are decît să zică: «**S-a născut într-o zodie norocoasă**» ori chiar: «**S-a născut cu tichia în cap...**» Unii jurnaliști confundă substantivele «*pomeneală*» și «*pomină*», scriind, de pildă: «*Nici pomină de democrație la noi!*», respectiv, «*S-a făcut de pomeneală...*», cînd folosirea amintitelor paronime ar trebui să fie tocmai inversă: «**Nici pomeneală (nici vorbă, nici adiere) de democrație...**»; «**S-a făcut (a ajuns) de pomină, adică de risul găinilor...**» După o pauză, se mai înviorază: „A propos, un gospodar din zona Codrilor se lăuda la televizor cu o colecție de ouă, de cele mai diferite păsări, inclusiv, pretindea omul, că ar avea în colecție și un ou de... curcan! Iar cu nevoia aceasta de inundații, am aflat, iată, la un post de radio, că un nenorocit s-a înecat în... «*fluviul Bîc...*» Și asta în condițiile cînd *Dunărea* nu e numită decît «*riu*!»

„Fluviul” Valentin Mândăcanu, poate ceva mai domol, oricum își poartă în continuare apele limpezi, curate, purtătoare de vlagă, prin grădinile conaționalilor săi din stînga Prutului. O viață închinată Limbii Române, promovării delicate, dar și neînduplecate, a românismului, stă ca pe palmă, în fața ochilor noștri, umeziți de admirație și grațitudine.

...Deși au trecut de atunci două decenii și ceva, îmi stăruie în memorie o gravă apreciere a distinsei lingviste de la București, Mioara Avram: „Destinul limbii române din Basarabia, evoluția ei în bine, depinde foarte mult de faptul cîți vor înțelege ce mult a făcut Valentin Mândăcanu pentru voi, pentru ocrotirea limbii române din acest spațiu, aflat, vorba cronicarilor, în calea relelor...”

Vlad POHILĂ

TEODOR BUZU SAU CONTINUA REVENIRE LA OBĂRȘII

...Cu vreo douăzeci de ani în urmă, am scris despre acest pictor un articol care se intitula cam astfel: *Respins de ai săi, apropiat de străini. Era, la prima vedere, un paradox, căci Teodor Buzu se trage dintr-o familie foarte unită și tocmai că plecarea sa departe de casa părintească a fost percepută de ai săi, mai ales de părinți, ca o adevărată tragedie. Lucrurile se limpezeau pentru cel care știa, oricât de sumar, extrem de tânăra, pe atunci, biografie de creație a lui Teodor: devenise deja un nume cunoscut și prețuit în țara sa de adopție, avea mai multe participări la expoziții naționale, acolo, și chiar internaționale, în câteva țări din Occident. Aici, acasă, nici măcar să-și viziteze părinții, frații, surorile, colegii și prietenii nu putea – îi expirase „pașaportul” sovietic, iar un document de identitate nou autoritățile de la Chișinău refuzau să-i elibereze.*

nerală: mama și tata pictorului, Dumnezeu să-i odihnească în pace, căci au trecut ceva ani de când s-au călătorit, pe rând, la cele veșnice.

Fără să vreau, am amintit în alineatele de mai sus, de trei elemente definitorii, cred eu, în alcătuirea omenească și artistică a lui Teodor Buzu: părinții, casa natală, pământul strămoșesc. De la mama o fi preluat sensibilitatea pur umană, dar și hărnicia, și cumsecădenia, acea „cumințenie a pământului” înveșnicită și de C. Brâncuși într-o lucrare numită ca atare. De la tata – o simțire artistică ieșită din comun (moș Gheorghe Buzu, ostaș în Armata Română, apoi, în chip aproape că firesc – deținut în lagărele sovietice, cânta foarte frumos, dar era și un autor lirico-epic de excepție; ascultându-l cum recită sau improvizează versuri, te gândea numai deocâmp că folclorul a fost, este și va mai fi ani mulți înainte!).

...Cu mai bine de zece ani în urmă, la Muzeul Național de Artă al Moldovei, T. Buzu a avut o primă expoziție personală, acasă... Adusese în cochetul edificiu de pe str. 31 August 1989, împreună cu cele vreo 50 de lucrări ale sale, și ceva din fastul manifestărilor culturale vestice... Venise la vernisaj lume multă și bună; totuși, în acel amalgam uman, două persoane atrăgeau atenția ge-

Cât despre baștină, despre natura noastră, despre arborii, florile, pajiștile de acasă... ca și cerul, solul, apele Basarabiei – toate acestea, am impresia, i s-au întipărit de mic copil atât de adânc în suflet, încât se regăsesc toate, mereu, în zeci și sute de culori și nuanțe în tablouri, în acuarele, în foile grafice, în alte creații ale sale. După cum veți vedea, Teodor a fost nevoit să plece de acasă, pentru a se

naturaliza într-un mediu cu totul diferit de al nostru. Mai simplu spus, anumite circumstanțe l-au smuls de la vatra părintească. Or, cum îi place lui Teodor Buzu să repete, „omul poate fi smuls din patria sa, dar nimic și nimeni nu-i poate smulge din suflet patria”. Probabil de aceea în tablourile sale apusul de soare este la fel de violet ca și cel de la Drăsliceni, portocaliu – parcă-i luat cu peninsula de pe gutuile toamnelor moldovenești, albastrul e ca și apa Nistrului, pe vreme de pace, iar verdele zugrăvit de el este cel mai des „un verde-înrouat”, exact ca și cel cântat de rapsozi în toate zonele etnofolclorice ale României.

După trei decenii de exil „familiar-artistic”, după ce a avut zeci și zeci de expoziții în lumea largă, curând, în luna lui Gustar, T. Buzu revine la Chișinău cu cel de-al doilea vernisaj personal. L-a găsit și un generic pe potrivă demersului artistic, alias – a stării sale sufletești: Eterna chemare. Și, cu adevărat, spun și mărturisesc, în măsura vechii și constantei mele relații amicale, de suflet, intelectuale cu Teodor: oriunde ar fi, el simte chemarea pământului din al cărui humus se trage. Iar dacă această chemare pare a slăbi, uneori, artistul, am impresia, o amplifică, îi dă noi și mai puternice rezonanțe.

...Cu un secol în urmă, Constantin Brâncuși a pornit pe jos, de la Hobița, Târgu Jiu, Craiova – spre Paris, ca să uimească prin talentul său inedit întreg Occidentul. Ce a creat mai de valoare s-a risipit prin muzee și colecții din Europa de Vest și din America. Parcă intuind această turnură, Brâncuși a lăsat Patriei sale ansamblul sculptural de la baștină, de la Târgu Jiu: Poarta sărutului, Masa tăcerii, Coloana fără sfârșit, pe care nimeni și nimic nu le poate clătina din acest loc.

Deși nu a mers în Vest pe jos, aidoma genialului său înaintaș, Teodor Buzu a avut parte totuși de un drum presărat cu spini: de la Drăsliceni – la Școala de arte din Chișinău, un internat pentru copiii talentați din provincie, apoi – într-un spațiu străin, la Harkov, ca în cele din urmă să străbată calea cea mai

anevoioasă spre străinime – în Cehia. Dar era și calea cea mai necesară, căci mergea la noua sa casă – de fapt, nu atât nouă, cât, mai ales, necunoscută... Greutatea pe care a purtat-o pe umeri și, mai ales, în suflet, pe acel drum, cu anii, a prins a se topi... Mai încoace, am impresia, îi vine și cuvenita răsplată pentru că a mers cu îndârjire, pentru că a știut a plânge doar cu inima, lăsând ochilor puterea de a conserva culorile de acasă și de a le da rosturi inedite: culorile copilăriei, ale casei părintești, ale satului natal, ale dragostei de neam și patrie, de care fusese atât de nemilos despuiat, s-au preschimbat, miraculos, într-o paletă cromatică a maturității artistice.

Că lui Teodor Buzu i se întoarce merita-ta recompensă, după o greu transportabilă osândă, sper să vă convingeți și dacă veți citi schița de portret de mai jos. Deși, cel mai sigur vă veți convinge atunci când îi veți vizita vreo expoziție, ca cea din Galeria Constantin Brâncuși de la începutul bulevardului Ștefan cel Mare și Sfânt. Sau, măcar de veți avea răbdarea și curiozitatea de a vedea unele din reproducerile după creațiile sale.

* * *

Pictor, grafician, conform propriei definiții, T. Buzu este „artist plastic român din Basarabia, stabilit cu traiul și creația în Cehia”; potrivit statutului oficial din țara de adopție – akademický malíř („pictor licențiat / profesionist”).

S-a născut la 3 mai 1960, în com. Drăsliceni, jud. Chișinău, în familia numeroasă a țăranilor gospodari Gheorghe și Solomia Buzu. Face studii la Școala de pictură din Chișinău – actualul Liceu de arte plastice „Igor Vieru” (1970-1977), avându-i de mentori pe maestrul Alexei Colâbneac și Vasile Cojocar. Licențiat al Institutului (acum – Academia) de arte și design din Harkov, Ucraina, sub îndrumarea prof. O. Veklenko (1980-1985).

În ultimul an de studii la Harkov se căsătorește cu o colegă de promoție, Dagmar Hanušová din Cehia. Cum legislația

Ceho-Slovaciei nu permitea ca cetățenii ei să rămână cu traiul decât în țări unde li se asigură locuință separată (apartament), iar Teodor Buzu putea să viseze doar la așa ceva în următorii 10-15 ani, se vede nevoit să meargă în patria soției. Intervine însă „vigilența” specifică regimului bolșevic, care nu dorea să-și risipească talentele în lume și, pentru a zădărnici această plecare, T. Buzu este mobilizat în Armata sovietică. Abia peste doi ani, după ce-și satisface stagiul militar, își poate reîntregi familia, stabilindu-se în or. Tabor din sud-estul Cehiei (regiunea istorică Boemia), unde se află și în prezent, cu soția Dagmar și cu cei doi fi: Aleș și Daniel, ambii studenți, ambii vorbitori și de română.

De mai bine de un sfert de veac, T. Buzu activează cu un constant succes în diverse domenii: pictură de șevalet, acuarelă, artă monumentală, grafică, design grafic, ilustrație, vitraliu etc. Concomitent, este cadru didactic, predând pictura în învățământul artistic preuniversitar: la un liceu și la o „școală populară” de artă, inițiată de el, după modelul Universității Populare de la Vălenii de Munte a lui Nicolae Iorga, aceasta frapându-l prin spiritul ei liber și ingenios de instruire.

Talentul artistic al lui Teodor Buzu a impresionat din start colegii de breaslă și publicul inițiat dintr-o țară cu vechi și puternice tradiții artistice cum e Cehia. Rând pe rând, au fost remarcate și elogiare caracteristicile de bază ale picturii sale: linia abstract-simbolică, mesajul lirico-filozofic, cromatica vie, cu nuanțe violente, regizarea neobișnuită, originală a spațiului etc. Mai puțini cehi (dar și alți occidentali) au putut intui tainica, mai greu sesizabila legătură a picturilor sale cu decorurile noastre tradiționale, cu arta plastică românească, inclusiv în abordarea subiectelor, simbolurilor, dar și a tehnicii picturale, a cromaticii ș.a.m.d. Dincolo de elemente ale esteticului rustic, inhalat în copilărie și în adolescență, dincolo de seriozitatea școlilor de pictură

făcute la Chișinău, apoi la Harkov, mai e de evidențiat simțirea sa aparte, o sensibilitate capabilă să absoarbă nu numai fenomenul figurativ, plastic – ce pare a fi pentru el unul nativ – dar și poezia, muzica și coregrafia populară românească, arhitectura națională, în fine – splendoarea limbii materne, românești. Toate astea, T. Buzu le-a putut „ajusta” de minune la rigorile tehnicilor figurative cehe, alias occidentale, astfel devenind el, încă pe la mijlocul anilor '90 ai secolului trecut, o prezență remarcabilă în pictura Cehiei, încât colegii de breaslă și mai-marii plasticienilor de acolo au prins a-l recomanda cu dreptate, apoi și cu plăcere, la cele mai diferite expoziții, ateliere, tabere de creație, simpozioane de talie națională, iar mai târziu și internațională. Este de menționat și uimitoarea asiduitate cu care își pune T. Buzu în acțiune talentul, gândul, imaginația, fiind, cu certitudine, și unul dintre cei mai productivi plasticieni ai generației sale.

Prin aceasta se explică faptul că în nici 30 de ani T. Buzu a participat la peste 90 de expoziții colective, având la activ și peste 60 de expoziții personale. Sunt niște cifre impresionante, pe care numai le-ar putea visa numeroși pictori, de real talent, din Basarabia noastră cea uitată de Dumnezeu și de lume! Cum, nu mai puțin impresionantă este și geografia acestor participări ale creațiilor lui T. Buzu la competiții artistice din diferite țări de pe glob: Austria, Slovacia, Germania, Italia, Franța, Olanda, Croația, Slovenia, SUA, Emiratele Arabe Unite etc. Desigur, cele mai multe expoziții le-a avut în Cehia; ceva mai puține – în România (inclusiv în edificiul Ambasadei Române la Praga) și una singură – la Chișinău (a doua fiind preconizată pentru august anul curent, la Centrul Expozițional C. Brâncuși). A expus, de obicei, în săli prestigioase, cu un aflux impresionant de vizitatori și admiratori ai artelor frumoase. Nu ne mai poate mira că multe lucrări de T. Buzu se află în colecții particulare din Cehia, Slovacia,

Ungaria, Germania, SUA, Austria, Danemarca, Suedia, Franța, Australia, Republica Moldova, România, Emiratele Arabe Unite, Italia, Norvegia, Lituania, Rusia etc. Și, desigur, în muzee sau galerii de artă din Slovacia (în mai multe săli), Ucraina, Olanda (Maastricht), Italia (Museo civico di grafica, Brunico; Palazzo San Correr, Veneția), Republica Moldova (Muzeul Național de arte plastice, Chișinău), Cehia (Muzeum Benešov, Colecția de arte a Ambasadei României la Praga), Emiratele Arabe Unite (Muzeul Național din Dubai) etc.

Ca orice artist împlinit, chiar și la această vârstă a primelor bilanțuri, are și Teodor Buzu câteva realizări pe care le consideră de vârf: picturile murale, pe sticlă și pe lemn din capela Reingers, Austria (2007-2008), pictura pe sticlă din Sala de căsătorii din or. Protivin (2009), pictura monumentală pentru liceul din or. Pisek; pictura monumentală pentru Concernul chimic „Silon”, Plana nad Luznici – toate trei în Cehia. În aceeași listă se înscriu și câteva cicluri de ilustrații: pentru revista *Steluța* din Chișinău (dec. 1987; acum revista *Alunelul*); pentru revista *Transitions* din Praga; pentru cartea *Eminescu în cultura cehă* (Praga, 2000), pentru plachetele de versuri *Šeptáni proti zlu* („Descântece împotriva răului”) și *Nečo divokého* („Ceva miraculos”) ale amicului său poet Lumir Slaby (2004, 2006), *Balada Miorița* în limba cehă (2006)... Plus – ilustrațiile pentru câteva volume apărute la Chișinău: *Mircea Vulcănescu. Litanii pentru trei stări* (2004), *Nicolae Iorga. Cugetări* (2005), *Legenda Luceafărului* de Mihai Eminescu, *Viața unei nopți sau Totentanz* de Claudia Partole, *Nebănuita forță a scenei* de Ninela Caranfil.

La aceste frumoase împliniri am mai adăuga că Teodor Buzu se poate mândri, pe bună dreptate, că e un răsfățat nu numai al cercurilor artistice din Cehia, România, Germania, Austria, Slovenia, ci și... al unor politicieni de vază, inclusiv: regele Mihai al României și întreaga familie re-

gală; primul președinte al Cehiei libere Václav Havel, actualul lider ceh Václav Klaus, apoi Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Adrian Năstase, Traian Băsescu...

Despre creația, dar și despre viața lui T. Buzu, au scris, foarte mult, numeroase reviste de specialitate de la Praga, Berlin, Bratislava, Viena, București, Chișinău... Au fost realizate zeci de interviuri la posturi de radio și TV, iar renumitul om de arte Dan Grigorescu i-a consacrat lui Teodor Buzu, picturii, dar și familiilor acestuia (și celei de la Drăsliceni, și celei de la Tabor) un tulburător film documentar, o peliculă de o rară finețe și adâncă pătrundere în desigurile artei moderne: *Ploaie de culori peste Tabor* (din ciclul „Spectacolul Lumii”).

Este membru în: Uniunea internațională a artiștilor plastici profesioniști (IAA AIAP UNESCO, Paris), Uniunea artiștilor plastici din Cehia, Asociația artiștilor plastici din Boemia de Sud, Grupul *Die Neuen Milben* (Austria), Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova.

Distincții, premii: *Cavaler al Ordinului Național al României „Pentru Merit”, în grad de Comandor* (2003); *Premiul la Concursul internațional de arte plastice, Passau, Germania* (2003); *Premiul expoziției internaționale „United”, Slovenia* (2004); *Premiul orașului Tabor, Cehia* (2004); *Premiul „Intersalon”, České Budějovice, Cehia* (2004); *Premiul „Excelența artistică”, Dubai* (2005); *Premiul săptămânalului Literatura și arta* (2006, 2008); *Diploma Salonului Internațional de carte, Chișinău* (2009) – pentru ilustrațiile la *Legenda Luceafărului* ș.a. *Laureat al unor concursuri de arte plastice: Diploma „Fondazione Sinaide GHI”, XII Edizione, Roma, Italia; Diploma Freistadt, Austria; Premiul II la Trienala de acuarelă, Lucenec, Slovacia* (1992); *Premiul III la Concursul pentru realizarea artistică a complexului arhitectural, Cehia* (1999); *Premiul I Design & Technology, Nagano, Japonia* (pentru signe și prezentarea grafică) etc.

VL. PRISĂCARU

PREMIUL NOBEL PENTRU O SCRITOARE ORIGINARĂ DIN ROMÂNIA

În octombrie 2009, Juriul Premiului Nobel a acordat prestigioasa distincție **Hertei Müller**, scriitoare din Germania, dar care a trăit mult timp în România. Ceremonia de înmînare a premiului a avut loc pe 10 decembrie 2009, în capitala Suediei. Juriul Academiei Regale din Stockholm și-a motivat decizia prin „**densitatea poeziei și sinceritatea prozei cu care Herta Müller a descris plastic universul dezmoșteniților (celor dezrădăcinați)**”.

Odată cu primirea prestigioasei distincții, Herta Müller se înscrie în rîndul celor mai mari scriitori de limbă germană, alături de un Thomas Mann, Herman Hesse, Heinrich Böll, Günter Grass etc., aceștia fiind laureați ai Premiului Nobel pentru literatură. De altfel, Herta Müller este cea de-a 12-a femeie scriitoare care cîștiga Nobelul în acest domeniu. Anterior, noua laureată a Premiului Nobel a primit numeroase distincții internaționale: *Impact Dublin Literary Award*, Premiul *Kleist*, Premiul *Franz Kafka*, Premiul european de literatură *Aristeion*, Premiul Literar al Fundației *Konrad Adenauer*, Premiul pentru literatură al orașului Berlin. (Între altele, H. Müller deține premiile literare și ale altor orașe germane și din lume: Bremen – 1985; Bergen, Norvegia – 1995-1996; Graz, Austria – 1997; Aachen, 2006; Düsseldorf, 2009).

Din 1999, Herta Müller figurează aproape în fiecare an printre potențialii laureați ai Premiului Nobel în domeniul literaturii. Printre scriitorii cotați cu șanse reale de a li se decerna Nobelul pentru literatură s-au numărat, în 2009, israelianul Amos Oz, americanii Philip Roth, Cormac

McCarthy, Joyce Carol Oates, canadiana Margaret Atwood și algeriana Assia Djebar. Amintim că valoarea Premiului Nobel este, la ora actuală, de zece milioane coroane suedeze (circa 1,4 milioane de dolari sau mai bine de 980 mii euro).

Herta Müller s-a născut în 1953, în satul Nițchidor, nu departe de Timișoara. Tatăl ei a fost un sas bănățean și, aidoma altor cetățeni români de naționalitate germană, a fost înrolat în Al Doilea Război Mondial în *Waffen-SS*, iar după război își cîștiga existența ca șofer de camion. După venirea la putere a comunismului în România, a fost expropriat de autoritățile comuniste. Mama scriitoarei, ca marea

majoritate a populației de naționalitate germană din România (cei între 17-45 de ani), după accederea comuniștilor la putere, a fost deportată în 1945 în Uniunea Sovietică. Acolo a fost deținută timp de cinci ani într-un lagăr de muncă forțată, la Novo-Gorlovka, pe teritoriul Ucrainei. În ultimul ei roman, *Atemschaudel*, publicat la München, în anul 2009, autoarea a prezentat aspecte privind deportarea etnicilor germani din România în URSS.

Herta Müller a făcut studii de germanistică și de limbă și literatură română la Universitatea din Timișoara, în perioada 1973-1976. În anii '70, este apropiată de *Aktionsgruppe Banat*, un grup de intelectuali disidenți, români de origine germană. Făcea parte și din cenaclul literar (Literaturkreis) *Adam Müller-Guttenbrunn*, cenaclu afiliat *Asociației Scriitorilor din Timișoara*. Prietenia cu membrii *Aktionsgruppe Banat* (în românește: „Grupul de Acțiune Banat”), format din studenți și scriitori de etnie germană din România, ghidați de o atitudine protestatară, neacceptată de regimul comunist, a adus-o în atenția Securității. Ca urmare a refuzului ei de a colabora cu Securitatea, Herta Müller a fost concediată și expedită, „pentru re-educare” într-un „mediu muncitoresc sănătos”, la întreprinderea „Tehnometal”, unde a lucrat ca traducătoare. Ulterior, și-a câștigat traiul lucrând în calitate de profesor suplinitor în diferite școli, inclusiv în Liceul „Nikolaus Lenau” din Timișoara și la câteva grădinițe și acordând ore particulare de germană. Biografia ei este prezentată în volumul *Regele se-nclină și ucide*.

Debutază editorial cu cartea *Niederungen* („Ținuturile joase”), care a văzut lumina tiparului în 1982. Cenzura i-a „croșetat” nemilos manuscrisul, însă peste doi ani volumul a fost publicat și în RFG, exact așa cum fusese scris de autoare. Reacția autorităților comuniste din România a fost

vehementă, dură, Hertei Müller interzicându-i-se să mai publice. Ca urmare a acestei interdicții, în 1987 Herta a emigrat în RFG, împreună cu soțul ei de atunci, scriitorul Richard Wagner. De altfel, R. Wagner a avut o influență puternică asupra scrisului Hertei. Din 1995 este membră a *Academiei Germane pentru Limbă și Poezie* (*Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung*).

Herta Müller este o autoare prolifică, bine cunoscută și apreciată în Germania, și nu numai. Astfel, încă înainte de a primi Nobelul, cărți de H. Müller au fost traduse în circa 20 de limbi, atât de circulație internațională, cât și de importanță regională precum suedeza, dar și în unele limbi „exotice”: în finlandeză, galiciană, greacă, islandeză, slovenă, turcă, japoneză, chineză etc. În România, au fost tipărite cel puțin șase cărți de Herta Müller, după cum urmează:

1) *Încă de pe atunci Vulpea era Vinătorul* (*Der Fuchs war damals schon der Jäger*) (București: Ed. Univers, 1995; ed. a 2-a, București: Ed. Humanitas Fiction, 2009);

2) *Animalul inimii* (*Herztier*) (1997; ed. a 2-a, Iași: Ed. Polirom, 2006);

3) *Regele se-nclină și ucide: memorii, jurnale, corespondență* (*Der König verneigt sich und tötet*) (Iași: Ed. Polirom, 2005);

4) *În coc locuiește o damă* (*Im Haarknoten wohnt eine Dame*) (2006);

5) *Este sau nu este Ion* (versuri scrise în română și colaje) (2005);

6) *Atemschaudel* (București: Ed. Humanitas Fiction, 2010).

Eseul pe care-l inserăm în continuare ne va completa imaginea despre creația Hertei Müller, scriitoarea germană, nu numai originară din România, dar și formată ca atare în spațiul românesc, într-un trecut nu prea îndepărtat.

CRONICAR

HERTA MÜLLER ȘI TEMA ROMÂNEASCĂ

Constantin COROIU

Herta Müller a „trântit ușa acestei țări” (s-a născut, a copilărit, s-a format în Banatul nostru ce este, în egală măsură, și al unei mult regretate comunități a șvabilor, așezați aici de mai bine de trei secole și înnobilându-l cu munca și rigoarea lor civilizatorie), unde, sub regimul totalitar a suportat persecuții care au marcat-o profund. Ea datorează totuși mult României, cu care și-a propus să nu mai aibă de-a face, cum mărturisea, cu ani în urmă, într-un interviu din *Adevărul*, dar și mai recent, într-un prestigios săptămânal german, cu puțin înainte de a i se acorda Premiul Nobel pentru literatură.

Marin Preda, să ne amintim, era obsedat de ceea ce numise **tema mea**. Ei bine, **tema** Hertei Müller este România, iar limba română – a doua sa limbă „maternă”, pe care a învățat-o totuși relativ târziu. Rareori am întâlnit la un scriitor de o altă nativitate lingvistică observații și idei atât de pertinente și atașante privind limba română, deși, precizează autoarea, care a plecat în Germania la o vârstă matură (34 de ani): „În cărțile mele nu am scris până acum nici măcar o singură propoziție în românește.” Citindu-l pe Jorge Semprun, ea crede că „nu limba e patria, ci conținutul a ceea ce vorbește”. Altfel spus: „Domeniile launtrice nu se suprapun cu limba, ele te târăsc într-acolo unde cuvintele pot

avea sălaş. Și, adeseori, tocmai despre lucrurile esențiale nu se mai poate spune nimic.” Dacă ar fi citit ce spune Herta Müller despre limba română, despre cuvintele, locuțiunile verbale, înjurăturile, despre creațiile paremiologice pe care le conține (de pildă, în eseul **În fiecare limbă sunt alți ochi**), Constantin Noica ar fi fost, poate, încântat și s-ar fi simțit așa-zicând, întrucâtva confirmat – și încă de o scriitoare a cărei limbă maternă este germana, pentru că într-o prelecțiune ținută la Casa Pogor, postula că

cine nu știe limba germană, neavând astfel acces direct la marii filosofi din țara lui Hegel și a lui Schopenhauer, nu are cum să-l înțeleagă pe deplin pe Eminescu, necum să aspire la postura, la demnitatea de eminescolog. Singurul căruia se arăta dispus să-i acorde eventual dispensă era **G. Călinescu**, de vreme ce, zicea Noica, „el putea orice”.

Detașată, aș spune chiar rece, **privirea** Hertei Müller asupra limbii române e cu atât mai revelatoare. A intrat în tărâmul ei cât se poate de firesc fiindcă îi respira aerul: „Într-o bună zi, gura mea a început să vorbească de la sine. A fost ca și cum din acel moment româna ar fi făcut parte din mine. Dar, spre deosebire de germană, cuvintele românești făceau ochii mari atunci când, fără să vreau, ajungeam să le compar cu cele germane. Întortocherile lor afurisi-

te erau voluptuoase, obraznice și tulburător de frumoase.” Acolo, la Berlin, unde acum un secol Caragiale însuși, Regele, **se înclina** în fața **supusei** lui limba română – „frumoasa și cumintea... Carte-de-boierie a unui neam călit la focul atâtor încercări de pierzare”, Herta Müller, scriitoare de expresie germană, depune o prețioasă mărturie despre o limbă în care „aproape totul sună mlădios, iar printr-o rimă un cuvânt îl găsește iute pe un altul...”. Rememorând, ea descrie și caracterizează: „Vorbele lunoase însoțesc poticnirile și eșecurile cotidiene. Ca și la bancuri, trebuie să ascuți bine de două ori și apoi să decizi dacă îți le însușești ori preferi să nu-ți iasă niciodată pe gură. «Țiganu’ de departe-i om și el» se spunea tot atât de des pe cât auzai primăvara, când seara se lăsa mai târziu: «Acu’ fiecare zi e mai lungă c-un pinten de cocoș»”. În orice limbă, inclusiv în română, mlădioasă precum majoritatea limbilor latine, observă Herta Müller, „imaginația locuitorilor verbale oscilează între scatoalca și mângâierea de catifea a cuvintelor”.

„Când tăcem, devenim dezagreabili – când vorbim, ajungem ridicoli”, observă Herta Müller, așezând această frază ca titlu al unuia dintre textele din volumul **Regele se-nclină și ucide**. Din când în când însă scriem? Iată problema ei și a oricărui scriitor. Mai ales, a unuia care s-a ivit și a copilărit la sat, a trăit printre țărani, cunoscuți pentru zgârcenia lor la vorbă, pentru măsura rostirii. În sat la mine, în Vrancea, auzeam adeseori ca laudă supremă adusă cuiva: „A dat o vorbă bună!”; altfel spus, cu sens, cu rost, definitorie, lămuritoare. „Când am venit la oraș – își amintește Herta Müller – m-am mirat cât de mult trebuie să vorbească orașenii pentru a se pricepe pe ei înșiși, pentru a fi între ei prieteni sau dușmani, pentru a da sau a primi ceva. Și, mai ales, cât de mult își plâng de milă când vorbesc despre ei. În cele mai multe dintre discuțiile lor manifestându-se

aceeași veche împerechere de aroganță și autocompătimitate, aceeași comedie narcisistă a gesticulației, a zvârcolirii întregului corp. Se agitau de colo-acolo scoțând pe gură ego-ul umflat. [...] M-am gândit că acest mediu era mai socializat și decât cuhniile de vară ale satului cu pardoseala lor cu lut. Simțeam nevoia unei explicații și m-am oprit la cea mai simplă: când picioarele îți sunt așezate pe o netezime, limba și-e slobodă sau nevoită să vorbească pe negândite. Ogorul nu-ți îngăduie s-o faci, fiind gloduros și avid de putreziciune. Asfaltului îi opui palavra, în vreme ce ogorului – încetineala greoaie a oaselor: lipsit de apărare, trași de timp și, pentru că știi bine că pământu-i vorace, lași limba să-ți odihnească în gură și pământul s-aștepte. Pe asfalt însă te miști cu lejeritate – acolo unde se vorbește încontinuu, moartea se află nu dedesubtul vieții, ci în urma ei.”

Reflecțiile, confesiunile, observațiile privind **cuvântul** ale Hertei Müller ar putea constitui substanța unui (fals) tratat de psiholingvistică. Dacă ne-am obișnuit, îndeosebi în ultima jumătate de secol, cu meditația scriitorului asupra literaturii – construcție, analiză, personaj, prima frază dintr-un roman ori dintr-o povestire, titlu, condiția ficțiunii față de sensibilitatea modernă etc. – mai rar vedem meditația privind elementul ei esențial care este cuvântul. Ba, mai mult, impresia e, uneori, aceea de neglijare a lui. Herta Müller face excepție. Ea pare chiar fascinată de cuvânt. Un cuvânt nu doar poate repovesti lumea, cum zicea Noica, dar de un cuvânt depinde la un moment dat destinul ei. Dacă în epoca noastră, așa cum s-a spus nu o dată, literatura, scrisul presupun și reflecția asupra literaturii, asupra scriiturii, e limpede că din acest demers cuvântul nu poate lipsi: „Lumea spune: «batistă» – dar ce fel de batistă? Batista de plâns nu-i batista cu care-ți iei bun rămas, nici cea în care-ți suflă nasul când ești răcit, ori în care-ți faci nod

ca să ții minte ceva, ori în care legi bani ca să nu-i pierzi, și nu-i nici batista de la margine de drum unde cineva a pierdut-o sau a aruncat-o. Aceași batistă nu-i niciodată identic aceeași. O sumedenie de posibilități nerostite se-ascund în propoziția atât de simplă: «Femeia vâra batista înapoi în poșetă»”.

Deși a „trântit ușa acestei țări”, obsesia Hertei Müller și, repet, **tema** ei majoră este România. O atestă literatura sa, nutriția fatalmente de o experiență dramatică, traumatizantă: „Cu cât cercetez mai atent prezentul, cu atât mai insistenț el devine o paradigmă a trecutului. Doar fără prezent mintea mi-ar fi golită de trecut. În Germania, și mai ales în critica literară de-aici, separarea dintre trecut și prezent, concepția despre timp sunt supuse unor criterii de spațiu. De fapt, este vorba de criterii de apartenență. Când scriu despre lucruri întâmplare cu zece ani în urmă în România, mi se spune că scriu (tot mereu) despre trecut. Dar când un autor de-aici scrie despre perioada postbelică, despre miracolul economic ori despre anii '68, cititorii percep astea ca pe un prezent. Trecutul indigen, oricât de depărtat, rămâne un prezent pentru că s-a petrecut aici, pentru că-i unește pe oameni prin speranță. [...] De fapt, încă de la prima mea carte am scris, din orașul din care priveam satul aflat la 30 km depărtare, despre trecut. Distanța în spațiu era mică, ce-i drept, dar panta abruptă. Abordând tema satului șvăbesc, mă aflam în trecutul meu și în prezentul părinților mei.”

Părinții, bunicul sau acordeonul care ține locul, în ordinea vieții, fratele mort al tatălui său sunt câteva dintre **personajele** narațiunilor nonfictive ale Hertei Müller. Dar și satul șvăbesc, orașul bănățean, acestea ca personaje generice evocând ambianta cosmică și morală a unor toposuri, a unei lumi, în care și obiectele cele mai obișnuite sunt foarte importante: „Aspec-

tul lor ținea tot atât de mult de imaginea oamenilor ce le posedau ca și oamenii înșiși. Obiectele sunt totdeauna indisolubil legate de ce și cum este un om. Ele formează partea periferică a persoanei, detașată de învelișul pielii. Iar atunci când obiectele au o viață mai lungă decât posesorii lor, persoana absentă se strămută pe de-a-ntregul în obiectele rămase în urmă. Când a murit tatăl meu, spitalul mi-a predat proteza lui dentară și ochelarii. Acasă, într-un sertar de bucătărie, printre tacâmuri, se găseau șurubelnițele lui micuțe. Cât timp mai trăise, mama îi spunea o dată la câteva zile că uneltele n-au ce căuta acolo, să facă bine să și le pună altundeva. Dar după ce a murit, ele au mai zăcut acolo câțiva ani. Mama nu mai avea acum nimic împotriva să le vadă acolo: dacă el tot nu mai ședea cu noi la masă, barem uneltele lui să stea laolaltă cu tacâmurile. Dintr-odată se strecurase ca o sfilă în mâinile mamei, iar abaterile mărinimoase de la propriile reguli îi subminau simțul ordinii. De s-ar mai întoarce tata vreodată la această masă, îmi ziceam, i s-ar da voie acum să mănânce și cu șurubelnițele, în loc de furculiță și cuțit. Dar nici caișii cei îndărătnici din curte nu se jenau să înflorească.” Un personaj memorabil este cumnatul bunicului său, un tâmplar cu halat de rumeguș, cu bască de rumeguș, cu tâmple și urechi de rumeguș și cu o mustață groasă de rumeguș: „Făcea mobilă, podele, uși, ferestre, cărucioare de copii pe care le puteai închide trăgând un rulou de lemn, mai făcea mici obiecte cum ar fi umerăse, tocătoare, linguri de bucătărie și câte și mai câte. Și făcea sicrie”. Adică, formula mi se pare formidabilă în suprealismul ei, **mobila-de-pământ**, o creație lingvistică marxistă pentru sicriu – cum o percepea autoarea – din care „Dumnezeu e totodată inclus și exclus, negat și afirmat dintr-o suflare”. Tâmplarul de naționalitate maghiară își ținea produsele într-o dezordine care nu afecta însă ceea ce scriitoarea

consideră a fi „succesiunea tuturor haltelor pe drumul de la naștere la moarte”. O imagine simbol pe care o decupează pare a confirma, cred, mărturia unui mare scriitor al secolului XX: de câte ori văd un leagăn, nu pot să nu mă gândesc la un sicriu; de câte ori privesc un sicriu, gândul mă duce la un leagăn! Între obiectele confecționate de tâmplar, în aerul înmiresmat de „umbrișul de rindea” (acei cârlionți de lemn ce rezultau după rindeluit) al atelierului fatalmente neîncăpător se putea vedea „un cărucior de copil pus lângă, peste, sub sau chiar într-un sicriu”.

Herta Müller observă că fiecare din familia sa „a fost convocat de istorie, trebuind să i se înfățișeze ca făptaș sau ca victimă. Și niciunul n-a rămas nevătămat când a fost destituit din istorie”. Ea se referă la perioada din vremea național-socialismului și până în anii '50. Dar convocarea, cum bine o numește scriitoarea, nu a privit și nu privește doar o singură familie și nu s-a produs doar în deceniile perioadei amintite. Și nu s-a limitat, nici pe departe, la familia germană din oricare ținut s-ar fi aflat aceasta. De pildă, o pagină superbă este cea în care Herta Müller scrie despre experiența lagărului pe care a trăit-o bunicul ei. Între altele, acolo, țaranul șvab din Banatul românesc, ce făcea piese de șah pentru frizerul său care-i trata pielea capului cu suc de frunze fiindcă îi cădea părul, a devenit un împătimit jucător de șah, căci, se pare, nicăieri nu se învăța mai bine ceva decât în spațiul concentraționar și nicicând ca în situațiile limită: „A învățat deci să joace șah. Asta nu numai că i-a scurtat urâtul unor lungi zile de așteptare, dar a fost și un sprijin: când jucai, capul și degetele tale participau dacă nu la viața adevărată, măcar la o variantă a ei. Te scotea din timpul decupat silnic în care erai prins, împingându-te înapoi în amintirea unui acasă de odinioară, și înainte, în speranța unei reîntoarceri apropiate.”

Din păcate, bunicul meu patern nu avea cum să învețe nici șah și, probabil, nici altceva în timpul petrecut, în Primul Război Mondial, ca prizonier, într-un lagăr din Germania, unde spiritul era anulat, iar biologicul agresat cu cruzime. A trebuit să-l salveze pe acesta din urmă măcar – mâncând iarbă și excremente uscate, dormind acoperit cu frunze. Războiul, lagărul făcuseră din condiția sa umană o amintire dureroasă, îl trecuseră aproape în alt regn. Care, dacă ar fi fost unul vegetal, încă nu ar fi fost atât de rău. Întors în sat din acel infern, după ce luptase în **triumghiul morții** (Mărășești-Mărăști-Oituz) pentru a-și apăra patria – aici vorbele nu mai sunt deloc mari, iar cuvântul **patrie**, care nu-i place Hertei Müller, sună firesc ca **pâine, aer sau mamă**, mai ales **mamă** – i-a fost dat să răspundă, împreună cu alte familii din satul nostru și din toate satele românești, la alte „convocări” ale istoriei. Nu mai puțin tragice.

Povestind, convertindu-și practic experiența, biografia, trauma în literatură, Herta Müller se confruntă totuși cu o nouă provocare, căreia e de presupus că îi va face față cu brio. Criticii germani vor să vadă – ne spune chiar ea – **accentul actual** din cărțile sale: „Mă îndeamnă să termin odată cu trecutul și să m-apuc în sfârșit să scriu despre Germania.” Numai că deținătoarea a numeroase premii literare germane și internaționale, iar acum și a celui mai important din lume, vede altfel **actualitatea** decât criticii: „Cu cât iau seama mai bine la Germania, cu atât actualitatea se înlănțuie mai mult de trecut. (De trecutul și, în fond, de experiența și rădăcinile românești – *nota mea*). Nu am de ales – mă aflu la masa de scris, și nu într-un magazin de încălțăminte. [...] Scriind, trebuie să mă păstrez acolo unde lăuntric am fost mai tare rănită – altfel la ce bun să mai scriu?”

Tulburătoare întrebare!

(După **Dacia literară**, nr. 6, 2009)

O ACTRIȚĂ – SIMBOL AL OMULUI FRUMOS...

Claudia PARTOLE

Sunt oameni care nu pot aduna bogății. Pentru că sunt mult mai bogați decât acei cu averi. Și mereu risipesc din ceea ce le-a dat Dumnezeu! Iar pe cât de darnici sunt ei, pe atât de răsplățiți ajung, numai că mult prea târziu sau, în această lume, niciodată. Ferice lor că nu-i preocupă gloria sau laudele, elogiile oamenilor! Ei știu să se dăruiască, să facă lumea mai bună, mai receptivă, mai frumoasă. E tot de ce sunt în stare! Dar, oare, e puțin? Ah, cât de mult e! De obicei aceștia nici măcar nu conștientizează cât de valoroasă le este contribuția și cât de scump sacrificiul. Ei, pur și simplu, își fac datoria de om, faptele lor fiind o pasiune vitală. Acesta le e rostul! E misiunea lor aici. Majoritatea nu trișează, nu cer mai mult pentru ceea ce dăruiesc, pentru că nu au timp, ei își continuă lucrarea...

Aceștia, în închipuirea mea, sunt întruchiparea Omului Frumos, despre care scrie un înțelept contemporan cu noi – **Dan Puric**. „De fapt, zice el, lucrul cel mai important în epoca pe care o trăim, este să avem capacitatea să recunoaștem Omul Frumos. El nu mai este la modă. La modă este omul urât, la modă este omul eficient...”

Acest preludiu este, de fapt, pentru **Ninela Caranfil**, actrița, omul de cultură, dar, mai ales, Omul Frumos, la ale cărei

fapte uitându-ne parcă prindem și noi aripi și ni se face mai dragă viața, și parcă mai vrem să realizăm ceva mai mult pentru acest Neam, pentru această Limbă, pentru acest spațiu zis Basarabia (care, de când se știe, este pusă la cele mai grele încercări!).

I-am spus și doamnei Ninela despre această deducție a mea și, ascultându-mă, iată ce mi-a mărturisit: „Știi, Claudia, până pe la 40 de ani chiar credeam că sunt urâtă. Aveam acest complex, care te coboară

în propriii ochi și mereu căutam să-l camuflez. Însă, la un moment, am simțit o schimbare în toată ființa mea: am descoperit frumusețea Lumii și atunci am căpătat încredere în propria frumusețe. Mi-am dat seama că sunt și eu frumoasă. Sunt un unicat! Se produce într-adevăr un miracol când îți dai seama de această minune a lui Dumnezeu de a ne face pe toți deosebiți!” I-am spus la rândul-mi că, în adolescență, am trăit aceleași stări de subapreciere și, după ce am descoperit miracolul lumii, de asemenea, mi-am zis, că acest farmec există în noi, în fiecare, doar că e nevoie de momentul când prindem la minte, când înțelegem și prețuim ceea ce ne-a dat Dumnezeu. Iată atunci devenim cu adevărat frumoși! Este tocmai ceea ce descrie într-o meditație din **Jurnalul unui rol nejuțat** Ninela Caranfil: „În fiecare dintre noi

există energii nebănuite. Folosim energia, combustia creierului doar în proporție de 4-5 la sută. Să încercăm a depăși acest indice derizoriu, să declanșăm forțele nebănuite, tezaurul dăruit de Creator. Ca să-l împărtășim oamenilor” (15 martie, 2007). Dar vai de acei care nu ajung să înțeleagă aceasta niciodată...

Apropo de cartea **Nebănuita forță a scenei** (Editura „Prometeu”, 2009), în care Ninela Caranfil își creează propriul teatru, jucând imaginar pe propria scenă, deschizându-și larg ușile sufletului ca să poată intra și iubitorii de frumos – pentru a se înălța, dar și diletanții, ca astfel, printr-o participare (cu sufletul!) la o asemenea reprezentare (lecturată), să fie în stare și dânzii să înțeleagă de câtă forță, de cât curaj, de câtă dăruire și sacrificare e nevoie atunci când dorești să bucuri inimile oamenilor. Or, această dăruire împarte oamenilor averi mult mai scumpe și mai sfinte. Aceasta o face actorul, dar și scriitorul hărăzit de Providență...

Oprindu-mi gândul asupra frazei *nebănuita forță*, mi-am amintit de câteva situații povestite (dar și scrise!) de actrița Ninela Caranfil, când, din cauza unor incomodități, legate de sănătate, nu putea apărea pe scenă. Părea în acel moment, pentru ea, ceva imposibil! Totuși, fiind aproape forțată (și de alții, dar și de sine), își făcu apariția în fața celui mai avid și mai sever judecător – spectatorii. Numai că pășind în scenă, părăsind culisele, se produse un miracol: îi dispăru durerea! Jucă atât de inspirat, atât de dăruit, încât uită de suferință. I se întâmplă asemenea fenomen de mai multe ori și de fiecare dată, abia când ieșea din rol și îmbrăca veșmântul de om comun, de spectator sau actor la teatrul vieții, simțea că-i revine boala. Ar fi trebuit să rămână în scenă, în rol, ca să scape de durere... Oare acesta nu e un miracol? Un mister al talentului dat de la Dumnezeu, o taină a inspirației, care vine tot de la El,

dar și de la consacrarea celui înzestrat cu acest har – dăruire totală datului divin! Or, iată cum explică taina creației scenice Ninela Caranfil într-unul dintre interviuri: „Talentul și inspirația sunt gemeni. Dar fac și acestea uneori câte o pauză... – nu vin chiar întotdeauna, vorba lui Flaubert. Și atunci... actorul are nevoie de voință și de muncă!” Aceasta a făcut-o ea întrupându-se provizoriu în Olinda din *Lumea este așa cum este*, de Alberto Moravia; Doica, din *Ipolit*, de Euripide; Zița din *O noapte furtunoasă*, de Ion Luca Caragiale; Ursula, din *Un veac de singurătate*, de Gabriel García Márquez; Ea (soția) din *Zăpezile de altă dată*, de Dumitru Solomon. Dar și atunci când recită *Psalmi* lui David, din poeziile unor autori clasici sau contemporani.

Ninela Caranfil se consacră Cuvântului rostit cu o pasiune și o emotivitate debordante. „Recitându-le de atâtea ori versurile, i-am sărutat... COSMIC! – pe Mihai Eminescu, George Coșbuc, Lucian Blaga, Ion Barbu, Alexe Mateevici, Vasile Voiculescu..., mărturisește actrița. Vă rog să mă credeți, e un balsam extraordinar pentru cele mai diferite stări ale sufletului omenesc. De altfel, balsam pentru suflet nu e numai poezia, ci și proza, și dramaturgia, și eseul filozofic...” O spune cea care atunci când nu-i mai ajunge scenă, evadează în literatură! Ninela Caranfil nu e doar un mare consumator de carte, dar și autor (bun, interesant, captivant!) de carte. A scris volumul **Tăcerea de până la Cuvânt**, precum și cartea deja pomenită de mine: **Nebănuita forță a scenei**. De asemenea, a înregistrat și două CD-uri: *Dorul infinitului din noi*, cu poezie românească, și *Rugă*, cu o selecție din *Psalmi* lui David.

Ninela Caranfil este personalitatea care s-a format și a crescut prin Dragoste. Dragoste pentru Sublimul adunat în Cuvânt și mărturisit în fața lumii. Am impresia că oriunde a studiat, începând cu școala din Satul Nou, Cimișlia, apoi la Institutul de

artă teatrală „A. Lunacearski” (GHITIS) din Moscova și, în sfârșit, la Școala Vieții, pretutindeni a învățat cu aviditate și deschidere pentru tot și toate. Ninela Caranfil – actrița, femeia și mama, este copilul curios care nu poate trece indiferent pe lângă nimic. Iar ceea ce vede cu ochiul și inima dorește să transmită și altora, dar o face, vorba unui critic de artă, *cu erupții energetice vulcanice*. Nu poate să nu atingă strunele cele mai tănuite ale ființei. Nu întâmplător, la o întâlnire într-un centru raional, unde majoritatea *capilor* prezenți în sală erau comuniști, după ce au ascultat recitalul Ninei Caranfil, care transmitea cele mai patriotice (*naționaliste!*) mesaje poetice, liderii de opoziție au aplaudat frenetic...

Ninela Caranfil s-a implicat cu tot avântu-i civic în mișcarea de renaștere și eliberare națională. A fost mereu pe baricade unde, am impresia, a și rămas, printre pușinii (care n-au trișat!)...

Ninela Caranfil este omul timpului care i s-a dat pentru a-l trăi. Și îl trăiește din plin – inspirat și intens. Dar, mai ales, cu răbdare. Astfel caracterizându-se, în *Prefața cărții Nebănuita forță a scenei*, ca un Mare Răbdător: „Soarta unui actor e în a aștepta cu răbdare un rol, în a spera ca cineva să se gândească la el, în a se consola că nu va fi uitat... dar și în a se impune în viața culturală și socială, iar când este necesar – și în cea politică: a se implica în destinul Neamului.”

Ninela Caranfil s-a învrednicit bine meritat de mai multe distincții. Este Artistă Emerită, laureată a câtorva ediții ale Concursului republican al declamatorilor *Mihai Eminescu*. A obținut Marele Premiu al festivalului *Lucian Blaga* (Alba Iulia); Premiul special al Festivalului-simpozion internațional *Mihai Eminescu în lume* (Iași – Cernăuți – Viena – Budapesta – Oradea); Premiul „Cel mai bun rol feminin al anului” – din spectacolul *Zăpezile de altădată*. I s-a decernat ordinul *Gloria Muncii*. Și, iată, anul acesta la Gala Premiilor UNITEM este

din nou apreciată la cel mai înalt nivel pentru talent și dăruire scenică: **Cea mai bună actriță a anului!**...

Scriam cândva într-o meditație despre aceeași Ninela Caranfil (*Un actor pe scena vieții*) că este actrița înzestrată cu harul de a juca frumos și pe scena unui teatru, dar și pe scena Vieții. Pot repeta această afirmație! Ninela joacă firesc, cu demnitate și inspirație. Nu exagerez, am urmărit-o în mai multe situații și în ambele ipostaze: pe o scenă improvizată, și pe o alta – nevăzută (a destinului!). Este întotdeauna inventivă, ingenioasă, plină de dragoste pentru Oameni și pentru Cuvânt. Știe și poate să vorbească cu oricine: vorbește cu înțelepciune și căldură! Dar mai are și o altă calitate rară: cea de a asculta. Și pentru toate este iubită! Am remarcat acest fapt fiind împreună în satul ei de baștină. Veniseră la întâlnire cu Ninela *lor* (!) femei de toate vârstele: și cele care au cunoscut-o (au copilărit împreună), dar și mai tinere, care voiau s-o cunoască. Au depănat amintiri luminoase, dar au adus și plăcinte delicioase, coapte cu dragoste și nu se săturau s-o privească, s-o asculte și s-o admire pe actrița care a făcut primii pași pe marea – imensă! – scenă a Vieții, în satul lor. Iar Ninela Caranfil părea o stea care coborâse pentru doar o clipă, dar nu se îndura să urce pe bolta care i-a fost menită.

Așa arată în închipuirea mea un Om Frumos! Fie că are menire de stea, fie de om printre oameni...

APOSTOLUL NOSTRU

Ionel CĂPIȚĂ

E un vis, e doar un vis... Mi-am dat seama de aceasta de cum am deschis ochii și am văzut că nu mă aflu în altă parte, ci acasă, între ai mei patru pereți... Nu mi-amintesc, nu știu dacă în noaptea ce a trecut am mai avut și alte vise, înainte de acesta, pe care parcă îl văd înaintea ochilor și despre care abia acum citez să vorbesc, numai acum, când am ajuns în a doua jumătate a zilei. Dar de ce am ținut cu dinții și n-am suflat nimănuși niciun cuvânt, până în jos de prânz, despre ceea ce mi s-a arătat în vis? Pentru că se spune că, dacă încerci și povestești cuiva visul în prima jumătate a zilei, acel vis musai se împlinește. Și dacă visul acela e prevestitorul unei nenorociri, atunci ce te faci? Toate ca toate, dar știu bine că pe noi nenorocirile nu ne ocolesc, măcar mori. Iată de ce n-am suflat un cuvânt nimănuși. Unde mai pui că, dacă nu povestești, chiar și toată ziua, despre un vis ce prevestește împlinirea unor dorințe frumoase, acesta totuna se împlinește! Numai visul rău, dacă nu-l spui nimănuși, până spre chindii, are chip să nu se împlinească... și cum a venit, așa și se duce, pe apa sâmbetei. Acum, după ce am ajuns cu sufletul la gură în această după-amiază, haide să nu tac și să aflați, oameni dragi, ce am visat astă-noapte...

Așa se făcea că era o zi frumoasă de primăvară, cu un cer albastru-albastru și cu un soare mângâietor, ca un părinte, iar de jur-împrejur natura-mamă era toată numai vis și armonie – pomii înfloriți râdeau în luci de soare, luncile și poienele, în murmur de izvoare, erau năboite de flori în mii și mii de culori, în văzduh și pe pământ se întreceau, care mai de care în concertul lor de primăvară, felurite feluri de păsări și insecte multicolore, vietăți de care doar în

filme mi-a fost dat să văd vreodată, iar oamenii, îmbătați de sărbătoarea primăverii, ce a cuprins toată lumea, au intrat într-o horă a bucuriei nemaipomenite, lățindu-se în cele din urmă într-un dezmăț, ca înainte de potop, de au uitat de toate, chiar și de Dumnezeu. Și așa cum se bucura și se veselea toată suflarea creată de Tatăl Ceresc, ca din senin, la un moment dat s-a dezlănțuit o furtună, mânăta din urmă de-o vijelie cu fulgi negri și într-o clipită, fulgerător de repede a prins a înmărmuri totul în stane de gheață și a se întuneca cerul până în zenit. Dar a apucat a se întuneca cu totul altfel de cum ne-am deprins că se întunecă de-asupra noastră, a prins a se întuneca de jos, de la talpa cerului, de la orizont în sus, val-val, formând de jur-împrejur un brâu negru-negru, izvorând tot izvorând dintr-o beznă fără capăt și silind înspăimântător spre bolta cerească; și a pus stăpânire mai peste tot pământul, dar nu și peste tot cerul – a rămas sus-sus, în dricul bolții un pâlț de cer ca o poartă spre o lume toată numai lumină, toată boltă albastră, cu nori albi-albi parcă bătuți cu diamante și cu mulți-mulți îngeri zburători... Iar în poarta ceea, așa se făcea că era o masă mare, asemenea celei de la Cina cea de Taină, iar în jurul mesei stăteau mai mulți apostoli, îngrijorați de ceea ce se întâmplă pe pământ.

Îngrozit de întunericul și înghețul ce-au pus stăpânire pe pământ, rămas un bob de așteptare întru mântuire, nu-mi rupeam ochii de la masa cu apostoli, inundată de atâta nemaipomenită lumină și atâta viață ce domnea în cealaltă lume, dincolo de acea poartă, mă rugam de îndurare, doar de îndurare... ca să ne salveze Cel de Sus măcar pe acei ce

am mai rămas doar în raza luminii porții cerești, deschisă spre acea lume de vis, cum ni se arăta ca printr-un ochi de fereastră, rămas neastupat în bolta cerului, toată neagră, toată un clopot al morții peste tot ce a fost adineauri primăvară, viață; nu-mi rupeam ochii de la masa cu apostoli, îmbrăcați în aceleași haine, în care au rămas vederii noastre de-a pururi în sfințele icoane și așteptam înspăimântat și lipsit total de grai să se întâmple minunea ce-o așteptam tremurând – să fiu mântuit, să fim mântuiți... Privind doar într-acolo, printre lacrimi de pierzanie și speranță, am deslușit abia-abia, incredibil, între acei apostoli, un chip (parcă-mi era cunoscut și mult drag nu numai mie) și nu-mi venea a crede ce-mi vedeau ochii: era chipul poetului nostru, Nicolae Dabija. O, Doamne! În acea frântură de clipă – ca și cum m-am văzut salvat, dimpreună cu toți acei ce mai rămăsesem, nu pe mult în viață... pe acest pământ, prea plin de păcate omenești. Dar nu mi s-a părut: era el, Nicolae Dabija, alături de ceilalți apostoli, preocupat de ceea ce se întâmplă cu planeta noastră Pământ. Și m-am lăsat cu viața în nădejdea lui... Căci nimeni altul dintre apostoli, aflați acolo, la poarta cerului, nu ne cunoaște atât de bine ca Domnia Sa – durerea, păcatele și dorințele noastre, ca să i le spună întocmai precum sunt Mântuitorului nostru Iisus Hristos, bunului Dumnezeu. Cu acel licăr de speranță vie în suflet, mângâiat de gândul că apostolul nostru nu ne va lăsa să ne pierdem, m-am trezit din somn, tulburat de acel vis ce mi s-a pus de-a scârba pe inimă. Și, neștiind ce-o fi însemnând toată epopeea ceea trăită în noaptea ce a trecut, neajungându-mă nici mintea cum să talmăcesc acest vis ce-a băgat o groază de spaimă în măduva oaselor mele,

am căutat să tac, să nu scot un cuvânt, până dincolo de dricul zilei. Și cu atât mai greu, mai apăsător și mai durut pe suflet mi se făcea, când mă prindeam la gândul că acest vis ar putea fi și un semn, o prevestire din ceruri că Dumnezeu de-acum vrea să-l ia dintre noi și pe Nicolae Dabija, să-l aibă în dreapta Sa, la poarta cerului. De aceea, abia ajuns în a doua jumătate a zilei, îmi iau inima-n dinți și hai! să-i dau telefon maestrului Dabija, dar... Dumnezeule! Nici un semn de viață nu dădea telefonul și vă spun, bunii mei, mi s-a dus inima-n călcâie.

Ce mi-a mai rămas să fac? Mă apuc de una, de alta, dar – ptuu! necaz, gândul mă ține priponit la Nicolae... Oare nu s-a întâmplat nimic cu el, Doamne ferește?!

A doua zi, pe 24 noiembrie 2009, nu mă las, iarăși pun mâna pe telefonul mobil. Formez numărul și... aud:

– Da, lonel...

Vai, vai, ce bucurie! Totuși, caut să-mi stăpânesc emoțiile. Dar n-am răbdat și chiar din start, l-am întrebat cum se simte și dacă n-a pățit ceva zilele astea. Îi mai comunic că i-am dat ieri telefon să-i spun că l-am visat...

– Am fost într-o delegație la București, unde am avut mai multe întrevederi cu oa-

meni importanți și abia am revenit la Chișinău, îmi mărturisii Domnia Sa.

Fără a întinde mult vorba, îndrăznesc să-i povestesc, în câteva cuvinte, acel vis... Dar dânsul preluă gândul întrerupt:

– Am fost la București cu o problemă de-a noastră și totul a fost bine, m-am întors cu bucurie la Chișinău.

Atât ce-a mai spus domnul N. Dabija, fără să comenteze cumva sau să încerce să talmăcească cât de cât ceea ce i-am povestit, din câte mi s-au arătat în vis. N-am insistat nici eu să aflu mai mult. Dar, ca să vezi, după ce am încheiat vorba cu poetul, mi-am zis: stai omule, ia-ți de seamă – care altă talmăcire îți mai trebuie? Domnia Sa, într-un fel, uite că mi-a și dat cheia talmăcirii acelui vis, vorbindu-mi de drumul parcurs la București, de întrevederile sale cu oameni care au putere de decizie...

Oare nu-i adevărat că aici, pe pământ, pentru noi, basarabeni, cea poartă prin care putem ajunge într-o altă lume – în

Uniunea Europeană, oare nu este Bucureștiul? El, Doamne, Bucureștiul e cea poartă din vis... Și apostolul nostru face cale într-acolo, la București, pentru a fi în ceas de cumpănă și de speranță la masa care stă cum ar sta o poartă ce se află între două lumi – una inundată de întuneric, iar alta – în Lumina unei vieți de vis pentru noi, românii din Basarabia, ajunși niște amărâți abia scăpați câine-câinește din la-gărul balaurului roșu...

Să-i mulțumim, lume, bunului Dumnezeu că a făcut în vremurile de restriște și frământări să avem apostolul nostru la Masa Adevărului, la Poarta Luminii și să ne rugăm, lume, Tatălui Ceresc să ni-l apere și să ni-l țină cât mai mult aici, pe pământ, căci avem nemăsurată nevoie de el, de apostolul Dezmeticirii și Salvării noastre ca Neam. Auzi-ne, Doamne!

23-24 noiembrie 2009

„MI-E VIAȚA CA O AȘCHIE DE STÂNCĂ...”

Tamara GORINCIOI

Tentația de a învinge timpul

Aflând despre destinul cutremurător al interpretei și scriitoarei Drăgostița Bujor, inițial din povestirile ei, iar mai apoi din volumul *Fețele clipei*, prefațat de Vlad Zbârciog, involuntar mi-a venit în minte o asociație cu soarta personajului central din fascinantul roman *Singur pe lume*, al scriitorului francez Hector Malot. Ce-i drept, copilul, apoi adolescentul acela francez, care a avut parte în viață de mai mulți oameni buni decât răi, trecând prin numeroase aventuri și întâmplări ieșite din comun, și-a găsit, în cele din urmă, buna sa mamă. În cazul Drăgostiței Bujor însă, se

pare că cea copiliță găsită în pădure, sub un stejar, printre ierburi și flori, continuă să-și caute mama toată viața prin frământări și reflecții despre destin, providență, bine, rău, demnitate și rolul intelectualului într-o epocă a trădărilor și a inversărilor de valori și atitudini.

Denotă aceasta și ultimele sale volume: *Fețele clipei* și *Țărnul de vis*. Drumul întoarcerii la copilărie, la satul unde a crescut, la oamenii ce au ajutat-o să-și găsească un rost în viață, tentația de a privi trecutul în față, au îndemnat-o să prețuiască timpul, în căutarea celui pierdut, prin curajul de a-și povesti viața-i de română că în volumul *În Tine am nădăjduit, Doamne...*

„Fiecare dintre noi ne naștem cu un destin aparte. Acest destin, contopit cu al altora, formează marele destin al omenirii, dirijat de Providență. Din momentul când omul conștientizează acest lucru, el caută un echilibru cu realitatea, cu natura, cu sinele său...”; mărturisește autoarea în prefața romanului, dându-ne un exemplu de curaj, de sinceritate sau, dacă vreți, o lecție de a ne grăbi de a trăi pe acest pământ pentru a dăinui prin ceea ce ne-a reușit să realizăm.

Ne îndeamnă să ne grăbim, să ne schimbăm atitudinea față de orice zi trăită, orice cuvânt sau faptă, uneori rea sau mai puțin rea, prin eseurile din volumul *Fețele clipei*, în care unele fraze sau gânduri sunt niște aforisme sau cuvinte înaripate de un spirit viu, luminat de credința în bine, în Dumnezeu și idealuri sfinte. Spre exemplu: „*Frunza copacului nu-i poate reproșa vântului că-l clatină prea tare, nici ploii, ce lovește peste verdele ei. Frunza nu poate decide direcția vântului, nici a ploii. La fel și omul nu poate pune stavilă timpului, întâmplărilor vieții...*” Sau: „*Sunt stări când exprimi cel mai reușit adevărul inimii, cum se deschide floarea pentru a ne bucura de frumusețea ei, la fel și omul își poate deschide porțile sufletului pentru a-i bucura pe cei din jur. Întunericul ne umilește, ne face mici. Lumina ne dă speranță, încrederea ne dă aripi de zbor... Când ești bătut de soartă, te simți ca o piatră căzută pe cărare...*”

Învinge timpul pentru a te afirma, acesta pare a fi motto-ul vieții Drăgostiței Bujor. Soarta a decis ca ea să fie, într-un fel, „o întârziată” în literatură, dar tocmai din acest motiv, am impresia, dânsa încearcă, face tot posibilul să-și ia revanșa, în ultimul deceniu și jumătate, cât o fi trecut de la debuturile sale. Inclusiv prin ultimele sale volume se revanșează. Timp de șapte ani îi văd lumina tiparului șapte volume de versuri, poeme, tablete, eseuri, aforisme, multă muzică – pentru cei adulți și sensibili,

dar și pentru copii: cântece, cărți, CD-uri, „abecedare muzicale”... Și iată că cititorul interesat poate lua cunoștință și de realizarea, posibil, cea mai prețioasă a Drăgostiței Bujor: povestea vieții, romanul-destin *În Tine am nădăjduit, Doamne...* Departe de a mă da cu aprecierile critice, dar acest gen narativ, puțin uitat sau neglijat în literatura din Basarabia, aduce cu el ceva nou și dezinvolt într-o lume când prea puțini mai pun preț pe suflet, pe credința curată, pe dragoste, pe valorile adevărate ale Neamului, autoarea propunându-ne cu franchețe propriul ei destin sau, altfel zis, romanul propriei vieți.

În loc de testament

„*Am scris cartea vieții mele ca pe o mărturisire, incluzând în ea clipe frumoase și durute, trăite și trecute prin simțirea mea, prin cugetul meu. M-am străduit să notez chipuri de oameni care, la timpul potrivit, au fost alături de mine, mi-au cultivat și ocrotit lumina sufletului...*”, ne mărturisește autoarea în recentul volum de eseuri *Pietre printre ierburi*. Desprindem din paginile acestei frumoase cărți impresionante stări de suflet și tulburătoare destine, descrieri și aprecieri ale unor întâmplări cu oameni buni, cu dragoste de țară, de poporul român și de tradiție. Citim întrebări și găsim răspunsuri la unele probleme esențiale ce țin de menirea și datoria omului de creație pe acest pământ, de rostul propriei vieți într-o viață zbuciumată, dar luminată de Providență, regăsită în dragostea aproapelui și a Domnului.

Chiar dacă „omul, nu poate schimba nici timpul, nici împrejurările, impuse de multe ori fără voia noastră”, ne sugerează Drăgostița Bujor, totuna nu trebuie să capitulăm, să devenim niște robi ai împrejurărilor. Numai rațiunea ne poate așeza la o masă cu destinul. Descriind diverse situații de viață, diferite trăiri de înaltă tensiune, autoarea dedică mai multe creionări omului de alături, unor personalități ce i-au

marcat, poate i-au și luminat viața: Vlad Zbârciog, Andrei Lupan, Tamara Ciobanu, Grigore Vieru, Maria Drăgan, Anatol Josan, Andrei Tămăzlăcaru, Vlad Pohilă, dascălilor săi de la o școală sătească din părțile Sorociei, Boris Dubălaru, Maria și Ion Cărăuș.

Un capitol aparte din viața Liubei-Drăgostița Bujor – pasiunea sa pentru cântec, activitatea muzicală din corul „Moldova” a Radioteleviziunii – își găsește loc în acest volum, în capitolul despre artă și creație ca esențe ale vieții. Din aceeași generație cu irepetabila Maria Drăgan, fiind angajată în Corul Radioteleviziunii, încerca să se afirme ca solistă în formația „Folclor”. Cântecurile sale populare românești erau cu greu admise în program. Maria Drăgan activa în formația „Mugurel” și în scurtele întâlniri încerca să o consoleze, cu toate că și ea trecea prin mari și grele frământări.

Concediată din capela corală „Moldova” (pe motiv că nu ar mai corespunde cerințelor), nu-și pierdu cumpătul. A avut rara șansă să fie apreciată și de marea cântăreață Tamara Ciobanu care, ascultând cântecurile Liubei Bujor, i-a spus: „Ai o voce de care nu am întâlnit până acum. Ai stilul tău, linia ta de interpretare.” I-a propus să vină la Filarmonică, în orchestra „Fluieraș”. Frapată de această ispită și totodată speriată de marea scenă, cântăreața până la urmă a ales să-și crească cei doi copii – fiica și fiul – pe care nu avea cui să-i lase în îngrijire. Această șansă de a ieși pe marea scenă nu s-a mai repetat, dar Drăgostița nu s-a dat bătută. A început să compună melodii și versuri, să le adune în volume. La îndemnul compozitorului Andrei Tă-

măzlăcaru și cu susținerea muzicianului Victor Butnaru, și-a adunat cele circa 200 melodii în două CD-uri *Bucurați-vă de-un dor și Lacrimă de dor*, după care vor urma și altele, toate cu un succes garantat la publicul meloman.

Zi de zi te zidești în destin, de parcă ai înălța o cetate, mărturisește autoarea, în prefață. „Lecturile și scrisul îți par la un moment dat unicele bucurii. Pășești spre continentul unde se contopesc oamenii cu îngerii. Te contopești cu Eternitatea.” Frământată de gândul ce va rămâne pentru cei care vin, câtă lumină a dăruit, ce a făcut pentru strămoși și neamul său, Liuba-Drăgostița Bujor, ai impresia, își scrie propriul testament lirico-civic:

*„Mi-e viața ca o așchie de stâncă
Tocită de ninsoare, vânt și ploie,
O simplă piatră, rățăcită încă,
Rămasă printre ierburi și zăvoi.*

*Voi fi și eu vreodată ridicată
Și pusă într-un zid consolidat?”*

La o lectură mai atentă a celor scrise de Drăgostița Bujor, la o audiere repetată, în liniștea serilor viorii, a cântecelor compuse și interpretate de ea, răspunsul ce-ți vine numaidecât la această întrebare pe cât de poetică, pe atât de omenească, răspunsul, zic, este acesta: DA. Cine știe a se apropia de creația literară și muzicală a eroinei noastre, nu poate să nu dea decât un răspuns afirmativ la frământările unui suflet sensibil de femeie cum este cel al Drăgostiței Bujor, a cărei muzică de mult s-a logodit cu poezia, iar scrierile sale s-au cununat cu splendorile muzicii.

DRUMUL ANEVOIOS, DAR ȘI FASCINANT, AL CUNOAȘTERII DE SINE

Elev fiind, îmi amintesc, am citit cu multă plăcere și interes cartea Odată ca niciodată: Un dram de chimie instructivă și distractivă, de Dumitru Batîr, editată în 1967. Concepută ca o călăuză accesibilă și utilă pentru fiecare – începînd cu elevii claselor superioare și terminînd cu cei adulți – lucrarea era binevenită la înlesnirea primilor pași pe drumul chimiei. Capitolele intitulate incitant: „Zîna dinlăuntrul tuturor lucrurilor”, „Miracolele sinteticii”, „Labirinturile fertilității”, „O lume într-un... fir de praf”, „Blindajul odorifer și... vampirii”, „Sancta Simplicitas”, „Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai” etc., ilustrate cu multă inspirație de neîntrecutul maestru Igor Vieru – toate astea făceau cartea extrem de captivantă, pe alocuri – distractivă și, totodată, perfect instructivă, reliefînd romantismul atît de propriu chimiei, care, după cum spun unii, este o soră geamănă cu poezia.

Acea scriere a învățatului Dumitru Batîr mi-a întărit interesul și dragostea pentru chimie, și cred că nu am fost unicul elev, pe atunci, cînd o lectură extrașcolară s-a dovedit a fi de o reală utilitate. Cu regret, însă, nu m-am putut apropia mai mult de această știință... Posibil, și de aceea că prea adînc încolțise în sufletul meu pasiunea pentru limba și literatura română, pentru istorie, alte științe umanitariste. Tocmai de aceea, privind retrospectiv la relația mea cu chimia, îmi dau seama că legătura mea cu această știință se reduce, în temei, la cîteva tangențe mai ales sentimentale. Astfel, îmi stăruie mereu, peste ani, în fața ochilor, chipul luminos al profesoarei mele de chimie de la școală: Raisa Onilov-Cărare, era chiar cumnata talentatului poet Petru Cărare, o doamnă inteligentă și frumoasă foc. Și deși își închinase viața pre-

dării chimiei, profesoara noastră ne oferea și modele de exprimare corectă, ne povestea la ore diferite momente din viața unor oameni celebri, era îngăduitoare cu cei mai slabi la obiectul predat de ea, dacă aceia erau pasionați, cu adevărat, de alte discipline. O altă impresiune tangență cu chimia am avut-o prin manualele, mai bine zis – prin numele academicianului Costin D. Nenișescu (1902-1970). Desigur, în anii ceia „de exil sovietic” al basarabenilor, cînd tot ce era românesc devenea imediat tratat cu suspiciune sau chiar interzis, la noi, nu aveam cum să știu de acest mare savant. Poate și de aceea am trăit o prea frumoasă surpriză, ba chiar un adevărat șoc, auzindu-i numele la... Moscova, în incinta faimoasei Universități Lomonosov, unde, într-o după-amiază de iarnă, zeci, sute de studenți ruși (dar și străini), într-o atmosferă extrem de agitată, procurau traducerile în rusă ale manualelor de chimie anorganică și generală ale compatriotului nostru C.D. Nenișescu. Cum era să aflu mai tîrziu, manualele celebrului savant român erau obligatorii pentru studiu la toate facultățile de chimie din patria lui Mendeleev! Mai apoi era să aflu și de un merit cu totul deosebit – în viziunea mea filologică – al multiacademicianului C.D. Nenișescu: el este cel care, în anii '30-'60 ai sec. XX, a adaptat nomenclatura chimică la specificul limbii române...

Apoi, am avut prilejul să lucrezi cîteva ani în preajma poetului-chimist Ion Vatamanu. S-a întîmplat aceasta în anii de glorie 1989-1991, cînd dînsul era și deputat în primul Parlament al R. Moldova. Era iubit de întreg colectivul revistei Glasul, al cărei redactor-șef adjunct fusese, pot spune că fiecă apariție a poetului în redacție era o adevărată sărbă-

toare. Cu atât mai tristă a fost plecarea lui din colectivului redacției; cu atât mai dureros am trăit, foarte curînd, și tragicul său deced...

În fine, peste ani, în 2007, am scris și un eseu despre un savant chimist – acad. Gheorghe Duca, avînd ca punct de plecare prezentarea unei cărți noi a Domniei Sale, cu *Contribuții la Societatea bazată pe cunoaștere (Knowledge Society)*.

Să revin însă la autorul ale cărui cărți încerc să le prezint aici. După culegerea amintită la începutul acestor impresii de lectură, prodigiousul cercetător Dumitru Batîr, în așa-zisul „timp liber”, a scris, a elaborat și a editat o suită de lucrări destinate „frontului științific”, dar și celui didactic și cultural, îndemnînd tineretul să aleagă calea științei, grea și anevoioasă, dar și aducătoare de mari bucurii. Ceea ce am vrea să remarcăm în aceste scrieri – sînt titlurile expresive și pline de semnificație, densitatea informativă maximă, paginile atrăgătoare, cuvintele emoționante, fraza încărcată de sublim, gîndurile frumoase și nobile, afirmațiile profunde și instructive și, nu în ultimul rînd, prezentarea grafică ireproșabilă, toate așternute după un plan clar și riguros. Asemenea lucrări poate să le facă doar un om pătruns de credință, dominat de pasiune, cu convingeri proprii, responsabilitate morală, fidel idealurilor semenilor și solidar cu neamul care i-a dat suflare, capabil de sacrificiu întru realizarea unor scopuri nobile și înălțătoare.

Adevărata dimensiune de cercetător pasionat al istoriei evoluției științei, de fidel cronicar al vieții științifice ne-o oferă și studiul monografic *Neliniștea memoriei: Evoluția chimiei în Moldova și avatarurile vieții. Sinteze. Portrete. Medalioane. Reflecții*, apărut în 2007.

* Batîr, Dumitru. *Neliniștea memoriei: Evoluția chimiei în Moldova și avatarurile vieții. Sinteze. Portrete. Medalioane. Reflecții* / Dumitru Batîr; Acad. de Șt. a Moldovei; Secția de șt. biologice, chimice și ecologice. Inst. de Chimie. *Cuvînt-înainte* de acad. Gheorghe Duca. Ch.: Tipogr. AȘM, 2007. 348 p.

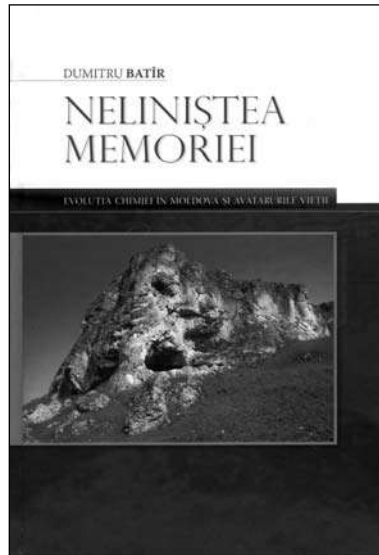
Neliniștea memoriei... (observați ce titlu poetic a ales un savant-chimist!) se constituie ca o adevărată enciclopedie a domeniului pe care neobositul Dumitru Batîr îl profesază de o viață. Se deschide volumul cu evocarea chipurilor unor savanți de seamă ai trecutului, precum D. Canteмир, Gh. Asachi, Petru Poni, N. Costăchescu, N. Zelinski, ca să continue cu o galerie impresionantă – atât în ceea ce privește numărul, cît și consistența prezentărilor – a unor cercetători de vază, din domeniul chimiei, care s-au manifestat plenar, la Academia de Științe sau în diferite instituții de învățămînt superior, în perioada cînd R. Moldova era încorporată URSS și / sau după dobîndirea independenței: A. Ablov, S. Rădăuțanu, N. Testemițeanu, Ion Ganea, N. Gărbălău, B. Matienco, M. Lozanu, Gr. Junghietu, Tadeusz Malinowski, Gh. Lazurievski, Isaac Bersucher, B. Melnic, V. Isac, P. Vlad, Gh. Duca, P. Chetruș și încă atîția alții.

Vom evidenția, neapărat, cîteva particularități ale volumului recenzat. Se deschide cu un *Cuvînt-înainte*, scris de acad. Gheorghe Duca, unde, din chiar capul locului, se menționează: „*Lucrarea de față se prezintă, în linii generale, drept un studiu monografic despre evoluția uneia dintre științele fundamentale, chimia, considerată regină atotputernică a vieții, în spațiul moldav, de la origini, adică începînd cu sec. XIX și pînă în zilele noastre.*” Și mai departe: „*Pe lîngă aspectul strict cronologic, concret informativ, deplin cuprinzător al materialului studiat și așezat cu chibzuință în pagina de manuscris, lucrarea în cauză poartă și un caracter de istorie afectivă, tonul de mărturisire, evocare, adeseori lirică, fiind mereu prezent.*” Alături, autorul cărții, într-un consistent și emoționant *Argument*, ne mărturisește că înainte de a purcede la elaborarea acestui volum, a făcut o „repetiție generală” (sau, poate, chiar mai multe „repetiții generale”, am zice noi), publicînd monografii con-

sacrate lui A. Ablov, Gh. Duca, B. Matienco, scriind articole și studii despre alți savanți de-ai noștri din domeniul chimiei. „*Credința și convingerea noastră, subliniază D. Batîr, este că pentru a prospera, trebuie să ne cunoaștem trecutul*”, deoarece, consideră Domnia Sa, „*trecutul este pîrgăhia care poate transforma binele în mai bine*”. Cartea la care ne referim reflectă pregnant o epocă dificilă, a cărei evocare constituie un privilegiu al celor care au trăit-o din plin, cu toate nedreptățile și bucuriile ei. Dar și un îndemn de a avea mereu trează memoria, adică respectul pentru istorie, considerația pentru numele și fapta unor oameni trecuți în neantul istoriei, prețuirea pentru valorile naționale create de aceștia.

Neliniștea memoriei... evocă chipul celor dragi și apropiați „din satul veșniciei noastre”, în cazul dat, concret – din magnificul univers al chimiei și al unor discipline adiacente (cum ar fi oenologia basarabeană, îngrijită cu multă pasiune de Pimen Cupcea, tatăl marelui actor și regizor Valeriu Cupcea și al traducătoarei Argentina Cupcea-Josu). Ar fi greșit însă, să se creadă că volumul analizat de noi este strict savant. Facem această mențiune pentru că în perceperea multora „savant” înseamnă, în primul rînd, „riguros”, „grav”, poate chiar și „plicticos”. Pornind de la relatări eminate savante, D. Batîr a găsit loc, în paginile acestei cărți, și pentru multe aspecte sau momente relaxante – a se vedea, în acest sens, compartimentele *Paradoxuri* (p. 261-272) sau *Virtuțile la încercare* (p. 273-293).

Totuși, fiind o scriere în primul rînd științifică, *Neliniștea memoriei...* nu s-a pu-

tut lipsi și de *Bibliografie*, foarte bogată, de altfel (circa 500 de titluri! multe aparținînd dlui D. Batîr – vezi p. 317-331), de un rezumat în engleză (*Summary*, p. 332-333), de un *Indice de nume* (p. 334-342), acestea fiind norocos completate de o generoasă selecție) și emoționantă *Iconografie*.

Am rămas surprins să aflu că această carte a fost expedită în toate cele vreo 1500 de școli pe care le avem în republică,

fără plată, *cu titlu gratuit*, cum se spune în zilele noastre. Neobișnuita (la noi, cel puțin) donație, cu certitudine va incita interesul și va fi cu adevărat utilă atît elevilor dornici de cunoștințe, cît și dascălilor, care au menirea să le dea tinerilor lecții veritabile de înțelepciune.

O nouă, cea mai recentă carte a profesorului Dumitru Batîr – *Anotimpul mărturisirilor: Avaturile vieții unui chimist sau despre drumul nesfîrșit al cunoașterii*, ieșită de sub tipar în 2009, constituie o continuare a *Neliniștii memoriei...*

Acad. Teodor Furdui, deschizînd volumul cu un *Cuvînt-înainte*, enumeră – cred că exhaustiv – jaloanele profesiei de credință a dlui D. Batîr. Astfel, ni se aduc dovezi clare, convingătoare, că autorul cărții în cauză: a) **crede cu toată ființa lui în muncă**; b) **crede în Dumnezeu**; c) **crede cu toată sinceritatea în bunătatea omenescă**; d) **crede în viitor**; e) **crede în trecut** etc.

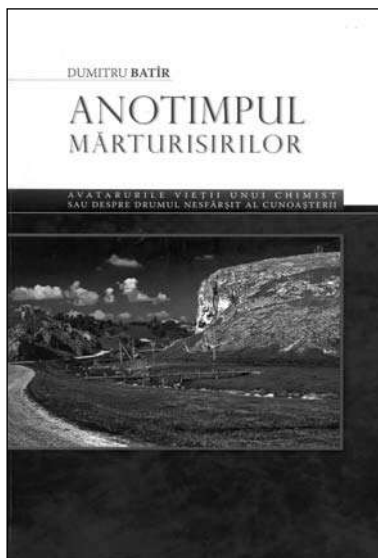
Subliniatul caracter biografic al *Anotimpului mărturisirilor...* îi conferă un spe-

* Batîr, Dumitru. *Anotimpul mărturisirilor: Avaturile vieții unui chimist sau despre drumul nesfîrșit al cunoașterii*. Ch. [S. n.], 2009. 220 p.

cific ce va atrage atenția mai multor categorii de potențiali cititori: discipoli, colegi de breaslă, rude, alte persoane apropiate sufletește, dar și oameni pasionați de scrierile cu caracter confesiv. Cei interesați mai mult de specialitate, de chimie adică, vor găsi aici o bogată *Bibliografie de autor* (p. 98-158), care, vorba lui D. Batîr, este asemenea unei biblioteci. Circa opt sute (mai exact, 805) titluri inserează *Bibliografia* dlui prof. D. Batîr: de la debutul său publicistic, tineresc (tipărit, de altfel, chiar în ziarul *Tinerimea Moldovei*, în august 1950) și pînă la monografii și studii solide, unele în limbi de circulație internațională (engleză, rusă, franceză), articole publicate în enciclopedii și în alte importante surse de referință. Peste o sută sînt *Referințele* privind viața și activitatea științifică a lui D. Batîr (p. 158-164). Urmează o listă de *Periodice bibliografiate* (p. 165-166), un *Index al titlurilor de lucrări științifice, de popularizare a științei, literar-artistice, traduceri, redactări* (p. 167-196), în fine – un *Index de nume* (197-204). Se încheie cartea cu compartimentul *Comentarii. Evocări. Aprecieri* (p. 206-214) și cu *Summary* – rezumatul, în engleză, al cărții recenzate de noi aici.

Lectura cărții impresionează, ne înduioșează, dar ne și duce cu gîndul la o axiomă într-un fel îmbucurătoare, însă, în altă măsură – și tristă, această axiomă: că nu avem în R. Moldova prea mulți învățați care

să scrie cărți interesante și folositoare nu numai pentru colegii de breaslă, dar și unui auditoriu mai larg de beneficiari. Asemenea lucrări ar trebui să aibă și tiraje ceva mai mari, tocmai de aceea ne exprimăm speranța că, pe lângă cele 200 de exemplare din ediția de față – care „au aterizat” mai ales în capitală – vor mai apărea câteva sute, poate chiar o mie-două de exemplare cu *Anotimpul mărturisirilor...* Și aceste cărți își vor găsi destinatarii, căci mai

avem totuși cititori avizi de cunoștințe, în cele peste o mie de școli, licee și gimnazii din R. Moldova, astfel oferind acestei categorii de tineri o imagine impresionantă a traseului sinuos al unei vieți de cercetător, dar și al unui domeniu care fascinează. Șansa surîde doar celor pregătiți și perseverenți. Cartea în cauză este dovada cea mai elocventă a faptului că dacă cineva vrea să atingă înălțimile Olimpului, nimeni și nimic nu-i poate sta în cale. Experiența vieții omului și a profesorului Dumitru Batîr are puterea să convingă pe oricine de justetea acestei afirmații. Sincere felicitări autorului, instituțiilor editoare, tuturor celor implicați în scoaterea de sub teascurile tiparului, la lumina zilei, a acestor cărți care fac cinste și dlui prof. D. Batîr, și domeniului căruia Domnia Sa și alți vrednici compatrioți se consacră.

Vlad POHILĂ

CREAȚIA EMINESCIANĂ – PERPETUU IZVOR DE INSPIRAȚIE

Scriitorul Dumitru Păsat s-a aplecat în mai multe rânduri asupra tematicii eminesciene și, de fiecare dată, a făcut-o cu responsabilitate și competență, cu pioșenie și grijă de cititor. Din fericire, mai mulți admiratori, se apropie de Eminescu ca de o icoană „a pururi verginei Marii”... Astfel, în 2002 D. Păsat scoate la Editura „Pontos” volumul *Eminescu și fascinația cărții*. Este cunoscut faptul că dragostea lui Eminescu pentru lectură s-a format în casa părintească, căminarul Gheorghe Eminovici având gust la cumpărat și la citit cărți. Pe parcursul anilor această dragoste a crescut, s-a amplificat, a evoluat.

„Mihai Eminescu a avut mai multe patrii, pe toate iubindu-le deopotrivă: Țara, Mama, Poezia... O altă patrie a Sa este Cartea, pasiune ce L-a urmărit toată viața și grație căreia El devine unul din cei mai profunzi cunoscători ai limbii, literaturii și istoriei neamului românesc din cele mai îndepărtate vremuri. A crescut și s-a format în litera și lumina cărților,” constată autorul.

Mihai Eminescu, bibliotecar în patru rânduri, ne îndeamnă: „Citește! Citind mereu, creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini, din care vei întocmi înțeleșul și filozofia vieții.”

În 2003 la aceeași editură apare cartea *Peste secolele toate. Exegeze și creații semnate de bibliologi*; concepție și realizare de Dumitru Păsat. Cartea prezintă o antologie

despre Marele Poet, în ale cărei pagini sunt inserate materiale semnate de către bibliologi, dat fiind faptul că Eminescu a fost și el bibliotecar. Este o lucrare de pionierat, care vede lumina tiparului la Chișinău sub egida Centrului Academic Internațional Eminescu.

Recent, Dumitru Păsat ne bucură cu încă o apariție axată pe tematica eminesciană, care merită toată atenția cititorului: *Confesiuni epistolare**. Cartea prezintă un eseu scris pe baza impresiilor în urma lecturării unui

extraordinar document uman: *Dulcea mea Doamnă / Eminul meu iubit. Corespondență inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle* (scrisori din arhiva familiei Graziella și Vasile Grigorcea; ed. îngrijită, transcriere, note și pref. de Christina Zarifopol-Illias; Iași, „Polirrom”, 2000; 504 p., format mic – 276 p.).

Dumitru Păsat a rămas profund impresionat de acest roman epistolar alcătuit din 93 de scrisori ale lui Mihai Eminescu și 15 ale Veronicăi Micle (publicate acum în premieră) și s-a decis să-și împărtășească impresiile cititorului. Eseul este motivat și de împlinirea a 120 de ani de la trecerea la cele veșnice a celor doi mari îndrăgostiți.

Chiar în prima scrisoare, reproducă în eseu aproape integral, citim o înduioșă-

* Păsat, Dumitru. *Confesiuni epistolare* : M. Eminescu – V. Micle. 120 de ani de la trecerea lor în eternitate / Dumitru Păsat. Ch.: Ruxanda, 2009. 104 p.

toare, tulburătoare declarație de dragoste: „[...] Veronică, e întâia dată că-ți scriu pe nume și cutez a-l pune pe hârtie – nu voi să-ți spun, dar tu nu știi, nici poți să știi cât te-am iubit, cât te iubesc. Atât de mult, încât mai bine aș înțelege o lume fără soare decât pe mine fără să te iubesc.”

Se știe că Eminescu se afla la București, iar Veronica la Iași și visul lor era de a fi împreună. În cea de-a treia misivă, din 29 august 1879, Eminescu îi scrie explicit: „Un lucru știu și voi hotărât: să fii a mea și pentru totdeauna. Nici nu-mi pot închipui altă viață decât în apropierea ta și numai sub condiția aceasta voi în genere să trăiesc.”

De asemenea se știe că Eminescu muncea foarte mult la *Timpul*, scria și din plăcere, dar, se pare, mai mult „din meserie”, oricum, își dorea un serviciu mai sigur decât „tâmpenia *Timpului*”. În cea de-a 27-a epistolă îi mărturisește Veronicăi că de 22 de zile ziarul este scris numai de el; moara gazetărească îl macină. Extenuat, exprimă un strigăt al sufletului: „Mi-e dor de țară, mi-e dor de codru, de apă, de soare și mai presus de toate mi-e dor de tine, moșule ce ești, femeie gentilă și dulce, inteligentă și radioasă, frumusețea frumuseților și floarea florilor. Da-va unul Dumnezeu să mă-ncuibez și eu la Iași și să las și gazetărie și politică și toate mizeriile mării capitale pentru a mă-ncălzi în raza ochiului tău de prietenă și de iubită și să-ți simt iar mâna ta pe fruntea mea, copilul meu iubit.”

Într-un alt răvaș Eminescu își exprimă uimirea că poeta și-a prezentat versurile la *Literatorul* lui Macedonski, o foaie care îl desconsidera pe poet, probozind-o ușor: „Nu este o imputare, bineînțeles, ceea ce-ți observ, ci numai o expresie de mirare din parte-mi față c-un copil atât de inteligent precum ești tu.”

Sărmana limbă română! Oropsită pe toate timpurile. Într-o scrisoare, între altele, poetul constată că în parlamentul de atunci „nu există în toată adunarea decât doi oameni poate cari pot construi o frază corectă: Kogălniceanu și Maiorescu”.

Prima epistolă a Veronicăi Micle către Mihai Eminescu, din 12 noiembrie 1878, este scrisă în franceză, în jurul dragostei lor se urzeau deja diverse intrigi care îl îndispuneau pe poet, dar Veronica îi mărturisește că îl iubește și îl îmbrățișează „mille et mille fois”. În dragoste există și gelozie și când Eminescu o acuză de cochetărie cu alții, Veronica îi explică: „[...] dar nițică cochetărie dă-mi voie să o practichez, e ceva atât de înăscut în mine și care nu e deloc afectat.”

Însă dragostea lor era înconjurată de calomnii și injurii, fapt ce reiese dintr-o altă epistolă a Veronicăi: „Nici îmi vine să mă apăr când mi le spun, tot ce-am făcut este c-am cetit unei dame scrisori de-a tale și am zis – judece oricine dacă Eminescu mi-ar scrie așa, dacă ar fi măcar umbră de adevăr în vorbele clevetitorilor mei, și cu asta le-am mai zis să le fie de bine și de sănătate și să le dea Dumnezeu atâta bine cât a(u) spus adevăruri.”

Dumitru Păsat a știut să selecteze și să comenteze momentele mai captivante, mai emoționante din acele scrisori, care să ajungă la inima cititorului. În încheiere autorul concluzionează: „Descoperim un Eminescu uman, prins în cea mai dulce și serioasă relație de amor, precum și o Veronică deșteaptă, cu aspirații literare, o mamă absorbită de grija maternă pentru fiicele sale, o femeie iubită de către Poetul dăinuirii noastre.”

Ludmila BULAT,
publicistă

O CARTE CARE TE GĂSEȘTE...

Marele noroc al scriitorilor – ei nu au vârstă! Metaforic zis, pentru că totuși o au. Numai că altfel o acceptă, altfel răspund anilor. La acest gând m-a dus cartea de proze despre dragoste **Consulting and love** (Editura „Pax Aura Mundi”, Galați, 2009) a scriitorului din Galați DAN PLĂEȘU. Autorul este un scriitor cunoscut și apreciat în Țară, aici îl voi cita pe un alt scriitor (astfel argumentându-mi spusa), un critic teatral și publicist – Constantin Paiu (Iași), care, referindu-se la creația lui Dan Plăeșu, îi declară: „Textul tău e al dracului de bun!... Toți sunt exact așa cum i-ai zugrăvit...”

Demult nu mai *ingurgitez* cărțile! Acum le savurez pagină cu pagină, dacă descopăr că au un mesaj special pentru mine sau mă captivează prin ceva demult căutat. *Ceva-ul* din *Consulting and love* este originalitatea expunerii unor întâmplări de viață destul de banale, dar pe care le-am trăit (retrăindu-le, grație unei lecturi adevărate) cu palpații și care ne-au marcat destinul. Dan Plăeșu mai având și un fel de a surprinde, a ademini de la prima frază. Te face curios să vezi ce e cu personajul cutare sau cutare. Bunăoară, povestirea (o iau de la pag. 7), care a și botezat cartea, începe simplu, firesc, de parcă autorul și-ar nara sie o întâmplare: „N-aș putea spune că la firma noastră chiar se moare de plictiseală. Nicidecum. Pentru că n-a sucombat nimeni până acum din pricina asta...” După care urmează o situație bizară, halucinantă, de vis, întru salvarea de plictis a *omenirii*, în care autorul se deghizează cu o iscusință uluitoare, lucrând în *căpșorul*

unei femei, care pe cât de mult se teme de răul ce o paște, pe atât, se pare, îl așteaptă, căci „un rău e binevenit câteodată, te mai scoate din monotonie...”. Citez și mă întreb: de ce totuși mi-a plăcut acest joc metamorfozat? Pentru că nici eu, femeie fiind, nu întotdeauna pot înțelege o surată. „E greu de explicat sufletul femeii...”, constată oftând a neputință și personajul din *Bărbatul și fluturele*.

Dan Plăeșu se simte în largul său când e cazul jonglării cu replici. O face ca un mare dramaturg (ca un jongler!), acest truc dând o dublă înfățișare, dar și valoare, povestirilor-întâmplări. Toate par a fi niște filmulețe (asemeni filmelor de scurt metraj realizate cândva de georgieni!) bine regizate, care încearcă să cuprindă necuprinsul, iar prin fraze concentrate și situații cruciale, șocante și incredibil de... credibil înfățișate de autor, să urzească o lume-monadă încorsetată într-un univers cotidian. Apropo de *Jurnalul lui Mr. Good* sau, poate, tocmai în acest miniscenariu, autorul își divulgă felul său inedit – gen detectiv – de a-și urmări linia de subiect?! Un început pe cât de ordinar, pe atât de intrigant. Citez: „Încep cu începutul. Începutul întâmplării de față, nu al lumii. Fiindcă, dacă ar fi să mă refer la asemenea proiecte, de construcție a unor lumi noi, n-aș ști la care să mă opresc mai întâi...” Astfel, Dan Plăeșu, dă naștere – creează (!) – lumi care aparțin și pe care încearcă să le dăruiască cu franchețe și altora. Dar fiecare dintre aceste lumi (aici se produce miracolul unei creații!) are un ombilic legat de matricea cosmică. Și iată există, în toate întâmplă-

rile (mari-mici și viceversa), inventate sau repovestite de autorul în cauză, un ceva care schimbă lucrurile; ceva neînsemnat, dar care te duce la gândul accidentalului și al clipei marcante. Astfel, printr-o simplă jucăușă, lipsită de ironie, dar dozată de un umor fin, strecurat în fraze sau în culisele verbalului, autorul dezvăluie filozofia existențialului cotidian (scrie de „dragostea aia, pe care ba o găsiți, ba nu. Când nu este nici în camera doamnei, nici într-a domnului, iubirea o fi la mijloc...” – din *Bărbatul și fluturele*), care ne face culpabili și dependenți de împrejurări și de ființe cuprinse în același peisaj cu noi. În acest sens impresionante mi s-au părut povestirile-întâmplări *Puntea, Aici și dincolo, Bărbatul și fluturele, Acceleratul de dimineață*, dar și celelalte. Atmosfera inspirată de scriitor e atât de vie, încât te faci prezent (o ciudată stare de ubicuitate!), vezi și auzi aievea tot ce se încearcă a fi reprodus prin fraze metaforice.

Sunt creații-întâmplări care ar inspira, cred, oricare scenarist, cineast, pentru că n-ar întâmpina dificultăți în căutarea momentelor flagrante, incitante, nici a elementului culminant. Harul imaginativ al scriitorului Dan Plăeșu e debordant. Nu i-am citit decât această carte despre dragostea ludică, dar și îmbogățită de în-

chipuire; despre clipe care ne joacă festa într-un sens sau altul, schimbând fulminant (uneori, deseori!) scenariul destinului nostru pe dinăuntru și pe dinafară. Dar, din CV, descopăr că are lucrări diverse: poezii, fabule, povestiri, piese de teatru, scenete (deci, nu m-a înșelat intuiția!), cronici literare și dramatice, romane. A fost premiat de mai multe ori și pentru multe lucrări. Felicitări!

Claudia PARTOLE

P.S. – *Consulting and love* m-a reîntors, ca într-o testare – truc psihanalitic – la unele situații de viață care mi-au returnat bunul mers (aparent) al destinului. Pe cât de nevinovată această carte, pe atât de periculoasă prin impactul ei asupra celor care încearcă să discearnă viața cu toate tabieturile ei. Mă bucur de fiecare dată când descopăr asemenea cărți. E de parcă aș fi vrut s-o scriu eu sau e ceea ce căutam... Or, sunt și eu un personaj care înaintea „încet către ieșirea din gară”, iar în urma-mi „acceleratul rămăsese părăsit și, evident, trist. Fiindcă atâtea povești despre oameni îi fusese dat să afle pe drumul ăsta” (*Acceleratul de dimineață*).

C.P.

A PLECAT ACTORUL CARE ADUCEA HAZUL...

A fost, neîndoios, unul dintre cei mai îndrăgiți artiști ai publicului români de pretutindeni... Memorabile vor fi nu numai rolurile sale din filme de mare succes, spectacole de teatru la care nu puteai găsi un bilet în plus, numeroase replici din piesele jucate sau improvizate, cu titlu de banc, în viața de toate zilele. De neuitat va fi și chipul său, plămădit parcă special pentru roluri de natură să ne facă să mai uităm de nevoile multe prin care ne-a fost, ne este și probabil ne va mai fi dat să trecem...

Jean Constantin s-a născut la 21 august 1927, la Techirghiol, județul Constanța. De altfel, a locuit constant în Constanța, unde este Cetățean de Onoare al municipiului, și unde a decedat, în propria locuință, în urma unei maladii cardiace ce-l chinuia de ceva timp. Aflat la a treia căsătorie, actorul își prezenta soția drept o gospodină desăvârșită – este vorba despre Elena Jean, care a lucrat la Teatrul Național 40 de ani ca sufleur.

Îi plăcea de mic să spună poezii, iar părinții îl încurajau, mama lui avea voce, iar tatăl lui era comic. Viața maestrului Jean Constantin a fost muncită, a făcut naveta cu trenul, chiar și cu căruța ca să ajungă la teatru, dar a depus suflet în tot ce făcea, altfel, maestrul spunea că: „Dacă nu trece prin tine, publicul te simte.”

Jean Constantin
(21.VIII.1927 – 26.V.2010)

A debutat pe scenă la Teatrul de Stat *Fantasio*, din Constanța, în 1957, jucând pe scena acestui teatru mai bine de trei decenii. Cunoscutul actor a jucat și pe scena Teatrului Național București, fiind distribuit de Radu Beligan în spectacolul *O scrisoare pierdută*, după Ion Luca Caragiale. A excelat în roluri preponderent comice sau lirico-comice, dând strălucire la zeci de personaje celebre din comedii de autori clasici și contem-

porani, români și reprezentanți ai literaturilor din lumea întreagă.

A vizitat, în turnee teatrale, numeroase orașe din Europa – de la Budapesta la Madrid, de la Atena la Londra. Noi nu vom uita că a fost și la Chișinău: în 1988, în compania lui Florin Piersic, bucurându-se de o nemaipomenită primire a basarabenilor dornici de tot ce e românesc și frumos.

Actorul a jucat în circa 80 de filme, cum ar fi: *Baronul Ecluzei* (1960), *Răzbuirea haiducilor* (1968), *Zile de vară* (1968), *Prea mic pentru un război atât de mare* (1969), devenind celebru în anii '70 ai secolului trecut, cu seria de filme de comedie *B(rigada) D(iverse)*, unde a jucat alături de Toma Caragiu, Sebastian Papaiani, Dem Rădulescu, Puiu Călinescu și Lurie Darie. I-a adus toată dragostea publicului și filmul *Nea Mărin miliardar* (1979), unde i-a avut colegi pe Amza Pellea, Sebastian Papaiani, Draga Olteanu-Matei, Stela Popescu și

Ștefan Bănică. Totodată, Jean Constantin este foarte cunoscut și pentru rolul lui Ismail din *Toate pânzele sus* de Mircea Mureșan. Mulți cinefili își amintesc și de roluri deținute de Jean Constantin în epoci mai îndepărtate sau în ani de căutare, a cinematografeii românești, a unei noi fizionomii: *Procesul alb* (1965), *Haiducii lui Șap-tecai* (1970), *Iancu Jianu, haiducul* (1981), *Chirița la Iași* (1987), *A doua cădere a Constantinopolului* (1994) etc. Printre cele mai recente filme în care a jucat celebrul artist se numără *Poker și Supraviețuitorul* (2008), de Sergiu Nicolaescu, *Romîng*, de Jiri Vejdelek (2007), *Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii* (2006), de Cătălin Mitulescu, *Păcală se întoarce* (2006) ș.a. De asemenea, Jean Constantin a jucat în mai multe seriale și filme de televiziune, printre care *Vine poliția!* de la Pro TV și în *Regina*, difuzat de Acasă TV.

Jean Constantin a primit Premiul pentru întreaga activitate la Gala Premiilor Gopo din 2008, dar și Premiul special pentru teatru de revistă, acordat de UNITER, în 2003. Cel care a fost considerat „maestrul comediei” a fost investit, în 2007, drept Cavaler de Malta al Ordinului „Sf. Ioan” de Ierusalim, într-o ceremonie desfășurată la Suceava. Totodată, Consiliul Director al Uniunii Autorilor și Realizatorilor de Film din România i-a acordat, în 2003, o clachetă de aur și o medalie jubiliară „Magna cum laudae”. În semn de recunoaștere a talentului actorului Jean Constantin, Jean Bădea, fost secretar literar al Teatrului de revistă *Fantasio*, i-a dedicat biografia artistică *Om care aduce hazul*, publicată în 1998.

...Trupul neînsuflăit al actorului a fost depus în Teatrul *Fantasio*, după care sicriul a fost dus la Catedrala „Sfinții Petru și Pavel”

din Constanța, de unde înmormântarea a avut loc la Cimitirul Central din Constanța. În semn de omagiu pentru actor, reprezentanții Teatrului de Stat Constanța *Fantasio* au luat decizia de a suspenda spectacolul *Om, bestia și virtutea*, care fusese programat pentru vineri seară, adică în chiar ziua funeraliilor.

Actorii Alexandru Arșinel, Stela Popescu, Vasile Muraru, Nae Lăzărescu ș.a. au venit la Constanța, să-i aducă un ultim omagiu lui Jean Constantin, ei rememorând, la căpătâiul artistului, întâmplările prin care au trecut alături de acesta. Actorul Alexandru Arșinel a spus că încă nu îi vine să creadă că Jean Constantin a murit și că nu a crezut acest lucru nici miercuri – ziua când a primit vestea – și a sunat la mai mulți cunoscuți din Constanța ai artistului. Stela Popescu a spus că în urmă cu două săptămâni a petrecut o seară împreună cu Jean Constantin și cu mai mulți prieteni comuni, la Constanța, iar actorul se simțea bine și era, ca întotdeauna, vesel și pus pe glume.

La moartea actorului s-au spus multe cuvinte frumoase. Jurnalele de știri ale televiziunilor și paginile ziarelor au fost pline de declarații ale celor care l-au iubit. Și niciuna dintre laude n-a părut exagerată. Personalități care i-au fost prieteni și admiratori anonimi, toți au fost de acord că România nu va fi la fel de veselă, după dispariția lui. Cătălin Mitulescu a dat, însă, o declarație care i-a surprins pe mulți: regizorul e convins că, dacă ar fi avut norocul să primească roluri așa cum ar fi meritat, Jean Constantin ar fi ajuns un Anthony Quinn al românilor.

CRONICAR

ALEXANDRU MIRODAN

Cu mare durere în suflet scriu că un maestru de excepție, scriitorul Alexandru Mirodan, ne-a părăsit, fizic, pentru totdeauna. Prin opera sa însă, el va rămâne prezent în inimile noastre.

Dramaturg, critic literar și publicist israelian de origine română, Alexandru Mirodan (Saltman Alexandru Zisu) s-a născut în data de 5 iunie 1927, la Budeasa, Argeș. A studiat la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București. În România a lucrat ziarist și dramaturg. Publică la numeroase ziare și reviste ale epocii; a fost secretar de redacție la *Gazeta Literară*, redactor la revista *Teatru*, și, în Israel, directorul revistei lunare *Minimum*. În anul 1977 emigrează în Israel, unde lucrează la Muzeul „Beit Hatefutsot” din Tel Aviv. Apoi se dedică revistei sale *Minimum* (ajungând la nr. 268-269, în iulie-august 2009) – una dintre cele mai apreciate publicații evreiești de limbă română; își continuă activitatea de dramaturg și critic literar. În paralel lucrează la *Dicționarul neconvențional al scriitorilor evrei de limbă română*. În anul 2008 a apărut vol. III (G-H-I) al *Dicționarului...* (Ed. „Minimum”, Tel Aviv). Pe coperta a patra Al. Mirodan notează: „Dicționarul nostru reprezintă cea dintâi încercare de a aduna într-un singur loc tot ceea ce este mai de valoare și semnificativ în universul numit «*SCRIITORII EVREI DE LIMBA ROMÂNĂ...*» – nu numai autori și opere extrase din magma vieții, și izolate, ci și aerul timpului, mișcarea ideilor, starea pasiunilor,

Alexandru Mirodan
(5.VI.1927 – 10.III.2010)

apoi lumea propriu-zisă a literaturii: reviste, editori, animatori, librari, anticari, cenacluri, asociații scriitoricești, cafenele, prietenii ai artei, dușmanii ai artei...”

Opera lui Al. Mirodan este vastă și extrem de variată, incluzând:

Teatru: *Ziariștii* (București, Ed. Tineretului, 1956), piesă în trei acte (4 tablouri), care a înregistrat un număr record de reprezentării (peste 900); *Celebrul 702 sau Autorul moare azi* (București, Ed. pentru Literatură, 1962), piesă de teatru ce apare în traducere în mai multe limbi (spaniolă, engleză, franceză,

sârbă, cehă) înaintea apariției în limba română, în 1981 e tradusă și în ebraică (Tel Aviv, Ed. „Zirokover”, 1981). Prima stagiune a Teatrului de Comedie inaugurat de Radu Beligan (director) la 5 ianuarie 1961 începe cu *Celebrul 702*, regia Moni Ghelerter; *Șeful sectorului suflute* (București, 1966), comedie; *Evreica din Toledo*, o piesă după Feuchtwanger; *Întâmplare în sectorul suflute* (București, 1974), comedie într-un act; *Examenul de dinaintea examenelor* (București, 1975), piesă didactică. După emigrarea în Israel publică piesa *Contract special de închiriat oameni* (Tel Aviv, Ed. „Minimum”, 1983), scrisă în România, dar interzisă. La București a apărut abia în anul 1993.

Proză: *Replici* (București, Ed. „Meridiane”, 1969); *Scene* (București, Ed. „Cartea Românească”, 1975); *Minimum* (București, Ed. „Albatros”, 1975). După stabilirea în Israel publică *Ocolul pământului într-un surâs* (Tel Aviv, 1980).

Al. Mirodan **a tradus** foarte multe cărți, în special romane polițiste din seria *Hercule Poirot*, scrise de Agatha Christie, dar și cartea *Cazul Louise Laboine* de Georges Simenon; piese de teatru de Balzac, L. Andreev, Ragev Bouchnot, Jean Anouilh ș.a.

S-a implicat cu dăruire și în **cinematografie**: filmele *Celebrul 702*, coscenarist, regia M. Iacob; *Șeful sectorului suflute*, coscenarist, regia G. Vitandis; *Steaua fără nume*, coscenarist al filmului franco-român, după piesa lui Mihail Sebastian, regia Henri Colpi.

În **istorie și critică literară** s-a impus prin amintitul *Dicționar neconvențional al scriitorilor evrei de limbă română*; din care au apărut trei volume (1986, 1997 și 2008).

I s-au decernat numeroase premii și distincții pentru contribuțiile sale literare și culturale, inclusiv: Premiul Caragiale al Academiei Române (1962); Premiul Ministerului Învățământului și Culturii din România (1957); Premiul Agenției Evreiești, Premiul Iacob Groper; Premiul Sion. A fost

bursier al Fundației Ford din Statele Unite. Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

În final, vom reține câteva opinii despre opera și personalitatea lui Al. Mirodan: „Cândva, pe un volum din Migdale amare, marele răposat al literaturii românești, Topârceanu, mi-a scris așa: «Celui mai talentat dintre tinerii mei confrăți actuali și celui mai de temut dintre rivalii mei viitori.» La fel îi voi scrie și eu lui Mirodan pe unul din volumele mele de teatru...” (Tudor Mușatescu); „Un dramaturg de cea mai înaltă clasă” (Radu Beligan); „Ziarist strălucit” (A.B. Yaffe – „Al-Hamișmar”); „Strălucitor ca o sabie care își oglindește lama în soare înainte de a străpunge” (Florin Tornea – „Contemporanul”); „Doi aliați care i-au rămas fideli... Cel dintâi: publicul. Cel de-al doilea: propriul și marele său talent” (Sebastian Costin – „Viața noastră”); „Un exeget rafinat și subtil, un comentator pasionat și spiritual... înaltă forță eseistică” (Bogdan Ulmu – „Teatrul”)...

Lucreția BERZINTU

UNDE SUNT CEI CARE NU MAI SUNT?

Întrebat-am vântul, zburătorul,
Bidiviu pe care-aleargă norul
Către-albastre margini de pământ:
„Unde sânt cei care nu mai sânt?
Unde sânt cei care nu mai sânt?”
Zis-a vântul: „Aripile lor
Mă doboară nevăzute-n zbor.”

Întrebat-am luminata ciocârlie,
Candela ce legăna-n tărie
Untdelemnul cântecului sfânt:
„Unde sânt cei care nu mai sânt?
Unde sânt cei care nu mai sânt?”
Zis-a ciocârlia: „S-au ascuns
În lumina celui nepătruns.”

Întrebat-am bufnița cu ochiul sferic,
Oarba care vede-n întuneric
Tainele necuprinse de cuvânt:
„Unde sânt cei care nu mai sânt?
Unde sânt cei care nu mai sânt?”
Zis-a bufnița: „Când va cădea
Marele-ntuneric, vei vedea.”

Nichifor Crainic

E trist când cineva dispare din peisaj. Eu știu ce înseamnă aceasta! Ar fi trebuit să mă obișnuiesc, dar n-am ajuns să pot accepta disparițiile (indiferent de cât îmi sunt de apropiate) și de fiecare dată, după fiecare ieșit din viață (a mea, a noastră),

simt o frustrare, o pierdere – sufăr! Iar cel mai ciudat, simt că se topește, pleacă și din mine ceva, aproape nevăzut (în Nevăzut), ci doar de mine sesizat. Iar cel care pleacă, se depărtează de mine penetrând până dincolo de care nu se vede de aici...

Acum, iată, îmi lipsește cineva din *matinalele* mele. Ies dimineața și parcul pare nedumerit și lacul parcă m-ar întreba, clipind cu pleoapa cerului care-și oglindește chipul: „Unde e? De ce nu mai e?”... Și eu tac. Pentru că nici mie încă nu-mi vine a crede că mai aștept să apară pe una din cărările care coboară de pe culmea zorilor, din desișul de copaci îngemănați acel care mereu avea să-mi spună ceva cu totul deosebit.

– Doamnă, ați văzut nunta *veverițelor*?

– Ați fost cumva la *sărbătoarea lor*?

– De-acolo vin!

Uneori, dar aproape totdeauna, eram grăbită și n-aveam timp să mă las purtată de fanteziile unui om plictisit de lume, dar pasionat (și consacrat!) Naturii. Dincolo de magistrală mă așteptau grijile cotidiene, mult mai importante (!). Bine că acestea (grijile) speriate de schimbarea la față a semaforului și, mai ales, de ochiul înroșit de nesomn al acestuia, nu îndrăzneau să mă urmeze. Oricum le simțeam nerăbdarea. Și, poate (acum mă justific!), de aceea, când *cavalerul matinal* îmi tăia calea, găseam tot felul de pretexte ca să scurtez dialogul. Dar era atât de plin de cuvinte și amintiri neobișnuite! Fie că-mi vorbea despre Eminescu de parcă l-ar fi cunoscut, așa precum îl cunoștea pe Efim Tarlapan. Fie că-și amintea de Pușkin, din care a tradus în română. Mi-a și adus să-i citesc câteva traduceri din rusă în română, dar și viceversa. Uneori mi se părea deplasat cu gândurile într-o altă lume, pe care a descoperit-o de-a lungul vieții, lucrând la Academie, dar și călătorind printre cărți. Mi-a citit și unele lucrări de-ale mele, dar mai

altfel decât un simplu cititor. Le-a văzut cu ochi de critic care știe să vadă dincolo de cuvinte. I-am apreciat, bineînțeles, felul de a penetra (și interpreta!) spuselor dăruite lumii de înaintași. Ca un copil îmi povestea despre nepoțelii dragi...

De fiecare dată mă surprindea cu vreo remarcă, de multe ori îmi sugera idei pe care le depănam de-a lungul zilei. Bunăoară, la câțiva timp după ziua de înverzire a orașului, a descoperit aruncați, lăsați să se usuce – să piară o grămadă bună (vreo 50!) de puiți (ca niște prunci!). „E o crimă! Dar cui îi pasă?!”, a constatat cu tristețe bunul meu amic. Dar, pentru că de fiecare dată mă grăbeam și de cele mai multe ori îl evitam sau încheiam la jumătate de spusă discuția, promițând să stăm la taclale, „altădată”, rămase și atunci într-o așteptare de visător... Nu se supăra pe nimeni. Nici pe mine!

Ultima dată, întrerupându-mi ritualul (!), aproape că m-a implorat să nu-i refuz invitația de a parcurge o sută de pași, pentru a vedea *ceva* ce n-am mai văzut. „E nemăpomenit, doamnă!” „Bine”, i-am răspuns, și l-am urmat pe o cărare ce ducea spre un platan viguros. Deodată s-a oprit și mi-a arătat ceva, care l-a început nu se deslușea prea bine pe fundalul albastru al dimineții. După ce mi-am concentrat atenția am văzut o frunză mică legănându-se într-un hamac abia vizibil. Frunza părea suspendată de văzduh, o mână nevăzută o sprijinea, o ținea în aer. Era ceva incredibil! Mi se opri respirația din teamă să nu frâng misterul firului urzit de un păianjen care trudise, cum se vede, o noapte întregă. Ca o rază fină de soare părea acel fir! Asemănător cu firul vieții. Aș fi tot stat să admir minunea zilei, dar... mă grăbeam! Tot atunci, *cavalerul dimineților mele* mi-a lăsat un mesaj (de parcă intuise că nu ne vom mai vedea – un mesaj pentru mine, dar și pentru prietenii de tinerețe – Efim Tarlapan). Atunci l-am frunzărit la repezeală. Acum mă uit la pa-

ginile împeștritate ca la un reproș, pentru că abia acum am încetat să mă grăbesc și încerc să citesc dincolo de ce-mi spun cuvintele... „Stimată doamnă! Încă o dată vă mulțumesc pentru salutările parvenite de la Efimo-leatul cu *îmboldirea*-i de a scrie public... cât nu-i hăt până departe. (Și mă execut, iată, cu niște vestigii din alt mileniu!) Mulțam și pentru *ușernic*-generoasa matale opinie, precum că eu, prin *moșionul* matinal la iaz, aș mai aține calea... cui? Astfel că vă încredințez lectura unor scrieri de demult... *Iv. Buion*” Urmează, după acest mesaj, câteva epigrame care însă mă fac să mă întreb ale cui o fi: ale lui Efim Tarlapan sau, poate (mai degrabă!), o fi un dialog spiritual între prieteni (lansat la un pahar cu taclale), rămas fixat pe filele uitării, asemeni frunzei celea prinsă de-un fir abia vizibil de păianjen...

În ziua când plecam în Italia (visul pentru care mă invidia cu admirație!), când exact așteptam un taxi, o bună prietenă îmi telefonă ca să mă anunțe (la rugămintea unui amic de-al ei care-l cunoștea pe...) că „a murit...”

Ciudat, în dimineața acelei zile, când ieșisem la obișnuita mea promenadă matinală, îl căutasem insistent cu privirea, ca să-mi iau rămas bun (așa cum îmi luam de la toate cele dragi), dar... Nu l-am descoperit! Pentru că n-avea cum să fie.

Astfel, în călătoria mea, uneori simteam o tristețe inexplicabilă, asemeni unei pierderi și, când realizam cauza, îi vedeam chipul. De parcă venea, dar și pleca. Și, la Brescia, s-a întâmplat să vorbesc despre tainele cele veșnice cu o prietenă la care am poposit și ea, printre altele, mi-a spus

că la italieni se crede că, după moarte, sufletul celui plecat revine în chip de corb pentru a-și lua rămas bun, încă o dată, de la acei pe care i-a întâlnit în calea vieții. M-a impresionat acest mit și l-am reținut...

La revenire acasă, primul drum matinal pe care l-am făcut a fost în parc (la „moșia” mea!). Am venit în poienița de lângă arțarul care-mi ascultă în tăcere (de ani!) rugile matinale și-mi urmărește gesturile de înviore, și... Incredibil! Am descoperit jos, la tulpină, un trandafir. Am tresărit înțâi, apoi am rămas șocată. Cine putea să-l lase? Era pentru mine?!

Odată, când mi-a adus un trandafir, din delicatețe, ca să nu priceapă că nu-mi face plăcere să fac jogging cu flori în mână, i-am reproșat: „Nu rupeți florile, vă rog!” Și el, timid, ca un copil vinovat, mi-a zis: „Doar o floare, că meritați...”

...Părea același trandafir! Iar de pe creanga unui mesteacăn începu, din senin, să croncăie o cioară (poate un neam de corb?). Am rămas înlemnită. Cioara părea că mă urmărește transmițându-mi un mesaj. Croncănitul păsării m-a însoțit până la ieșirea din parc. Ascultam și pentru prima dată nu mă grăbeam nicăieri...

Păcat, mi-am zis, că n-avem timp să ne ascultăm unii pe alții!

Acum că nu mai este **Ionel Pavelciuc**, omul îndrăgostit de Cuvânt și de Natură, căci dânsul a fost cel care-mi completa poetic diminețile, zic, acum, simt că lipsește ceva din peisajul meu mult prea drag, dar și al nostru.

Zadarnic aș căuta un răspuns...

Claudia PARTOLE

[7]

Orașul:

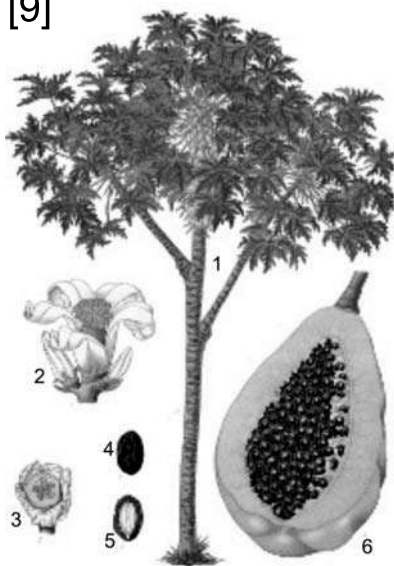
[8]

Sălbaticul vodă e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte,
Gigantică poart-o cupolă pe frunte
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda din stînga-i ajunge la cer
Și vodă-i un munte.

(G. Coșbuc: „Pașa Hassan”)

Figura de stil (repetată):

[9]

1 – arbore feminin; 2 – floare feminină; 3 – aceeași floare în secțiune transversală; 4 – sămînță; 5 – aceeași sămînță despicată; 6 – jumătate din fruct.

Arborele:

[10] LP:

Wish You Were Here

Lista pieselor:

- <1> Shine on You Crazy Diamond (1-5)
- <2> Welcome to the Machine
- <3> Have a Cigar
- <4> Wish You Were Here
- <5> Shine on You Crazy Diamond (6-9)

Formația:

[11]

Actorul din prim-plan:

[12] 5 aprilie ? • A fost inaugurat noul sediu al Teatrului Național de Operă și Balet din Chișinău.

*Notă: sau – consoană, sau – vocală, – cifră, – semn ortografic sau de punctuație.

Alcătuitor Aurel HIOARĂ

Răspunsuri: [1] Ioan Alexandru Brătescu-Voinști („Amintire dureroasă”, 1934) [2] I 048 576 [3] „Bayerische Motoren Werke” („Uzina de Motoare din Bavaria”, Germania) [4] acetona (formulă structurală) [5] Antoine-Louis Barye (1795-1875; sculptor francez) / „Teseu ucigînd Minotaurul” (1843) [6] Știința este putere. [7] Minsk (Biblioteca Națională a Belarussului) [8] hiperbola [9] papaya (Cartea papaya: ilustrație de Franz Eugen Köhler) [10] Pink Floyd (Marea Britanie; 1973) [11] Amza Pellea (filmul „Dacii”, 1967) [12] 1980.

CALENDARUL ANIVERSĂRILOR CULTURALE 2010**IULIE**

135 de ani de la nașterea lingvistului și filologului francez MARIO ROQUES, membru corespondent străin al Academiei Române (1 iul. 1875 – 1961).

160 de ani de la nașterea lui DUMITRU C. MORUZI, prozator, publicist, poet, dramaturg și folclorist român (2 iul. 1850 – 9 oct. 1914).

100 de ani de la nașterea compozitorului LEONID GUROV (3 iul. 1910 – 1993).

70 de ani de la stingerea din viață a lui NICOLAE BIVOL, membru în Sfatul Țării, fost primar de Chișinău (1881 – 3 iul. 1940).

90 de ani de la nașterea istoricului AFANASIE REPIDA (4 iul. 1920 – 9 noiem. 1991).

90 de ani de la nașterea poetului și prozatorului român DRAGOȘ VICOL (6 iul. 1920 – 22 dec. 1981).

80 de ani de la nașterea lui VALERIU MUȘINSCHI, specialist în științe fizico-matematice, doctor habilitat, profesor universitar (6 iul. 1930).

70 de ani de la nașterea lui ANATOLI GORLO, prozator de limbă rusă și traducător de limba română (7 iul. 1940).

150 de ani de la nașterea compozitorului ceh GUSTAV MAHLER (7 iul. 1860 – 18 mai 1911).

80 de ani de la stingerea din viață a prozatorului englez SIR ARTHUR CONAN DOYLE (22 mai 1859 – 7 iul. 1930).

80 de ani de la nașterea regizorului și dramaturgului francez ANTOINE BOURSEILLER (8 iul. 1930).

160 de ani de la nașterea lui IVAN VAZOV, poet, nuvelist și romancier bulgar (9 iul. 1850 – 22 sept. 1921).

145 de ani de la nașterea lui VASILE GUMA, preot, deputat în prima Dumă Imperială (10 iul. 1865 – 1954).

180 de ani de la nașterea pictorului francez CAMILLE PISSARRO (10 iul. 1830 – 13 noiem. 1903).

140 de ani de la nașterea lui MAURICE LUGÉON, geolog elvețian, membru de onoare străin al Academiei Române, al academiilor de științe din Belgia, Franța, Italia și Polonia (10 iul. 1870 – 23 oct. 1953).

50 de ani de la nașterea lui PETRU VU-TCĂRĂU, regizor, actor, directorul artistic al Teatrului „Eugène Ionesco” (11 iul. 1960).

70 de ani de la stingerea din viață a lui ALEXANDRU OATU, om politic, cunoscut pedagog și patriot basarabean (31 mart. 1878 – 12 iul. 1940).

60 de ani de la nașterea lui AURELIAN POPESCU, doctor habilitat în fizică, profesor (12 iul. 1950).

115 ani de la nașterea lui VASILE HAREA, pedagog, filolog, istoric literar (13 iul. 1895 – 30 ian. 1987).

100 de ani de la stingerea din viață a lui MARIUS PETIPA, balerin și coregraf francez, stabilit în Rusia (11 mart. 1818 – 14 iul. 1910). Unul dintre creatorii școlii ruse de balet.

100 de ani de la nașterea scenografului de teatru și cinema ANTON MATER (15 iul. 1910 – 15 mai 1984).

75 de ani de la apariția la Orhei, sub redacția lui E. Balan, a ziarului cultural, social, independent „VREMEA NOUĂ” (15 iul. 1935 – 1937).

75 de ani de la apariția la București, a revistei literare, culturale și sociale „SUFLET ROMÂNESC” (15 iul. 1935).

135 de ani de la nașterea lui PANTELIMON SINADINO, medic, fost primar al Chișinăului și deputat în Sfatul Țării (17 iul. 1875 – 1941).

65 de ani de la nașterea cântăreței de muzică populară VERONICA MIHAI (17 iul. 1945).

90 de ani de la nașterea prozatorului și jurnalistului de limbă rusă RUFIN GORDIN (18 iul. 1920).

375 de ani de la nașterea fizicianului englez ROBERT HOOKE (18 iul. 1635 – 3 mart. 1703).

120 de ani de la nașterea arheologului italian, membru corespondent străin al Academiei Române GIUSEPPE LUGLI (18 iul. 1890 – 5 dec. 1967). Printre lucrările sale se distinge cea consacrată Columnei lui Traian.

90 de ani de la nașterea lui GLEB DRĂGAN, inginer, doctor inginer, profesor universitar, membru titular al Academiei Române, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (19 iul. 1920).

75 de ani de la nașterea lui ILIE UNTILĂ, specialist în domeniul ameliorării plantelor spicoase, geneticii aplicative, semenologiei și fitotehnicii aplicative, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, academician (20 iul. 1935 – 27 iul. 2000).

75 de ani de la nașterea lui PETRU OBUH, biolog, profesor universitar (20 iul. 1935).

70 de ani de la nașterea regizorului de film și actorului VASILE BRESCANU (20 iul. 1940).

70 de ani de la nașterea LUDMILEI SCALNĂI, activistă pe tărâm social și politic, fruntașă a mișcării feministe din Moldova (22 iul. 1940).

60 de ani de la nașterea naistului și flautistului VASILE IOVU (24 iul. 1950).

80 de ani de la nașterea lui VALENTIN MÂNDĂCANU, lingvist, publicist și traducător (27 iul. 1930).

135 de ani de la nașterea istoricului și sociologului, originar din Basarabia, PAUL GORE (27 iul. 1875 – 8 dec. 1927).

50 de ani de la stingerea din viață a lui GEORGE BOSKOFF, compozitor și pianist, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai muzicii românești din prima jumătate a sec. XX (2 sept. 1882 – 27 iul. 1960).

175 de ani de la nașterea lui GIOSUÈ CARDUCCI, poet, prozator, eseist și critic italian, laureat al Premiului Nobel (27 iul. 1835 – 16 febr. 1907).

85 de ani de la nașterea lui BARUCH BLUMBERG, imunolog, genetician și medic american, laureat al Premiului Nobel pentru fiziologie și medicină (28 iul. 1925).

90 de ani de la nașterea poetului de limbă rusă ALEKSANDR ANDRUSI (30 iul. 1920).

80 de ani de la nașterea lui VALENTIN TANASIEV, profesor universitar, doctor habilitat în agricultură (31 iul. 1930 – 1998).

165 de ani de la apariția la București, a revistei „MAGAZIN ISTORIC PENTRU DACIA” (red. August Treboniu Laurian și Nicolae Bălcescu) (iul. 1845 – 1848/1851).

75 de ani de la apariția la Cernăuți a publicației de dreapta „ICONAR” (sub direcția lui Liviu Rusu și Mircea Streinul) (iul. 1935 – ian. 1938).

AUGUST

75 de ani de la nașterea criticului literar și de teatru, director al Editurii „Cartea Moldovei” RAISA SUVEICĂ (1 aug. 1935).

65 de ani de la nașterea lui STEPAN ȘVEȚ, biochimist, doctor în științe chimice, inventator Emerit al Republicii Moldova, laureat al Premiului de Stat (1 aug. 1945).

75 de ani de la nașterea lui ION UNGUREANU, regizor, actor de teatru și film, om de stat (2 aug. 1935).

80 de ani de la nașterea lui ION TĂBĂRȚĂ, grafician, profesor, unul dintre fondatorii Liceului-Internat Republican de Arte

Plastice „Igor Vieru” din Chișinău (2 aug. 1930).

80 de ani de la nașterea lui VINCENZO CAPPELLETTI, filolog italian, membru de onoare din străinătate al Academiei Române (2 aug. 1930).

75 de ani de la nașterea MARIEI BIEȘU, interpreță de operă (soprană) și lied, profesoară, membru de onoare al Academiei de Științe al Moldovei (3 aug. 1935).

80 de ani de la nașterea regizorului de operă EUGENIU PLATON (4 aug. 1930 – 12 mai 2003).

75 de ani de la apariția la Chișinău a ziarului „BASARABIA CREȘTINĂ” (sub direcția lui Luca Brândză) (4 aug. 1935 – 1938).

160 de ani de la nașterea scriitorului francez GUY DE MAUPASSANT (5 aug. 1850 – 6 iul. 1893).

80 de ani de la nașterea lui NEIL ALDEN ARMSTRONG, inginer american, astronaut, a fost primul om care a pășit pe Lună (5 aug. 1930).

75 de ani de la nașterea compozitorului OLEG NEGRUȚĂ (6 aug. 1935).

350 de ani de la stingerea din viață a pictorului spaniol DIEGO RODRIQUEZ DE SILVA VELASQUEZ (4/5 iun. 1599 – 6 aug. 1660).

60 de ani de la nașterea lui NICOLAE ENCIU, poet, publicist și profesor de fizică (8 aug. 1950).

125 de ani de la stingerea din viață a poetului GHEORGHE TĂUTU (17 iul. 1823 – 8 aug. 1885).

80 de ani de la nașterea lui VITALIE FILIP, poet, prozator, dramaturg, traducător și ziarist (10 aug. 1930).

100 de ani de la nașterea lui VLADIMIR CAVARNALI, scriitor, publicist, traducător, originar din Basarabia de Sud (10 aug. 1910 – 17/20 iul. 1966).

60 de ani de la nașterea lui LEONID CULIUC, fizician, specialist în electrofizică, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (11 aug. 1950).

100 de ani de la nașterea prozatorului și publicistului MIHAIL CURICHERU (12 aug. 1910 – 24 aug. 1943).

55 de ani de la nașterea lui IURIE COLESNIC, inginer mecanic, cercetător, editor, scenarist și scriitor (12 aug. 1955).

145 de ani de la nașterea lui FERDINAND I (Victor Albert Meinrad de Hohenzollern), rege al României din 1914 (12/24 aug. 1865 – 20 iul. 1927).

75 de ani de la nașterea lui ALEXANDRU COJOCARI, specialist în domeniul dreptului, doctor habilitat, profesor universitar (13 aug. 1935).

60 de ani de la nașterea lui MANOLE NEAGU, cercetător științific, poet, editor, traducător (14 aug. 1950).

125 de ani de la nașterea prozatorului rus VLADIMIR M. BAHMETIEV (2/14 aug. 1885 – 16 oct. 1963).

75 de ani de la nașterea lui ALEXANDRU CHIRILOV, chimist, doctor în științe biologice, cercetător în domeniul fiziologiei plantelor (16 aug. 1935).

70 de ani de la întemeierea INSTITUTULUI PEDAGOGIC (actualmente Universitatea Pedagogică) „ION CREANGĂ” din Chișinău (16 aug. 1940).

165 de ani de la nașterea lui GABRIEL JONAS FERDINAND LIPPMANN, fizician francez, laureat al Premiului Nobel, membru de onoare străin al Academiei Române (16 aug. 1845 – 13 iul. 1921).

90 de ani de la nașterea lui VIRGIL IERUNCA (pseudonimul lui Virgil Untaru), filozof, critic literar, poet, eseist (16 aug. 1920 – 28 sept. 2006).

80 de ani de la nașterea chimistei ANA MELNIC (Vitiu), activistă pe tărâm obștesc (17 aug. 1930).

85 de ani de la stingerea din viață a scriitorului român IOAN SLAVICI (18 ian. 1848 – 17 aug. 1925).

85 de ani de la nașterea scriitorului german JOHN HAWKES (17 aug. 1925 – 15 mai 1998).

75 de ani de la nașterea lui GHEORGHE GUZUN, pedagog, jurist, doctor habilitat în drept (18 aug. 1935 – 10 oct. 2003).

160 de ani de la stingerea din viață a scriitorului francez HONORÉ DE BALZAC (20 mai 1799 – 18 aug. 1850).

230 de ani de la nașterea poetului și șansonetistului francez PIERRE JEAN DE BERANGER (19 aug. 1780 – 16 iul. 1857).

540 de ani de la biruința oastei lui Ștefan cel Mare la Lipnic (Lipinți) (20 aug. 1470).

70 de ani de la nașterea lui ALEXEI CAȘU, matematician, doctor habilitat, profesor universitar (20 aug. 1940).

60 de ani de la nașterea lui BORIS PĂRGARI, medic, doctor habilitat în știință (20 aug. 1950 – 30 aug. 2007).

135 de ani de la nașterea istoricului român CONSTANTIN GIURESCU (20 aug. 1875 – 2 oct. 1918).

90 de ani de la nașterea ZOEI DUMITRESCU-BUȘULENGA, filolog, istoric literar, profesor universitar, academician (20 aug. 1920 – 5 mai 2006).

120 de ani de la stingerea din viață a lui VASILE ALECSANDRI, poet, dramaturg, prozator folclorist, om politic, diplomat, academician (14 iun. 1821 – 22 aug. 1890).

70 de ani de la nașterea lui NICANOR BABĂRĂ, specialist în științe filologice, doctor habilitat, profesor universitar (23 aug. 1940).

65 de ani de la formarea Ansamblului de dansuri populare „JOC” (23 aug. 1945).

130 de ani de la înălțarea la Chișinău a BISERICII ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI (24 aug. 1880).

75 de ani de la nașterea artistei de balet CLAUDIA OSADCI (25 aug. 1935).

75 de ani de la nașterea prozatorului și dramaturgului ANDREI STRĂMBEANU (25 aug. 1935).

90 de ani de la nașterea cântăreței de operă (soprană) și profesoarei ELLA URMĂ (26 aug. 1920).

130 de ani de la nașterea poetului și criticului de artă francez GUILLAUME APOLLINAIRE (26 aug. 1880 – 9 noiem. 1918).

70 de ani de la nașterea pictorului ION CHITOROAGĂ (27 aug. 1940).

240 de ani de la nașterea filozofului german GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL, principalul reprezentant al filozofiei clasice germane (27 aug. 1770 – 14 noiem. 1831).

100 de ani de la nașterea MAICII TEREZA (Agnes Gonha Bojaxiu), călugăriță indiană, de origine aromână, profesoară, misionară a carității, laureată a Premiului Nobel pentru pace (27 aug. 1910 – 5 sept. 1997).

1580 de ani de la stingerea din viață a lui AUGUSTIN de Hipona (Sfântul Augustin, Fericitul Augustin), episcop, filozof, teolog și moralist (13 noiem. 345/354 – 28 aug. 430).

100 de ani de la nașterea economistului american, laureat al Premiului Nobel TJALLING C. KOOPMANS (28 aug. 1910 – 26 febr. 1985).

150 de ani de la nașterea pictorului peisagist rus ISAAK I. LEVITAN (30 aug. 1860 – 4 aug. 1900).

55 de ani de la nașterea lui GHEORGHE EFROS, economist, om de stat, mecenat (31 aug. 1955). A contribuit la editarea unor valoroase cărți, inclusiv „Opere” în 8 volume de M. Eminescu.

140 de ani de la nașterea poetului VICTOR VLAD-DELMARINA (31 aug. 1870 – 15 mai 1896). Este cunoscut drept creatorul „poeziei dialectale” în literatura românească.

140 de ani de la nașterea MARIEI MONTESSORI, prima femeie medic din Italia, pediatru, doctor în medicină (31 aug. 1870 – 6 mai 1952).

70 de ani de la constituirea UNIUNII ARTIȘTILOR PLASTICI DIN MOLDOVA (aug. 1940).

2480 de ani de la nașterea filozofului grec SOCRATE (aug. 470 – 399 î. Hr.).

SEPTEMBRIE**50 de ani de la introducerea ÎNVĂȚĂMÂNTULUI BIBLIOLOGIC UNIVERSITAR în Moldova (1 sept. 1960).**

95 de ani de la nașterea pianistei și profesoarei TATIANA VOIȚEHOVSCHI (1 sept. 1915 – 26 febr. 1976).

60 de ani de la stingerea din viață a lui TRAIAN VUIA, constructor român de avioane și motoare, inventator, pionier al aviației mondiale (29 aug. 1872 – 3 sept. 1950).

55 de ani de la nașterea NINEI NEGRU, publicist, bibliofil, cercetător, muzeograf, istoric și critic literar (4 sept. 1955).

90 de ani de la nașterea ALEKSANDREI KNEAZEVA, specialist în biblioteconomie (5 sept. 1920 – ?).

70 de ani de la stingerea din viață a lui MIHAIL BEREZOVSKI, compozitor, dirijor și pictor (20 febr. 1868 – 5 sept. 1940).

60 de ani de la nașterea pictorului VICTOR COBZAC (6 sept. 1950).

60 de ani de la nașterea istoricului prof. dr. GHEORGHE PALADE (6 sept. 1950).

140 de ani de la nașterea scriitorului rus ALEKSANDR I. KUPRIN (7 sept. / 26 aug. 1870 – 25 aug. 1938).

180 de ani de la nașterea poetului francez FRÉDÉRIC MISTRAL, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (8 sept. 1830 – 25 mart. 1914).

100 de ani de la nașterea regizorului și actorului francez JEAN-LOUIS BARRAULT (8 sept. 1910 – 22 ian. 1994). Unul din marii animatori ai teatrului contemporan.

75 de ani de la nașterea lingvistului, originar din Basarabia, stabilit în Franța, VALERIU RUSU (9 sept. 1935 – 4 noiem. 2008).

425 de ani de la nașterea lui ARMAND JEAN du PLESSIS, tot el și cardinal de Richelieu, om de stat francez, creator al Academiei Franceze (9 sept. 1585 – 4 dec. 1642).

135 de ani de la nașterea pictorului și compozitorului lituanian MYKALOJUS KONSTANTINAS ČIURLIONIS (10 sept. 1875 – 10 apr. 1911).

125 de ani de la nașterea scriitorului englez DAVID HERBERT LAWRENCE (11 sept. 1885 – 2 mart. 1930).

70 de ani de la nașterea ANTONINEI LUCINSCHI, pedagog și psiholog, conferențiar universitar, doctor în științe pedagogice (13 sept. 1940 – 16 sept. 2005).

70 de ani de la nașterea lui PAUL BRAN, economist, profesor universitar și manager al învățământului superior din domeniu (13 sept. 1940 – 26 iul. 2006). A fost rector al ASE din București și fondator al ASEM.

80 de ani de la nașterea actriței de teatru și film CONSTANȚA TĂRȚĂU (14 sept. 1930).

70 de ani de la nașterea lui VASILE POJOGA, lingvist, doctor habilitat, profesor universitar (15 sept. 1940 – 29 noiem. 2004).

100 de ani de la apariția la București, sub redacția lui Liviu Rebreanu și Mihail Sorbul, a revistei săptămânale de teatru și muzică „SCENA” (15 sept. 1910 – ian. 1911).

120 de ani de la nașterea scriitoarei engleze AGATHA CHRISTIE (15 sept. 1890 – 12 ian. 1976), celebră autoare de romane polițiste.

85 de ani de la nașterea actorului rus de teatru și film KIRILL LAVROV (15 sept. 1925).

80 de ani de la nașterea LUDMILEI TESIȚEANU (Novicov), specialist în medicină, profesor universitar (16 sept. 1930 – 6 apr. 1994).

70 de ani de la nașterea lui SERGHEI ANDRONATI, chimist, doctor habilitat în științe chimice, membru titular al Academiei de Științe a Ucrainei, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (19 sept. 1940).

75 de ani de la stingerea din viață a savantului rus, fondator al cosmonauticii, KONSTANTIN ȚIOLKOVSKI (17 sept. 1857 – 19 sept. 1935).

100 de ani de la nașterea dirijorului și profesorului ISAI ALTERMAN (21 sept. 1910 – 1 noiem. 1985).

150 de ani de la stingerea din viață a filozofului german ARTHUR SCHOPENHAUER (22 febr. 1788 – 21 sept. 1860).

100 de ani de la stingerea din viață a poetului NICOLAE VOLENTI (17 mai 1857–21 sept. 1910).

100 de ani de la nașterea lui IOSIF VARTICEAN, istoric literar, lingvist, academician (22 sept. 1910 – 13 mai 1982).

70 de ani de la nașterea ELENEI SIUPIUR, istoric, pedagog și scriitoare (22 sept. 1940).

50 de ani de la nașterea poetei și eseistei MARGARETA CURTESCU (22 sept. 1960).

90 de ani de la nașterea pianistei ELENA NOVICOV (23 sept. 1920 – 29 mai 1991).

175 de ani de la stingerea din viață a compozitorului italian VINCENZO BELLINI (3 noiem. 1801 – 23 sept. 1835).

140 de ani de la stingerea din viață a lui PROSPER MÉRIMÉE, nuvelist, romancier și dramaturg francez (28 sept. 1803 – 23 sept. 1870).

90 de ani de la stingerea din viață a poetului român ALEXANDRU MACEDONSKI (14 mart. 1854 – 24 sept. 1920).

75 de ani de la nașterea lui ALEKSANDR JUCENKO, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (25 sept. 1935).

50 de ani de la nașterea interpretului de muzică ușoară ANATOL BIVOL (25 sept. 1960).

90 de ani de la nașterea lui DIMITRIE VATAMANIUC, istoric și critic literar, eminescolog, academician român (25 sept. 1920).

425 de ani de la stingerea din viață a lui PIERRE de RONSARD, primul poet liric francez, numit „prințul poezilor” (1524 – 25 sept. 1585).

90 de ani de la nașterea lui SERGHEI F. BONDARCIUK, regizor de film, scenograf și actor rus de origine ucraineană (25 sept. 1920 – 20 oct. 1994).

65 de ani de la nașterea poetului bucovinean VASILE TĂRĂȚEANU (27 sept. 1945).

60 de ani de la nașterea regizorului de teatru TITUS BOGDAN-JUCOV (28 sept. 1950).

200 de ani de la nașterea scriitoarei engleze ELIZABETH GASKELL (29 sept. 1810 – 12 noiem. 1865).

115 ani de la nașterea regizorului american LEWIS MILESTONE (Lev Miștein) (30 sept. 1895 – 25 sept. 1980), evreu originar din Basarabia.

75 de ani de la apariția la Bolgrad a revistei literare și de cultură generală „BUGEACUL” (sept. 1935 – mai 1941).

(După Calendar Național 2010)

ABSTRACTS

The editorial *Kids and books* by Vlad Pohilă is about the development of lecture taste since childhood. The author offers a hierarchy of the child lecture – Rumanian fairy stories, the folklore of other peoples, then books depending on the personal tastes and passions of the kids.

The author presents the results of the sociological study held in USA in the last 20 years which invokes that the simple presence of the books near the kids stimulates their curiosity and provokes their desire to read. This is an important starting point on the development of the child intelligence, regardless of the level of parents' culture, standard life of the country etc.

In the article *Scientific culture and communication are values in the Society of Knowledge* Nelly Țurcan approached a widely discussed theme – the process of the scientific communication. The author makes a delimitation of the notion, concept, terminology in the words "scientific culture" and "scientific communication", analyzing various definitions, points of view and approaches in international sources, invoking the notorious authors.

In results, the research effectuated by Nelly Țurcan presents us a new definition of the "scientific communication": the totality of ways, institution activities assuring the transmission, diffusion (circulation of information) in society and is a bidirectional process of communication between the scientist community and the society.

Starting with the hypothesis that the everyday practices in the Human Resources Management is the expression of theoretic studies, the author analyses the literature concerning this subject, highlights the references and the most productive lo-

cal authors: Alexe Rău, Natalia Zavtur, Lidia Kulikovski, Ludmila Corghenci. The author underlines that HRM is enough presents with many scientific publications aboard and not enough requested by the practitioners from the Republic of Moldova. The author makes a conceptual precision concerning the HRM and presents the own definition of HRM based on the multitude of systems, comparisons and approaches.

In conclusion Lidia Kulikovski says that currently the research in the HRM is oriented to the directions as: HRM strategy, systemic approach, cultural and behavioral context, power relations, relation between the employees' opinions, the user satisfaction and the individual and organization efficiency, development and implementation of the new modern system of interne communication, relation between the motivation, recompense and the efficiency in libraries.

Sergiu Cogut, PhD of the Institute of Philology of Moldavian Academy of Science presents a study *The state of dialectics in the philosophy and the theory of M. Bahtin in the Literary theory*.

This survey highlights the correlation between the analysis, dialectics, thinking and dialogism in the vision of philosophers, literary theorists from various times and countries. The author drew attention to the visions of Hegel, Mihail Bahtin and especially of the advanced theory of Mihail Bahtin.

The rubric 50 years of the librarian education includes the synthesis of three activities produced for this occasion.

The round table *The specialized magazines are a public space for the professional communication* is the subject of the ar-

ticle signed by Lidia Kulikovski and Natalia Goian. The round table gathered different category of libraries and the Department of Library: The National Library of the Republic of Moldova, the National Children library *Ion Creangă*, the Municipal Library *B.P. Hasdeu*, the Library Department of the ULIM, the library of the Technical University, the library of ASEM, the library of the Agrarian University, the Library of the Academy of Science of Moldova *Andrei Lupan*, also directors of the publications, members of the Department of Library and of the redactions of the special magazines, the linguist Vlad Pohilă, the chief of the Department of Journalism Georgeta Stepanov. At the round table participated the director of the Library of the Veterinary Medicine University from Iasi, Rumania, Eleonora Drăgănescu. The discussion was focused around the problems, current activities, virtual trends of the professional communication.

An other round table *The professional education and the librarians' ethics: problems and solutions* organized the 25 of June 2010 by the Faculty of Journalism and Science of Communication and the Library Department of the ULIM with moderators: Ludmila Corghenci and Natalia Zavtur, was discussed various subjects concerning the professional education, ethics, responsibilities, communication in the professional space.

At the meeting participated the professors from the State University of Moldova, various institutions, students of the Faculty of Journalism.

In the 2 of July 2010 the Faculty of Journalism and Communication Science of the State University of Moldova organized the National symposium *Paradigms and trends in information and scientific communication*. Nelly Țurcan and Natalia Cheradi related that the event had a scientific importance and was dedicated to the 50th anniversary of the Librarian education

in Moldova and to the 30th anniversary of the Faculty of Journalism and Science of Communication. At the symposium participated more then 60 specialists from 20 institutions.

All the messages and discussions were centered round the important themes for the development of the information science and librarianship.

The Department *Studies and Development in bibliography* of the National Library of Republic of Moldova coordinates the activity of all libraries from Moldova by means of a new interactive way of communication – a blog. The library and information science blog is a professional tool unifying the librarians together.

The web 2.0 technology offers the possibility to be informed about all library news, activities, events, ideas etc. Our professional community has available a virtual space for meeting and promotion of the best practices (author – Vera Osoianu).

The author Ludmila Corghenci, relates in his article about the anniversary of the Department of Library and Information Science. The librarian education in the Republic of Moldova is celebrating the 50 years of prodigious activity. During this period the professors formed librarians, specialists in information and documentation. The partnership between the Department of Library and Information assistance and the libraries from the Republic of Moldova is obviously necessary: the common organization of the researches, consulting and expertise.

The innovation demonstrates the importance of the learning process, the formation of competent specialists and the promotion of the information and librarian domain.

The information and communication technology improves the library services

and products, extend the access to the information, preserves the cultural heritage. The motto of the modern librarian is to be omnipresent with modern and various services. The best practices of the National libraries from Finland, Germany, France and USA underline the strategic role of the libraries in the creation of necessary conditions for the long-life learning, education, social inclusion of all category of citizens.

The new innovative services promote the library identity and increase the contribution of the community development.

The article *The subject headings for Special auxiliaries for theory, study and technique of literature* signed by Galina Neamțu, the principal librarian, redactor of the electronic catalogue, approaches a theme rarely presented in the librarian magazines. The author presents her own vision of the subject headings, the correct creation of them is very important for the systematization and arrangement of the library collection.

In his recent interview the journalist Ion Toma converses with the president of the Academy of Science of Moldova, the academician Gheorghe Duca, about the current activity of the Moldavian scientists: the affirmation of the Rumanian language, the promotion of the historical truth, the consolidation of the national idea for our young state etc. The academician considers that it's important to stimulate the young scientists, to rehabilitate the scientist's dignity, to assure the collaboration of the universities and the Academy. For the Academy of Science is essential the edification of a society, an economy and a spirituality based on the knowledge.

We publish in this issue the *Public Domain Manifesto*, a document elaborated by the European project Communia. This

Manifesto outlines the general principles of public domain of digital content. The present document is published in the translation of N. Constantinescu (Romania).

The article *The librarians sum up in April* presented by Valeriu Rata is focused on the Librarian Day, celebrated this year the 23 of the April.

The same rubric with the title *Awarded books new reading suggestion* presents the list of the authors and books awarded by the Writers' Union from Moldova and Rumania Prizes the last year: prose, poetry, essay, translation.

The rubric *Library's life* includes the articles: *The open doors days at the library "Onisifor Ghibu"* (author – Raisa Rogac) and *Symposium on the Art library "Tudor Arghezi"* (author Valeriu Rata) are about the literary symposium held at the Art Library which is named since this year Tudor Arghezi. Also you can read the interview with the Rumanian poet Tudor Arghezi's daughter – actress Mitzura Arghezi (reporter – T. Gorincioi).

The poet Calina Trifan employee of the Museum of Rumanian Literature M. Kogalniceanu, Chisinau, reported about the presentation of the book *Writers' alley* at the Library "Ion Creangă" Floresti. The rubric *Our abroad* includes also the article *To be charmed by book* of S. Petleavaia, library chief of the School *M. Grecu*, Chisinau. The author offers many interesting solutions for stimulation of the child lecture.

The chief of the Academic Centre *M. Eminescu*, Elena Dabija, relates about the activities organized by the library dedicated to the Rumanian national poet. The author describes the cultural events in detail, presenting the new acquisitions and donations – books about and works of Eminescu.

The poet Elena Tamazlăcaru informs us about a new form of lecture's promotion – the discussion club "Library dialogs" at the library Alba Iulia. The reporter Raisa Rogac relates about the presentation of the book of poems – the debut of Ludmila Gonciar, reporter, lector at the Faculty of Law, State University of Moldova.

The last June at the Municipal Library held the conference *Comeback to the origins* that was released the philological studies of Zamfira Mihail, professor, dr. of the University Spiru Haret, Bucarest. At the same time, her cousin, Dinu Ursu, professor, dr. of the University of Odessa, Ukraine, presented a lecture on the subject – *The poet Mihai Eminescu in Odessa*. The journalist Ludmila Doroşencu presented this cultural event as a contribution to the return to home of two cousins became scientists in different countries.

Valeriu Raţă writes about a terrific presentation of the new book of the publicist Gh. Budeanu, consisted from interviews with Rumanian personalities. The article is included in the rubric *Events*.

The rubric *Remember* contains two articles (authors: Vlad Pohilă and Ion Şpac) dedicated to the scientist Nicolae Corlateanu, named "the patriarch of the Rumanian linguistic from Bessarabia". You can read also the interview with the poet Grigore Vieru realized with the Latvian poet and translator Leons Briedis, first published in 1983 in the magazine of the Latvian Writers' Union.

The chief of the Polish library *Adam Mickiewicz*, Chişinău, Ecaterina Nedzelski signs an article about the scientist-chemist – Tadeusz Malinowski, the founder of the national school of crystallography and the promoter of the Polish culture in Moldova.

The rubric *Aniversary* includes two essays by Vlad Pohilă dedicated to the famous linguist and translator Valentin

Mândăcanu, who has reached the age of 80 years old and the painter Teodor Buzu, bessarabian established in the Czech Republic and who is very successful in West.

The rubric *Around the World* includes the biographic presentation of the german writer Herta Müller native from Rumania, the Nobel laureate for literature 2009. An other essay of the Rumanian literary critic Constantin Coroiu concerning Herta Müller and the Rumanian theme.

The actress Ninela Caranfil of the National Theatre *M. Eminescu*, Chişinău, author of three books and two CDs is the protagonist of the article of Claudia Partole.

The rubric *People and books* offers the essay of the poet Ionel Căpiţă about Nicolae Dabija, poet, writer, publicist, politician, honor member of the Rumanian Academy, the director of the magazine *Literatura şi arta*.

The next essay entitled *The creation is a permanent search and risk* (author Tamara Gorincioi) presented Liuba Drăgostiţa Bujor, poet and essayist, author of books and CDs dedicated to the children.

The rubric *Impressions*, including reviews and comments, presents four new books: volumes of essays, memories of Dumitru Batîr, PhD in chemistry, the collection of essays "Epistolary confessions" of Dumitru Păsat about the correspondence between M. Eminescu and Veronica Micle, a chronic of Claudia Partole about a new book of poems by Dan Plăeşu from Galati, Rumania.

The rubric *In memoriam* contains articles about regretted Jean Constantin, Rumanian actor, Alexandru Mirodan, writer, translator, cineaste, from Israel, native from Rumania, Ionel Pavelciuc, literary critic, translator into Russian from Rumanian folklore and poems.